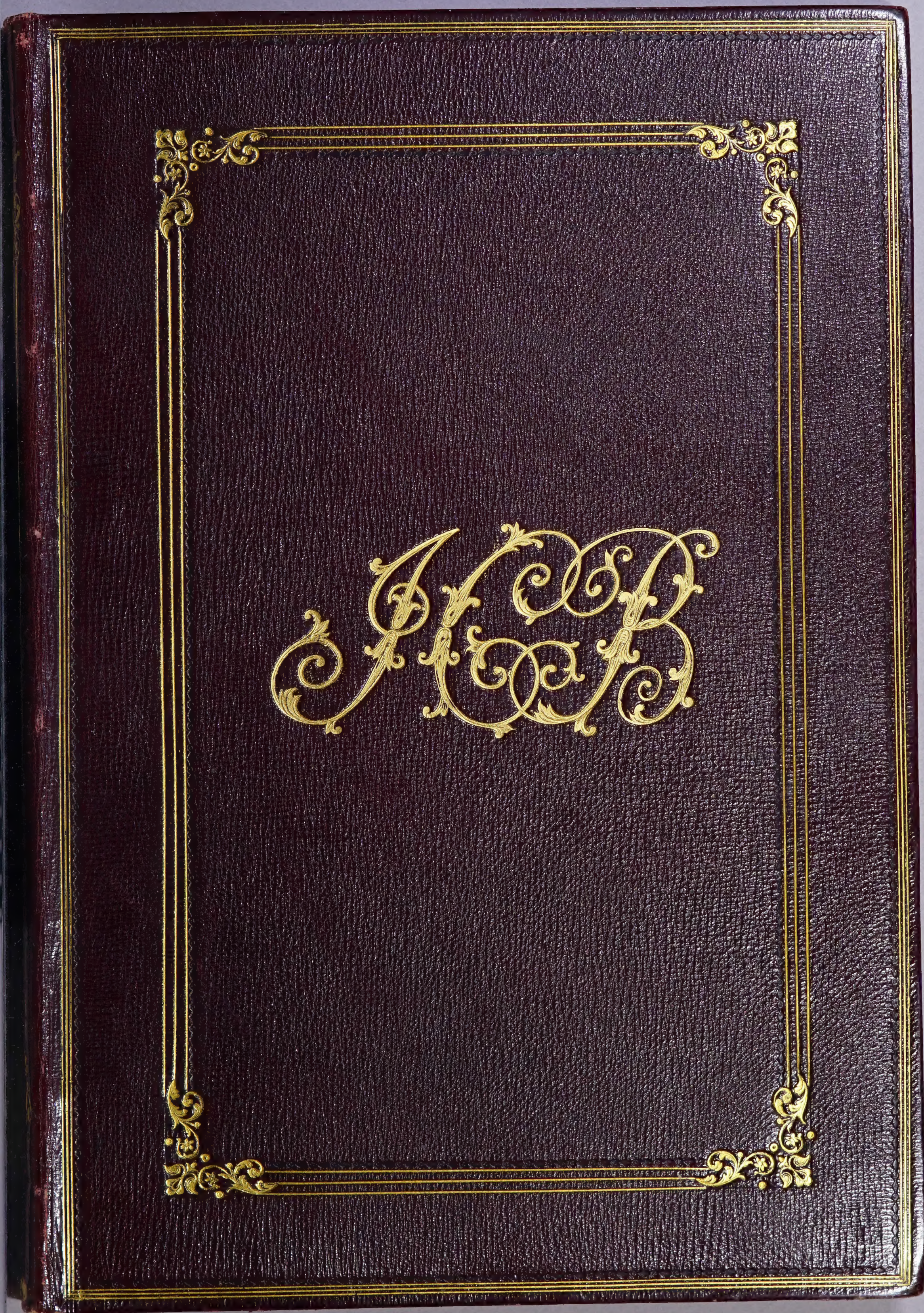

257 VEGETII (Pub.) Mulomedicina, ex trib. vetustiss, Codd. varietate adjecta opera Jo. Sambuci, 4to. *blue morocco, gilt edges, bound by Faulkner* *Basil.* 1574 0 7 6

258 VESPUTIUS. ITINERARIUM PORTUGALLENSIUM e Lusitania in Indiam et inde in Occidentem et demum ad Aquilonem, folio, *curious woodcut map on the title-page, with the two leaves of Index which are usually wanting, bds. uncut, very rare in this state* (*Mediolani*), 1508 36 0 0

This work is a translation in Latin by Archangelus Madrignanus, a Milanese monk from the Cistercian Abbey at Clairvaux, of the famous "Paesi novamente retrovati, et Novo Mondo de Alberico Vesputio Florentino intitulato," which was printed at Vicenza in 1507, and which is looked upon as the most important contribution to the early history of American discovery, after the letters of Columbus. At the Bolton Corney Sale, a copy fetched £157. The value of the Index in the Itinerarium Portugallensium, and the necessity of possessing them, must be estimated from the fact that they give an analysis of the contents together with the names of the discoverers, while the text of the book runs on from chapter to chapter without distinction. The narratives of Columbus, Pinzon, and Vespucci, concerning America, begin on leaf 52 and end on 75.

259 VIEYRA'S Portuguese-English, English-Portuguese Dictionary,

1508. vide T. N°. 13.

Itinerariũ Portugallẽsiũ e Lusitania in Indiã ⁊ inde in occidentem ⁊ demum ad aquilonem.

Wm Carter Arson

Presbyteri Francisci Tantii Cornigeri Epigramma Ad Iafredum Carolum. Delphinatus Præsidem & Mediolani Senatus Vicecācellariū. De Itinerario Portugallensium. Ab Archāgelo Careualensi Latinitate donato.

Ecce tuo auspicio factus liber iste latinus
Prodit: ut hunc omnis lingua latina legat
Auspicio Iafrede tuo mirabitur omnis
Per nostrum hūc orbem: quod nouus orbis eat.
Hactenus ignotas gentes: ignota locorum
Nomina: das nostris conspicienda oculis.
Insulæ in oceano uariæ: quas torrida semper
Zona premit: quarum mentio nulla prius:
Diuersos populos: linguas: moresq; uirorum:
Vltra q̄ quisq̄ credere possit: habent.
Sed tu: quo pauci melius penetralia mundi
Norunt: quo terræ nemo marisue situm:
Hoc fieri non posse negas: Dubitabile tanto
Assertore operis credimus esse nihil.

Index subsequentis operis.

FINIS.

Ad lectorem.

Sed quoniam fieri non potuit qui festinus impressor aliquid (uti assolet) inuerteret:te non nescium esse uolui : capite nono & uigessimo:ubi fit mentio de elephantis : Camelopardales uerbum desiderari:quod ex indice:qui in fronte operis est:cognosces:sicq; esse legendum.sunt & Camelopardales :& alia ingentia animalia: uerum syluestria.Præterea negociatorum Hyspaniæ epistola:cuius initium est Ex relatu eorum : quæq; caput.cxxvi.efficit præpostere posita est:nam ordo historiæ exposcit:ut.xx.octauum supra centesimum locum obtineat.

Magnifico Domino Iafredo karoli .I.V.cõsulto Delphinatus præsidi: ac Mediolãi uicecãcellario:uiro eruditissimo:Archangelus Madrignanus Careualensis:ordinis cisterciensis.S.D.P.

Nemini Iãpridẽ Iafrede præses clarissimæ:in corõa doctorꝝ uirorꝝ crebro audiuĩ ab eruditioribꝰ:eũ te eẽ de quo nr̃æ ætatis musæ plurimũ sibi polliceri possent : utpote qui unus totus sis litterarꝝ addictus honori & emolumento:nam ut reliqua sciens prætercam:quæ sunt abs te præclare gesta:ne surgat epistola in illiada magnã:de cosmographia tantũ sermo fiet:cuius cum fueris tu illustrator : non iniuria quicquid luminis & decoris ab annis uiginti suscepit:id totum tibi refert acceptum:Quandoquidem eam ab situ & squalore subleuasti:prius enim iacebat:stertebat:ac si lethargo laborauisset:excitari nequibat:tu unus accessisti miseratus iacturam tam conducẽtis doctrinæ:manum porrigens:excitauisti nedum:sed & excitatam condecorauisti decentissime:quid plura:uel ab ipsis gadibus uiros eruditos & peritos nautas accersiuisti nulli impendio parcens:modo cosmographiæ cõducibile arbitrarere:& ubi intellexisti doctrinam huiusmodi de sideribus ueluti de magnete ferrum pendere:absolutissimos siderum consiliarios adhibuisti:ut nihil abs te desiderari posset:quod ad ornatum & cultum cosmographiæ pertineret:& quoniam de sideribus habita ẽ mẽtio:non absonum esse crediderim si tui marci antonii cadamusti laudensis patritii siderum interpretis nihil nõ meminerim:hũc enim uirũ absolutissimum ab solo patrio euocauisti : ĩn tuorum contubernalium numero adnumerasti & fortunis nonnullis honestauisti ac insigniuisti non mediocriter:tum ob doctrinam(quia doctissimus doctis semp subscribis & faues)tum uel maxime ob probitatem & integritatem : quoniam ita doctos amas:quam qui maxime:si tamen doctrinam probis ac compositis moribus condiuerint:Illud sapientissimi salomonis identidem dictitans in hominem malignum scientia non introibit:is igitur Marcus Antonius syderum situ nulli prope secundꝰ:tuo iussu complusculos erudiuit:redditq; ex indoctis doctissimos : & tuo nomini æque ac suo peperit æternitatem : & cum nihil reliqui tibi fecisses ad absolutissimam cosmographiæ cognitionem:& tibi nota essent omnia ad simetriã:q̃ de situ orbis sũt exarata:nã pliniũ:strabonẽ:mellã põponiũ:solinum:ac Herodotũ:& si q sunt alii,legisti nõ solũ:sed & plegisti

Iafredus karoli illustrator Cosmographiæ

Marcus An.cadamustus iterpres syderum

Salomonis scitum

Pars orbis ptolomeo incomperta

rursus & iteꝝ:censuisti tamen aliquid adhuc superesse : quod mortales de cognitu orbis desiderarent : eam uidelicet orbis partẽ quã ptolomæus ingenue fassus est nescire:& ideo incognitã nuncupauit:hæc igitur nostro æuo ab lusitanis est peragrata nõ indiligenter & scriptis demandata pulcherrime:uerum sermõe illitterato:qui suapte natura historiæ splendorem eluminat:apud te presertim q romano sermoni a puero assueuisti:tu itaqꝫ ut abs te desiderareť nihil:qđ ad cultũ & schema cosmographiæ spectaret:hunc libellũ:quẽ appellarunt portugallẽsium itierariũ.iuř latii abs me donari uoluisti:quippe qui sciebas ex Quintiliano:cicerone:gelio:& Tranquilo:ac pliniis duobus:hũc morẽ loquẽdi:quẽ ĩfantes cũ lacte sugunt eũ esse aduentitiũ nec naturalem:alii uernaculã liguã:alii uulgarẽ:illitteratũ alii sermonẽ appellãt:quocunqꝫ nomine censeatur ab barbaris certe hunc loquẽdi morẽ mutuati sum⁹: ꝙ autẽ prisci romani ab uberibus nõ aliter quã latinæ locuti fuerint: argumento sunt tot comœdiæ totqꝫ tragœdiæ in promiscuũ populo spectãte acte:& illud Quintiliãi:In primis inqt id est obseruãdũ:ne uitiosus sit sermo nutricibus:quod eximie obseruatũ est ab cornelia gracchorũ parente: ne assuescerent pueri sermoni:qui dediscendus foret aliquãdo: quod uero & mulierculæ & pueri his comœdiis & tragediis interfuerint :ut sunt plauti:& Terentii:& aliis in scæna gestis quãplurimis : adstipulatur Ciceronis auctoritas:si inqt uersus quispiã una syllaba longiore aut breuiore profertur mox exibilatur & explodiť :tu igitur qui hæc omnia iampridem adamusim nosti:nõ passus es diutius hunc libellum illitterato sermone loqui sed romão:ut etiam ab alienigẽis(qui uernaculam nostram linguam nesciunt)intelligeretur : ea est enim romani sermonis maiestas:ut quoscunqꝫ etiam : cuiusuis sint idiomatis conciliet:nec abre latina lingua dicta est media utpote: quæ miro modo inter nos & barbaros mediet & magna cõmercia conflet :Iui igitur ad te uenerabundus:candidissime iafrede:ut tua iussa capesserem : uocatores habui uiros te profecto dignos & quidẽ clarissimos:eosdemqꝫ senatores:primus igitur Franciscus cognomento tauellus :natione gallus.patria matisconensis:gente nõ obscura uirqꝫ aprime eruditus ac uitæ integerrimus:cui multus es in ore:(nam cum uirũ clarum nominat sub nomine Iafredi definit)is me hortatus est impense ut te uirum candidissimum ad rem:obiturus quicquid mandauisses : accedebant alterius Francisci cognomẽto baltii hortamẽta:q cũ sit uir acerrimi ĩgenii

Romani latine ab uberibus loquebãtur

Romani sermonis maiestas

Latia lĩgua media dicta est

Frãciscus tauellus matisconensis senator mediolanensis:

Frãcisc⁹ baltius senator mediolanensis

& doctrinæ multiplicis:ac probitatis non uulgaris:īter tuos merito ad numeratus est: ac fortunis compluribus honestatus. nec defuit Io. Mayna uir probissimus ideq̧ doctissimus:ī quem tot arcana regia emoriunť:ut tibi præsto essem identidem mihi persuadēs:hi omnes desiderio tum excolendæ cosmographiæ:tum uel maxime obsequēdi tibi:id præcipue curabant:ne diutius res protraherēť.te ergo domi consalutaui de musis(quæ tua est natura)loquentem:excepisti me honorifice ultra q̄ par fuerat abs te præsertim uiro tantæ auctoritatis & doctrinæ: duxisti me in tuum musæum:ut arcana illa cosmographiæ aperires & mihi: Eo tecum in cubiculum musis oib⁹ exornatum. Nam hæ sunt tibi ꝓ auleis:& stragulis proq̧ uasis corinthiis ac cælatis:ptolomeū ꝓtulisti:ꝓ statuis uniuersum orbē ī membrāis elegātissime depictū:ostendisti: tūc me iā iam gestientem abs te haurire doctrinæ nōnihil collocauisti ante ipsum uniuersum:iussistiq̧ ut orientem contuerer:quo facto:ꝑsuade tibi inqs te eē ī occidēte & habeř a dextra meridiē & a leua septētrionem:& arrepta uirgula q̄ sceptrū referebat:sic orsus es affabilissime:singulas orbis ptes uirga denotās:hic est inqs oceanus:cui a celeritate ac pnicitate eximia nomen inditū est:huic terra:instar insulæ innatat:ambit ppea orbē uniuersū:hic ocean⁹ dř mare atlāticū ab atlāte maioř mōte:q dorso fere cōtinuo mauritaniā metiť donec oceanū attingat:cui⁹ uertex semp est niualis:qq̧ nemorib⁹ inhorrescit rupibusq̧ asperať: & arida squalet humo:ieiunaq̧ nec herbida:& uirga nōnihil ꝓducta ostēdisti quasdā āgustias īgrediētis freti.hæ sūt ais herculis columnæ:dictæ gades:hic calpe & abila mōtes olim cōiūcti:nūc aquaꝝ feruore seiūcti: is locus uarie denominať:alii gaditanū fretū:alii herculeū: alii alio mō appellāt:at greci porthmon dicūt: hic mare terras subintrat abigitq̧ littora cedētia:quo cū est acceptum deuoratis: ūdeq̄q̧ terris ī immēsā uastitatē ꝓtēdiť.Scitoq̧ cū ē īgressū a dextra aphricā:a leua europā:a frōte uero asiā habere.hoc igiť mare undabundum gradu citatissimo ad helespōtum cōtendit:& ibi nōnihil cum terris occurrētib⁹ reluctať:qb⁹ supatis rursus se expandit ī ꝓpōtidem:inde ad bosphoꝝ ꝓficisciť thracium de hic ad pōtum euxinum:demū ad bosphoꝝ cimeriū:donec palu di coniūgať q̄ meotis dř:& lingua scitica temerida:ppea a multis dř mř maris:ab eis ꝑferti q adfirmāt nostrū mare inde ortū habere: & demū ꝑ fretū gaditanū efflueř ī oceanū. Viderit tamē eruditiores:quōiā de hac re alii alia sensere: & īprimis ptolomeus arbitrať mare nostrū effluere ī

Io. Mayna a secretis uir

Ocean⁹ unde

Descriptio orbis

Atlas mons

Herculis columnæ siue gades

Angustias ītroitumq̧ uenientis Maris: nos fretum greci uero porthmon appellant.

Palus meotis lingua scytharum temerinda dř ut plinio placet li.vi.

oceanũ p fretum herculeũ ſenſere: nihil minus quantum colligere qui
ex lectione multorũ alteri ſententiæ adſtipulari plures cẽſeo:in eã tanais
exonerat fluuius citatiſſimus:& rurſus rediiſti ad mare atlanticũ paucis
recenſens quæ dixeras:hunc ordinẽ ſeruans:uidelicet mare atlanticum:
fretũ gaditanum:mare nr̃um:heleſpõtꝰ:ꝓpõtis:trhaciꝰ boſphorus : põ
tus euxinus:boſphorus Cimerius:palꝰ meotis:tanais:& iterꝝ uirgã ſub
ducens ad fretum herculeum regreſſus es: & ibi nihil non immoratus
aphricam(ut bono omine a dextra auſpicareris) deſcribebas : hic ais
ẽ ꝓmõtoriũ ãpeluſia:qđ extimũ plinius appellat: ĩ mare atlanticũ pro
minẽs:hic tĩge oppidũ a quo tingitãica regio:hic Antei regia:& nõ lõ
ge ab ea epta delphi mõtes:Aphrica ꝗdripartiť ĩ mauritaniã:numidiã:
Aphricã minorẽ:& cirenaicã regionẽ:ab ea:cathabatmos uallis deuexa
quæ eſt ĩ libya:poſt libyam ægiptꝰ utraq̧:iuſſiſtiq̧:ut aĩo attentiore ob
ſeruarẽ quæ de ægipto referres : & illico ſubdẽs ais ĩ deſcriptiõe orbis:
alii diſterminãt ab Aſia Africã nilo:q̄ frequẽtior ẽ auctorꝝ ſnĩa:uerum
unꝰ ptolomæus ne ſcinderet ægiptum:ponẽdo duas ægiptos: mare eri
threũ ꝓ termĩo põit ĩter Aſiã:& Aphricã:tu uero ſequere quẽcunq̧ li
bet quoniã nihil ad Coſmographiã:mõ utrunq̧ ſcias:ubi uero ad nilum
deueniſti plura diſeruiſti de fluminis mira natura:cauſas ĩcrementi refe
rẽs:& ſubridens illud herodoti in mediũ adduxiſti:uidelicet de nili or
tu nemo hẽt qđ referat:adeo diſceptãt auctores: illud tamen addidiſti
eximiũ flumẽ eẽ qppe qđ(ut aſſeuerabas)uicẽ madidi cæli ſupplet ir
riguũ admodũ ſtatis anni tpibus:oſtẽdiſti ipſum ĩ mare libycũ exonera
re oſtiis nouẽ:& ibi ab cãopicum ſitã ab Alexãdro macedõe urbẽ præ
clarã:adieciſtiq̧ eiꝰ nominis ĩ toto orbe plures eẽ urbes:ĩ ægipto unã:
in ſyria apud Iſſicum ſinum aliã:ĩ ſcythia aliã ſupra tanaĩ:ubi aræ Ale
xãdri:unã ĩ Carmania:duas ĩ ſogdiana ꝓuĩcia: aliã ĩ ægeo pelago phri
giæ minoris:in arachoſia aliã :ſequẽs itaq̧ littora ad ſirbonẽ lacũ deue
niſti ubi ſyria auſpicať:& ibi iudea paleſtina chriſtiãi nominis p̄clara :
ubi hieroſolime:ubi iordãis fluuius:q lacus tres efficit genaſaret: uideli
cet & tiberiadis:aſpaltitẽq̧ ĩ quo fluitãt oĩa:qq̧ nihil gignit præter bi
tumẽ:ubi ierico balſami ferax:ubi enſenii gẽs addicta pudiciciæ:quæue
p immenſum ſæculorꝝ ſpacium ceſſantibus puerperiis pennat:& rurſus
ad littus:azotum peregrinorꝝ portum:& mox iope oppidum antiquiſſi
mum :ante inundationem terrarum conditum:& paulopoſt apoloniã
ſyriæ cæſaream ſtratonis:ptolomaidem:tyrum:& ſidonem:in phenicia

Ampeluſia
ꝓmontoriũ
uitibꝰ cõſitũ
Aphrica q̄
dripartitur
Duæ egipti
Cur ptolo-
meus mari
erithreo di
uidit aſiam
ab aphrica
Herodotus
de nili ortu
nemo habet
quod refe-
rat
Alexandriæ
multæ ab
alexandro
magno con
dite
Syria
Iudea pale-
ſtina:
Iordãis flu.
Enſenii pu-
dicicie addi
cti
Iope oppi-
dum

ac tripolim ostendisti: donec deuenisti ad antiochiam de qua latius loquens dixisti patriarchalem adhuc sedem esse & oli romanoꝝ præsidũ syrie regiam: aperuisti ẽt ibi eẽ sinum issicum: in quem effluit issus fluuius: ubi darius ab Alexãdro macedone magna hominum strage fusus est: propterea in memoriam tantæ cladis illatæ ab Alexandro urbs ibi condita est de nomine uictoris: moxq; brachium tauri in illo syrie flexu in mare excurrẽs terrasq; diuidens uirgula demonstrauisti: dixistiq; amanum mõtẽ uocari & ciliciam ab syria disterminare: post id brachiũ: cilicia: pamphilia: licia: caria: ionia: eolis: & troas: & phriges usq; ad helespõtum minorẽ asiam occupant. nec prius ultra progressus es: q̃ de tauro mentionem feceris honorificam: dixisti enim surgere in extremis indie & uaste attolli: iugoq; perpetuo totam asiam metiri: donec nostra maria contingat: huncq; plura brachia (ueluti ramos) emittere & fere mediã asiam disterminare: mõq; Imaum: modo caucasũ: aliquando paropanisum appellari: taurus tamen usq;quaq;: is est auctore plinio innumeraꝝ gentium arbiter: qui ubi exit ĩ pelag⁹ terras dirimit: & rursus descripto tauro monte rediisti ad helespontum: oram ponticam in asia describens & ordine quidem miro: nam aiebas post helespontum: bitiniam & ibi chersonesus propontidis nõ incelebris: ubi olim fuit urbs cyzicus asiæ nobilissima mœnibus arce & turribus marmoreis quasi roma altera: cui⁹ meminit Ouidius libro primo de tristibus his uerbis.

Huncq; propontiacis herentem cyzicon oris:
Cyzicon emoniæ nobile gentis opus:

Pluraq; de eius celebritate ex. xxxvi. Plinii deprompsisti: ut sunt illa de delubro: deq; lapide fugitiuo: ac de septẽ turribus: quas greci eptaphonas appellant: ob id q̃d numerosiore repercussu acceptas uoces reddũt: unde echo dicta est: eam alii aeris filiam dicunt: deinde mariamdenos usq; ad carambicum promontorium (quod petunt Ciconiæ pontum traiecturæ) deinde paphlagloniam: calibes populos campos temissereos: fluuium termooduntã: & trapezunta portum celebrem oræ ponticæ: ubi Rex turcharum classem fabricatur eximiam: & tandem usq; colchida deuenisti: ubi phasis insignis fluuius: ubi olim uellus aureum ab serpente peruigili accuratissime custoditum: Descripta igitur ora littorali in asia maris nostri: iterum ad fretum gaditanum reuertisti: diserens facundissime hispaniã tripartitã fore: aliam beticã: quæ confinis est gadibus: lusitaniam aliam: quæ Ana fluuio disterminatur

Antiochia
sirie ad sinũ issicum
Issus flu. ubi dari⁹ castris exutus est
Aman⁹ mõs
De tauro monte
Imaus.
Caucasus
Paropanisus
Chersones⁹
Cizic⁹ urbs
Eptaphões
Echo aeris filia
Mariamdeni
Carãbicum ꝓmontoriũ
Termoodõ flu.
Colchis
Phasis flu.
Hispãia tripartita

a betica : reliquam uero tarraconensem: quæ ad pyreneos montes terminat hispaniã: percurrensq; galliam narbonensem: usq; ad rodani hostia deuenisti: & inde ad uaꝝ italiæ terminũ: & tãdẽ genuã ligurũ præcipuã urbẽ (nouissime frenatam ab rege galliarũ) demonstrauisti: & eius maris littora legens: pisas: & postremo romam (olim rerum dominã) deinde Neapoli: & rhegiũ brutioꝝ adnotauisti: & rursus a Venetiis orsus sinus adriatici littora cursim pcurristi: nam post tergestum liburniam & illiricum collocauisti: & post eas prouincias dalmatiam: & in ea magnã apolloniã e regione hidrunti usq; ad acro ceraunios montes: & stati epirum: & ambraciæ sinum: & ibi nicopolim: & actiũ (monimẽtũ antoniane cladis) post acarnaniã: etholiãq; descripsisti usq; naupactum: & ibi sinus corinthiacus: rion dictus. donec isthmon attingas. post isthmon peloponeson designauisti achaiam laconicam: meseniam: helida: usq; pataram: introrsus uero fere in umbilico peloponesi archadiam: unde deriuatur alpheus miræ naturæ fluuius elidam ciuitatem præterfluens: & iuxta pisam decurrens demergit tandem: & subter mare defluens: ex peloponeso in fonte aretusa: Siciliæ .i. siracusis se attolit: & deinde fluit in mare siculum ut est apud maronem eneidos tertio.

Alpheum fama est huc helidis amnem.
Ocultas egisse uias subtermare: qui nunc.
Ore aretusa tuo: siculis confunditur undis:

Nec preteruisti archadiam: priusq̃ dixeris in ea esse lerneam paludẽ: ubi hercules hidram mactauit: relicto peloponeso migrauisti in helada: ubi megara: & athenæ clarissimæ: ubi aulis grecorum cõiurantium in troianos statio: ubi termopilarũ angustiæ: ubi thebæ insignes: ubi beotia: monuistiq; ne cũ imperitis unq̃ boetiam ꝓferrem sed beotiam: dixistiq; eã a uocibus denominatã fuisse: quoniã eo fere mortales omnes cõtendebant ut oracula adirent ac ea cõsulerẽt: addidisti etiam hellada ab homero dici acheam: dixisti non longe esse claros montes pelion: olimpum: & ossam: ad sinũ pelasgicum: trãscurrẽs thesaliã: ubi pelasgi & macedoniã usq; ad nestum fluuium peruenisti: qui thraciam a macedonia distermi nat: rursus per thraciam bizantium deuenisti: nunc constantinopolis: & turcæ seruit nolens: nec prius ultra ꝓgressus es: q̃ nõ nihil de helesponto mentionem feceris: dixisti inibi iniectas fuisse cõpedes neptuno: ab Xerxe: strato mari nauibus: cui adeo inumer⁹ fuit exercitus ut ipsũ qa nũero nõ poterat: spatio mẽsũ ferant: & de bosphoris ãbobus adduxisti

Genua
Roma
Neapolis
Dalmatia
Acro ceraunii montes
Epirus
Rion nomẽ maris
Istmos iter ægeũ & ioniũ equora
Alphe⁹ flu. mire nature
Virgili⁹ tertio eneidos
Termopilæ
Beotia unde
Nestus flu.
Bizantium
Helespõtus
Hic xerxes neptuno cõpedes iniecit

in medium aliquid: eosq; denominari a traiectu bouum aiebas: Quoniã adeo ibi arctatur mare: ut uel bobus sit meabilis transitus: & altrinsecus exaudiri latratus canũ & auiũ cantus: & inter duos orbes cõmertia humanæ uocis manere: nisi id ipsum auferant uenti: pliniũ tuum (qui tibi multus est in ore) testem: immo auctoré adducebas: & oram poncticã legens ad hemũ montem deuenisti ubi mesembria. Regia heredis turcarum: & inde ad istrum famigeratum flu. qui & danubius dicitur quiq; oritur in retis montibus: ac retiam: uindelitiam: noricũ: panoniã utrãq;: datiam: & misiam fere utramq; præterfluuit: & tandem ostiis quinq; in pontum exonerat euxinũ: Istro itaq; relicto ad thauricã chersonesum migrauisti: & ibi sinus est dromos achileos dictus: in quem borysthenes fluuius scythie limpidissimus & climatũ fere ultimus emoritur: relicto cimerio bosphoro per paludem meothicam usq; tanaim excurrens: peruenisti ad alexandrum: & cæsaris aras (suorũ nominũ monimenta nunq̃ intermonitura) & ibi declarauisti mihi duas eẽ sarmatias: in europa alteram: & alteram in asia. & rursus ad oceanum athlanticum celerrime rediens insulas nostri maris insigniores describebas: balearicas primo maioricam & minoricã contra hispanias: inde ad corsicã & sardiniam applicuisti: siciliam uero adeo laudibus extulisti: ut diceres horreum Ro. quãdoq; fuisse & italiæ adiunctam aliquando: uerũ interuentu freti auulsam: de scopulis quoq; scylla & carybdi ex tuo marõe hæc referebas carmia.

Ast ubi digressum sicule te admouerit oræ:
Ventus: & angusti rarescent claustra pelori.
Læua tibi tellus: & longo leua petantur.
Aequora circuitu: dextrum fuge littus & undas.
Hæc loca ui quondam & uasta conuulsa ruina
Tantum eui longinqua ualet mutare uetustas.
Dissiluisse ferunt: cum protinus utraq; tellus
Vna foret: uenit medio ui pontus & undis
Hesperium siculo latus abscidit: aruaq; & urbes
Littore diductas. angusto interluit estu.
Dextrum scylla latus: leuum implicata carybdis
Obsidet: atq; imo baratri ter gurgite uastos
Sorbet in abruptum fluctus. rursusq; sub auras
Erigit alternos: & sidera uerberat unda.
At scyllam cæcis cohibet spelunca latebris.

Besphori a bouũ traiectu
Inter duos orbes humane uocis cõmertia
Hem⁹ mõs iter siue danubius
Taurica chersonesus
Boristenes flu.
Alexãdri & cæsaris aræ
Sarmatiæ due
Balearicæ insulæ
Corsica
Sardinia
Sicilia

ora exertantem & naues in ſaxa trahentem :& reliqua que ſequũtur ut breuitati conſuleres:nec prius trinacria abiuiſti q̃ de Etna flagrãte nihil non dixeris:& rurſus ab tuo marone Ex tertio Aeneidos mutuabaris carmina.

Portus ab acceſſu uentorum ĩmotus & ingens.
Ipſe ſed horrificis iuxta ſonat Etna ruinis
Interdumq; atram prorumpit ad ætera nubem
Turbine fumantem piceo:& candente fauilla
Attollitq; globos flammarum & ſidera lambit
Interdum ſcopulos auulſaq; uiſcera montis
Erigit eructans:liquefactaq; ſaxa ſub auras
Cum gemitu glomerat:fundoq; exeſtuat imo

Diſeruiſti etiam ĩcẽdii cauſas id efficere:uidelicet terras deſudantes ſulphur:ut ueſeu⁹ in campania:dicebaſq; in etna concauas eſſe terras ſulphure plenas concitariq; ex ſpeluncis uentũ:& ex uento ignem:& cum
De etna ſulphur ſit ſummope ignis appetens : maxime flante uento conflagrat etna:arte & natura adiuuantibus:inde ad cretam(quæ candia dicitur ſiue candax) ſeptrum dirigens te continere nõ poteras quin effuſus in
De cræta eius præconia plura referres q̃ anguſtia temporis patereť cum ꝑſertim per id tẽpus doctorũ uiroꝝ turba te præſtolareť:ut(que tua eſt humana natura)tecũ pranderet tu tamen curſim de inſula Crete plura dixiſti referens quæ maria allatrent multiiuga:ut mirthoũ egeũ:ioniũ : & carpatium:dixiſti eam producere maluaticum uinũ:ſacharon:& alia præclara:necnon noctuarum impartientem:& altricẽ iouis:ad uirgiliũ tuũ rurſus ibas:hæc de creta carmina proferens conciniſſime.

Creta iouis magni medio iacet inſula ponto
Mons ideus ubi & gentis cunabula noſtræ
Centum urbes habitant magnas:uberrima regna
De egeo mari Maximus unde pater:ſi rite audita recordor:

De mari ægeo quoq; cõplura retuliſti ſinũ præſtantiſſimũ fore diciq;
Egeũ unde ægeum ob id ꝙ inter tenedum & chiũ(ianuenſiũ ꝓfugiũ)ĩſulas:ſaxũ
Cipr⁹ inſula ſit effigiem capræ referens:quam græci ægona appellant:ægeum ergo
Erythreum mare diciť a forma capræ:inde rhodum deueniſti:qui carpatio mari innatat: ab rhodo ciprum præclaram inſulam excurrẽs:dixiſti ibi fore cithereã urbem:quam ferunt uenerem tuliſſe:de hinc ueluti uectus equo pernici ĩ arabiã deueniẽs mare erithreũ demõſtrabas:ĩ eoq; multa miratu nõ

indigna & īprimis pisiculum quendā referebas: quā adfirmāt uiriū esse tātarū: ut etiam naues onerarias sistat in mari: ruant uēti licet: & sæuiāt ꝓcellæ: tamen undabundi maris compescit uires: & id efficit ꝙ ancho ræ in reuocabili pondere iacte assequi non possunt aliquādo: mensuræ est bipedalis hecneida græci appellant: nos uero remoram: nec prius desiisti loqui de sinu arabico q̄ dixeris nō lōge: ab eo hoc est inter sinū ꝑsicū & arabicū eē mechā: ubi maumethis arca uisitur introrsus itinere dierꝫ trium: deuenisti tandem ad sinū ꝑsicum: & ibi paululū immorat⁹ iusisti ut attentius tuum sermonē obseruarē: inqens illic esse toti⁹ orbis umbilicum: & ut maiorē adhiberē tuis uerbis fidē: ꝓtinus duxisti ab for tunatis insulis lineā parallellam per sienē usqꝫ ad extrema īdiæ. rursum alterā lineam ab aquilone in austrum ducēs re ipsa demonstrauisti ubi dictæ lineæ coincidissent fecissentqꝫ angulos rectos & æquales ibi ꝓ cul dubio umbilicū fore uniuersi: hoc declarato de urbe quoqꝫ calichut quæ non lōge est a sinu ꝑsico plura cōmemorās: dixisti ibi delitias ꝓpe humani generis fore: & quicqd ē quo uita carere nō possit humanior: nusq̄ eē præstantius: & ī primis aromata omne genus: margaritas etiam & lapillos præciosos ꝓpe innumeros: Elephantosqꝫ turritos: quibus bi ni uel terni uiri insidentes bella cōficiunt accerrima: & cognitū inibi no strū christū quāuis nō ad regulā adseuerabas. aliaqꝫ cōplura miratu di gnissima: adiecistiqꝫ ad hæc presbiterū ioannē eē citra sinū arabicū in aphrica ethyopiæ inferioris: & ipsum habere cōterminos nigritas dicio nis guineæ regni: quos subegit olim rex lusitaniæ: alibi uero regnū meli de: alibi autē soldani regna nilo adiacentia: postremo uersus nr̄as barba rias reliq̄ aphricæ: hæc oīa ex itinerariis portugallēsiū sedulo ac cōposi te depromebas: addens sub memorato presbitero Ioāne fore regna q̄si innumera: & christum ibi coli nō indiligēter. demū ad taprobanā deue nisti īsulā: quā ex plinio & reliquis cosmographis appellatione antictō num fere alterꝫ orbē eē dicebas: ibiqꝫ pleraqꝫ memoratu digna: ut sunt aurifera flumina: & gemiferi amnes & in mōtibus aurifodine & dicebas septētrionē nō uideri: eiusqꝫ loco aues succedere: & alia cōplura q̄ sciēs prætereo ne ī uolumē aliqd̄ magnum exeat epistola: & iterꝫ rediēs un̄ di gressus fueras iberniā & albionē īsulas demōstrauisti: adfrimabasqꝫ bri taniā esse iter septētrionē & occidētē: q̄ facit ne ora gallici littoris orbē terminet: ut īqt solinus finis erat orbis: ora gallici littoris: nisi britania ī sula nomē pene orbis alteri⁹ mereret: unde uirgili⁹. Et pēit⁹ toto diuisos

De pisce hec neide siue re mora

Mecha
Persic⁹ sin⁹

De urbe ca lichut

De regno præsbiteri Io.

Taprobana insula famo tra ab īcolis dicta
Ibernia
Albion siue britania
Solinus
Virgilius

Hircanum æquor | Gāges | Indus | Euphrates | Tigris

orbe britānos: hæc ēt dicta ē albion īsula a q̄busdā albis mōtibus : qui euntibus ad eam primo appent: deīde a britone rege britania dicta: pau loq; ultra ꝓgressus hircanū mare clandestinos retulisti hēre ortus: ue rum hāc rem nōdū nobis satis colliquescere: & ni obstitisset uerecūdia docti cet⁹ q tecū de mor̄ prāsurus erat: demōstraturus eras & gāgē & i dum: & euphratē & tigri flumina cantatissima: & i italia eridanū aprie famigeratū: nec pri⁹ tamē parocho (is est cōuiuii magister) patefecisti ianuā: quā de italia nonnulla præclara carmina mutuatus es: miraq; con cinitate eā decantans his uerbis.

Italiæ laudes

Sed neq; medorum siluæ ditissima tellus
Nec pulcher ganges: atq; auro turbidus hermus
Laudibus italiæ certent: non bactra: nec indi:
Totaq; turriferis panchaia pinguis harenis:
Hæc loca non tauri spirantes naribus ignē
Inuertere satis immanis dentibus idri:
Nec galeis: densisq; uirum seges horruit hastis
Sed grauidæ fruges: & bacchi massicus humor
Impleuere: tenent oleæ armentaq; læta.
Hinc bellator equus campis sese arduus infert
Hic uer assiduum: Atq; alienis mensibus æstas
Bis grauide pecudes: bis pomis utilis arbos.
Adde tot egregias urbes: operumq; laborem
Tot congesta manu præsumptis oppida saxis
Flumina quæ antiquos subter labentia muros:
An mare quod supra memorem: quodq; abluit infra
An ne latus tantos: te lari maxime: teq;
Fluctibus: & fremitu insurgens benace marino:
An memorem portus: lucrinoq; addita claustra:
Atq; Indignatum magnis clamoribus æquor:
Hæc eadem argenti riuos ærisq; metalla
Ostendit uenis: atq; auro plurima fluxit.
Hæc genus acre uirum marsos: pubemq; sabellam:
Assuetumq; malo ligurem: uolscosq; uerutos.
Extulit. hæc decios: marios. magnosq; camillos
Scipiadas duros bello: & te maxime cæsar.
Salue magna parens frugum: saturnia tellus

Magna uirum: iussisti propterea ut carmina ediscerem patriæ iclitæ: qb⁹ decantatis: rursum adsunt parochus & promus adfirmantes horam ap petere prandii: parata esse iã oia: cetũq; doctoꝝ uiroꝝ aduentauisse: da pes (nõ qdẽ opiparas sed frugales) inexpedito fore: & merũ prope ob stupescere (erat enim bruma quo tpe Algent rigore cuncta) tu tandem (ut es uir modestissimus) ne te diutius: q̃ par foret: decẽtissima docto rũ uiroꝝ cohors opiretur: in cœnaculũ contendisti: ubi honorifice exce ptus ab doctis: primum aqua manibus data stantibus (ut mos est apud nos) discubuisti: innuẽs senioribus ut in locis accũberẽt honoratiorib⁹: tu enim uetere & laudabili galloꝝ more primos semp aspernaris accubi tus. Tum illati sunt pugillares ex nucleis pinneis & sacharo pastilli: mox ꝗ iscitia bubuleis sociata linguis eisdẽq; salitis. post hæc assũ uitulinũ & tosti lepores duo iusulento nescio quo madefacti: cum malis asyriis illati sunt. post eos iusulata offa ex frustis panis in iure pingui: caseo uetere: pipere: & cinamomo cõditis. demum inferunt salagma condita nea: ea sunt oliuæ cadis cõditæ: & feniculi: hæc oia cibi appetentiam fa ciunt: sed gulã nõ irritant: postremo illati sunt galli gallinacei alio liquo re aspersi cum elixis carnibus ac pomis citreis: nouissime parmensis ca seus cum tostis pyris prãdium clausit: & is finis tue frugalitatis fuit: qui nõ uiuis ut comedas: sed comedis ut uiuas: a lotis manibus ꝓ bellariis & secundis mensis oĩbus. Plinius allatus est necnon magnus ptolomeus: & condicto dimissæ sunt habene uiris doctis: ut qsq; in medium aliquid scitu dignum afferret. aderant enim philosophi: poetæ: astrologi: & ora tores: In philosophia facius cardanus præsidebat: astra uero summe calle bat Marcus Antonius cadamustus: excellebat in poesi Nicolaus picens uir cõpositissime doctrine & moribus sanctissimis. at cæsar facus un⁹ hæc omnia nouerat .i. philosophiam: astra: & prosam & uorsam: mi rum est q̃ sit huic uiro ad oia prõptũ igenium & ad omnẽ occasionem paratum: quicqd in medium adduxeris: ita probe nouit ut credas eum meditatũ fuisse: & ut paucis absoluã: qcqd explicandũ susceperit (nihil excipio) ad id unũ natus esse uidetur: adeo concinne: docte: & ãpliter di serit de oĩb⁹: nec id prætermiserim eum ita atticæ loq ac si ortus & al tus athenis foret. aderam & ego omniũ indoctissimus q uelitabar cum lelio philosopho: quiq; ueluti male uocalis anser oloribus inter se suaui ter concinentibus obstrepebam: succensebat mihi lelius memorat⁹ gra uatim ferens ꝙ in eius sententiam calculũ haud ponerẽ: & iam iratior

Parochus
Promus
Gallorum mos laudabilis discũbendi
Frugales dapes
Facius cardanus
Nicolaus picens
Cæsar facus

Faci⁹ cardanus
Marcus Antonius cadamustus
Scitum salomonis
Nichola⁹ picens
Franciscus corniger
Cæsar sacus
Io. Iacobus gilinus uir eloquétie infinite
Io. Antoni⁹ cusanus prestantissimus medicus
Lácin⁹ curtius uir spectatus

(ut uirum nosti) minitabatur. Tu uero uix excãdescété (alioqn ameni ingenii) cõpescuisti modestissime uoluistiq; ut facius de natura & fato nonnihil afferret in medium: q ut tibi moré gereret plura ex philosopho rũ oraculis ꝓmsit: & qdé docte tũ Marcus añtõius de astris optime dise rens contendebat Sidera homines ad cõpluscula inclinare: sed nõ cogere; ne tolleret libeꝝ arbitriũ. ne ue potẽtiæ diuinæ detraheret aliquid. & illud salomonis scitum oportune adducebat: uidelicet sapiens dominabitur astris. Post eum Nicolaus picens uir non penitẽdus: & utriusq; sermonis eruditissimus: ludebat carminibus & adseuerabat uaté egregium non ab arte sed a natura esse: & maximum deoꝝ munus dicebat eẽ extẽporalitatem: quã ut aiebat mater peperit memoria: & usus reꝝ parens genuit; huic adstipulabatur Franciscus Corniger: qui tã facile nec ineruditẽ carmina expuit: ut non iniuria illud ouidianum de eo dici possit: qcqd conabar dicere uersus erat: Orationem solutam Cæsar sacus adeo extulit: ut diceret sine ea uix hominum genus mitius posse consistere: nam fere cũcta quæ meditamur: quæ ue cogitamus: & fere oẽs nostri animi conceptus: oratione soluta explicamus: quid enim aliud sonãt philosophoꝝ decentissimi cet⁹? quid astrologorum sectę? quid historiæ: sibi uolunt aliud q̃ compositam: cõcinnã: & copiosam: & bene curatam orationem? Quar uni cæsari saco miro applausu assensi sunt omnes. aderat & Io. Iacobus gilinus hõ eloquentiæ ꝓpe ĩfinitæ ac eruditiõis ingentissimæ: quem in stilo dicendi egregio pauci imitantur: sed admirantur oẽs. aderat & Io. Antonius Cusanus medic⁹ pstãtissimus q nõ ut pleriq; alii: galenũ solũ & hypocratẽ nouit: sed & elegãtiores artes omnis colit. Nã præter q̃ qꝫ philosophus est insignis: & nihil ipm latet quod ad salutem hominũ attineat: perinde ut ægris mortalibus salutem & uitã conciliet: ueluti aesculapius qspiã: id plus habet etiãnũ: qꝫ humaniores litteras callet: q̃ q maxime: & has tantas uiri uirtutes cõdecorant suauissima cõsuetudo: mellifluus sermo (ut alter nestor) & ipse aspectus affabilissimus: quo maioré morbi partẽ mox tollit: ubi assidet ægris: facitq; ut uix ægritudinis tedeat egros: dii boni q̃ char⁹ est hic huic: urbi famigerat⁹ supraq̃ referre possim: adeo ut ubi ipse ď uita alicui⁹ hæsitauerit ultra nõ sit uiuẽdum: & si forte uixerit quispiam: deo tantum referat acceptum: Aderat & Lancinus curtius uir perpaucorum hominum: qui si philosophiam: si carmen: si cuiusuis doctrinæ genus spectaueris numeros oĩs elegantissime ĩnplet: quid quod extẽporalitate & sermonis concinitate

ac humanissim⁹ morib⁹ reliquas oĩs dotes(qbus ubertim honestat̃) exornat ad simetriam: Aderat & Io. Franciscus musicola q quãti sit ab uiris ꝓbis & doctis faciund⁹ ipsum agnomen declarat: aderat & fabi⁹ Ro. uir lectiõis multiplicis ac doctrinæ tãte: ut nõ ab re consumatissimus dici queat: aderat & Alexander Minutianus huius urbis decus: q sua doctrina ꝑpe ĩnumeros patritios reddidit clariores. Et ut aliquando finiã: si usq̃ sũt muse ꝑ id tẽp⁹: cũ suis nẽorib⁹ & fõtib⁹: & ut ita dixerim cũ sua oĩ supellectile ad te cõmigrauerãt: nec prius cõtio soluta ẽ q̃ citatissimus ueredarius ab regulo ambasia ferens litteras aduenerit: tũc ut es uir multi pensi: ratus tabellarium aliqd afferre magni momẽti: cõdicto musas secedere tantisꝑ uoluisti: dũ reuerentissime mãdata regia excipes: sed qd ego cãdidissime Iafrede: tãq̃ mar̃ ĩgressus ꝓuehi me ĩ altũ sentio: referã ergo pedẽ: & ad ceptũ op⁹ redibo ut tibi obsequar. Exibunt igit̃ hæ nauigationes quæ nuprime abs me tuo iussu latinitate donatæ sũt tuo fretæ auxilio: nec cuiusuis nasum formidabũt: quandoquidẽ is es tu q integritate uitæ: & doctrina locupletiori: iã ei⁹ loci es apud mortales fere oẽs: cuius esse possunt uel ꝓbissimi qcunq;: rumpat̃ inuidia licet: adeo te geris ĩ oĩbus præclarũ uirũ: ut nec ipse liuor taxare gesta tua queat: fitq; ꝑpea ut quæcũq; suscepis ꝓtegẽda: ea nullo turbine cõuelli queãt: & plura licet minus sint exculta: quia tamen tibi dicant̃ uiro sapiẽtissimo præclara uideãtur: Erit itaq; hæc epistola tuæ absolutissimæ uirtutis testimonium aliquod: nõ explicatio laudis: quoniã tot sunt tua præconia & imprimis quæ tibi abs iur̃ debent̃: ut lõgiore egeãt subselio: maiorẽq; ĩmorationẽ expetant: nec hæsit cordi mihi: ꝑ id tẽpus tuarũ laudũ historiã texere: quoniã cõpertũ habeo iãpridẽ: te tua uirtute satis ac super clarũ fore: neq; uiri ĩ litteris proletarii prædicatiõe egere: nã ut ẽ in ueteri adagio: uino uẽdibili suspẽsa hedera nil op⁹ ẽ. sed heus tu uir doctissime uereor ne sis occupatior q̃ ad has meas nugas descẽder̃ queas: uerum ubi tuã humanissimã naturã pensitatius expendo: persuadeo mihi haud difficulter te mea nedũ lecturũ sed & perlecturũ humanissime: qui comitatis humãitatisue norma es exactissima: uale doctorum uirorum præsidium. Mediolani kalendis Iuniis. M.CCCCC.VIII.

Io. Frã. musicola

Fabius Romãus uir celeber

Alexander minutianus uir clarus

Musæ cum nemoribus & siluis ad Iafredũ cõtenderant

Citatissim⁹ ueredarius karolus ambasia regul⁹

Vetus adagium

FINIS.

Præsbiteri Francisci Tantii Cornigeri epigramma ad Archangelum Careualensem Interpretem.

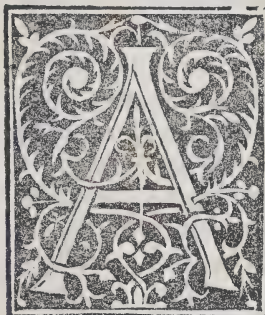
Quis melius librare homines scit præside nostro?
Qui tibi quo fierent ista latina dedit?
Est doctrina tibi: facunde gratia linguæ.
Atq; stilus nouus est: orbis ut iste nouus
De se nemo igitur tantum præsumat: ut ipsum:
Cuius es inuentor speret habere stilum.

Io. Fran. Quintiani Stoe Iambicon. Ad Archangelũ Careualensem. Interpretem.

Volumen ecce candidum emergit recens
Exasceatum: & elegans: & lympidum.
Externa sunt hic oppida externum solum:
Variiq; mores adfatim reconditi
Parua est tabella maior at sententia.
Vt lecta uisis sit opus anteponere
Olim patentes mulciber trinacrius
Terras: sonorum pelagus: axes cœlicos
Elementa cuncta feruidi cœlauerat
In clypeo achillis: attamen maior labos
Et uisa uirtus maior est archangeli
Et cur? tonantis mulciber fuit deus
Et sculpta tantum uisa sunt præsentibus:
Mortalis autem noster est archangelus
Diuina quanquam phama conscendet polos
Mox scriptæ cuncta nota sunt absentibus:
Vt qui uolumen legerint noscent loca.
An credis ergo dignior mortalibus
Sit: qui labores superet & uiuens deum:

ITINERARIVM Portugallensium ex Vlisbona i Indiam nec non in Occidentem ac Setemptrionē: ex Vernaculo sermone in latinum traductum. Interprete Archangelo Madrignano Mediolanense Monacho Carcuallensi.

Io. Mariæ Vicentino Montaboldus Francanus salutem.

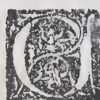
VDIREM nunc libens mi Io. Maria quorundam sententiā: qui Plinium extra omnē aleam positum: ac sermonis utriusq; auctorum scriptorem præstātissimum ob id procaci: & illoto ore temerāt: quod uidelicet nimium ascita: ac prope incredibilia: nec similia ueri (ut mentiunť ipsi) ī historia naturæ adducat: arguūt ꝑpterea uirum tantū mendacii non alia magis de causa: q̄ quia earum rerum memorabilium: ac dignarū scitu meminit: quarū ipsi prorsus sunt expertes: argumento ꝙ nusq̄ sint: si hic non reperiuntur. Quorū sententia: ac temeritas q̄ sit contemnenda: ac reiiciēda: utpote nullius pensi: præsens ad remotiores partes orbis nauigatio: & illarū imprimis: quæ hactenus fuere nobis inacessæ: clari⁹ (ut aiunt) Phœbo declarabit. Nā si a nobis adite regionis partes attē tioř apud te animo expenderis: si locorum situs: si omnifariā animalia: si arbores: si metalla: si gemmas: si & alia id genus complulcula specta ueris: comperies profecto cum Plinii memorabilibus (adsit uenia dicto) fere contendere: si tamen in dicendi stilo nactæ forent alterum Plinium: Licet enim res illustres sim denarraturus: qa tamē Lusitana lingua & demum Ethrusca referuntur: quæ splendorem totius historiæ eluminant: minus ne dixerim ponderis: sed uoluptatis proculdubio sunt habituræ: ut tute ex usu rerū multarum: ac lectione multiplici melius iudicabis: & eorum dicta refelles: qui his duntaxat fidem adhibent: quæ oculis subdidere: quam rem ut libentius nauares: nauigationē hāc edidi: tibiq; nūcupaui: Tū quia Asiam oēm: & Europā fere lustrauisti. In rerum tātarū uarietate id seligas: qđ dignius miratu censueris: tum uel maxime ut nouarū rerum percupidi earūdem q; auidissimi lectores: te non iniuria absq; me amari intelligant. Vale.

Laus & defēsio Plinii

Primus qui sulcauerit oceanum meridiem uersus.

Cap. I.

Aloisius Cadamust⁹

CVm ego Aloisius Cadamustus e Venetis patriciis primo animum induxerim sulcandi eius oceani: qui a freto Gaditano per insulas Fortunatas: & Ethiopas iferiores uersus austrum tendit: cūq; ibi pleraq; scitu cognituq; non idigna deprehenderim ut fiat testatum posteris animo mihi hæsisse: hactenus incomperta quærere: & adire inacesa: prout rebus memoria suppetet: excipiā & subsequar calamo: donec earū memorabiliū rerū: quæ uidi: & locorū quæ corā adiui: uerā prorsus efficiā historiā: quæ oīa si nostris cōferantur: alterū profecto orbem efficient: & si ea forte min⁹ ordinate absme describentur in rerum tantarum uarietate: non sum tamen defuturus quin historiam ueram denarrem: & ubi fere incredibilia & prodigiosa occurrent (licet uera) temperabo tamen de industria & sciens citi⁹ nō nulla sum pretermissurus q̄ uel minima citra ueritatem relaturus.

Alter orbis

Infās Don Hurich

Primus igitur qui memoratū oceanum: & Ethiopiam supradictam adire est aggressus post prothoparentem nostrum Adam (unius Plinii historiam excipio). Is fuit nostro æuo Illust. d. Infans Don Huric natus Lusitaniæ Rege Illustrissimo. Don Ioanne: qui quidem Princeps Infans licet sui nominis præclara: & prope innumerabilia percenseri possent: prudens preteribo omnia in presens: id unum haud pretermiserim quod christi seruatoris nr̄i almæ fidei eximie studuit: & nihil magis i uotis gessit: q̄ nomē xp̄anū ab barbaris: & dei hostib⁹ asserere: matrimonii expers fuit: adolescentiam suam castitate mira honestauit: domi: & militiæ strenuus: Mauros sæpenumero fudit: & bello clarus euasit: Cum itaq; eius genitor dissolutionem corporis sibi imminere conspiceret annorū iam plenus: prius naturæ non concessit: q̄ saluberrimis præceptis filium monuerit: ut uidelicet: sacratissimam christi fidē aīo icōcusso illibatoq; coleret: nec deesset suis uotis quib⁹ īstituerat christi hostes debellare: & sancto nomini reddere subiectos: adiiecit etiā ad hæc ut Lusitāæ gētis: & imprimis patritie cordate meminisset: & ut paucis absoluā: sæpe dict⁹ Illust. Don Huric patris monitis libēs audiuit: fato iā functo parēte: fratre tamē patrocināte: q Regno ætatis cōcessu successit: huic nomē fuit Dō Daruth: cui⁹ auspiciis mauros male accepit: q id regnū occupāt: qđ fesse dicitur: qđ qdē regnū icipit ab āpelusia ꝓmōtorio Mauritāiæ nō lōge: a Gadib⁹: & mari

Don Daruth

atlantico alluitur:& uergit ad austrum : Singulis igitur annis ex insti-
tuto mauros lacescens Celoces suas mittebat quoad ad id promonto Caput de non
rium deuentum est : quod caput de non appellatur ab incolis : argu-
mento ꝙ qui ultra dictum promontorium iuere non sunt regressi:
& ibi prisci Nautæ terminum semper constituerant suæ nauigatio
nis:hucusq; :Itaq; Celoces Principis deuenere nec ause sunt ueterem
terminum excedere. Quæ ubi Principi sunt renunciata animum ac-
cendunt magis peragrandi orbis . Instituit propterea rursus ceptam
prouinciam persequi:& Promontorium capitis de non:aliquãdo tran
scendere diis fauentibus:quoniam Celoces Lusitanæ omnibus oceani
Liburnicis eximie præstant:& cum iam ad id opus nauandum præsto
essent nõnullæ Celoces:censuit non difficulter posse nauigare uastum
oceanum. cupiens admodũ loca hactenus inacessa adire:& nouos po
pulorũ Affricæ ritus uidere:quibus omnib⁹ exploratis ĩ promptu ha
beret Mauros pro arbitrio profligare:& suæ ditiõi addere. Iussit itaq;
Celoces ternas expediri:tum armamentis cum etiam cõmeatibus fere Celoces ter
omne genus:quib⁹ uiros strenuos præfecit:qui dicto Principis audiẽ ne iussu re-
tes profecti sunt:& dictum promontorium capitis de non:littus haud gis expediũ
deserentes. per centum fere miliaria præteriere : & cum nihil præter tur
ĩcultam tellurem:ac omni habitatore uiduam comperiissent:domum Caput de
regrediuntur. Cum igitur princeps de nouis populorum Affricæ mo non ꝑ centũ
ribus:ac locorũ sitibus ex his nauigationib⁹ nihil adhuc cõperti habe miliaria pre
ret:rursus classem cõmunit omni genere annonæ:& rebus omnibus : tereunt
quibus hostes propulsare quirent:& suos diutius alere:data lege ut tã
diu nauigarent donec superiores suorum nauigationes per centum &
quinquaginta miliaria excederent : & ultra :(si eis uisum foret)pro
grederentur:quos pro labore tanto innumeris promissis onerat : qui
Principi obsequentes. uela dedere:& cum nihil nacti fuissent nisi ua-
stum & sterile solum rediere . Quibus non obstantibus Princeps in
dies fit auidior nouarum rerum : animusq; accendebatur magis: ut as
solet:in rebus uetitis:quare iam tertio mittit : qui terram huiusmodi
explorent : & ut breue faciam : tantisper annis singulis nouos expe-
diuit nautas:donec ab Arabibus cultam terram inuenit:qui in deser-
tis uitam trahebant:& paulo ultra progressi nouos populos inueniũt Azanegi
qui azanegi appellantur. uiri coloris subcinericii:de quibus in sequen populi
tibus latius dicturi sumus:& postremo iam ipsis adnauigantibus tell⁹

Ethiopium inferioris affricæ: quæ oceano adiacet australi: apparuit: rursusq; indies nouos populos. tum idiomate: cum ēt ritu & moribus differentes nanciscuntur: ut lectori diffusius deinceps liquebit.

Quæ inuitauerint Aloisium cadamustum: ut terras nigritarū uiseret.

C.II.

Aloisius

Vm igitur ego Aloisius forem uenetiis: quæ urbs mihi solū est patrium: anno a partu uirginis. M.D.IIII. annum agens alterum: & uigessimum: & cum iam fere nostri maris: qđ Mediterraneum appellant: littora omnia lustrauissem: decreui in celtogalliam iterum contendere. quo alias iueram cōmertii gratia. ea. n. est regio Galliæ: que ab oriente terminum habet Rhenum fluuium ab septentrione Oceanum Britanicum: in quem exonerat Rhenus predict⁹: & ibi nobile Emporium uisitur: Brugim appellāt: nullis Emporiis septemtrionalis regionis postferendum: & eo lucri causa cōtendebam: cū ergo illo proficisci decreuissem: accinxi me itineri. non quidem multis onustus pecuniis. nam paucissimi census eram & liburnicas: quæ eo tē debāt conscendi Duce Marco Zenone eqte splendidissimo pri⁹ christi nomine inuocato Venetiis soluimus āno christi memorato. augusti octaua Luce: & prosperis auspiciis uetus institutum internauigandum obseruantes. iter agentes per certa hospitia hoc est ad consueta loca applicuimus semper. donec in Hispaniam deuentum est: & cum ui ingē tis tempestatis ducti applicuissemus ad id promōtorium: quod sacrū Ptholomeus appellat: in oceanum uaste prominens: nūc caput sancti Vincentii: forte fortuna non longe ab hoc portu Princeps infans per id tempus in oppido: cui nomen est reposera agebat animi causa. is ut accepit nos aduentauisse ad classem nostram iternuntium mittit uirum: a suis secretis egregium Antonium Gonzallem nuncupabant comite patricio ueneto: qui illic cōsulem uenetæ gentis agebat: ut diplomata uenetorum principum sigillo īsignita declarabāt: quiq; sub prīcipe infante stipendia merebat: adiuere itaq; nos ex præscripto principis sacarum ferentes promercale sumptum ex īsula medere: quæ oceano Athlantico innatat. e regione mauritaniæ: tulere etiam commertii gratia sanguinem Draconis: & alia plæraq; sumpta ab insulis prīcipis predicti. dum igitur de sacaro: & aliis mercimoniis sermo fit inter nos ut assolet merces commutantib⁹: percunctamur Lusitanos unde hæc

Celtogallia

Brugis

Marc⁹ zēo

Promontoriū sacrū dictum

Reposera oppidum

Antoni⁹ gōzalis

Insula medere

tam preclara eruerint:& regiones locaq; sciscitamur : plura referunt. Principem suum subegisse gentes innumeras christiano nomini hactenus icompertas:unde:& saccarum:& Draconis sanguis:& alia q̃pluri ma naturæ conducentia exportantur ; addidere etiam ad hæc parua esse quæ rettulissent: Si conferantur cum aliis rebus:quas præclare dictus Princeps egerat:aperiuntq; nobis hunc Principem Egregium inaccessa Maria sulcauisse per internuntios nautas:nouasq; Regiones peragratas:domitas prodigiosas gentes:res miratu dignas repertas unde innumera Lucra comparantur:adeo ut ex numo denos efficias nullumq; fœnus esse quod lucrum superet huiusmodi:hæc illi sedulo denarrabant:mirantibus nobis & obstupescentibus præ rerum inuentu conspicuo:ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidissimũ: statuí propterea hunc principem coram adire:ut si forte:& nobis sulcandi dicta æquora potestatẽ faceret: quoniam suum est eius freti uectigal:custodit propterea ipse Gaditanum fretum non incuriose responsum habui ab eis:qui classem nostram:ut prefeci:adiuerãt:me nõ difficulter impetraturum ab Principe ut meo desiderio fiat satis:uerũ scirem duorum optionem prĩcipem daturum : utrum uellem sumerẽ: conditio hæc est:qui celoces sua impensa expedit:suoq; periculo agit omnia. Is earum mercium quas ferret:prĩcipi quartam det partem ex uetere instituto:aut princeps suo impẽdio classem expediat quo ad armamenta & illa oĩa:quæ tueri possent naues ab incursu hostium :reliqua ageret qui merces ducit:& cum rediisset principi dimidium daret omnium.& ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuisset : omnẽ impensam:& operam luderet mercator:licet haud dubie constet eos: qui illo contendent consecuturos lucrum non mediocre : adiecit etiã principem:si qui e Venetis.regiones prædictas inuisere uoluerint:id facillime concessurum immo fauturum plurimum:quandoquidem sibi persuadebat:& aromata omne genus:& alia pleraq; inibi nautas reperturos:quæ inprimis Veneti super omnem gentem callent adamussim:propterea Principem prædictum adiui:qui me etiam:ultra q̃ par erat. honorifice excepit:& ea omnia quæ ex relatu suorum acceperam presens comprobauit:hoc etiam plus addidit: modo ceptam prouinciam non desererem:se ingentissimis fauoribus: & gratiis prosequuturum hoc celebre uotum:quibus auditis apud me hæc omnia pensitatius reuoluebam uegetam ætatem:habilitatem corporis:uires:& inge

Conditio

Adit Regẽ

nium:quæ omnem laborem subire poterant:& peragrandi orbis percupidus accendebar magis:cum presertim nullus: e conterraneis me is hec aggressus esset:non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando:& honorem & emolumentum reportaturum:decreui prorsus uotum meum absoluere:percunctatus primo negociatores Lusitanos quas merces magni facerent nigrite Ethiopes:& australissimæ gētes: redii demum reuisum meos:qui Liburnicas in littore habebant: & ea quæ in celticam galliam uehere instituueram uni affini meo comendo: & mercatus Liburnicas:quæ nauigando itineri facerent satis : ad continentem applicui:at naues uenetæ in galliam uela fecere.

Cap.III.

Quando abiere Liburnicæ:& quibus uentis uela fecerant.

Promōtoriū sacrum

Vm igitur eo loci me adhuc continerem:quem caput sancti Vicentii appellant:aliter promontorium sacrum:ut præfecimus.Id gratum principi ad modum fuit:excipiebat me propterea solito magis honorificentius:& elapsis q̄pluribus diebus iubet celocem armari:quæ uehere dolia nonaginta queat:cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiusdam ab dicto promontorio distantis.Mil.xvi.Celocem uero muniunt omni commeatuū genere:& earum rerum præsertim:quæ nautis uictum diuturniorem suppeditarent:deorum itaq; implorato auxilio ab promontorio soluimus die uigessimo:& altero martii anni.M.D.V.flante uento apeliote : & Borea:& primo uela dedimus uersus insulam mederæ iter agentes eūdo ad quartam lebegii occidentem uersus itinere recto die.xxv. Martii applicuimus mederæ per portum sanctum circiter meridiem:distat dicta insula ab sacro promontorio fere Miliariis sexcentis.

Vincentius lagus

Capitulo.IIII.

Descriptio portus sancti & rerum in eo memorabilium.

Insula sancti portus

Aec isula sancti portus parua admodum ē:utpote quæ.xxv. miliarium circuitu patet: citra septimū:& uigessimū annum ab nauibus prædicti principis reperta.hanc Lusitani iussu

sui principis incolunt: alias a nostris nunq̃ cognitam: huic moderatur Bartholomeus Polastrus dicti principis alumnus: fert hæc insula innumeras fruges. Triticum: siliginem: & alia id genus: boues: Iuuencos: apros: & in primis cũiculis scatet: & ibi sanguis draconis: qui lachrima est arboris. nam stato anni tempore arbores ferro sauciant: quæ ubi sunt incisæ anno sequente gummam emittunt per incisiones: gumma uero ahenis decocta: & defecata sanguis efficitur: quem appellant draconis: eius Arbor producit fructum Cerasi instar: mense Martii gustu eximium: coloris ueneti: insulam circumuectis constat ibi pisciũ ubertatem maximam esse: in primis dentalium. & ostrearum: portu caret: stationem uero habet perq̃ cõmodam ab omni uẽtorum afflatu tutam: excipio subsolanum: & uulturnum: quibus haud tuto nautæ se freto committerent: hæc Portus sanctus appellatur: Mel gignit suauissimum adeo ut nullibi sit præstantius. ceram quoq; producit abunde: nam ibi apum confertissima cernuntur examina innumeraq;.

Bartholomeus polastrus

Sãguis draconis qd sit & quomodo fiat

Cap. V.

Monchricus portus insulæ Mederæ

ILlinc die. xx. septimo soluimus uidelicet ab insula sancti portus: & eadem die portum Monchricum applicuimus is est insulæ mederæ portus: qui abest ab portu sancto miliariis quadraginta: & ni nubes cælum inumbrauerint altera alteram uidet.

Cap. VI.

MEdera insula auspiciis: & opera infantis principis colitur frequens est habitatore: hæc igitur ab Lusitanis incolitur ab annis quattuor & uiginti alias incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristansere: & hic mediæ insulæ moderatur: alteri Ioanni Conzale: qui insulæ quod superest moderandum suscepit: & huic insulæ nomen inditum est a copia lignorum: Id. n. indigenarum lingua medera significat argumento q̃ quicquid inibi erat soli: totum id siluis opacum condensissimis conspiciebatur: operepræcium igitur fuit his: qui primo coluere ĩsulã

Medera

ut igni multo cōpurgaret:q adeo grassatus ē aliquādo ut ēt uiros corripuisset:ni ꝓpe aqs humeroten⁹ imersi sibi cōsuluisset. Nā dict⁹ Io. Gōzales ut ignē euaderet cū cōiuge:& natis famē bidui iugiter ī aqs tollerātissime sustinuit. Igne igit̃ expurgata īsula semini præparat̃ idonea:hæc q̃ttuor e ꝑtibus colit̃ una appellat̃ mōchricus :altera sancte crucis:tertia Fōzala:ultima Iouis camera:& licet q̃plurimas alias hītatiōes hēat:hæ sunt tamen potissime:si uiri ꝑcēsendi forent hi ꝓculdubio octingenti essent:e quibus seligi possent equites centum : insula circuitu patet quadraginta miliarium:portum non habet:uerum per oportunas stationes:feracis est soli: licet saltuosa instar cilitiæ : scatet tamen frugibus fere innumeris: legit quotannis Tritici staria. 30000. Venetorum:desiit tamē esse feracissima:licet fertilis adhuc plura producat. nam frequentiore semine attrita ē:quoniā īdies aratur:atteritur magis:regio ē irrigua fontibus:& amnibus cōspicua:octo uisunt̃ ibi: q īsulā īterfluūt:& ibi æquaticæ serræ:qb⁹ īassamēta secant̃ ligna:& alia id genus efficiūt:ut sunt mēsæ.tripodes:qbus fere Lusitāia oīs cō decorat̃ eximie:necnō circūadiacētes regiōes exornant̃: assamēta ibi multi iuga uisunt̃.alias dedolant̃ ī mēsas ex cedro miri odoris: nec ab similes cupresso:ex aliis fiūt abaci:tripodes:cophini:scrinia:& fere oē gen⁹ receptacula:& īprimis ex nasso fiūt pulcherrīe:q̄ quasi purpurei sunt coloris : quoniā uero hæc insula frequentioribus irrigatur fluminib⁹: mēorat⁹ prīceps saccareū harūdīetū ibi plātari iussit:ex quo saccari q̃plurimum legit:īde ueniūt scitissima saccara toto orbe præcipua primæ decoctiōis:necnō mixta : & quantū ex aliorū relatu colligere quiui:indies meliora saccara sperant:quoniā ea īsula tēperie cœli meliore saccarum suapte natura gignit.nam ea qualitas est plagæ illius:quæ cipri : & siciliæ:nunq̃ algent.& ibi bellaria : & tragemata ex saccaro oīum generū:mellisq; plurimum:ceræ quidē satis: sed nō tantū:uineas habet nō despicabiles:in quibus taleas & maleolos maluatici plantari iussit prīceps infans:afferunt̃ ex creta insula:quā hodie appellant candiā:uberes sunt uineæ cœlo ad id īclināte:uites plus uuæ : q̄ foliorū ferunt:racemi proceriores.ut mensurā quattuor palmoꝝ excedant:res uisu conspicua:miraq; uoluptate afficit ītuētes: & ibi uuæ quibus colos est niger in arcuatis pensiles:inde etiam exportantur ex nasso arcus celebres:qui ferunt̃ in occidētem:& fiunt ligna apta arcubus conficiendis:& ibi paui q̃plurimi siluestres colore ad albedinē in

Insulæ circuitus

Optimū saccarum

Mira d̄ uuis

clinato:Perdices neq id genus alia ibi uidebis: præter coturnices: & apros inumeros in montibus. Memini etiam ab idigenis accepisse ibi cum primo culta est insula copiam maximā columborū fuisse:quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes:q̄ alligato pertice uncino ex arboribus:quibus illic insident: traherentur ad se non pauentibus aui bus:sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hactenus:quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula. ab solis auibus:& feris habitata: fidem huic rei maiorem adstruit: altera insula nostris temporibus reperta natura non absimilis: præsertim in auium aucupio ea utraq; humani ritus expers fuerat: animalia ibi q̄plurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocris compluscoli di tes: ac locupletes: omnis insula adeo culta est: ut uiridarium: & hortum præsentet amœnissimum. quicquid ibi legitur ueluti aurum est: & ibi celeberrima Diui Francisci cenobia uite obseruantioris sanctiorisq;. accepi etiam ab incolis fide haud indignis uuas etiam maturescere circiter sanctam ebdomodam.

Coturnices & apri

Columbi & quomodo capiantur

Habitabat a solis auibus & feris

Quo tēpore hic maturescant uuæ

Capitulo. VII.

Canariæ insulæ numero decem.

AB dicta insula mederæ austro flante soluimus:quo duce iter confecimus donec insulas Canarias applicuim⁹:quæ absunt ab medera fere miliariis.cccxx.hæ sunt decē nūero:septem cultæ:tres desertæ:quæ coluntur hæ sunt:priuis priua nomina: primæ nomen est fractelācee: secūdæ magne fortis:tertiæ Grācamariæ: quartæ teueriffæ:quītæ Gienere:sextæ Palmæ:septimæ ferro. Nec id est prætereundum:q ex memoratis septem insulis:quattuor christianum nomen colunt:uidelicet fractalancea: magnasors:Gienera & Ferrum. Tres uero quæ supersunt e septem idolis seruiunt. christianis insulis præest eques nobillissimus. qui Ferrara nuncupat̄ oriūdus ex urbe sibilia ditiōis hispaniaꝝ Regis:q colūt has isulas uiuūt pane ordeaceo:carnibus:& lacte plurimo:& i primis caprio:qbus abundāt:hæ uini:& tritici impatiētes sunt:nisi aliūde iportet̄:eis prorsus carēt. fruct⁹ fere nulli:reliq̄ uero optia:scatet onagris.i.siluestrib⁹ asinis:præserti ea q̄ dr̄ ferrū:distāt iuicē hæ isulæ miliariis q̄dragita:ita alia respicit

Recedunt a medera

Insula fractelancee

Magne fortis & grancamariæ

Ferrara

Quib⁹ utātur cibis

aliam ut de industria continenterqꝫ subordinata uideantur : & orientem prima: ultima uero occidentem respicit.

Cap. VIII.

Quae canariae ferant.

Oriocola herba

X his insulis aduehitur herba: quae oricola dicitur: cuius colore uestes inficiuntur: quae quidem herba gades in sinu sibiliae comportatur: & illinc in orientem: & demum in occidentem itur: exportatur etiam inde corii hircini copia ingentissima: quod ceteris prestat: seui plurimum: casei uero multum: & incolae harum quattuor insularum nomini christiano parent. & canarii dicuntur.

Canarii populi

Idiomate differunt adeo ut alter alterum haud intelligat: moenia non habent: sed uicos undequaqꝫ patentes: uerum in eminentissimis montibus specus excauant ubi degunt tuti ab omni impetu hostili: sunt hi montes suapte natura fere inaccessi ideo inexpugnabiles: perinde ut nulla uis eo penetret: una fames aditum preberet: & ambitus minoris harum insularum non minus patet miliariis nonaginta: tres uero quae idola colunt uastiores sunt: & frequentiore habitatore praesertim canaria magna quae hominibus circiter octomilibus exornatur. Teneriffa autem trium maior est: hominum quindecim milia: si utrunqꝫ sexum spectes emitteret. Palma uero rarissimo est habitatore uisu tamen conspicua: & delectabilis admodum. Id etiam apprime est dignum scitu ꝙ nulla alia de causa haec regio est prope inexpugnabilis nisi ob situs locorum prope inaccessos. & strenuam gentem: sitqꝫ propterea ut subdita sit nemini: licet pluribus sit lacessita preliis: nec silendum puto de insula Tenerise: quae & eximie colitur & inter orbis insulas est eminentior: nam caelo sereno eminus conspicitur: adeo ut qui absunt ab ea ad Leucas hispanas sexaginta uel septuaginta non difficulter eam intueantur: & si leucarum rationem colligas miliaria. cc. quinquaginta excedunt: quod cernatur a longe id efficit acuminatus lapis adamantinus instar piramidis in medio: qui metiti sunt lapidem aiunt altitudine Leucarum quindecim mensuram excedere ab immo ad summũ uerticẽ. Is lapis iugiter flagrat istar aetnae montis id adfirmãt nr̃i christiãi: q capti aliquãdo haec aĩaduertere: hi ꝑfectos

Domibus carent

Tenerisa insula

Adamas mirae magnitudinis

habent nouem : quos duces appellant : nec iure hereditario succedunt. sed ius est in armis. inuicem digladiantur : & seuiunt ut beluæ : armis carent : quia ferrum non habent. uerum lapidibus : & scipionibus res geritur iter eos: nã lignis acuminata cornua adfigunt ut uicem ferri gerant: nudi fere omnes incedunt : tamen nõnulli auerse: & aduerse pellibus caprinis teguntur: carnem inungunt seuo hircino condito herbarum quarundam suco: ut cutis effecta densior algorem tolerent facilius: licet ibi uix algeant : quoniam ad austrum sunt positi: domos non habent neq; Mapalia: nec quidem uiles casas : uerũ specus : & cauernas montium incolunt: ordeo: carnibus : & caprino lacte pascuntur: abundãt nonnullis fructibus: & imprimis ficis: metũt fruges mense Martii: & aprilis : fidem habent nulllam: nec deum norunt: sed alii alia idola colunt : solem nonnulli : & alii lunam : & planetas superstitiose admodum idolis seruiunt : mulieribus quidem in promiscuum non utuntur : sed pro arbitrio ducunt innumeras : uirgines : coniuges prius non accipiunt : q̃ ab principe deflorentur : & id apud eos ingens decus : & honos ducitur. uerum si quis forte argutulus diceret unde hæc nosti. Id pro responso : nobis erit : incolas uidelicet conterminarum insularum : quæ christo parent : ex instituto uitæ consueuisse hos infideles crebris incursionibus lacessere noctu præsertim : & ubi aliquando in congressu succumbunt infideles : captiui ducuntur sexus utriusq; : qui sic capti in Hispaniam mittuntur : qui hæc nos docuere : usu euenit aliquando : ut e nostris corripiantur aliqui : quos canarii ad contumelias seruant: & ut publico sint ludibrio: lanii officio fungi eos cogunt : eisq; exenterandis bobus: & suibus addictis: qđ apud eos ignominiæ specimen: & dedecoris ducitur magnum : & tantisper captiuitatem tolerant donec permutatione aliqua redimantur: seruant etiam alium morem canarii in augurandis principibus. nam cum sceptra suscipiunt complusculi sese offerunt certatim in memoriam : & honorem noui principis morituros & sponte quispiam uitam deuouet : congregantur propterea in ualle deuexa : & ibi peractis nonnullis cerimoniis : ac prolatis uerbis quibusdam : ille qui sua morte festum principis est exornaturus : se dat e rupe precipitem : perinde ut fere in frustra concisus exanimetur : pro qua re : quoniam fit in gratiam principis : debet princeps superstitibus agnatis defuncti : prosequiturq; eos beneficiis: ac

Nudi icedũt

Domos non habent

Fruges metunt mense martii

Vxores non accipiũt prius q̃ a principe deflorẽtur

Mos ĩ augurandis principibus

Ecorū agilitas

Magne uires

Multiplici colore tingunt corpora herbarū suco

fauoribus innumeris .hunc morem ipsimet.licet improbent: seruant tamen: & pro comperto habemus uerum esse: quod retulimus: saliunt miruminmodum: agiles supra q̄ referre queam: instar funābuli & petauristæ corpora librant:& ut hinuli de saxo in saxum migrant: licet multum distent:& id nudis pedibus: lapidem iaciunt ultra aliorum iactum:& quicquid pro scopo ac signo dederint nusq̄ aberrant: uim maximam:ac prope incredibilem lacertis inferunt: adeo ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem uidere e christianis Canariis quendam hoc Ludrici genus agentem: conditionem proponebat propositamq; sanciebat pignore.uiris tribus mala asyria duodena dabat:ut omnes ea iacerent in eum nec propius accederent q̄ ad octo uel decem passus:aberraturos omnes adseuerabat: nec ipse eorum poma medica tangere uolebat:nisi manu repercutiendo:alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat:ille uero duodecim sumebat:& in uiros prædictos uibrabat nullo aberrante:abnuere conditionem omnes:quandoquidem probe nouerant quantum præstaret corporis dexteritate: nec eos latebat ipsum etiam plura facturum:q̄ iactauisset:hæc summa est igitur:ipsos Canarios mobilitate:ac agili natura fere omnes anteire mortales: hi etiam eximium cultum censent:herbarum suco tingere corpora colore multiplici:modo puniceo:prasino modo:nonnunq̄ Veneto:aliquando ceruleo: & nihil cultius ornatiusue ducunt colorum uarietate:& hæc pictura est eius ornatus apud eos:cuius ornatiores uestes apud nos sunt. Ex his insulis igitur Canariis: duas ego Aloisius præsens inuisi. Gomorram uidelicet: & ferrum. Palmæ quidem applicui: uerum nusq̄ classem deserui:ut ceptum iter consumarem.

Cap. VIIII.

Descriptio capitis Albi cum insulis proximioribus.

SOluimus ab hac insula flante austro Ethiopiam uersus: & breui puenimus ad id loci:cui capiti Albo nomē est:abestq; a Canaria miliariis fere septingētis septuaginta:& illud præsertim est sciēdū:ꝙ qui ab Canaria īsula ad caput Albū ꝓficiscunť.hi littora affricæ nōnihil deserūt:quoniā q austro ducūť ad leuā affricā.

relinquunt : quantoq̧ magis : quis ducit naues in altum:tanto minus continentis uidet:quia Canariæ insulæ plurimũ absunt ab littore affricæ occidētē uersus. Igitur nautæ tamdiu absunt ab littore dũ nauigāt: quoad ultra medietatē itineris peregerint:quo insula canaria ab capite albo abest:& demum obliquant ad leuam tantisper. donec caput album speculentur a longe:ne prius appellant terram q̄ eminus explorauerint:quoniam ultra dictum caput nihil nisi uastum mare conspicitur : quoad peruenias ad id littus ubi cum dicto capite fit sinus : qui dicitur Forna Dargin : cui ab insula quadam sinus eiusdem dicta Dargin : nomen inditum est : quod quidem nomen habet originem ab parua insula in eodem sinu sita intra sinum per miliaria quinquaginta : & ibi etiam tres insulæ :quibus indita sunt hæc nomina a Lusitanis:primam albam appellarunt: quia arenis strata est : alteram Garzararum insulam : argumento : ꝙ Lusitani qui primo coluerunt eam magnam marinarum auium copiam ibi nacti sunt:adeo ut inde duas naues onustas omne genus auium in Hispaniam duxerint : tertia insula Cori dicta est : & hæ tres insulæ paruæ sunt admodum arenosæq̧:ac desertæ. In illa quæ dicitur Dargin aqua potu dulcis inuenitur:in aliis uero non nisi marina : & signanter animaduertendum est : ꝙ hi qui a freto Gaditano soluunt : & uersus hanc Ethiopiam: quæ austrum respicit:tendunt: nihil culti reperiunt : etiam ab Barbaris quoad ad id loci uenias : qui caput de Chatin dicitur & ab eo uersus caput album semper a latere:& tunc tellus arenosa : quæ est deserta:& septentrionalem partem respicit : præsertim eam : quæ montibus adiacet:quæ est nostra Barbaria citra Tunetum : & loca illa omnia a latere:quos quidē montes barbari appellant Sarra : & uersus austrum contermina est nigritis Ethiopiæ inferioris : uasta est hæc regio adeo ut si ex transuerso metiaris itinere dierum sexaginta uel celeris ueredarii haud consequaris magnitudinem non seruat tamen uastitatem hanc undequaq̧ : & oceano alluitur ab altera partæ: quæ tota est alba : & arida : ac plena arenis depressa est:nec inæqualis : & usq̧ ad dictum caput album:miram præse fert æqualitatem. Inuenerunt Lusitani primo hoc Caput Album : & in eo nihil præter arenas nulla herbarum:aut arborum uestigia:uisu tamen est conspicuum: quia triangulum presentat:nā in fronte efficit Piramides tres: quæ singule inuicē absunt miliario. Id latus totum scatet piscibus oīum gene-

Alba insula

Garzararũ insula

Cori insula

Dragin

Nigritis regio maxima

Caput albũ

rũ:nec nostris minoribus:forma tamẽ dissimilibꝰ:totꝰ is sinꝰ Dargin:
& illa fere oĩs regio ĩdiga ẽ aquarũ:& ibi arida:& petrea tellꝰ: & pau
lopost uastũ æquor:& aquarũ cõcursus ĩgẽs:nec sulcãt hoc mare nisi
ĩterdiu explorãtes cõtis scopulos:q ibi sunt frequẽtiores:ob id quãdo
ꝙ obrutæ sũt naues duæ secꝰ aridã hãc : & sciẽdũ ꝙ dictũ caput de

Caput de chantin Hodenus

Chãtin uersus austrũ:& septẽtrionẽ caput albũ respicit :& notãdũ ꝙ
post dictũ caput albũ ĩ mediterraneis ẽ locꝰ:quẽ hodenũ appellant
introrsus situs ad dietas sex.& is locus nullo muro claudit̃.sed ẽ diuer

Dromedarii

soriũ Arabũ & statio Camelloꝝ:quo appellũt Arabes & Dromedarii:
quos uocãt Carauanas:quæ de Sambut ueniũt:& ẽt illac transeunt :
q ab nigritis proficiscuntur & nostras Barbarias inuisunt.

De incolarũ Hodeni:Atambuti:& Azanegoꝝ moribus:
Deq; animalibus:quæ inibi uisuntur. Cap.X.

Quibus uiuant ĩcolæ ĩ hac regione

Ius regiõis ĩcolæ uiuũt ordeo:& Cariotis :qbus ubertĩ abũ
dãt:alibi ẽt ĩ suis locis crescũt prædicta:sed pcius: potus il
lis camellorũ:& aliorũ animaliũ lac.uino ꝓrsus carẽt:boues

Maumethẽ colunt

feminas habent:& capras.uerũ paucas:id efficit sterile solũ &:herbidũ
minime:boues sunt parui si nostris cõferant̃:Maumethem colunt: &

Semper uagantur

odere christianos plurimũ:nunq̃ qescunt:uagant̃ semp p deserta . hi
nigritarum terras adeunt:& nostras barbarias uisunt frequẽtes sunt:&
camellorũ copiã ĩgẽtissimã habent:qbus cõportãt æs:& argẽtum:&

Cuiꝰ sint coloris

alia q̃plurima:e barbariis nostris in Atambut:& ad nigritas præfatos:
inde uero exportãt aurum.Idq; ad nos aduehunt:his est colos niger :
uestis alba laciniis rubicantibus:absq; tunica interiore uestiuntur.eodẽ

Quomõ uestiantur

habitu & mulieres utunt̃ absq; camisiis ut præfertur: in capite more
maurico peplum gerunt quo circunuoluunt caput:in his arẽosis locis

Quæ aĩalia

uisuntur leones:& pardi:strutiones quoq; quoꝝ oua ego comedi nõ in

Pactũ ĩfãtis principis cũ mercatoribus

suauiter.id est etiã sciendũ ꝙ princeps infans Lusitanus prædictus in
hac insula Dargin pactum fecit hoc modo ut nemo sinum intret mer
caturus aliquid cum arabibus præter eos qui fœdus inierunt & di
ctam insulam incolunt : & qui conuenerunt cum principe : in dicta

Quæ merces

insula negotiatores assiduos fouent:qui comertia exercent cum Arabi
bus:qui hec maria mercium gratia frequentant . quiq; uarias merces
important.ut sunt panni telæ argentum tapetes:& id genus alia: & in
primis triticum:quoniam fame prope iugi laborant:& cõmutant man
cipia cum nostris mercibus : dant etiam aurum : qua de causa prin

ceps infans illic oppidum erexit : ubi Fabri q̄plurimi degunt ut hæc comertia non desinant: sed perpetuo cōseruentur: ob id propterea annis singulis eo contendunt Lusitanæ Celoces: idest ad Dargin insulā: ducunt etiam arabes equos pernices quos barbaros appellant: pro quibus ab eis nigritarum seruos: & uernas accipiunt : nec minore precio eos uendunt equos q̄ decem: aut qndecim mancipiis : eo etiā uidelicet ad nigritas plura ex serico elaborata contextaq; Maurico more: argentum & alia pleraq; comportant ex illiberi.i.ex granata hispaniarum ditionis: & Beticæ regionis: afferunt etiam plura ex Tuneto affricæ minoris: quod Barbariæ regiam appellant: & pro his omnibus rursus mācipia : & auri copiam maximam cōsequuntur : hi serui primo appellunt stationes hodeni: & inde ad montes barchæ illinc in siciliam deueniunt: residuum uero uernarum ad insulam Dargin ducunt : & Lusitanis uendunt: illis inq̄: qui cum rege de mercimoniis conuenerunt : fitq; propterea ut Lusitani quottannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant secum: & id illis magnum comertium: nec hactenus nisi a diebus paucis inter eos comertia fiebant : nam prius Lusitani infensi erant his arginensibus: & eorum sinum ternis uel quaternis nauibus infestabant: & aliquando noctu mediterranea deprædabant̄ : & uicos piscatorum aggressi plura asportabant : & gentis arabum sexus utriusq; q̄plurimos captiuos trahebant : qui tandem in Lusitaniam ducti sub hasta ueniebant : pari modo alterum latus ultra caput album depredabantur usq; ad flumen senegæ: Senega flumen est: quod Azenagos: a primo regno nigritarum disterminat: Azenagi homines sunt: qui inter nigrum: & subcineritium colorem sunt dubii : incolunt quædam loca ultra caput album in latere illo : quod mox post caput prædictum decurrit & introrsus per deserta plures ex Azenagis contermini sunt arabibus hodeni: hi uiuunt ordeo: & Cariotis : & Camelino lactæ: uerum quia proximiores sunt Regno nigritarum : leguminibus aluntur: pauci sunt admodum cibi : adeo ut poline ordei : uel minimo pulmento totam diem alacres uiuant : efficit eos inediæ patientes annonæ caritas : hos aliquando captiuant Lusitani : uenduntq; pro mancipiis domi : prestant hi seruitute uernas fere omnes : præsertim nigritas : ut cumq; sit : ab annis paucis rediere nostri Lusitani secum in gratiam : & ab ui temperant omnes : & commertia inter eos magna fiunt : nec patitur Princeps infans ut eis de-

Illiberis siue granata

Senega flumen

Qui cibi

cetero inferat̃ iniuria:autumat eos ꝓpedies subituros christianã legẽ: Nam in biuio:& ancipiti adhuc herent:utrum legi nr̃æ an Maumetha næ seruitutem exhibeant:nihilq̧ de lege huiusmodi apud eos agitatũ erat:nisi azanegi eos edocuissent: & hi azanegi prauum morem seruant. Fascia linea caput inuoluũt demisso sindonis capite per frontem ita ut os totum cooperiat:pudet.n.eos oris eque:ac ĩguinis uel cunni os tectum ut rem pudendã circunferunt:argumento ꝗ ueluti sentina quæpiam halitum tetrum semper emittat:nec detegunt nisi sumendi cibi gratia:Principes non habent:uerum locupletiores inter eos eminent:his obediunt:& obsequuntur:In uniuersum pauperes sunt mendaces:& supra q̃ referre possim proditores. Medie sunt stature:capillum calamistro exornant ut alamani promittuntq̧ plurimum. Illudq̧ nigrum adipe piscis inungunt:& olent pessime quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Habitus Azanegoꝝ

Pricipes nõ habent

De obesis & præpinguibus mulieribus:& de permutãtibus sal absq̧ cõgressu:deq̧ imperio mellis:& de iis qui sunt sub ipso æquatore.

Cap.XI.

MAgnificiũt etiam hi populi præpingues:& obessas mulieres & imprimis proceriores mammas habentes: propterea ubi annum circiter septimum & decimum attigere rumpuntur eis ui ab uiris mammæ fune per medium perinde ut fere ab pectore auulsæ pensiles remaneãt:cum uero semel pepererint longiores fiunt & uisu fediores turpioresq̧:neq̧ hi alios nouere christianos : q̃ Lusitanos:qui annis circiter quattuordecĩ eis multas clades intulere : captiuos ducendo plurimos haste demum ut mancipia eos subiicientes:ꝑ comperto etiã id habemus:ꝗ ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conspexere in mari uelificantes antea illis incognitas: & inuisas arbitrati sunt Aues esse albis alis aera scindentes : e remotioribus partibus aduentauisse:Cum autem uela deprimerent: ut appellerent littus:credebant Pisces esse eminus uisis nauibus:nonnulli censebant fore fantasmata cum noctu sulcarent maria : & erant he naues eis terriculamenta non mediocria ut pote quæ modo huc modo illuc distrahebantur instar fantasmatis alicuius ui uentorum ducte uariisq̧ in locis eis inferebantur damna ab nautis noctu ĩprimis:cum tamen inter se celoces abessent per miliaria prope centum prout conuenerat

Naues nũq̃ uiderant

inter naucleros:& ut uentorum ratio patiebatur huc:atq; illuc pulsæ: sicq; intra se rōcinabantur:si hi essent mortales homines:quo nam modo quirent tantum itineris nocte una metiri:quātū nos: nec triduo absoluimus prorsus nauigatiōis expertes. Itaq; loco fantasmatis apud eos ducebamur:huius rei certiorem me fecere ex Lusitanis q̄plures:qui per id tempus ea littora frequētabant cōmertii gratia: accepi etiam id ab captiuis:qui fere per eadem tempora capti fuerant:ex his testatum fuit nobis q̄ stupidi ad rerū nostrarum conspectum fuerint: quando de nobis talia stolide sibi persuadebant:supra etiā stationem Edon introrsus sex dierum itinere locus uisitur:qui denominatur Tagaza: quod nostri interpraetantur auri sarcinam:unde aduehitur salis petrei ingens copia. Id asportatur camelis arabum:& Azanegorū uaria loca petentiū :non nulli Tabuto iter faciunt:& amelū contendunt ditionis nigritarū: quo ubi applicuere mox sal omne expediunt. utputa octauo die quicquid ad uectū est salis uenditur prope mitigallum. cc. uel. ccc. demum suas repetunt casas auro onusti:& id imprimis est sciendum hoc regnum melis caloribus infestari:ut fere quatrupedia omnia illic fatiscant:cum nihil pabuli:ibi pro quatrupede crescat nisi pestilens:fitq; propterea ut ex cētum camelis qui eo onera ferunt non redeant triginta domū: hinc quadrupes fere nullū uidebis:ibi pereunt omnes æstu nimio. Arabes etiā: & Azanegi illic correpti morbo efflant animā:egritudinē parit torrens sidus:cui subsunt:ferunt etiam Tagazā:a Tambuto abesse itinere dierꝫ quadraginta equitis unius:& inter Tambutā:& regnū mellis iter triginta dierū intercedit:percunctatus sum etiam hos quomodo mercatores regni mellis tantū salis cōsumant:referebant mellitæ nōnihil consumere in regno suo nigritarū:quoniam uersus meridiem positi: non longe ab æquinoctiali ubi dies cum noctibus semper prope certant de pari: longiusculi tamen dies:quoniam illorū Zenith de directo non ē sub æquinoctiali:non enim essent in meridie:sunt itaq; ultra æquinoctialē nonnihil. & ideo plus diei q̄ noctis habent:& ibi feruētissimus æstus: fitq; propterea ut statis anni temporibus eorum sanguis inficiatᵉ adeo ut ni sibi sale mederentur protinus exuerent uitam. Modus medēdi hic est:salis modicū aqua liquefactū singulo die hauriunt:& hoc eis pro medicina:& remedio præsentaneo. reliquū uero salis in glebas diminuunt tantillas:ut uiri unius humeris singule ferri possint arte quadam ad id nō inepta usq; ad regnū mellis:quo cū uenerit singulis camelis duas

Tagaza
Sal petreus

Vltra æqnoctialē hītari
Ingēs calor

Medicina salis

salis glebas imponunt:& id quadrat oneri:uidelicet ut singulis camelis duæ salis glebe imponant:& postremo in regno mellis nigritæ:qui mauri nigri uulgo dicuntur:rursus id onus salis capite portant:ut priui priuas glebas ferant:numerosiores adeo ut prope ferentium uideatur iustus exercitus hominum peditũ:qui per uastum iter salem humeris cõuectãt:& hi pro leuamine laboris:& fessorũ solatio:tridentibus qbusdã utuntur humi infixis:quibus sal fessi imponũt tantisper:donec uires reuocauerint:hoc modo sal prædictũ aduehunt usq; ad quoddã flumen: cuius naturam non sum pcunctatus an salsum uel dulce esset:nec id abre dixerim:quoniã æquor credit a multis:& his nigritis opepræcium ẽ sic salẽ suũ cõducere:quoniã quatrupedibus fere omnibus carent: id soli efficit iniqtas: quod aut parum fert herbæ:aut si fert:id totum est pestilens ut præfeci:hinc non difficulter colligimus:q̃ frequentiore hominum uehentiũ salem cetu sit opus:cum tantum salis consumãt cũ uero applicuerint ad id flumen:quod Mare prope creditur:qui salem detulerunt singuli singulos ex suo sale monticulos erigunt:& ita disponũt ut alter alteri succedat continenter recto tramite:& unus quisq; quopiam signo suũ aceruũ insignit:& demũ recedunt omnes itinere mediæ diei. ubi igit recessere aduentant alii nigrite:qui cognosci nolunt: neq; aliorum colloquia admittunt:& accedũt cum suis Liburnicis: ac nauibus grandioribus ab insulis quibusdã & littus appellunt:uisoq; sale:pondus quoddam auri prope aceruũ salis ponunt:prout sibi cõgruere cõmertio uidetur:nec ab æquitate absonum:& mox recedunt salem:& aurũ relinquentes:Nigritæ uero:qui itinere mediæ diei secesserãt:rursus redeũt & unus quisq; suũ aceruũ uisit:& ubi aurũ dimissum placuerit auferunt: salem relinquẽtes:& abeũt nõ reuersuri. Si uero conditio auri relicti nõ placuit:utrunq; dimittũt:uidelicet aurũ & salẽ: & iterũ abeũt ĩfra prædictum tẽpus reuersuri:at nigritæ qui cognosci nolũt:rursus accedunt & eos aceruos ab quibus sublatũ aurum uiderint auferunt :aut eis quibus adhuc relictũ ẽ aurum addunt nõnihil auri :uel suum aurum(si ultra addere non libet)asportant:sale relicto:& hoc modo sua cõmertia exercẽt:ut alter alterũ nõ uideat uetere ĩstituto: & licet id forte ab fide deuiet:ut pote nõ credẽdum:illud tamen pro cõperto hẽmus:quoniam ab fide dignis est acceptum:ab negociatoribus imprimis.

Quatrupedibus carent

Cõmutatio salis & Auri nõ uisis commutantibus

Cap.XII.

Quomodo impator negociatorē quēdā cognoscere uoluit.

NOueritis igitur me aliquando negociatores Nigritas Regni mellis pcunctatum fuisse talia: cur Princeps eorū qui & diuitiis & Regno pollet plurimum: nō nauasset opam ui uel amore: ut tandē aliquando sciret: quæ nā gens esset: quæ hoīum forma: qđ idioma: qui mores forēt illorum: qui cognosci nolebāt: id habui pro responso: Principem suum iāpridem hoc expertum fuisse: ut cognosceret hos Nigritas: & excogitauisse talia ut hos caperet adseuerabant. ipsum uidelicet habito cōsilio tempus aduentus prædictoꝝ obseruauisse: quo cōsueuerant cōmertii causa accedere ad littus: & per nōnullos dies præuenisse eoꝝ aduentū dispositis insidiis hoc modo: iussit nōnullis e suis priusq̄ mercatores qui carauanā ducunt aduentarent: ad id loci accederent ubi salis: & auri permutatio fiebat. & effosa humo caueas struerent in quibus ad tempus tādiu delitescerent: donec ex nigritis: qui cognosci nolunt: aliq aduenirent aurum deposituri pro sale: & demū erūperēt impetū facientes ī eos tres uel quattuor caperent: adseruarentq̧ diligētissime: & ad principem ducerent Regni mellis: & ut paucis expediam: successit principi ut disposuerat: cepere quattuor: reliqui fuga sibi consuluere: & ex his quos ceperant: tres missos fecerunt: rati satis ac superfore si unus ad Principē duceret̄ gratia gentis cognoscendæ: ne nigritæ indignabundi succēserent & tēperarent demū a cōmertiis: capto itaq̧ nigrita: ac aducto ad principē: adhibiti fuere q̄plurimi uaria idiomata callētes: alii alia lingua captū īterrogātes ut eius līguā explorarēt: Is uero captus ad oēm sermonē cōticuit: & nusq̄ est locutus: nec cibū sumpsit unq̄: triduo solū uixit: quæ res: regni mellis nigritas in eā opinionē adduxit: ut credant eos populos usu loquēdi carere: & suapte natura mutos esse: alii rent̄ id euenisse ex īdignatiōe: q̄ uidelicet pditi fuissent: retulere hæc prīcipi ægre ferētes: q̄ nequissent prīcipis desiderio facere satis: aīo iniquo tulit prīceps: & enixe auideq̧ pcunctatus ē suos: quæ hominū forma esset: respōsum ē illi uiros esse nigerrimos: & pceros adeo ut suā staturā plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum īferius promissū ad pectus usq̧ hēre: rubrū. & introrsus exulceratū perinde: ut sanguis exeat: superius uero puum instar nostri: fiebatq̧ ppea ut dentes omnes apperent: quos habent nr̄is grādiores: duos ēt habent hinc: & hinc reliquis eminentiores: lumina uero pminentiora ea-

Nigritarum forma qui cognosci nolūt

demq; nigra torui aspectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrũ sanguinẽ emitteret semper: his uisis principes reliquos pœnituit facti huius: nec deinceps gentem huiusmodi ĩfestarũt quoniã ob unius mortẽ: reliqui desiere mercari triennio: quod cedebat ĩ damnũ eorum. Nos autẽ censuimus eis sic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & cũ sale sibi medeant̃ nequiuere diutius sustinere: quin rursus ad institutũ uetus redirent: cũ sale carere nõ possent: igitur rediere elapso triennio & ex nostris incõmodis: & egritudinibus metimur suas infirmitates: nec noster Princeps magnifacit loquant̃ uel ne: mõ emolumentum ab his sentiat. Id est totum quod a multis accepi eius regionis incolis. & quoniam plures hoc adseuerant non difficulter adduci possumus ut multis credamus. Ego quidem quãtum in me est: hæc & alia non impossibilia credere uolo: cum ex usu multarum rerum plura didicerim. Id igit̃ aurum aduehit̃ in urbẽ Mellis. & ibi tripartitur: partem primã qui Carauanam ducunt: iter per regnum Mellis agentes Cochium uersus Siriã ferunt: duas uero partes residuas Carauana ex Melle aduehunt Atãbutum. & ibi rursus diuiditur: partem ducunt ad eum locum: qui dicitur Ato: & inde tunetum africæ minoris: quod est Barbariæ caput: & regia per superius latus ad oceanum: aliam uero partem deferunt ad illũ locũ qui dicit̃ hodenũ ut supra memorauimus: & illinc ad hona: & portũ Orarani: qui dicitur a Barbaris Marsacubi: a latinis portus magnus: loca sunt barbariæ in Mauritania non longe a Gadibus e regiõe illiberis. idest Granate aduehunt: & aurum a fezes: & amarum: & choos: & argis: & Azafi: & amesa loca Barbariæ extima idest extra fretũ herculeũ: Illo cõtendũt christiani præsertim Italiæ empturi aurum multiiugas merces aduehẽtes. Et ut eo regrediar unde sum digressus: aurũ prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis siue subcineritiis cunctis mercibus præstat: quoniã illud aurum aduehit̃ hodenum ut præfeci ad littus maris cõportant: & ibi Hispanis uẽdunt nostris. propterea hispani frequẽtant insulam Dargin: & ibi fere iugiter habitãt commertii causa: apud hos subcineritios populos non signatur aurum: neq; argentum: neq; cuditur aliqua moneta: sed res permutant: ac alteram pro altera suscipiunt: dantq; uicissim: & hoc modo uitam ducunt. accepi tamen ab nõnullis introrsus apud Azaneghos & Arabes eam monetam: quam Lusitani expendunt esse in usu monetã appellant mitigal: ualoris unius numi aurei.

Pecunia nulla

Cap.XIII.

Viri honorabiles:ac diuites:& ibi mulieres:& arma

QVi hæc deserta incolunt.hi Regem non habent naturalē:deferunt tamē plus honoris:ac reuerētiæ uni q̄ alteri:colūt præsertim locupletiores:& hi maiores hēnt fauisores:ut etiā usu apud nos euenit pluribus in locis:& licet diuites sint:maiorq; ad eos hominum frequentia palpi & assentatiōis: ut assolet:gratia eat.Nō sunt tamen principes:mulieres ibi subcineritiæ:ueste cotonina utuntur:id genus uestis mittunt nigritæ.Vestes ēt habēt quasdā quaꝝ in supioribus iā meminimus Alchizel appellāt:tunicis interioribus.i.camisiis nō utūtur:armoꝝ genus apud eos hoc ē:non eni habēt arma quæ ad defensionē induant ut nos thoracē:& loricā:quoniam nullo alio euitant:ac propulsant uim illatā:q̄ clipeo:hastas igit̄ hēnt longiusculas easdemq; leuissimas:& tela:nō tamē ut nostra uibrant:equis insident ut mauri:sed non multos fert regio deserta:quoniā herbidi soli nō est:nequeūt ꝑpea multos equos alere.fit etiā ut iniuria candentis sideris idest flagrātis solis:ut ꝑpe sit exusta:aquarū ē indiga:inde proueniūt tot incōmoda:uidelicet sterilitas fere reꝝ oīum:ibi tantū ternis pluit mēsibus:uidelicet Augusto:Septēbri & octobri.In eisdē ēt regiōib⁹ inumerosissimā locustarū multitudinē aera uidimus inumbrātē.nā fere singulis triēniis aduentāt:& cœlū obscurāt:cateruatimq; uolitāt: & ubi terras cooperuerint corrodūt fere oīa adeoq; sūt freqūētes ut spacio miliariū.xii.cælū inumbrēt:rubent:& maiores sunt caualetis:nō apparēt nisi triennio uel quattriēnio semel:quæ si quottāis aduenirēt corrosa:ac deserta iā forēt oīa:ego aliquādo eas uidi cateruati supra mare uolitare numerus erat ꝑpe infinitus.

Locupletiores loco regum colunt

Quæ arma habeant

Candens sidus

Hic ternis tātum pluit mensibus

Mira de locustis

Cap.XIIII.

De sinu senegæ distermināte arenosas terras ab feracibus.

POstq̄ dictū caput albū preteriuimus illud semp cōtuētes:nostro itinere ꝑuenimus ad flumē:qd sinū senegæ appellāt: illud eni ē præcipuū flumē regionis nigritaꝝ itrorsus p hoc latus.disterminat itaq; flumē prædictum nigritas ab uiris subcineritiis dictis Azanegis:separat ēt aridā:& sterilē tellurem:hoc est desertum:ab irrigua:& feraci terra nigritaꝝ:qđ q̄dē flumen patentioris est aluei ostiūq;

Senegæ sin⁹

habet ſpacio unius miliarii:altiſſimum eſt :& rurſus aliud oſtium :& demum efficit in umbilico inſulam:& deniq; oſtiis duob⁹ exonerat in mare:tunc uidebis breuia ut in ſirtibus harenis obductis quæ abacos : & ſcamna preſentāt introrſus mare ad miliare:ſingulis ſex horis creſcit : & decreſcit inſtar flantis:& reflantis oceani:& ubi reuomit aquas tāta ui immittit̄ ut flumen retroagat ad ſexaginta miliaria:ut retulerunt Luſitani qui id corā conſpexere aliquando flumen īgreſſi:at ſi qui dictum flumen ingredi uoluerint eis opepræcium eſt cauere a breuiis: & harenis obductis:ne īmergant̄:quoniam præbēt ſpeciem ſolidæ telluris:& tamen tactæ fatiſcunt:& in uagam harenam dilabunt̄:id etiam eſt notādum dictum caput albū abeſſe ab hoc flumine miliariis fere.ccc.lxxx. & totum littus arenoſum cernitur uſq; ad oſtia fluminis introrſus per miliaria uiginti:& appellat̄ latus de ante rota ditionis Azanegoꝝ populoꝝ ſubcineritii coloris. Id ante oīa miratu dignū eſt:ꝙ trans flumē me moratū hoīes ſunt nigerrimi:& ꝓceræ ſtaturæ ac habiliſſimi corporis: & oīs illic regio uiret:ac uernat pomiferis arboribus referta:at citra fluuiū cōtrarias uices cernes uidelicet hoīes ſubcineritii coloris : ſtaturæ cōtractioris:hoc flumē ferunt ab nilo deriuari:e quattuor præſtātioribus fluuiis uno:eoſdē uices hēt cū nilo :ut ille ægiptum: ita hic Ethiopiā reddit irriguā. Nam nilus Babiloniā præterfluuens totā egiptū madefacit:hoc flumē alios amnes emittit:& præſerti eū quē ſenege appellant:& magna ſunt flumina:totum latus Ethiopiæ irrigant : cuius tamen latius in ſequentibus meminiſſe eſt animus :huius etiam comminit Plinius libro quinto naturalis hiſtoriæ:

De fluxu & refluxu oceani

Mar̄ regerit aquas fluminis ad .M. lx.

Miratu dignum

Senega ūde deriuetur

Adſtipulat̄ plini⁹ ſenior

Cap.XV.

Qui princeps ad latus capitis uiridis regnent.

REgio hoꝝ nigritaꝝ:q primo loco regnū ſenegæ obtinent hi ſunt in ītroitu regni Ethiopiæ:& oīs terra dicit̄ īferior uulgo dicta terra baſſa:cōplures populi accolūt prædictū fluuiū:uocant̄ Zilophi:& ulterius ꝑ ſpaciū īmēſū oīs regio dicit̄ terra baſſa uſq; achiaridā:& trāſflumē ſi tamē caput uiride excipias:ubi tellus ē eminentior q̄ ī toto later̄ ad miliaria fere.cccc.ultra dictū caput uiride ;citra uero ꝑ miliaria fere cētū oīs terra eſt littus patēs:depræſſius tamē:noueritis ēt hūc regē ſenegæ cū illic agerē appellatū fuiſſe noīe Zuchali. Ibi

Ethiopia inferior

Zuchalis rex ſenege

enim multiplices sunt pricipes: nos regulos nuncupamus: qui aliquãdo zelotipia regni conspirant: & regem: quem libuerit præficiunt clarum tamen stirpe: & eum præcario dominari uolunt. nam cum eis nõ est cõplacitũ exauctoratũ e regia sede detrudunt: nonnunq̃ Rex huiusmodi effectus potentior exurgit in electores: & inuicem digladiantur: nõ est tamen firmũ regnũ neq; pennat ut in syria soldanus: nam assidua expectatiõe pendent ne regno priuent: lis est tamẽ de paupe regno. Inopes sunt admodum fere omnes: qbus reges dominant: nullas urbes habent: Ruscula uero: & mapalia citius q̃ domos: quandoquidem calcem non habent: qua parietes ferruminentur: carent lapidibus: & angusta est regio: utpote: quæ a latere Miliaria . cc. non excedit: mare autẽ introrsus tantundem ut mihi relatum est: latitudine etiam uix dictam mensuram excedit. Rex igit eorum redditus nõ habet annuos: uerum tributa pendunt reguli illi quotannis: efficit hoc metus. ne indignationẽ Regis incurrant: donant regem equis: qui illic magnipenduntur ob raritatem: carent etiam phaleris: & omnibus equorum instratis. Rex etiam donat quatrupedibus aliis bob⁹ feminis: capris: & legumine multiplici: his uictitat rex eorum: adiicit tamen ipse ad hæc multa: deprædatur cõplures: surripit mancipia conterminis ui uel amore: sibi uictum parat: Mancipia uero nõnulla culturæ addicit: alia exponit mercatoribus Azanengis uenalia: qui eo cõtendũt causa cõmercii: equos præsertim adducũt: uendunt etiam christianis: postq̃ consuetudinem habent cum nigritis: huic regi licet tot ducere uxores: quot uoluerit. Itidẽ regulis licet: & idigenis oĩbus: modo alere queant: nulla lex matrimonium multiplex ꝓhibet. Rex uero supra. xxx. uxores semper habet: plus tamẽ unã: q̃ alterã caripendit. In his tamen ratio stirpis habetur maxime: quoniã quæ loco præclaro sunt ortæ præstãt cæteris. Rex itaq; hanc uiuendi consuetudinẽ seruat: uxores suas ruri alit: & adseruat hoc modo: nam singulis coniugibus agros: & latifundia armẽtaq; impartitur pro eaꝶ uictu: mãcipia ẽt & ancillas elargitur eis. Mancipia agros colunt: & alia nauant q̃ ad rẽ familiarẽ spectant: hẽnt boues tam mares: q̃ fæminas: quibus arãt tellurem. cũ uero usu uenerit ut Rex rus concedat diuertit ꝓ arbitratu ad quãcunq; libuerit: singulæ uero terna uel quaterna obsonia deferũt adeo ut ipse Rex & omnes aulici qui cum eo ꝓficiscuntur uiuant dictarum regis uxorũ expensis. nã uidebis singulo mane innumera mãcipia dapes multiiugas ferentia ad Principem: quæ omnia condo adseruãda

Præcario eorũ rex dominatur

Lis ẽ de paupe regno

Pro domib⁹ subeunt mapalia

Multiplex coniugium

Innumera fercula

Condus
Promus
Parochus

dant̃: condus uero promo: hic uero parocho per gradus subministrat perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehantur: cum autẽ cõplacitum regi fuerit discumbere seligit ex his obsoniis: quæ uoluerit: reliquũ tribuit aulicis: uerũ uix unq̃ eximũt edendi amorẽ: esuriunt semper: & nunq̃ saturi modo huc: modo illuc regem sequunt̃ aliena semper impensa: nec quicq̃ pensi hẽt Rex quibus sumptibus: & se: & suos alat: huius rei cura spectat ad alios cum uxoribus uices alternat: modo hanc modo illam comprimit. hinc natoꝶ infinitus poropenumerus: quoniã ubi a se compræssã mulierẽ prægnantem senserit aliam aggreditur: hunc etiam morem & reguli seruant.

Cap. XVI.

Nigritarum habitus: & fides.

Leucoethiopes

Aumethẽ primi nigritæ colũt: nõ tamen adhuc ptinaces sunt in ea fide ut leuco Ethiopes: quos Mauros albos appellãt: præsertim gregarii. prĩcipes uero tenacius colũt maumethẽ: quippe qui sentiunt cum sacerdotibus azanegis & arabibus: qui principes legem huiusmodi docent: & his argumẽtis persuadent eis legem colẽdã: quod uidelicet sit absonum: nec principis ordini cõsentaneũ: ut cũ uulgo imperitiore nullũ deũ colant: fitq; ppa ut non difficulter principes adducant̃ ut credant maumethi: quoniã aliorũ gẽtiũ cõsuetudinem nesciũt: sacerdotes tantũ: ut præfecimus: azanẽgos: & Arabes nouere fidei magistros maumethanæ: ubi uero cepere uersari cum christianis: & nostram fidẽ ab nostris sanctiorẽ extolli: & predicari eximie audiuere: minus maumethi credunt: nostris oblectantur moribus: & arguũt fidem nostram esse sanctiorem: & meliorem ob id quod sumus ditiores: ac locupletiores illis exemplum sumunt ab his mortalibus ad æterna: addentes nos summopere ab nostro Deo amari. argumento q̃ tot diuitias largit̃ suis: eosq; tot animi: ac corporis dotibus honestat: nec posse legem huiusmodi: nisi ab bono conditore ꝓficisci: nihilminus legem suã nõ deserunt: licet: & nostram probẽt: aiuntq; in utraq; lege utriq; locũ eẽ salutis: habitus istoꝶ talis ẽ: nudi ꝑpe icedũt: nisi q̃ ꝓ subligaculis corio caprino utunt̃: hoc pudẽda cooperiunt: at Principes: & locupletiores oẽs camisiis cotoneis utuntur: quoniam regio pannis huiusmodi

Nigritarum habitus

abundat:& ex filis mulierum pēsa fiūt:nā.filū nent & pannū largiorem pal mis binis efficiūt:non fiūt ibi largiores panni:quoniā pectines non ha bent maiores:qbus texere queant.Insuunt ꝓpterea ternas uel quater nas telas simul:& tunicas conficiunt largas qdem:sed genua non attin gentes:uixq̧ media tegunt brachia:femoralia ēt cotonina faciūt : nos brachas appellamus siue subligacula oblonga adeo ut tunicā talarē cre das.Is habitus est latissimus perinde ut ora eius pateat circuitu palmorum xxx.uel.xl.& ubi uestē subcingunt innumeras plicas efficiūt ob longitu dinē:ac latitudinē habitus.nam sinuat instar sagi præcincti aduerse: & auerse.i.retro & ante:terrā uerrūt ueste:& cum sit res ridicula admodū ipsi tamen rem putant honorificentissimā:uaricus incedunt.i.diuarica tis cruribus instar micturientiū mulierū:pcunctabant̃ quandoq̧ nos ip si an uidissemus unq̃ honorabiliorē habitum:quippe q decentiorē in ui ris non credunt:Mulieres partem corporis superiorem.i.a capite usq̧ ad cincturā nudā circunferunt:inferiorē uero sindone usq̧ ad crura me dia cooperiūt:pedibus ambulāt nudis:is mos est:& uiris:& mulieribus tam coniugatis:q̃ nubilibus : aperto capite incedunt:torquē ex capillis agunt:& eo exornant̃ uiri æque:ac feminæ:uiri etiam pleraq̧ puellaria pensa exercent.nent enim:& pannos compurgāt aqua.Ibi semper calo res eximii nec unq̃ magis algent(uel bruma):q̃ nos aprili mense.

Habit⁹ mu lierum

Viri ēt fœmi nea exercēt officia

Cap.XVII.

Viri habitu elegantes sed uictu immundi.

HVius plagæ homines corpora eleganter curant:nam ter uel quatter singulo die aqua immersi lauantur :ut pote qui balne is oblectantur plurimum:uerum in culinis adeo immundi :ac turpes ut dum eorum concinnant obsonia:& dapes stomachum susci tent:& nauseam:& earum presertim rerum quarum prorsus sunt exper tes:non solum sunt simplices:uerum etiam stolidi:contra: in illis rebus quas ex frequentiore usu nouere ut nos sunt accuratissimi:loquaces sūt admodum:adeo ut uix unq̃ desinant nugari ante omnia mendaces:ac fa laces:alioquin hospitales:quippe qui biduo:ac triduo domi sua impen sa hospitem libenter alunt.

Cap. XVIII.

Quomodo inter se concertent Principes nigritæ & regni Gambe:

SI prīcipes nigritæ sæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella cōficiunt: quoniā eqs carent ob iniqtatē soli. nā ob æstus ꝓpe diuturnos uix ibi herba crescit: qua alant̃ eq: loricas: nec thoraces habent: quibus uestiant̃ ad bella: eis prorsus carent: uerum clipeos: & scuta fere omne genus habent: ut uero hostem feriant telis utū tur qbusdam quæ iaciūt ueloci dexteritate: nam id præsertim callēt: uidelicet uibrare hastas: & iacere tela: his adfigit̃ accuminatum ferrum ad palmi mensuram: & mira arte fabrefactum perinde ut cum quempiam sauciauerit uix extrahi queat ni carnes lancinent̃: & atrociter cōcerpant̃ ferro reluctāte ex opposito: ut apud nos sagitaꝝ sunt quædam genera: ferunt ēt enses & siccas quasdam more maurico obliquas: fiunt ex ferro absq; calibe: quoniam in regione gambe nigritaꝝ ulteriore calibem nō habent: & si forte habent: id metallum tamen effodere nesciunt: in bello etiam hastis quibusdam utunt̃ quæ lanceas presentant: alia arma nō habent: bella illoꝝ sunt atrocissima: quoniam diloricati ut præfecimus præliant̃: hic maxima hominum strages: audaces sunt maxime: utpote q ultro sese piculis obiectāt: malūtq; ī bello oppetere: q̄ terga dare: licet fuga sibi cōsulere queāt: nec eos pterrefacit socioꝝ clades: imo atrociores reddūt̃: mortē cōtēnētes: adeo assueuere præliis: ac bellis: & cladibus innumeris.

Quibus armis dimicēt

Vncinatum ferrum

Calibē non habent

Mortis cōtētores

Cap. XVIIII.

De eo quod natant eximie: & de regno Senegæ.

SI naues nō habēt qbus maria tranent: nec eas uidere ab orbe cōdito: nisi postq̄ Lusitani illo sunt ꝓfecti: accolæ uero fluminis utunt̃ cimbis qbusdā: quæ humeris triū̃ hominū deferri possēt: his piscant̃: & traiecto fluuio uaria loca petūt: sunt ēt isti nigritæ natatores acerrimi: ꝓut ex usu didici: & accepi ab nōnullis: q ex lectiōe multiplici id didicere: regnū senege nigritaꝝ ītrorsus oriētē uersus cō terminū ē regiōi dictæ Tuchmore: at uersus meridiē regnū Gābæ cōtigit: ad occidentem uero respicit oceanum. uersus autem septētrionē nigro fluuio clauditur: qui ut diximus subcineritios populos disterminat: a primis nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinq; q̄ ego eo concederem: Lusitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Lusitani cum nigritis pacem iniere: & fœdus maximum: adeo ut

Natatores sūt acerrimi

deinceps magna inuicē exerceāt cōmertia: frequentarūt ppea regionem huiusmodi annis singulis naues usq; ad meum aduentum.

Cap. XX.

Quas merces Aloi. Cadamustus pmutauerit cum Principe Budomeli senegæ.

TRaieci dictum flumen celoce mea: & tantisp nauigaui donec deueni ad regionem quæ dicitur Budomel: & is est pricipum titulus: & dicit terra de Budomel. sicuti nos appellamus prici pum uel comitum regiones uario nomine. cum igitur ad id loci pueni īmoratus sum illic nōnihil: quoniā idioma hui⁹ pricipis callebam: & ad id adducebar nō difficulter: quoniā audiuerā hunc pricipem esse cādi dissimæ fidei: & nemini imponere: magnæq; pbitatis uiꝝ fore: pinde ut tuto merces ad tempus huic uendi possent: nā ad præscripta tpa ad un guem fidem seruare aiebant īcōcussā. Cum igit mecum adduxissem nō nullos equos: q illic præcii erāt nō cōtemnendi: licet plærasq; res alias detulissem ut sūt ex lana pāni: & ex serico sindōes more maurico: & alia q̄plurima. decreui itaq; apud pricipem efficere ut eum locum adirem: quem ad palmas dicunt: ditiōis pricipis de Budomel: ubi nō port⁹: sed statio uisit: quo cum ueni reddidi certiorem principem aduentus mei īternuntio nigrita meo mancipio: iussiq; ut meo noīe illi oīa mea offer ret: & equos īprimis: qbus sciebam pricipem delectari plurimum: ut er go paucis expediam priceps memoratus certior iam factus reꝝ meaꝝ it ad nos eqs. xv. ac peditib⁹. cl. comitatus: meq; cōmonefecit an liberet terram appellere uidendi principis gratia: addebatq; me minime lusurū operam: nec me unq̄ pœniturum laboris suscepti: gratū animum: eun demq; liberalem principem gerere: quibus adductus littori applicui: & uisi principem: nec uidisse pœnituit: nam facta non dissimilia uerbis fuere: excepit me honorificentissime: post multa: equos emit meos: & qcqd absīne desiderabat: mox est cōsecutus: fidi illi īgenue: rogauit me ppea ut secū irē in regiā suā: quæ introrsus est ad miliaria. ccl. polliceba tur enī inibi se equoꝝ præciū psolutuꝝ hortatusq; est enixe ut dies ali quot præstolarer: quoniā īternegociādū cōuenerat īter nos ut cētū mā cipia p mercib⁹ daret: abduxit itaq; equos cum phaleris: & alio ornatu

Budomel

Nemini im pōit hic pri ceps

Principē ui xit

mercẽq; plurimã:quæ oia emeram ego nõ pluris q̃.ccc. aureis.decreui igitur secum ire:nec prius abiui:q̃ ab eo perpulcri adolescentula dona tus fueri:Nigra quidẽ erat uerũ formosa:& annũ nõ excedebat duodeci mũ:uoluit esse cubili meo addictã usq;quaq; : suscepi puellã libẽs & ad nauem ducendam uni e meis tradidi.iui igitur cum principe percupi- dus nouas res:& uidere & audire:solicitabarq; nõ minus hoc desiderio: q̃ pecuniarum exigendarum studio uel amore.

Cap.XXI.

Quomodo Aloi.Cadamustus concessit cum principe eo loci qui dicitur Budomel in mediterranea.

Ontendi igit̃ Budomelũ regiã pricipis locum mediterraneũ prius eqs:ac necessariis ad uiaticum ab pricipe acceptis:& ubi ad quartum lapidẽ ꝓpe regiã pricipis deuenimus: cõmẽdauit me nepoti suo cuidã eius ruris domino quo iã deueneramus:nomẽ huic erat Bisboror:& is nepos suus me domi excepit honorifice:& ibi.xxviii. diebus steti mẽse nouẽbri:& dum illic ago:sepenumero eo ad principẽ de Budomel nepote comite.Interea plura memoratu digna uidi mores regiõis cõcernentia.ut ẽt hæc attẽtius uiderim id effecit:ꝙ ad flumen se negæ ubi mei me operiebant̃ terrestri itinere sũ regressus .Nã undabũ do mari fidere nolui:quoniã ꝑ id tẽpus admodũ seuiebat:adeo ut ad ce loces meas prius redire nequerim:q̃ naues fluminis littori applicuerit : & dũ certiores meos reddere studeo:natatorẽ quæro q nando lr̃as ferat: quibus meis nautis cõpertũ fiat me nõ posse aliter classem repetere ni pri⁹ ipi naues ad flumẽ dirigãt:ob ꝓcellosũ mare:scirẽt ppea me usq; ad id loci terrestri itiere cõtẽdere:q̃ro igit̃ ab ĩcolis an q̃spiã natator ad sit:q uice ueredarii fũgi uelit:qq; calleat artẽ nandi:& ad meos ire non formidet itrorsus mare ad tria miliaria :Mox sese multi ultro offerunt id nauaturos:uer; qa æquor ĩcredibili feruore cõcitatũ erat:uix mihi ꝑ suadebã hoĩem hm̃oi nãdo id cõseq unq̃ posse:& eo minus adducebar ut crederẽ:quo breuia ĩnumera conspiciebã ꝓpe littus iactu arcus . hi sunt arenæ aceruí:qui ubi onera sentiũt quæpiã:mox euanescũt : & na- ues uorticibus obruunt̃.cũ uero supra aquã eminẽt uident̃ Abaci uel scamna:quibus si insederis illico rues : & inter hæc breuia feruet Mare

Bisboror

Breuia unda bundi maris

atrocius utpote coartatũ:nihilq̃ adminiculi ibi cõperies quo innixus uires lassas foueas:timebã igit illis ne ab ꝓfluente pessundarent:ut cũq̃ fuerit nigritæ duo adfuere nauaturi qđ petebã:quæro quã ꝓ labore tanto mercedem cupiant:respõdent maiulias duas ex stagno ꝓ uno quoq̃ petere:quattuor .n.huiusmodi maiulie numũ nr̃um aureum efficiunt. Acceptis igitur litteris se mari iactabundo credidere:horresco referens quas difficultates subierint hi natatores dum supare breuia cõtendunt pinde ut crediderimus aliquando eos sũmersos.nã urinabant sub aqua spacio horæ nec uidebant. Tandem alter illoꝝ cessit uiribus undabũdi maris:nec seuientes undas domare potuit:rediit ergo uoti impotens:alter uero maioꝝ uiriũ compescuit rabiem maris:& ad classem peruenit: responsũq̃ retulit:qđ factũ uisum ẽ mihi fere ĩpossibile.hæc itaq̃ summa est hos nigritas uidelicet nando fere oĩbus mortalibus præstare:quæ uero uiderim dum agerẽ apud hunc principem hæc sunt.primo nolim credas ibi eẽ urbes:neq̃ oppida:licet dicant prĩcipes ut præfeci.nã illorũ rex rura tantũ:& mapalia possidet:& is prĩceps quo cũ egi plura partẽ regni eius tenet:quæ res est parui momẽti:nec principes habent:qa ditiores numis uel thesauro aliquo ĩueniant: nõ enĩ in præcio est auꝝ: præsertim moneta quæ nulla est apud illos:sed obsequio:& fide præstãt nostris prĩcipibus:mira ẽ obedientia quã exhibẽt principibus subditi.

Mira de natatoribus

Neq̃ urbes neq̃ oppida hic sũt licet sint prĩcipes

Cap.XXII.
Mapalia:& rura Budomel:& mulieres.

UT nihil prætermittamus dignũ scitu:noueritis hunc principem semp esse errabundo non absimilem:quiescit fere nunq̃: modo huc modo illuc cõtendit:& eo præsertim ubi sunt suæ coniuges. nam ut retulimus Mapalia:& ruscula habent ubi multiplices adseruant cõiuges:& id rus quo ego iui domus principis nuncupatur: ibi uidebis circiter.xl.uel.l.humiles casas consertas paleis idest mapalia ĩ ordine cõtinẽterq̃ dispositas:ut alterã sequat mox altera:his circũdedere sepes nõ ex tribulis uel spinis:uerũ ex ꝓceris arborib⁹ dimisso ĩteruallo qđ hostii uicẽ suppleat:quo cũ es ĩgressus aulã cõperies ruralẽ septã sepe arborea:cortile appellat ab rusticis:nouem ex huiusmodi aulis domũ prĩcipis præcedũt eo ordĩe ut ex altera in alteram aditus interior pateat:ibi nouẽ mulieres hic prĩceps hẽbat:sunt ẽt in aliis ruribus

Domus pricipis

coniuges q̃plurimæ:quæ huic principi iseruiunt ꝓ suo arbitratu:at q̃li bet ex his mulieribus quinqꝫ uel sex adolescẽtulas Ethiopas domi alit: qbus ꝓ libito priceps potiri pōt citra oẽm cõiugis idignationẽ: qppe q̃ haud egre ferunt uetere istituto pricipis:ut hac ueneris uarietate cõ iunx priceps oblectet̃:suntqꝫ hi nigrite admodum ꝓni: ac salaces in ue nerẽ:nullaqꝫ satiant̃ libidine:pcunctatus est me ppea priceps:an aliqua nossem:quæ uenerem excitarent frequentius:nam unus tot feminis uix satissacere qbat:induerat.n.opinionem hãc uidelicet christianos fore in genii acerrimi:& fere nihil nescir̃:adiiciebat ad hæc si uoto huic suo tur pi qdem fecissem satis:me beneficia inumera illico cõsequutuꝝ:laborãt Zelotipia hi principes adeo atroci:ut nec ipsis natis satis ac super fidãt. uni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Veneris ape tẽtes sunt ni mium

Zelotipia flagrant

Ca.XXIII.

Quibus stipatur princeps lateronibus

Vuius pricipis latus custodiunt uiri.cc.quocunqꝫ pgere cõti gerit & licet frequenter ꝑ uices succedant q principis habent custodiã:nõ desunt tamen usqꝫquaqꝫ inumeri:q undequaqꝫ sa lutatũ ad pricipẽ ueniũt.ante regiã igit̃ pricipis ubi ipse diuersat̃ diu tius:præcedunt septẽ atria:& ante ea platee qdã uisunt̃:i quoꝝ diame tro arbor ẽ ꝓcera:& umbrosa:quæ pricipis fores obseruãtibus umbrã amœnã prebet:hẽt itaqꝫ priceps dispartitã familiã:& q ꝓpius regiam degũt:hi sunt pricipi magis accepti digniores ue:& quo magis elongan tur ab regia tãto minoris cẽsus:ac fere gradus nullius dignoscunt̃:has igit̃ graduũ differentias ostẽdũt domus ex idustria cõtinẽter i ordine dispositæ:ut cognoscas eos esse excellentiores q regie pricipis sunt ꝓxi miores:pauci tamen ad fores pricipis accedũt.Id.n.fere solis christiãis licet:& azanegis sacerdotibus:q pricipem legem maumethis docent: q bus maior potestas agendi quæcũqꝫ est apud principem: q̃ ipsis suis ni gritis.

Atria cõplu ria ãte regiã principis

Cap.XXIIII.

Mos salutandi principem:& principis consuetudo.

Rinceps igit̃ memoratus magnã præse fert arrogantiã:qppe qui nõ prodit in publicum nisi mane:& uesperi: nec tamen a uestibulo regiæ digredit̃:ibi sese mira superbia spectãdũ suis præbet illustrioribus. Is igitur princeps cum uariis de causis quẽpiam

admittit audiendũ tali dignat͂ reuerentia: cũ itaq͂ hi qui ad Principem petunt admitti: ad fores iam accesserint utraq͂ genua flectunt: & humi fere strati arenã identidem nudi reiiciunt in terga: caput etiã arena asper gunt: ut speciem humilitatis præse ferant. & is est mos adeundi princi pis: nec ibi aliquẽ cõperies eminentiæ tantæ: qui aliter principem adeat suũ: q̃ nudo corpore uerebundis tantũ corio tectis: humi reptans: ac are na aspersus totus: & ubi ad principem iam deuenere humi uolutantur: ut sues in ceno: cum iam ꝓpius ad passus duos accesserint sistit gradũ: rem suã principi explicãs: harenã semp̃ ĩ terga ꝓiiciens capite demisso in ingentissimæ subiectionis specimen: at princeps simulat supplicantẽ non uidere nisi furti: nec ꝓpterea ab alioꝝ colloquio tẽperat . ubi uero uasallus desiit exponere res suas: tunc intuitu insolẽtissimo toruoq͂ uer bis duobus dat responsa: ut nec breuius sit responsum Laconicũ: qui so lo elemẽto mẽtẽ suã declarabãt: ut si ãnuẽdum erat p. v. idest uolum⁹. si cõtra p. n. idest nolumus. In hoc igit͂ supbiæ fastu uersat͂ priceps: ĩ tã toq͂ estimatu: & ueneratiõe apud suos: ut ipsi nos nec deo ĩmortali maio rẽ exhibeamus reuerẽtiã: id efficit timor ĩcredibilis: nempe de nutu prĩ cipis eoꝝ uita pẽdet. nã ꝓ re quaq͂ minima morte plectunt͂: & mulieres ac filii uenales exponunt͂ excãdescẽte pricipe. hæc sunt igit͂: quæ mirã obediẽtiã ostẽdunt cum subditi ab pricipe patiunt͂: quæ uix hosti colli berent.

Quanta re uerentia adeant regem

Fastus principis

Capitulo. XXV.

Moschea principis. i. templum idolorum & mos sacrificandi.

Deo maximã cum prĩcipe familiaritatẽ cõtraxeram ut uel Mo scheã ĩgredi mihi fas foret: id est enĩ idoloꝝ tẽplum ubi sacra fiunt: cum igit͂ aduespacebat præsbiteros suos azanegos siue Arabes accersebat: nã ii apud eos uice sacerdotũ fungunt͂: & sacris præ sunt cerimõiis: ac legẽ docẽt maumethis. Ingrediunt͂ itaq͂ in celã sacra tiorẽ optimates eminẽtiores: gratia orandi: sic enĩ orãt stãtes: & cœlum subĩde respicientes: terrã sæpenumero deosculant͂. & prĩceps sacerdotẽ ĩmitabatur agẽtẽ hæc oĩa spacio mediæ horæ: & ubi desierat orare per cunctabat͂ me: quæ nam de hoc ritu orandi mea foret sentẽtia: libẽterq͂ me diserentẽ de nostra fide audiebat. dixi ego plura: ut decuit: de cele britate nostræ fidei cum principem beniuolum haberẽ auditorẽ: ostẽdi enim falsum esse principem: & alios omnes q legem illam obseruabant.

Moschea

Qualiter orant

addidi noſtram ſanctiorem eſſe. Idq̧ comprobabam innumeris argu- mentis: nec prius deſii concionari: q̄ excanduerint maiores ſatrapæ qui indignabantur ſuam fidem abſ me i ordinem redigi: at princeps riſu uultum ſoluebat: adſtipulabaturq̧ meis dictis: aſſerens: & ipſe noſtram fidē nō iniuria colēdā eē: & nr̄um deū eo argumēto eē: & magnū & ꝓbū ob id ꝙ multiplicia dona nobis elargiret: diuitias: opes: dexteritatē īgenii: uires: & pleraq̧ alia: ſuā tamē apprime extollebat. ſubdēs eā faciliorē aditū ad ſalutē eis præſtare q̄ nobis noſtrā. His ratiōibus nixus: quoniā inquit uobis datum ē præſentibus bonis frui: erit præſens uita uobis pro paradiſo illa æterna. Nos uero qui ꝑ uarias uitæ interturbationes uitā trahimus aſſiduo: ſcimus nobis haud defuturam illam æternam felicitatē: quoniam perpeſſi laboris: & ſuſceptæ erumnæ præmium nondum ſumus conſecuti: ualidas ad hoc adducebat ratōes uir ut erat ingenii elegantis: nec noſtra ſibi diſplicebant: neq̧ difficulter noſtrā fidē īduiſſet: ni pauiſſet exui regno. Id. n. acceperam ab nepote: qui me enixe rogauerat ut noſtram fidem principi exponerem: adfirmabatq̧ rem dignam eē uerbum dei. Idq̧ perlibenter audiendū fore cenſebat. Mores igit̄ huius principis iam retulimus: & præſertī eundem morē in uictu ſeruat: quē rex azanege: ſuſcipit ab ſuis cōiugibus dapes: ut etiā cæteri nigritæ prīcipes: humi procumbentes: epulant̄ abſq̧ nitore & elegantia uitæ ꝑpauci cum rege diſcumbunt: Id ſolis licet ſacerdotibus: aut regulis q̄buſdā uel ſaltem eminētioribus optimatibus: reliqui ignobiles. xii. uel. x. ſimul diſcumbunt & inter epulandū fere omnes ex eodē catino ſumūt: & q̄dē non īmoderate: ueꝝ frequētius utpote q̄ ter uel quater īterdiu epulant̄:

Cur deū noſtrū magnū & probū iudicent.

Cap. XXVI.

Legumina: & uinum quæ ex regno ſenegæ proueniunt.

IGitur Regnum ſenegæ ulteriorq̧ plaga nigritaꝝ uinum: Triticum ſiliginē: ordeū: auenam: haud quaq̄ fert iniuria candentis ſideris: cū præſertim ibi menſibus nouem iugiter nō pluat: uidelicet ab menſe octobris uſq̧ in menſem iulii. Id efficit ut iacta ſemina nō germinent ob terræ calorem nimium: ꝑducit tamē miliū: Fabas: & Faſiolos omne genus: quæ omnia nuſq̄ elegantiora uiſuntur: ſunt Faſioli inſtar nucis auellanæ faberrime facti diceres torno aliquo inſcul

Faſiolorum magnitudo

ptos:ac ſtriatos adeo uariantis naturæ ars in eis ludit: res uiſu conſpi-
cua: fabæ uero largiores:& proceriores:rubent calore uiuaciſſimo:aliæ
albicantes cernuntur uiſu conſpectiores. Menſe iulii ſeminant:ſeptẽbri
leguntur: cum autem tellus cæleſti rore perfunditur :ideſt uberiori plu
uia:tum terrã miruminmodum colunt:nõ amplius q̃ trimeſtri ſpacio ſe
minant:& legunt ſata:ignaui ſunt cultores:& uix tantum ſeminãt q̃tum
ad uictum ſit ſufficiens:nec in horreis congregant triticum uel alia. Is
itaq; mos colendi agri ſeruatur:inſtrumẽta quædam ruſtica habent quæ
bipaliis non ſunt abſimilia:eis terram egerunt ritu contrario:q̃ nos con
ſueuerimus.nam cum Ligonizant terrã ante proiiciunt:non ut nos:qui
terram egeſtam ſemper ad nos trahimus adeo ut pedum plantas ligoni
zando cooperiamus terra : nec altius : q̃ tres : aut quattuor digitos
agunt bipalia uel graues uomeres:aliter ipſi non arant.uerum quia ter
ra eſt feraciſſima ſuapte natura q̃plurima producit : horum potus præ
bet ſucus palmæ:Lac:& latices : nec ea ẽ palma quæ fert cariotas: alia
eſt arbor:quæ ibi minime frequẽs eſt:& hæ arbores anno continuo ſu
cos emittunt inſtar lachrimarum ſucus appellat̃ mignol: & ut uberiorẽ
habeant ſuci prouentum arbores ſauciant :& ſtatim proſilit ſucus: qui
excipitur uaſe aliquo:ut thura leguntur:huic liquori colos eſt ſubcineri
tius & ſerũ lactis præſentat:nec maior eſt prouentus: q̃ binæ uel ternæ
menſuræ die noctuq;:huius eſt icredibilis ſuauitas:& ut uinũ inebriat:
ni aqua immixta fuerit:qui prima die prouenit ex ſauciata arbore is eſt
dulcior:& omni uino uel perq̃ dulci præſtat:& indies ſuauitatem amit
tit:fitq; acidum:& acre:tamen tertio:aut quarto die magis homini con
ducit:id ſum ego expertus pluries:& non minus:q̃ uino aliquo eleganti
hoc ſuco oblectabar.mignolum appellant:neq; eo uti poſſunt oẽs abũ
de hoc eſt ad uoluptatem:licet ad hilaritatem plurimi:& imprimis illu
ſtriores:non habent harum arborum uineas ſed ſparſas & uagas ut fere
cuiq; pateant qui liquorem hmõi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Trimeſtri ſpacio ſeminãt & legũt ſata

Eorũ mod⁹ colendi agri

Eorũ potus

Cap.XXVII.

Varii fructus:& miræ naturæ oleum.

FRuctus habent multiplices:nec noſtris abſimiles:ſuaues ſunt li
cet ſilueſtres:qui ſi ut apud nos colerent̃ eſſent profecto multo
meliores. Regio eſt patens:& aprica ad omnia producẽda prope

apta:pascua ibi q̃plurima:& arbores eminentissime nobis tamen incognitæ:lacus ibi q̃plurimi : qui aquam potu non insuauem propinant : neq; nimium uaste expanduntur.uerum profundissimi:&ibi pisces innumeri licet nostris absimiles:inq; his serpentes degunt:incolæ calcatrices uocant:fert etiam hæc regio miræ naturæ oleum:quod pollet triplici uirtute:odorē uidelicet uiolaceū habet:saporē uero oliuæ:& si adhibitus fuerit dapibus: eas ut crocus inficit : q̃uis ipsum crocum superet uberiori colore.sunt & ibi arbores quedam quæ Faxiolos producūt rubentes cum macula nigricāte quæ est illis pro insigni:& a nostris oculus dicitur.Alii hillum appel.ꝓducit igit̃ q̃plures sed paruos admodū.

Oleum mire naturæ

Arbores faxiolos ꝓducentes

Cap.XXVIII.

Angues immanes:qui deuorant capras:& anguium Fascinatores.

INueniunt̃ ibi multiplices animaliū species præsertim serpentum fere omnium generum:uenenosi alii:alii īnoxii sunt : duorum pedum mensuram excedunt:alas nec pedes habent ut serpentes:alioquin immensi:& tantæ quidem uastitatis:ut integras capras hauriant:nec lancinent:solidæ deuorantur: ferunt incolæ serpentes huiusmodi congregari statis anni diebus:& migrare in loca quædā ubi formicarum est uis magna:quibus est colos albicans : quæ suapte natura humiles quasdā casas istar specus extruūt:nā ore terrā portant : & ferrumināt absq; calce:diceres clibanos aliquos uel ruscula in ordine disposita.nā ex hmōi casis uidebis.c.&.cl.continenter subordinatas ut alterā sequat̃ altera miro naturæ ordine:sunt ēt hi nigrite fascinatores.i.incantatores eximii :fascinant præsertī serpētes:hui⁹ rei me certiorē reddidit adolescens quidam:qui anno superiore agēs apud nepotē principis de Budomel:& cū hospitio receptus dormiret:audiuit īnumeras serpentū sibillationes:qbus experrectus dū attentiore animo euentū rei expectat intelligit nepotem principis euigilauisse:& domū egredi uelle:pcunctatus est ppea adolescens nepotem principis quo nam nocte intēpesta cōcederet:cui nepos(iam inclamauerat seruos a pedibus ut sternerent camelū:)sum inquit profecturus nō longe:mox rediturus:iuit igit̃ nepos:& fascino compescuit serpentes:illicoq; rediens rursus alloquit̃ hospitem Ligurem:audiuisti ne inqt circiter noctē mediā exsibillantes ser

Mira de serpentibus

Mira de formicis

Fasciatores

pẽtes:at ligur audiui q̃dẽ:subiecit itaq̃ pricipis nepos dictus Bisborer: erãt inquit serpentes:quibus hæc plaga scatet:obsccederãt enim domũ gregẽ deuastaturi:ni ego occurrissem malo tãto ĩcãtatiõe: quã utimur frequentius. Ligur uero his auditis dixit se mirari plurimũ :& rẽ hanc christiãis prope incredibilẽ fore: tum nepos ad Ligurẽ:nõ est inqt cur mireris ob hæc minima. nã princeps noster multo maiora efficit ĩcantatiõe cum libet. cũ. n. inqt cupit præsentaneũ uenenum habere:quod illico mortem afferat(ĩficiunt ibi arma ueneno)designato ĩ terra circulo:& fascinatione serpentes eo concedere compellit:quo cũ uenerint speculatur uenenosiorẽ quem interficiat ueneni colligendi gratia:reliquos uero missos facit:occiso itaq̃ serpente eius sanguinẽ cũ semine arboris cuiusdã miscet:& ea mixtura arma illinit: quæ sic illita ubi saucia uerint cõdicto mortẽ afferunt:licet paruum uulnus existat :modo sanguinis nihil non elicerit. subdidit etiam ligur nepotem prædictũ hortatum eum fuisse ut rei uideret exemplum:uerũ ligur parũ huius rei curiosus renuit experiri rẽ huiusmodi:oĩum igitur consensu nigritæ sunt incantatores eximii:sunt tamen etiam apud nos huius facti haud expertes:immo sagaces:contra serpentes præsertim.

Mira fascinatio

Cap. XXVIIII.

IN regno senege nigritaꝝ boues solũ:& bucule uisũt ĩter aĩalia domestica:nã capras:& pecora ibi non uidebis ob ardorẽ torrẽtis sideris. At boues tã mares q̃ feminæ nostris multo sunt minores:uixq̃ ibi uaccã rubẽtẽ cõperies:aut albæ :aut nigræ oẽs sunt uel utroq̃ colore distĩctæ:ex rapacibus leones : & pardi frequentiores : necnõ lupi:capreoli:ac lepores ꝓpe ĩnumeri. sunt ẽt ĩ eamet regiõe Elephãti siluestres q̃plurimi nõ domant̃ ut alibi:& fere gẽtiũ ubiq̃:efferantur ꝑpea:& gregati ĩcedũt ut ĩ nr̃is nemorib⁹ apri:Cicures uix repiunt̃ ibi. hi igit̃ duos eminẽtiores dẽtes hẽnt hic:& hic:ĩstar aprorũ ueꝝ ritu cõtrario quãdoq̃dẽ alteri. s. apro ĩ supiora retorti sũt dẽtes:at alteri. s. elephãto dimittunt̃ ĩ terrã:nec(uel senecta) huic sũt decidui uitã cõcomitant̃:hoĩem nisi lesus nõ lædit:& ubi ledit:manu hoĩem cõpræhẽsum iacit ĩ sublime ultra arcus iactũ : ẽa dicit̃ manus elephãti quã alii promuscidẽ appellãt :eã emittit:& retrahit ꝓ suo arbitratu:nullusq̃ ĩuenit̃ tãtæ ꝑnicitatis:quẽ suo ĩcessu nõ cõpræhẽdat:licet gradatĩ solum ambu

Quæ aĩalia ibi repiant̃ Elephãti siluestres & eorũ forma & natura

let effœtæ magis seuiūt dū pauent: ne catulis uis iferat: & q̄ttuor ad sū mū pariūt uno ptu: marib⁹ uix ē cura sobolis: arboꝝ foliis uiuunt. & fru ctib⁹: nam pmuscide arborem deuastant adeo ut si stipitem manu com plexi fuerint q̄tumcūq; magnū ab arbore dispartiant. manū hēnt in in ferioī maxilla q̄ exerūt: & retrahūt p libito. hac cibū capiūt: & hauriūt potū oēm: & ori administrāt suo: os hēnt ī pectore: frequētia īcolūt ne mora: ac luto plurimū ut apri oblectanī: sunt & alia īgentia aīalia ueꝝ siluestria.

Cap. XXX.

De psitacis: & aliis auibus.

Solertia psitacoꝝ ī nidificando

Gallinæ Anseres

AVitioꝝ sunt cōplura genera: & īprimis psitacis scatet Regio: nā hos oderī plurimū nigritæ quoniā totā plagā fere circūuo litātes fruges: & præsertim legumina deuastāt: multiiugi sunt: ueꝝ e paruis: & grandiorib⁹: cōplures ego attuli: distiguunī colore tri plici subcineritio uiridi: ac ueneto: quos adhuc fere inuolucres ex nido subripui: sed mox periere: adultos igiī. c. l. ī hispaniā detuli eos singulos singulo aureo nūmo uēdidi: his itaq; miꝝ ē īgēiū: & solertia nidificādi: nā excelsissimā querūt arborē: quæ surculos habeat subtiles: ac tenues cuiusuis pōderis fere īpatientes: hoꝝ cacumini adligāt dependentem surculum: cui nidum mira īdustria fabricatum suspendūt: īstar pilæ ro tundū: relicto solum foramīe admodum āgusto qd̄ ostii uicē suppleat: aiunt id efficere alitem ut serpentum fallat astutias: nā nidum pensilem petere nequeunt quippe qui surculo tam tenui nusq̄ se ipsos crederent mole grauati corporea. Igiī his artib⁹ tuta est ab serpente auis licet par ua: ibi etiā sunt gallinæ quædā. quas appellant pharaonis: ex oriente de ferunī: his regio uberti abundat: sunt & anseres nō ut nr̄æ: sed colore: & pennis multiiugis uariatæ.

Cap. XXXI.

De Emporio: & qui eo confluant.

QVoniā obtigit illic morā trahere diuturniorē: decreui eorum emporiū siue nundinas q̄sdā uisere: Nā die lune: & ueneris in pratis qbusdā cōueniūt ab quattuor uel qnq; miliarib⁹ circum stātis regiōis: qui enī magis distant alia emporia & nundinas adeunt. in his igiī nundinis cōpertū habui q̄ indigi sint reꝝ multaꝝ: q̄ue pfunda egestare laborēt id declarabāt eoꝝ uiles merces: hæ. n. erāt cotōi elabo rati mulieꝝ pēsis: nec eoꝝ ingēs copia: panni ex cotōis: insup legumina

oleum:miliū:& pelues Ligneæ ſtorias:tegetes appellant:palmaꝝ foliis complicatas & alia cōplura uſui illoꝝ nō inepta:hæc mulieres uendunt: at uiri arma:& auri nōnihil:ꝑmutant omnia:pro re altera:rem alteram cōſequunt̄:quandoq; ꝓ binis ternas aut ꝓ ternis binas:pecuniam ſignatam nō norunt:nec nūmos omne gen⁹ regio cudit.hi igitur nigrite in ꝓmiſcuum ibant ad me ſtupidi:& admodum admirantes effigiem chriſtiāi:& iprimis albicantē colorē necnō habitū:& corpis formā ac habitudinē iſolitā:habitus is erat diplois ex ſerico nigro Damaſcū appellamus:clamis itē ex panno coloris cianei:idētidē pānū ex lana cōtuebāt & diploidē loco miraculi cuiuſdā:nōnulli albedinis piculū faciebāt arbitrati nō eē colorē naturalē:ſed factitiū.igit̄ ut certiores hui⁹ rei fierēt ſputo illitas man⁹ admouebāt brachiis:& manib⁹ meis:ut experirentur utrū colos foret ab natura uel ab arte:ubi uero uidebāt ſputū nihil de albedine ademiſſe ſed albicantes carnes fore:rurſus admirabant̄:ad has itaq; nundinas ut multa experirer:utq; ſcirē an aurum illic foret uenale cōceſſerā: uerum ut præſeci auri parum illic ſum nactus promercalis.

Emptio & uēditio per cōmutatio nem

Pecuniā nō habent

Cap.XXXII.

De equis ibi uenalibus:& pabulo & eoꝝ incantatoribus.

Illic igit̄ equos magnipēdūt:quādoqdē difficulter eo ducuntur:nec niſi:a nr̄is Barbariis per Azanegos:& Arabas illo ducunt̄:illoꝝ ppea ingēs præciū ē:nec facilime ibi alunt̄ ob aridā tellurē:nā torrida ē plaga:quæ pabula nō ꝓducit:facitq; æſtus nimius:ut equoꝝ iguina itumeſcāt ut uix meiere poſſint:crepāt ppea ſtrāguria hmōi labefactati:ꝓ feno utunt̄ faxioloꝝ lacerāmētis ſole ſicatis:id uicē feni ſupplet.nā ubi legerit faxiolos ſecāt eoꝝ caules:& ſole exſicant: loco auenæ ſuccedit:miliū:quo mirūinmodū pingueſcūt:pro equo in ſtrato phaleris & reliquo ornatu dant mācipia nouē ad ſummum.xiiii. prout equi:& forma elegans:& agilitas perſuaſerit dandum.cum autem emerint equos mox accerſunt faſcinatores equoꝝ:huncq; ritum ſeruāt: rogum accēdunt ſarmentis & herbis quibuſdam ſuapte natura fumum exhalantibus:& equo per lorum aprehenſo ſiſtunt ipſum ſupra fumantem rogum uerbis nonnullis prolatis:unguento tenuiſſimo equum illinunt:& in domum adducunt ubi ad.xv.uel.xx.dies deliteſcit : a nemine q; uidetur:interea etiam apendunt collo equorum efaſcinatiōes quaſdam corio rubeo inuolutas & hæc agunt adfirmantes ſtrenuiores tutioreſq; bello futuros equos.

Cib⁹ equoꝝ

Quo modo effaſcinant equos

Mulierum mos in tripudiis

Vius itaq; regiõis mulieres hilares sunt supra q̃ referre possim gestiunt: exiliunt: saliunt: & perlibenter chorizãt & imprimis adolescentule noctu solum dum luna est pernox: in suis tripudiis differunt: a nobis q̃plurimum: res nostras admirant̃ fere portenti loco: ut sunt balistæ & tormenta oĩs gen²: nã cum uisum uenissent classem iussi in uacuũ exonerari tormenta: ut edito reboatu terrorem parerent his populis: territi igitur tormenti inaudito atrociq; bombo. credidere Demonũ opus: nõ mortaliũ artem. adiicientes uno ictu posse huiusmodi tormenta supra centũ homines prosternere: tibias etiã admirabãtur & cum uidissent exornatas: ut sit instar animalis alicuius: credidere uiuũ animal uarias emittens uoces: non instrumẽta: qđ ubi ĩtellexi ne hac opinione ducti diutius fallerent̃ dedi tibias illis contrectandas: tunc cognouere artẽ esse: non animal neq; fantasma: adeoq; eis oblectabant̃ ut dicerent rem cœlestem fore & ab ipso Deo fabrefactam: tanta concinitate: ac melodia allecti: & imprimis uocũ uarietates admirati: remq; nullã ui disse pulcriorem prædicabant. Nauim etiam per singula membra: & minores partes scrutabantur: ut malum: ãchoras: uela: remiges: & id genus alia. dicebantq; oculatam nauim esse: quoniam in fronte uidentur sculpta lumina: quod solum fit causa ornatus: ut fit quandoq; in carpentis & curribus: propterea adseuerabant nos fore eximios incantatores nec demonibus absimiles: ut pote qui sulcabamus maria gradu citatissimo instar phantasmatis: & itinera q̃plurima in mari metiebamur: ipsi uero uix de loco ad locum terrestri itinere ire nouerant: & id præsertim admirabantur: nos uidelicet in tantum ab continente recedere aliquando ut p cõplusculos dies terra nusq̃ appareat: & tamen non ignorabamus ubi gentium essemus: & quonam tenderemus: quod esse nõ potest inquiunt citra magicam artem: quod profecto haud dicerent si nauigandi callerent artes: non minori etiam admiratione adficiebantur uisis candelis accensis: quippe q nulla alia Luminaria unq̃ uiderant præterq̃ ignem: ubi igitur uidere ardere candelas: dixere rem fore pulcherrimam. In eadem regione mellis est plurimum: nam id e fauo mellis ore sugũt cerãq; abiiciũt: emi ppea ego fauũ mellis: & more nr̃o ab cera mel disgregans: percunctatus sum de cera eos qd sentirẽt: q aiebãt se eã nihilipendere uti rem inutilem: confeci itaq; ex cera huiusmodi cande-

Tormẽta & tibias admirantur

Edito bombo tormẽtorum pauent

Naues admirantur

Ardẽtes cãdelas admirantur

las:ipsis cernētib⁹ & iussi eas accendi :quo facto magis:ac magis admira bantur profitentes nos fere nihil nescire.

Cap.XXXIIII.

Quomodo Antonietus:& Aloisius in mari conuenere non longe ab uiridi capite.

IN hac regione istrumenta musicalia habent fere nulla præter duo:& ea melodiæ:& concētus ꝓpe nullius.uidi instrumētū quoddam sambucam appellāt:quod fidibus binis tantum pulsat :& nulla inde cōcinitas:digitis pulsant:res rudis:& momēti ꝓpe nullius.ut igit̃ præfeci oportuit me illic per dies aliquot diuersari causa explorandæ mercis ut si forte fortuna aliquid occurrisset quod conduceret comertio :& id eo libentius ferebam ut res nouas uiderem: quas referrem aliquando:cum itaq; decreuissem a continente soluere : & in altum facere uela desiderio uidendi adhuc maiora:cum præserti ab principe infante certior factus fueram:nō longe ab regno senege esse regnū quoddam cui nomen est Gambre:& prout referebant nigrite principi infanti:Id regnum auri est feracissimum:adeo ut si eo cōtenderent christiani inde consequerentur diuitias innumeras:his igitur allectus cum ut aurum consequerer:cum etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiserem:expeditus ab principe ad nauim redeo meam:parans uela facere uentis:ut in pelagus altius eueherer:relicturus latus quo appulerant celoces:dum itaq; hæc meditamur repente naues apparuere in salo fluctuantes:nam uicissim altera uiderat alteram:nec ignorabamus eos esse christianos:congressi igitur mutuo cōspectu frui affectantes coloquuti sumus:moxq; patuit alteram nauim fore Antonieti cuiusdam Liguris: qui maria sulcare probe nouerat : alteram uero aulicorum quorundam Principis infantis : hi igitur uiri conuenerant fide data ut caput uiride superarent desiderio uidendæ nouæ regionis:iniui itaq; cum eis amicitiam : & fœdus ingens ut simul maria sulcantes nouas regiones adiremus:una igitur soluimus uela dantes uersus dictum caput uiride austro duce:a latere semper ut præ oculis continentem haberemus usq;quaq;: sequenti itaq; die uentis prosperis caput prædictum cepit nobis apparere : nam distat ab regno principis Budomel unde solueramus .M. fere quadraginta.

De eorū instrumentis musices

Regnū gambræ

Antonietus ligur

Aulici infantis principis sulcāt maria

Cap.XXXV.

De capite uiridi:& eius denominatione & moribus gentium.

Promōtorium caput uiride appellatum

D igitᵉ ꝓmōtorium caput uiride iccirco appellatᵉ qa consitum est arboribus densissimis eisdemq; uiridibus:ac uirentibus anno fere cōtinuo:huiꝰ noticiam habuere primo Lusitani supiori anno meæ nauigatōis:appellarūt itaq; hoc ꝓmōtoriū caput uiride ab arboribꝰ:uti ab arena caput albū denoiatᵉ.hoc itaq; caput uiride eminēs ē admodū:& uisu pulcherrimū īter duos mōtes mediꝰ exit:tādē ī mare ꝓeminēs uaste uariisq; rusculis nigritaꝝ: & mapaliis septū undequaq; ab ea pte pserti:q̄ respicit oceanū:sūt tamē hi nigrite ex regno senegæ: ultra caput prædictū:uisunᵉ tres paruæ īsulæ nō lōge ab cōtinēte:sed ꝓrsus desertæ ab hoībꝰ:ueꝝ scatēt arboribꝰ instar capitis uiridis:cū uero aquæ penuria nō mediocri laboraremꝰ iecimꝰ āchoras ut aquæ non nihil īde hauriremꝰ:īsulæ illi q̄ uisa erat uberior adhesimꝰ:appulsi igiᵉ huic grādiori īsulæ fōtē quēpiā quærebamꝰ:nullūq; nacti sumꝰ preter

De alia īsula

quādā scaturiginē:quæ uix poterat nobis auxiliarii sitiētibꝰ.In eadē igitur īsula īuenimꝰ nidos cōplures:& oua alitū diuersaꝝ:quæ nobis haud erāt īcognita.Ibi stetimꝰ p totā diē piscatiq; sumꝰ uaria piscium genera sagenis alios:alios hamis qbusdā cœpimꝰ.Imprimis dētales: & ostreas ueteres pōderis libraꝝ.xii.uel.xv.ꝓ unoquoq; pisciū:mēse Iunii postero die illic soluētes adnauigauimꝰ:littora haud ꝓpe deserētes.Id est ēt sciēdū ꝙ mox post caput uiride littora se sinuant:& ī ipso recessu fit sinus pulcherrimus:terra est plana:& referta arboribus innumeris: qui-

De arboribꝰ eius insulæ

bus non prius decidunt folia:q̄ alia subnascantur:uirent semper:& licet distent:a mari iactu arcus:uidentur tamen a longe ipsa contingere maria:res profecto est uisu conspicua:& ut fatear ingenue:ego quidem uarias orbis partes peragraui cum ad ortum cum etiam ad occasum solis: uerum nusq̄ amœniorem uidi: ea complusculis irrigatur fluuiis: quorum quoniam sunt nauium impatientes:non meminimus: ultra sinum degunt bini populi alii Barbazini:serreti alii dicuntur :hi quidem

Hi neq; regē neq; principē habent

sunt nigrite uerum regi senegæ non parent:regem non habent nec principem:licet uni magis q̄ alteri honorem maiorem exhibeant: Principem non eligunt: qui uitæ:ac necis potestatem habeat: tum in se cum etiam in natos:nam morem nigritarum principum aspernantur:qui ubi libuerit ꝓ mancipiis:& uxores:& natos subditoꝝ uendunt: fitq; ut eorū uita semp sit in ancipiti:interq; spē:& metum suspensa.Idola colunt: q̄

Idola colunt

q maxime:legem habent nullam:uiri sunt truculentissimi:arcu utuntur

ac uenenatis sagittis peride ut sauciati illico pereant: mō sanguis uel me diocris exeat: hi sunt nigerrimi: ac staturæ habilissime: regio frequēs est nemoribus: quæ lignis sunt referta plurimū: irrigua est fluminib⁹ q̄plurimis. ideo fere inaccessa: nec patet adeuntibus aditus nisi per nōnullos angiportus ex circumadiacentib⁹: timent ppea neminē: id sunt expti aliquādo nigritaꝝ reges: qui cum bellum eis intulissent sunt pessime accepti ab his populis: discurrūt igit̄ latus prædictum austro flante puenimus ad ostium fluminis: qđ riū appellāt: Barbazinoꝝ: latitudo fluminis ostii ē iactus arcus: hui⁹ nominis memini ego in carta nauigatiōis: quā edidi nuperrime: abest hoc flumē ab capite uiridi miliaria fere sexagita interdiu solū nauigabamus: occidente sole iactis anchoris ad passus .x. uel. xii. aquæ: lōge ab cōtinēte miliaria. iiii. uel. v. cum uero illucescebat uela faciebamus ī altū positis prius speculis in sugesta celocis q eminus specularent̄ scopulos maritimos ubi uidissent mare luctari: & fremere cū scopulis occurrētibus mox renunciarent uelificātibus: dum igit̄ ad nauigamus ad ostiū alterius fluminis deuenimus id erat rii senege magnitudine haud īpar: uiso ergo flumine tā preclaro decreuim⁹ quempiā e nr̄is mācipiis emittere: q terrā exploraret: terra erat aprica: & omni arborū uarietate exornata adeo ut nos sūmoper̄ eo inuitaret: adduxeram⁹ enim nobiscū e Lusitania mancipia cōplura q̄ Turcimanos appellam⁹: hi sunt nigrite quos rex senegæ portugallēsibus: siue Lusitanis (q eo ꝓficiscunt̄ cōmertii causa) uendit: hi igit̄ Turcimani siue mancipia (sclauos uulgo appellant) christi fidem: in lusitania suscepere: & hispanum idioma callent: nam eos mutuati eramus ab dominis ea lege ut ꝓ hmōi seruitute: quam nobis exhibituri erant Turcimani cū rediissem⁹ seligerent ipsi quemcunq̧ libuisset ex oī mancipioꝝ cetu. Turcimani uero libertatē ppetuam cōsequerent̄: iacte igit̄ sunt sortes ad quem spectaret suum Turcimanum emittere in littus: cecidit sors sup ligurē: q cōdicto cibam expediuit: q̄ discedens a classe in littore mancipiū exponeret lege data ut caueret ne cōtinentem appelleret ultra q̄ foret necesse. satis ac super erat si mancipium in sico poneret: & mox in altum nauim duceret: ne incautus: a barbaris depræhenderetur. Instituunt igitur mancipium ut cum terram attigerit querat quæ gens: qui princeps: qui mores sint regionis: sciscitaretur etiam an ibi copia auri foret uel alia quæ commerciis cōducerēt: ubi itaq̧ mancipium terram tenuit: actutum adfuere nigrite eius regionis qui eminus speculati fuerant aduentantē classem

Aliam insulā cōperiūt

Turcimani

Mittitur turcimanus ligur ad explorandam insulam

In terram descendit

Nigritæ tur cimanum in terimunt

iccirco uenerant ad littus sagittis:& arcubus onusti delitescentes in fru ctetis:& uepribus ut quempiam e christianis improuidum corriperent. uiso igitur mancipio propius accedunt: colloquunturq; nonnihil: & mox exertis ensibus:& macheris plagis innumeris mancipium confece runt:cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit:q̄ uitam exhalarit:quod ut compertum habuimus:stupidi rem egre tulimus:intelligentes gentē sæuam:& atrocem fore:quandoquidem in sui consimilem nigritam tam truculenter seuierant:scientes haud dubie seuituros i nos magis si pote statē in nos haberent:relicto igitur littore huiusmodi:ceptum iter per sequebamur ducti austro in conspectu continētē usquequaq; habētes: littoralis regio amænissima erat:arboribus innumeris fulta:& soli patē tis:nec inæqualis:& tādē peruenimus ad ostiū fluminis Gambæ quod patebat latitudine trium uel quattuor Miliariū:ubi magis in arctum exi bat:ingressi igit̄ flumē ostii tam patentis:duximus ibi posse nōnihil qe scere:ut mox postridie certiores fieremus ubi nā gētiū essemus: & an illic esset Gambre regnū:cuius desiderio flagrabam⁹ mirabilē ĩmodū.

Cap.XXXVI.

De flumine magno nauigato ab almadiis.

Præclarum flumen.

Ppulsi igit̄ ostio magni fluminis:quod i primo igressu præse ferebat latitudinē sex uel octo miliariū cēsuimus ꝓpterea hoc præclarū flumē fore regni Gambræ:cuius desiderio afficieba mur plurimū:nobis etiā nō difficulter psuadebamus:illic auri plurimū esse:aut forte aromata quepiā: uel alia q̄cunq; mercimōia:qbus locuple tati domū alacres rediremus aliquādo:Luce itaq; seqnti uentis prospe ris minorē celocē præcedere iussimus uiris:& armamentis fultā :cū ea q:e nostris cimbis unā:has paruas naues ex cōposito præmissimus:qp pe q adhuc ignorabam⁹ altitudinē fluminis.uerebamur ppea ne tātarū nauiū foret ipatiēs:expeditis itaq; his nauibus nautas cōmonefecim⁹ ut aquæ altitudinē cōtis explorarēt idētidē:& ubi cognoscerēt eā satis for nostræ classi:gradū referētes signo aliquo nos certiores facerēt:iuer̄ nr̄i & cū aquæ multū reperissent:nos monuere:quibus cognitis uisum est aliā expedire nauim aliquāto maiorē armis probe cōmunitam:& illam antonini licet multo minorē:lege pscripta ut si forte fortūa occurrissēt

Altā aquam reperiunt

illi nigritarum almadiæ (idest nauis genus) rē ipsi nō discernerēt: neq; congrederentur: sed statim gradum reuocarent: iter ad nos dirigentes quandoquidem eo nos concesseramus non belli sed lucri gratia: quere bamusq; ut omnia pace & concordia fierent: quod non ui sed ingenio nos consequi posse sperabamus: euecti itaq; in interiorem fluminis par tem nostri subinde uada: & fluminis profunditatem contis temptant: in ueniuntq; in horas altiores aquas: & ingentium nauium capaces: & alti tudine mēsuram passuū. xvi. excedere: prouecti ultra ad miliaria duo ui dent fluminis littora conserta arboribus pulcherrimis hinc: & hinc: animaduertuntq; flumen īmensis orbibus: & recessibus implicari (ut meandrus aliquis) decreuimus propterea gradum referre: & dum hæc meditamur ecce a tergo ab ostio cuiusdam parui fluminis quod exone rabat in magnum: mox emergunt tres almadiæ: nos lembos appella mus: fiunt ex cauata arbore: nec sunt maiores cimbis nostris: quas tra hunt naues: sunt agiles nimium: uerum parui ponderis capaces: quæ ubi Liburnicas nostras & celoces conspexere credidere nos eo contendere: ut uim inferreremus aliquam: nam edocti eramus illorum consuetudi nem fore: ut arcubus uterentur & sagittis ueneno infectis fere p totam plagā regni gambre: & licet nostri satis ac super eos eminus propulsare quiuissent: ut tamen dicto parerent nostro: uisis almadiis concito gradu ad nos redeunt: non tamen facere potuerūt etiam effusa fuga: quin sem per ad iactum arcus post terga nigritas haberent: mirum est q̄pernices sint hi uecti hoc nauium genere: cum autem nostri consecuti classem fuissent ingressi celoces inuebant nigritis ut propius accederent: illi ue ro gradum sistentes nusq̄ propius accessere: erant forte in his almadiis homines. xxv. uel ad summum. xxx. nos admirabantur plurimum ut rem sibi & ipsorum prædecessoribus hactenus inuisam incognitamq;: naues uidelicet id genus: ut sunt nostræ: & homines albos: pleni itaq; admiratione non loquebantur licet a nobis ad colloquia mutua inuita rentur signis: ut assolet quibusdam: abiere igitur: & ea die nihil ultra temptauimus.

Ad fluminis littora appli cant

Almadiæ

Quibus ar mis utantur

Cap. XXXVII.

Quomodo Nigrite nostros sunt adorti in flumine.

Ane itaq; sequenti nos cum paruis nauigiis soluimus illinc circiter diei horam tertiam uentis prosperis ut nostros adiremus socios ut sic demum tutius interiora fluminis peragrare possemus: & tandem aliquãdo deorum munere mitius hominum genus q̃ id erat quod nuperrime uideramus in almadiis nancisceremur. Igitur cũ sociorum classem inuenissemus una omnes uela dãtes uersus prædictũ flumen iter direximus præmissa parua celoce sequentibus nobis continenter ut altera ex ordine post alterã iret: & cum iam ingressi essem⁹ fere ad quattuor miliaria: illico a tergo almadiæ quædam (unde uenerit adhuc incomptũ habeo) quæ ad nos citatissimo gradu contendebant: quibus uisis mox in eos uela fecimus: ueriti ne nos suis uenenatis sagittis impeterent. non. n. ignorabamus eorum sagittandi mores: classe igitur reuocata in orbem: q̃ citius potuimus nostros armauimus ante oĩa præcauẽtes ne nos incautos: & inermes hostis inueniret. uix tamen nobis erant arma ad hostem propulsandum: diuisa itaq; in duas partes classe: quasdã nigritarũ naues circũdedimus pcẽsuimusq; eorum cimbas: quæ xvii. erant maiores nostris nauigiis: quæ nostra ferunt flumina: easq; impellunt remigiis innumeris: sublato itaq; remige quisq; illorum nos admirabatur utpote rem nouam: & incognitã: pcensiti tunc a nobis plures nõ appuer̃ q̃ cẽtũ & qnquagita uiri: pfecto si ad corp⁹ spectes cõspicui nigerrimi quidem uerum habitu albo induti nõ indecoro: habitus is erat tunicis qbusdã: camisias appellamus ex cotonina alba induebãtur: in capite paruum habebant pileum: ut mos est germanis id plus habent q̃ alamani: uidelicet ĩ pileo ex utraq; pte nescio qd alas presentans duas in medio penna eminebat: ut est uidere apud nostros milites qui talibus plurimum gaudent utcunq; fuerit nos iudicabamus hunc habitum militiæ cõuenire: eratq; ĩ frõte cuiusuis almadiæ maurus quidã stans: clipeũ teretem ĩ brachio habẽs. Is clipeus uidebatur ex corio cõfectus & neuter bellũ inferebat: sed alter alterũ admirabat̃: ubi itaq; uidere a tergo uigere alios qui clandestine aduenere mox demissis remigiis expediunt arcus nihilq; promentes in nostros sagittas dirigunt: quibus conspectis nostri tormenta exonerant: uerũ aquis ĩmersi iacti lapides neminẽ occiderũt: pterrefacti tamẽ tormẽtoꝝ reboatu & strepitu ĩsueto: steter̃: pauidi admodũ: cum uero cognouere neminẽ lesum his tormentis: uerum eoꝝ iactus emori in aqua: rursus reassumptis animis magis: ac magis in nos seuiunt aerẽ sagittis obtenebrantes celeritate incredibili: & iã ppi⁹

Nigritarum naues circũdant

Cuius coloris & quo habitu essent

Cũ nigritis præliantur

accedebant audaciores ſolito:at noſtri baliſtis eos propulſabant & cata pultis plagiſq́ꝫ onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus:qui nigritæ unius pectus transfixit: moriq́ꝫ illico coegit. ſuſceptus is itaq́ꝫ a ſuis extractaq́ꝫ ſagitta admirationem peperit id genus teli nigritis omnibus:nec ob id tamen temperabãt ab ſagittis ſuis:fiebantq́ꝫ in horas atrociores:contra nr̃i eos male accipiebãt:perin de ut paruo temporis momento:e nigritis plures ceciderint:ex chriſtia nis uero:quæ deorum gratia fuit:nec unus periit:profligatis tot nigri tis:qui ob cladem acceptam indignati plurimum celocem minorem cir cũ uenire ſatagebant:uno impetu omnes:quod ut animaduertimus mox in medium recepimus celocem prædictam: & rurſus exoneratis tor mentis:bombardas uulgo appellãt:ſtragem intulimus maximam. his ui ſis nigritæ iam fere ſaucii omnes in diuerſa abeunt:nos uero catenis in iectis id curabamus ne naues in uarias partes dilapſæ:uirium minus ha berent: una omnes ferebamur connectis nauibus: & uentis proſpe ris ultraq́ꝫ progrediebamur cedentibus iam nigritis:id imprimis obſer uantes ut cum nigritis mutuo colloquio frui poſſemus aliquando.

Nigritæ pro fligantur

Cap. XXXVIII.

Decretum factum in flumine Gambre.

IGitur adeo mancipia noſtra nigritas inclamarunt ut eorum feſſi clamore nigrite tandem aliquando permiſerint: unam e almadiis ſuis propius accedere: ut puta ad iactum arcus per cunctati ſunt. Itaq́ꝫ eos noſtra mancipia cur in nos tam atrociter ſeui rent cum præſertim non alia de cauſa illuc conceſſiſſemus q̃ commer cii:& pacis concordiæq́ꝫ: prout melius declarabat cum reliquis nigritis regni ſenegæ contubernium:& frequentior neceſſitudo: ad hæc etiam noſtri adiiciebant ueniſſe e partibus orbis remotioribus ut munere per pulchri ſuum regem nomine regis Luſitanorum donarent: quandoqui dem is enixe peroptabat ab eorum rege arcte diligi:& amari: rogabant ꝓpterea ut dicerent ubi nam gentium rex per id tempus ageret:& quis princeps huic regioni dominaretur:quodq́ꝫ huic flumini nomen inditũ foret:addebant etiam ut ad nos tuto:& pacifice accederent accepturi e rebus noſtris quicquid libuiſſet:& e ſuis darent pro ſuo arbitratu:mo do omnia pace:& citra bellum contumeliamq́ꝫ fierent:in hanc fere ſen tentiam nobis reſponſum eſt:non quidẽ eos latere:quæ gens foret chri ſtiana natio:& unde ueniret ſcireq́ꝫ quid egerit iãpridẽ cũ rege ſenege:

Colloquunt

Reſpondẽt nigrite

& aliis nigritis suæ ditionis qui quoniam nobiscum degunt boni esse non possunt: quippe qui non ignorant christianos uesci humana carne: nec alia de causa emere nigritarum mancipia: nisi ut mandant: & lancinent ut ferinas carnes: propterea apud eos iuratissime asseuerabant nullum christianis amiciciæ locum superesse: sed cordi eis hæsisse oĩa sua q̃ classe attulerant diripere & deprædari regiq; suo dono dare: seq; trucidare atrocissime: regem abesse illinc itinere trium dierum. Regnum eẽ Gambre quod querebant: flumen magnum fore: nomen quidem non reticuit: uerum ego non memini. hoc igitur accepto responso: ut par erat: indignati: in eos uela fecimus: qui effuse fugientes mediterranea periere: hunc finem habuit congressus noster: his pactis explorato omnium uoto contendebamus rursus interiora fluminis penetrare: uel ad. M. circiter centum: quæ res ut patuit omnibus pmouit multos: quos proprii laris cura sollicitabat nimium: nec sunt passi nos ultra progredi: affirmantes satis ac super egisse: dum in has ptes: a suo orbe remotissimas sospites deuenissent: addẽtes nolle de cetero lacessere fortunã: & discordia ingenti concio soluta est. Nos autẽ qui callebamus ho͡ꝝ consuetudinem: scientes q̃ duræ ceruicis forent: q̃tumue prosilirent: ubi non exaudirentur conducibilius fore duximus: si eis pro tempore cederemus: sequenti igitur die illinc soluimus: uersus caput uiride iter facientes: ut deorum auxilio in hispaniam rediremus aliquando.

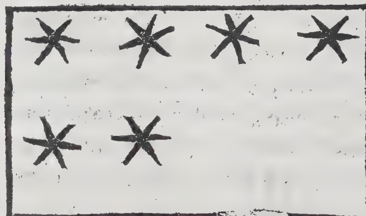
Fugãtur nigritæ

Cap. XXXVIIII.

Qualis tũc uisus fuerit septentrio

Er id tẽpus quo in ostio fluminis morã traximus semel tantũ septentrionẽ uidimus: q adeo demittebatur ut crederetur mare fere contingere: ab aquisq; nõ plus uidebat̃ abesse: q̃ lanceæ tertia pte: & ibi sidera sex cõspicati sumus: q̃ magna erant: & mirũ in modũ splẽdebãt ea metiti sum⁹ pyxide: & ĩfrascriptã figurã presentabãt.

Cẽsuim⁹ ppea hmõi astra plaustrũ austri efficer̃: licet priorem stellam in ordine minime uidere potuerimus: quoniam haud quadrat ratio ni ut eam prius uideamus q̃ septentrionem perdiderimus. i. ab nostris oculis euanuerit. Inibi etiã comperimus noctem horarum tredecim: diem uero undecim ingrediente mẽ

Hic noctẽ aiũt esse horarũ tredecĩ ĩ mense iulii

se iulii quo regio illa eximie flagrat: habent tamen uarias temporum uices hiemē: & ipsi appellāt quoniā ab dicto mense usq; in mensem octobris terra irrigatur imbre & pluuia fere continua: & præsertim in meridie exurgit quædā nebula quæ cœlum inumbrat: nec supra terrā multū tollit in subsolanum: & apeliotem: ab subsolano uero ad uulturnum transit fulgoribus eximiis: & tunc imbre tell⁹ madefacta semini preparat: uti agunt nigrite in regno senege: uiuūt milio: leguminib⁹: carnib⁹: & lacte: accepi etiam introrsus nō pluere nisi fere feruentē aquam. & ibi cum diescit: non uisitur aurora ante emersum solis: ut usu euenit apud nos: quoniā semper inter aurorā: & solis ortum: nonnihil temporis intercedit: imo q̄primū nox abscesit: illico sol emergit absq; alio medio. uerū licet sol uideat nō tamē illuminat ad spaciū medie horæ. uidetur. n. pati deliquiū in ortu: ppea obumbrat aliquantisper. causam uero cur sol ibi citius uideat: q̄ alibi gentiū: nullam aliā afferunt nisi quia regio patētis est soli: & depressi: uacatq; montibus: qui forte alibi obstant ne sol oriēs mox cernatur: huic sententiæ astipulantur socii: qui aderant omnes.

Natura aeris
Subsolanus
apeliotes
Vulturnus
Venti
Quibus uiuant cibis
Feruentem aquā pluere
Hic aurora non uidetur
Sol ibi citi⁹ uidet q̄ alibi & que sit cā

Cap. XL.

Quomodo Antonietus ligur: & Aloisius cadamustus nouas insulas inuenere.

Mores igit: & qualitatē huius regni Gambre quantū ego colligere potui in meo itinerario uix referre possumus: quoniā ut præfecimus incolarū seuitia: & eo⁊ imprimis qui littoralia incolunt consequi nequiuimus uotū nostrū: nā gens suapte natura ferox colloqui cū mitioribus noluit: nec cōmercia tractare quæpiā. Igit noueritis nos cognita huius gētis feritate haud quaq̄ ultra progressos fuisse nautis reluctantibus: sed in hispania flumine illo Gambre non superato rediisse. Anno itaq; sequēti præfatus ligur: & ego Aloisius unanimes rursus classem expediuimus cum animum applicuissemus ad hanc prouinciā nauādā: ut tādē aliquādo dictū Flumē explorātes regnū Gābre igrederemur. hæc ergo ut pcrebuere ad aures pricipis ifantis: sine cuius cōmeatu expeditio hæc fieri nō poterat: cōplacitū illi plurimum fuit q̄ hæc nobis cordi hæsissēt: & ut huic pio pposito: nec pœnitēdo uoto fauens subscriberet: unā e suis celocē armat eximie: & oī genere ānonæ cō muniuit: soluimus itaq; ab loco quodā: qui dicit Lanchus q parū abest ab sacro pmōtorio siue capite sancti uicētii igrediēte mense maii pspe ris uentis & iter fecimus p canarias insulas: eas tamē ex cōposito præte

In hispaniā redeunt
Rursus classem expediunt
Abeunt Canarias insulas prætereunt

reuntes utpote rẽ non incognitã nobis: si superiorũ meministis austro
ducebamur:& labentibus aquis:quæ flante noto mirũinmodum fluũt:
peruenimus ad caput album:quo uiso duximus classem in altũ:& sequẽ
ti nocte adortus est nos uentus auster:cuius impulsu regredi oportuis
set ni nonnihil ad occidentẽ declinauissemus:sustinuimus igitur hanc
uenti sæuitiã noctibus duabus:& diebus tribus:die uero tertio terrã in
conspectu habuimus:quod nemo nostrum autumasset:cepim⁹ itaq; ge

Ibi terrã reperisse admirantur

stientes exilire omnes terram identidẽ inclamãtes:admirati nimium ibi
terram reperiri:cũ prorsus id nesciremus.expedita igitur cimba duos
homines emisimus qui explorarẽt iam uisam tellurẽ.Iuere itaq; & duas
prægrandes insulas uidisse renuntiant:quod ut accepimus:mox ruimus

Duas isulas uident

in dei laudes:qui sua clementia incredibili hactenus incognita nobis co
gnoscenda præparatet:res ꝓfecto nouas:& toti hispaniæ incõptas. ut
igit̃ oblatã ab deo terrã aliquando pagraremus: rerũ nouarũ pcupidi:
fortunã experiri uolentes nostram:uela fecimus uersus huiusmodi insu

Nouam insulam ingrediuntur

las:quo breui peruenimus.& ubi in conspectu fuit:uisa est maxima:tan
tumq; obnauigauimus ut stationẽ non incõmodam reperuimus:appulsi
igitur prius iactis anchoris cimbã bene armatã emisimus ut compertũ

Insulam explorant

nobis fieret:an insula coleretur ab humanis.ingressi ergo nostri isulam:
neminem unq̃ conspexere humanum neq; extabant uestigia itineꝝ:qui

Nihil hic animaliũ repiũt præter columbos & multa alia genera auiũ

bus cognosci posset ꝙ culta foret insula:hoc cognito mane sequenti ut
animo satisfacerem meo.Iussi ex meis decem armari:tum telis:cum etiã
balistis:ut interiora insulæ adirent si forte ultra quosdam colles:qui ibi
attollebantur homines forent.Iuere igitur & collibus superatis iuenere
neminem præter columbos:& fere omne genus auitiorũ: nã colũbi ca
piebant̃ pro libito manu hominis.non.n.pauebant ad uiri conspectum
utpote ad rẽ sibi hactenus inuisam:cepere igitur ex his q̃plurimos quos

Tres aliæ insulæ magnæ apparent

scipiõibus occiderãt nobisq; attulere:ex alia regiõe apparuere tres aliæ
insulæ magnæ quas ipsi non uideramus:nã ad septẽtrionẽ nobis reman

Aliæ decem paruæ isulæ in quibus nihil erat:præter aues & pisces ingentissimos

serant. Visum est etiã eis duas alias isulas uidere uersus occidẽtẽ i uasto
mari:uix tamen id cõpræhendebant ob magnã distantiam:neq; nos eas
uisere magnifecimus:qppe q aium iduxeram⁹ ceptũ iter pseq:nec tãtis
suppetebat tẽpus:uerebamurq; ne frustra tereremus temp⁹ diuertendo
ad ihabitatas isulas. Interea dũ his ego isisto quattuor isulis:alii uidet̃ d
cem puas isulas:q̃s cũ adiuissent nihil preter aues iueniũt:& pisces igen
tissimos:ut igit̃ reuertar unde sum digressus:solui ab hac isula iter meũ

persecutus:& ecce duæ aliæ insulæ:& cum oram unius pcurrerem mox incidimus i cuiusdã fluminis ostiũ:& censentes aquam potu fore non in suauẽ littori applicuimus, erat.n. insula cõsita omni arborũ genere pul cherrimo:& dum fontẽ querimus quẽpiã: glebas salis albas minutulas nanciscimur secus flumen: legimus ergo nõnihil salis qđ itineri suffice ret nostro:nam ibi sal effusse affluit:hausimus etiã aquæ nõ parũ :erãt ibi testudines innumeræ:quibus pro tegmẽto natura uastissimas testas dederat:magnitudinis tãtæ ut ꝓ clipeo nõ inepte sufficiãt:nñi itaq͂ escu lentis huiusmodi oblectati plurimum exenteratis testudinibus: multiiu ga eduliorum genera fabricabantur:asseuerantes eis alias se solitos uber tim uesci:& comprimis in sinu argino cuius in superioribus affatim me minimus:nam is sinus scatet huiuscemodi testudinibus :hortabanturq͂ ut & ego eis uesci uellem:esitaui igitur cibum mihi insuetũ : ut complu ra experirer:uisus est non insuauis:albicat enim caro hæcnec multum est absimilis uitulinis carnibus:si fragrantiam & saporem spectes : cum itaq͂ placuisset comedisse:cibum approbans:in naui plurimum adserua ri iussi:ut quandoq͂ leniret famem:in primo etiam itierario meo :quod prætermisseram:comedi ex leosante satis illecebre:piscati sumus etiam in ostio dicti fluminis ubi tanta uis erat piscium quantam uix referre quibo:quandoquidem fere credulitatem omnem excedit:erant ex his pi scibus complusculi quos nemo nostrum uiderat unq͂ : uerum pergran des:& ad cibos humanos non inepti:ostium uero fluminis in tantam exi bat latitudinem ut onerariam nauim.c.l.doliorum capacem haud gra uati excipet:adeo patebat:ut paucis expediã:ut uniꝰ iactu arcꝰ latitudi nem eius metiri nequiuisses:illic statiuam fecimus biduo animi causa:ut feriati aliquanto a laboribus animi deinceps ad dura promptius euigi larent : annonam omne genus inde exportauimus ut futuræ fami con sultum iret. Intercetera columbos innumeros : nec id præteribo : nos illi insulæ cui primo applicuimus:boni uisus nomen indidisse : argu mento : ꝙ primo a nobis uisa foret : alteram uero quæ inter quattuor eminet insulas diui iacobi nuncupauimus: ob id quod ea die:quæ in ho norem sanctorum Iacobi & philippi concelebratur:a nobis est reperta.

Aliã isulã oi genere arbo rũ cõsitã iue niunt

Hic fontẽ sa lẽ & magnas testudies iue niunt

Qualis te studineus ci bus

Maxima pi scium copia

Ostiũ flumi nis capax onerarie na uis

Cap.XLI.

De loco dicto duæ palme:& de fluuio Gambre nauigato.

Locus dict⁹ ſpedegar

Flumē gambre

Almadie genus nauis

Vitā exuit hiſpanus

Inſula ſancti andreæ

Nigritas inclamat mācipium

Vnus ex nigritis celocē noſtrā ingreditur

HIs peractis die memorato ab his inſulis ſoluimus per caput uiride tenentes iter:& breui deorum munere peruenimus ad id loci q dicič ſpedegar:in conſpectu tellurem ſemper habētes:& ibi locus alius:qui ad duas palmas appellač:is eſt inter caput uiridæ:& ſinum ſenegæ prædictū:& quoniam iam terra erat nobis alias cognita:audacter dictū caput pcurrimus:adeoq̃ id concite a nobis actum ē:ut ſequenti mane dictum caput ſuperauerimus : & tandem aliquando rurſus ad prenominatū Gambre flumen peruenimus:& intrepidi dictū flumen nauigare cepimus obſtante nigritarum nemine: nam Almadiæ nuſq̃ apparuere:interdiu ſolum adnauigabamus contis explorantes fluminis alueū:ecce quædam almadiæ:nigritarū uerū ſecus littus fluminis euntes nobis haud erant impedimento:& introrſus ad decem.M.inſulā quandā paruam reperimus:quo cum applicuiſſemus: e noſtris quidam uitam exuit:nam febre diutius laborauerat:& licet ægre tulerimus omnes uiri exitum:tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat : ut decuit fideles:nuſq̃ eius potentiam detrectauimus:uerum pro more humano ſatis mœſti:humauimus hominem iam uita functum : & quia huic Andreæ nomen fuerat īſulā de nomine uiri appellauimus:eſt itaq̃ ab cunctis deinceps dicta inſula ſancti Andreæ:ſoluentes igitur ab hac inſula dictum flumen nauigauimus:ſequebantur a longe quedam nigritarum almadiæ:quas inclamās mancipiū noſtrū (quod nigritarum idioma nouerat) tātum effecit ut propius acceſſerint nigritæ:a nobis cum uoce cum etiam rerum noſtrarum aſſidua oſtentatione allecti:pollicebamur.n.eis pro colloquio plurima:hortabamurq̃ ut omnem de nobis ſuſpicionem feritatis exuerent:quandoquidem hi eramus qui humanitate & comitate cæteris preſtamus mortalibus:his ergo prouocati propius acceſſere iā nobis fidentes:quare unus ex nigritis celocem ē ingreſſus intrepide:& cum trucimano.i.mancipio noſtro colloquutus admirabač nimium noſtrum morē nauigandi: & imprimis uela : quoniam ipſi ſolo remige impellunt naues:rati nullum alium inter mortales modum fore maria ſulcandi:albicanteſq̃ hoīes cum inſueto habitu magis ac magis demirabantur:nam his eſt habitus ex cotonina quadam alba admodū:q̃ inſtar camiſiæ ueſtem eis ſuppeditat.cōpluſculi ēt nudi īcedūt:excepim⁹ itaq̃ nigritā honorificētius q̃ potuimus : muneribus noſtris hominē prope onerantes:q noſtra cōſuetudine delectatus:percunctabatur de multis noſtros.poſtremo aperuit nobis id eſſe Gambre regnum :qđ

errantes iampridē quærebamus:& illorū dominum dixit fore farosangolū: eumq; abesse illinc itinere dierū decē introrsus meridiem uersus. ipsum tamen subesse maiori principi.i.regi mellis :qui magn⁹ imperator nebeoꝝ dicebaꝑ. adiecit tamē nō fore lōge a littore fluminis utriq; regulos complusculos:in quoꝝ cōtuberniū:& necessitudinē mox:si libebat:sua opera reciperemur:& imprimis pollicebaꝑ id se nauaturū apud regulū batimausam:quoniā iā intelligebat nos :& probos : & comes uiros esse.hanc igiꝑ uiri huius de nobis cōceptā opinionē gratam habuimus supra modū:eumq; nostris adnumerauim⁹ i celoce receptū ꝓtin⁹: & tandē nauigando deuēimus ad eū locū quē appellāt batimausam: q nr̄a sentētia abest ab ostio fluminis.xl.M.

Ad regnum gambre cognoscūt puenisse

Magnus nebeoꝝ imparator

Cōplusculi reguli

Regulus batimausa

Cap.XLII.

De Principe conciliato muneribus nostris.

Illud est ēt sciendū:q dum sulcauimus flumen subsolano uecti sumus. & is locus ubi iecimus anchoras multo angustior erat ostio fluminis:& mea sententia latitudine miliariū nō excedit:in eūq; cōplusculi fluuii exonerāt:ubi itaq; applicuim⁹ ad id loci decreuim⁹ mancipiū nr̄um:quo īterpte utebamur:eū nigrita(quē pri⁹ cōciliauerāt nobis mūera:& blāditiæ)ad principē mittere batimausam. quē perpulchri munere donauimus. Id erat munus Tunica quedā serica contexta more maurico:nos tunicam interiorem appellamus siue camisiam:instituimusq; turcimanum ut munus his uerbis exornaret : nos uidelicet huc contendisse:ut fœdus:& necessitudinem eximiam nomine Regis Portugalliæ:siue lusitaniæ secū iniremus:uelleq; cōmertia exercere ubi sibi cōplacitū fuisset:& si nostraꝝ reꝝ egeret eis eque : ac suis utereꝑ nr̄um regē nusq̄ defutuꝝ ut illi morem gereret usq;quaq; aliaq; q̄pluria adiecimus: que sciēs ꝑtereo:ne surgat opus ī iliada magnā. ꝓfectus ē itaq; mācipiū nigrita comite:& ut breue faciā : pricipi nr̄o noīe cuncta exposuit quo effectū ē:ut maximā cū pricipe amicitiā cōflauerimus:ꝑmutauimusq; pluria.dedit.n.ꝓ nr̄is mercimōiis mancipia:& auri quippiā:aurum tamē ibi īfra famā noīs reperimus: utpote q audiueramus regionem huiusmodi scatere auro plurimo. Inuenitur quidem aurum:uerum magnipenditur fere ut apud nos:sciunt rem præclaram fore:licet cum rebus minimis permutent : que si a nobis considerentur sunt profecto uiles:apud eos tamen sunt in precio non mediocri. Id efficit regionum uiuendi uaria consuetudo:ibi etiam stetimus ad dies fere

Tunica contexta more maurico

Ad pricipē contendit

Aurum ibi infra famam noīs reptum

quindecim. Interea ibant cateruatim nigrite ad classem nostram loco miraculi nostra: & nos ducentes: nonnulli ut permutarent sua: alii ut rem non uisam amplius conspicerent: accedebant aliqui ut fusaras uenderent id est genus mercis cotonum: & eius filum & tunicas ex eodem hæc erant multiiugi coloris ut sunt punicei: & albicantis: necnon uermiculati coloris: ferebant & feles prope omne genus quandoquidem ea regio scatet animalibus huiusmodi ueduntq; præcio uiliori ut puta Marchetis decem non tamen ipsa pecunia. Ignorant .n. omne genus pecuniæ: uerum re quapiam quæ decem marchetorum præcium non excedat: pro fele quolibet: adducebant & alia q̄plurima ut sunt pelles felium: & castoreum: & id genus alia dabant unciam castorei .i. muscati pro re præcii marchetorum quadraginta uel ad summum quinquaginta non tamen pondere aliquo permutabant: nam omne genus ponderis nesciunt: uerum si res data spectetur unciæ pondus expleret: ferebāt inter alia cariotas .i. datilos palmarum fruct⁹: & fructuum genera omnia: ex his nonnulli siluestres erant: non tamen insuaues: ego tamen his abstinui metu profluuii corporis: soluunt .n. miruminmodum aluum. Itaq; ibat ad nos quottidie frequens hominum turba: nec unius idiomatis uarium erat linguarum genus: nec desinebant uecti cimbis suis (almadias uocant) ultro citroq; commeare: flumen sulcātes traiicientes de loco ad locum modo huc modo illuc uecti ut apud nos in quibusdam fluminibus est uidere: ut puta Lugduni galliarum urbi in arari flumine placidissimo uerum oīs eorum nauigatio remigiis absoluitur his mirūinmodū stantes naues impellunt utrinq;. In pupi plus remigū maior est numer⁹ modo hinc modo illinc ut medio æque utrinq; librata nauis incedat in neutram partem magis declinans: stantes itaq; remigant ui lacertorum nullis inhærentibus remigiis uerum sic fabricantur remigia: habent lanceam longitudinis passus unius & dimidii in cuius summitate alligant aserulam quandam teretem uti nos in mensa utimur pro patinis cū loco argenti uel stagni: ligna succedunt frugalitate uel potius pauperie suadente: hoc instrumento nauigant: & quidem citatissime almadiæ suæ a latere semper littus haud quaq̄ deserentes: suntq; ibi paruorum amniū ostia compluria quæ exonerant in mare: his se committunt tutius nec multum ab regionibus suis recedunt ne ab suismet nigritis corripiant: & captiui facti demum pro mancipiis uendantur christianis: dum itaq; illic mercamur cum nigritis egrotare nostri ceperunt febre adrapi-

Castoreum

Cariotæ

Cariotæ soluunt aluum

Lugdunum

Quomodo fabricent remigia

da: & calidissima propterea ut nostris consuleremus protinus illinc sol uimus rursus ad ostium dicti fluminis reuertentes.

Cap.XLIII.

De siluestribus Elephantis:& quomodo capiantur.

DE rebus huius regionis quæ referri possunt: a nobis q eas uel subiecimus oculis:aut ab fide non indignis accepimus per id temp᷒ quo illic fuimus:de fide ipsoꝝ potissimũ auspicabimur. Idola igit summope colũt ritu multiplici:fidẽ nõ mediocrẽ fascinationibus adhibẽtes:patrãt & alia inumera demone suadẽte:deũ tamẽ norũt licet cognitũ nõ obseruẽt:alii maumethẽ spurcissimũ uenerant̃:& hi ut apud nos ægiptii populi uagant̃ extra solum patriũ: & imprimis apud mauros degunt:incolæ uero regionẽ nõ excedũt suam.uiuũt ut nigrite regni senege prædicti & fere eisdem cibis aluntur.id plus hẽnt ꝙ orizã uberius ibi legunt quoniã in regno senege non nascitur:uescunt̃ canib᷒ quod nusq̃ alibi comperimus.uestiunt̃ cotoninis.at nigrite fere in uniuersum nudi incedunt:nã apud illos maior est cotonoꝝ copia:mulieres uniformẽ hẽnt habitũ.prius tamen q̃ adolescant corpora compungũt stigmatibus nõnulis:quæ igne inurũt ut perpetuo remaneãt:notæ huiusmodi presentant ornatũ quendã factũ in sindone opere polimito ex serico contextum coloris multiplicis:plaga est admodum torrida & q̃to accedunt magis ad austrum eo plus sunt exustiores & comprimis secus flumen calor grassatur eximie ob arborum frequentiam:nam æstus ubi exhalare nequit urget magis:arbores uero ibi sunt tantæ magnitudinis ut earũ ambitus sit ped.xvii.licet eminentia altitudinis non quadret magnitudini non.n.altius tollunt̃ q̃ ped.xx.cariose sunt tamen:& sine senecta ut euenit annosis arboribus:siue carie quapiam cõmaculatæ erãt & corrose:aiebant etiam incolæ multo eminentiores arbores in regione huiusmodi fore:faciuntq; hæ arbores ut non difficulter credamus terrã illam feracissimam fore quoniam ubi arbores adolescunt in tantũ incrementũ:regio haud dubie nõ potest eẽ nõ irrigua:fert ẽt hæc regio Elephãtes.sed siluestres:neq; ibi cicures fiunt:aut domant̃ ut alibi gentiũ: uidi ego aliquãdo q̃ttuor ex hmõi nemus egrediẽtes quos ubi sum e naui speculatus:ego & socii:cõplusculi exiluim᷒: e naui cõtẽdẽtes ad eos: q ubi nos cõspexere mox nẽori sese dedidere:uidi & exãimãtũ elephãtũ quẽ occidi iusserat Princeps qdã dictus gnumimensa in gr̃am meam. Is princeps accola est ostii fluminis Gambre:& profectus est uenatum

Idola colũt

Canibus uescuntur

Nudi incedunt

Fœmine ab īfãtia stigmatib᷒ corpora pungunt

Arboꝝ magnitudo

Elephantes siluestres

concomitantibus compluribus nigritis biduo fere continuo. In hoc igitur uenatu oppetiit prædictus Elephas: pedites exeunt ad uenationes

Quibus armis in uenatione utant

arcub⁹:& macheris armati:& sua arma oīa illinūt ueneno præsentaneo: nec id uos lateat hos populos elephantos in nemorib⁹ uenari ubi cœni plurimum cernitur. nam id genus animalium suapte natura ut sues ī cœno uolutant creberrime. hi itaq; nigritæ pone arbores delitescūt ac

Quomodo capiant elephantos

prætereuntib⁹ elephantis sagittas:& uenabula infigunt:saliuntq; miro modo de loco in locum ab una arbore ad aliam donec feriant elephantū: qui cū maxima mole prægrauetur nequit insidiantis ictus uelocissimos deuitare:si tamen id temptarent in locis apricis: & patentibus nigritæ in eis potissimū ubi nullæ uisuntur arbores:non euaderent profecto uires elephantoꝝ quādoqdem nullus hominū tantæ pnicitatis inuenitur

Citissimum pnicis hominis cursum superat elephas ēt non currens

quē mox elephans non cōprehendat etiā nō currēs:sed gradatī icedēs Id efficit animalis uasta magnitudo:& ubi usu euenit ut irato omine elephas in agris patentibus hominem sit consecutus:non euasit qdē:nec aliter ledit:q̄ promuscide(manū appellant)hac itaq; homines corripit circūamplexu & adeo iacit in sublime ut sepe numero correpti hoc modo prius efflent animam:q̄ terram contigerint: hæc elephantis promu

Quomodo elephanti interimant hominem

scis nō multū absimilis labro suili. In hoc differunt q huic ea est uolubilis ad nutum ut modo uibret modo pro libito retrahat:id a complusculis nigritis accepi:non efferant tamen nisi prouocati:nec hominem lædunt nisi prior iniuriā intulerit ipse:uidi ego aliquādo illic occisum ele

Amplitudo dentium elephanti

phantē perq̄ mediocrē:cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat:eminebant ad duos palmos:ueꝝ palmus contectus carne maxillæ

Elephāti senecta dētib⁹ dignoscitur

īmergebatur ut totus occultaretur:ut sunt alioꝝ radices dentiū:& quoniā eorum senecta dentibus cognoscitur aiebant argumēto dentium amplitudinis fere despicabilis. ipsum haud quaq̄ annosum fore si conferatur aliis ꝓceribus. quoꝝ dentes tantæ sunt magnitudinis ut uicē postiū suppleant:& ꝑ palis sepes muniant Teste Plinio:& ut ipsi referebāt nōnullis eo amplitudinis crescunt dētes ut. xii. palmoꝝ mensurā excedāt:

Elephantis magnitudo

& licet præfecerim hunc elephantum:si spectent cæteri: minime fuisse cōspicuū:erat tamē tātæ ꝓceritatis ut unus plus carniū hēret q̄ Tauri qnq; simul e nrīs:donauit me igit hoc elephanto princeps eo pacto ut

Elephanti carnibus uescuntur

tātū carniū assumerē q̄tū libuisset:reliquū uero uēatorib⁹ ipartirer:qm̄ illi ī cibatu elephātos gratissimos hēbant: iuitabar ppea idētidē ab eis ut & ego carne huiuscemodi uescerer. Iussi igit ptē aīalis cōcidi ī frusta

& ad classem deferri meā moxq̧ ahenis excoqui subiecto igne: alii aliā partem torrebant perinde ut & elixum: & tostum comederim: non quidem uoluptatis (quæ nulla erat) sed experiētiæ causa: ut iactare possem aliquando me esitauisse eas carnes quibus conterranei nusq̄ uesci consueuere. hæc summa est carnibus huiusmodi uidelicet me minime delectatum fuisse. Insuauis est gustu. & asperrima duraq̧ nimium: tuli etiam ad classem promuscidis partem. i. manus elephantis: euelli etiam ab eo pilos qui nigricabant: & quasi duorum palmorum mensurā excedebāt: erātq̧ āplitudinis haud cōtemnende: hos igit̄ & carnis nōnihil in hispaniam detuli: & eis omnibus principē Don Durich prænominatū donaui: q hæc oīa loco preclari muneris excepit ueluti rem nouam: & hominibus regiōis illius hactenus incognitā: nā hunc principē delectabant eximie: quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur & imprimis obseruabat uir priceps ut eaꝝ reꝝ fieret particeps: que opa sua & diligētia cōperta fuissent.

Insuauis caro elephantina

De pilis elephanti

Cap. XLIIII.

De tibiis elephātis: & cabalino pisce.

NOueritis igit̄ elephāti pedē teretē fore instar pedis equi obrotūdū circūquaq̧: uerum ex callo nigerrimo āplissimoq̧: inq̧ pedis callo ungulæ quæ ī una pte pedis: ea uidelicet quæ ꝓximior ē plātæ: nā singulæ ūgulæ grossōi argētei mēsurā haud excedūt: licet parui elephātis occisi pes esset: uerū plāta pedis eius uniꝰ palmi & medii excedebat latitudinem: ꝙ quadrata q̄libet pte: quoniā ut præfeci pedes hēnt obrotūdos: ut sunt apud nos lignei aserculi: qbus in mensa uiri frugi utunt̄. galli transciu: nos talieros siue orbes appellamus: donauit me præfatus nigritaꝝ princeps pede elephantis alio: cuius plāta mēsuram trium palmorū superabat: id egomet sum metitus astantibus cōplusculis: eādemq̧ latitudinem omni ex parte habebat: donaui igit̄ pricipem rursus hoc pede: & dente palmorum. xii. mire a natura exornato: hæc itaq̧ omnia Princeps prædictus ceu rem præclaram mulieri ducissæ Burgundæ dono dedit: nec est ꝙ credant aliqui elephantum non habere plicatiles tibias: quoniam falluntur plurimum: nā plicant genua ut cætera animalia: & pro libito humi se prosternūt & surgunt cum libuerit: contra quorundam opinionem. flumen itaq̧ Gambre: & eius regiōis complures amnes calcatricem nutriunt: & imprimis piscem mire nature instar uituli marini ni caput equinum haberet: in hoc tamen uitulū marinū imitat̄: ꝙ uidelicet modo aquaticū: terrestre mō ē: animal

Qualē habet pedem elephas

galli trāsciu: nos orbes appellamus

Mira pedis magnitudo

Dentis magnitudo admirabilis:

Elephāti plicant tibias

Piscis miræ naturæ

utroq; elemento uiuens:uastum corpus habet:ut bos fœmina quepiã: licet crura sint multo graciliora:bisulcos habet pedes & ut dictum est caput non absimile equo:dẽtes duos habet hinc:& hinc proeminẽtes: ut est uidere in apris:suntq; hi dentes tantæ magnitudinis ut duorꝝ pal morũ impleant mẽsurã:egreditur interdũ hoc animal flumen:& terras petit:ut quatrupedia:nec alibi:q̃ hic huiuscemodi piscis inuenit̃: apud eosdem nigritas reperiunt̃ uespertiliones:& noctuæ magnitudinis triũ palmorum:& multiplicia auitiorꝝ genera: quæ præsertim ab nostris nõ mediocriter differunt: sunt & innumeri psitaci: & pisces complusculi nostris prorsus absimiles:tum gustu cum etiam forma: in cibatu tamen haud insuaues.

Vespertiliones & noctuæ miræ magnitudinis

Cap. XLV.

De flumine Casamanse:& capite rubeo.

Hic abeũt

EFfecit igit̃ nostrorꝝ aduersa ualitudo sicuti retuli ĩ supioribus ut opepræciũ fuerit mox ab regiõe principis Batrinẽse abire: quare illic soluẽtes:breui flumẽ euasimꝰ. cũ igit̃ supauissemꝰ flumẽ dictũ:& annonæ oẽ genus plurimũ nobiscũ haberemus uisum ẽ fore laudabile si ultra dictũ flumẽ uela faceremꝰ:ad id accedebat maior solito securitas utpote q ternas naues habebamus:& dũ hæc tractamus quadam die circiter diei horam tertiam:uela dedimus fœlicibus uentis: quia uero uix euaseramus sinum Gambre: & ab ea parte continentis: qua dominatur notus:siue auster:mare seuiebat magis: nos occidentem uersus zephiro prouehebamur abeuntes a continente:terra tamen quã deseruimus erat equalis admodũ & innumeris scatebat arboribus:uerũ ubi altum tenuere rates:mox apparuit angulus:quẽ dicta terra faciebat haud quaq̃ dignum memoratu:cum in eo nihil foret conspicui:& id ꝑ comperto habuimus:illico ultra dictã frontem instar anguli: omnis littoralis plaga nobis sese uno intuitu presentabat. Nauigabamꝰ igitur discedentes ab ea quantum poteramus:quoniã allatrabat eam undabũdũ ac atrox mare introrsus ad quattuor. M. certiores de hac re nos reddebant duo hoĩes in prora:speculæ fungentes officio:necnõ alius in celso nauis malo: q prædicebat scopulos:& alia discrimina maritima:ut sunt breuia:& sirtes:& in mari terras ab aquis desertas aliquando:sicas appellamus:interdiu solum adnauigabamus uix uela facientes:ne in scopulos incideremus nolentes:noctu semper pauentes:custodem habebamus uigilem:ibant nostræ celoces continẽter. i. mox post alteram altera:iactis

sortib⁹:quis præcedere deberet:nā quisq̨ alium præmittere uoluisset: uerum ne qs ferret grauati frequētius q̄ cæteri subire picula: alternati id præcedendi officium nauabamus. Igit̄ a latere regiōis prædictæ iter facientes:ita tamē ut terram conspicaremur usq̨quaq̨ :die tertio postq̄ illinc solueramus:peruenimus ad ostium fluminis cuiusdam non medio cris:quod patebat quingentis fere passibus:& procedentes quasi ad occidentem mox reperim⁹ paruum sinum quendam:ubi anchoras iecimus: cum iam aduesperauisset:cum uero illuxit uela dantes uentis dum in sinuamur nonnihil cedentibus terris.ecce ostium alterius fluminis :qd̄ magnitudine cum illo Gambre fluuio prope contēdebat :in cuius ripis utrinq̨ arbores conspiciebantur innumeræ:& quoniam uisa est plaga ferax illi appropinquare decreuim⁹:ostio igitur applicuimus:& quisq̨ nostrū cimbas emisit suas:necnō & turcimanos:qui & īterprætis & exploratoris uices supplebāt aliquādo:prout & tēpus & loca exigebāt : hos igitur emisimus ut terram & mores hoīum ac flumina :& si qd ultra dignū erat scitu explorantes nobis referrēt. ꝓfecti igit̄ & dicta exequētes rediere:Id noui afferētes flumen uidelicet uocari Ra:ditionem fore principis casamansæ nigritæ:qui interiora fluminis incolebat ad trigīta M.uerū principē domo per id tempus abesse: & bello uacare contra uicinum regulū:his itaq̨ cognitis die sequēti illinc abiuimus:nec p̄teribo sinum hunc casamansem abesse ab sinu Gābre ad leucas fere.xxv.quæ M.centum efficiunt.

Ra:fluuius
Princeps casamania

Cap.XLVI.

De fluminibus ibidem repertis & gentibus.

CVm ab flumīe mēorato recessissem⁹ littori semp īhærētes ad quoddā caput deuenimus nr̄a sentētia ab prædicto flumine distās.M.xx.& id caput eminēti⁹ ē nōnihil si terræ circūiacēti cōferat̄:& qm̄ ī frōte præse ferebat terrā rubrā caput rubrū nūcupauim⁹:& rursus superato capite nauigātes deuēim⁹ ad ostiū ali⁹ fluminis patēs nr̄o iudicio iactu arc⁹ qd̄ p̄tereūtes ibi nihil īmorati sinum sanctæ Annæ appellauim⁹:& ꝓsecuti nr̄um iter puēim⁹ ad flumē aliud haud īpar illi sanctæ annæ:& hoc sinū nūcupauim⁹ sancti dominici.Is abest ab capite rubro.M.fere.lx.illic abeūtes nauigādo sp a latere post uni⁹ diei nauigationē deuēimus ad uastissimum cuiusdam ingentissimi fluuii ostium quod primo conspectu censuimus sinum fore quempiam : uerū quoniam altrinsecus cōspiciebant̄ arbores īnumere austrū uersus

Sin⁹ sanctæ annæ
Sinus sancti dominici

Aliud flumẽ traiiciũt
Alia insula

præsertim. flumẽ esse cognouim⁹: nã ostium fluminis patebat fere. M. xx. triuimus igitur tempus traiiciendo dictum flumen: & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuere insulæ quædam. decreuimus propterea illinc prius haud quaq̃ soluere: q̃ de regione cõperti aliquid habuissemus. Iactis itaq; anchoris stationem inibi fecimus nostram: & ecce sequenti mane almadiæ duæ ad nos citatissimo gradu cõtendebant: quas ut uidimus pauere cepimus: & reassumptis animis ad arma concursum est: ut si forte uenissent uim illaturi: non inermes deprehẽderemur: nõ prius tamen appropinquauere nobis: q̃ erecta hasta quapiam: cui adligauerant sindonem albam: ut securitatem accedendi peterent: signo huiusmodi: hoc uiso: & nos idem dedimus concordiæ signum: quo conspecto barbari accessere propius: & imprimis maior almadia celoci meæ appropinquat: nosq; Lumina nusq̃ deflectentes: contuebantur: uiros albos admirati: nauesq; nostras mirari non desinebant: malumq;: & anteniam: res illis incognitas: conspectabant prope stupidi: quare percupidus ego

Gentẽ nouã inueniunt

noscere gentem: & ad mutua colloquia descendere monui mancipia nostra ut compellarent hos nigritas: uerum lusere operam loquendo: quoniam nusq̃ nostram linguam intellexere: minusq; nos ipsi eos intellexeramus: quod summopere displicuit. Illinc igitur soluimus ubi sciuimus terere incassum tempus: decreuimus conducibilius fore si gradum referentes ultra non progrederemur: quandoquidem quanto magis ulteriores plagas adiuissemus: tanto minus eorum idiomatis capaces eramus: nullaq; commertia sperabamus: ubi sermonis mutui copia nõ dabatur: reluctante natura: hæsit itaq; cordi nobis regredi: & lares patrios repetere: non prius tamen illinc abiuimus: q̃ merces nonnullas commutaue

Septẽptrio hic uidebat̃ depressus
Mirabile incrementũ & decrementũ aquarum

rimus: biduo in ostio fluminis cõmorati: uidimus etiam ibi septẽtrionẽ prope terram contingere adeo deprimebatur: depræhendimus etiã ibi naturæ quædam pugnantia: quæ nusq̃ cõperimus ubi christiani degũt aquam uidelicet crescẽtẽ: decrescẽtẽq; decremẽto auctuq; ĩparibus. nã Venetiis: & alibi gentium: mare flat horis sex: & in totidem reflat. i. crescit: & decrescit paribus spaciis: illic uero increscit mare horis. iiii: & idem decrescit horis octo: Idq; fit impetu tanto ut non sit satis existimare an res credulitatem omnem superet: adeoq; mare seuiebat ut tribus anchoris iactis ex prora irreuocabili fere pondere: ne sic naues sisti satis poterant: & usu aliquando euenit: ut atrox tempestas eo discriminis nos adduxerit: ut ui coacti fuerimus uela facere non

sine discrimie uitæ:qm̄ maior feruor:& æstus ꝑcellosi maris erat: q̄ uis uētorū. Cap.XLVII.

Quomodo illinc soluimus ob id qđ idioma nesciebamus.

Abiuimus itaq; ab ostio huius uasti fluminis ut redirem⁹ i hispaniam iter facientes per has insulas:quæ ab continēte per.M. fere triginta absunt.he.n.sunt numero quattuor.duæ maiores incoluntur ab nigritis soli sunt non inæqualis:nec eminentis:uerum depressi admodum.inq; eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiā ibi sermonis commertia fuere.quia alter alterum haud intelligebat.inde igitur soluentes uersus patriam contendebamus:quo deo miserante breui peruenimus laboribus innumeris superatis. Procere arbores

Liber secundus nauigationis:e ulisbona usq; calechut:traductus ex idiomate lusitano:in Italicum sermonem.

QVicquid ego uidi accepiq; ab aliis per id tempus quo eas ptes adiui id totum retuli in superiore tractatu:uerū post me easdē partes adiuere complusculi:& comprimis Portugallenses:qui orbis explorandi causa ab eorum rege ex composito missi fuere:nā fato iā fūctus suo Pricipe ifante Don Hurico. Rex lusitāie celoces duas expediuit duce petro sinzia alūno præfati pricipis huic priceps iussit:ut totum latus nigritarum excurreret et nouas Regiones adiret:hunc igitur Petrū classis præfectū cōcomitatus ē adolescēs qdā:cū quo mecū maxima intercedit amicicia:quiq; dū pagraui easdē partes amanuēsis me⁹ fuit:cū itaq; redirent præfatæ celoces ego Aloisius cadamustus concesserā eo loci:q dr̄ lach⁹:nō lōge ab sacro ꝓmōtorio lusitāiæ:aliter dr̄ caput sācti uincētii:dū igr̄ illic agerē:ecce dict⁹ Petr⁹ præfect⁹ classis:& amicus ille meus diuerterūt i ædes meas : q absine amice excepti oēm suā nauigationē sedulo exposuere:locaq;:& qbus noīa indidissent haud reticuer:explicātes singula ex ordie ꝓut i sequētibus mox colliqscet:& imprimis sunt orsi a sinu magno:quem nos adiueramus. Petr⁹ sinzia Amanuēsis admirantis Sacrū promontoriū.i. caput sancti uincentii

Primo loco itaq; dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas isulas:quas cultas esse adseuerabat:& imprimis ad alteram illaꝝ propius accedentes:cū incolis nigritis collocuti sunt:licet alterum alter haud intellexerit:uisere tamen eorum domos : quæ sunt mapalia .i.ex paleis humiles case : pastorales domos appellamus : inibiq; colossos : & statuas ligneas idolorum comperere : quibus satis ac super cognouere eos idolorum seruituti fore addictos : ubi igitur nihil Mapalia

Idola colũt consequi ab eis potuere linguæ difficultate: illinc abiuere iter suũ perse
cuti a latere semper donec deuenere ad ostiũ cuiusdam magni fluminis
qđ ut aiebãt patebat longitudine triũ uel.iiii.miliarium: aiuntq; dictũ
flumẽ abesse ab sinu magno: cuius meminim is.M.fere.l.per lat⁹ sem
Besegna per: adfirmabatq; dictum sinum uocari de noĩe cuiusdam reguli dicti
Besegne: cuius regio adiacet dicto fluminis ostio: deniq; abiuim⁹ ab flu
minis prædicti ostio: a latere semper maria sulcantes quoad puenim is
ad quoddam caput: qđ uerge appellant: cuius plaga asperatur montib⁹
non tamen multum attolitur: distatq; eoꝝ sentẽtia flumen prædictum
ab capite huiusmodi.M.fere.c.&.xl.suntq; in his montibus arbores ꝓp
pe innumeræ sua uiriditate uoluptatẽ cõtuẽtib⁹ etiã eminus: afferẽtes:
proceræ igitur sunt: & conspicuæ admodum.

Cap.XLVIIII.

De capite sagres: & aliis tribus: ac de noĩbus ingẽtiũ fluminum.

SVperauere igitur dictum caput uerge.a latere semp nauigan
tes itinere miliariũ.lxxx.& ecce aliud caput apparuit eminen
tius eis omnibus.que unq̃ uiderãt ipsi: nam tollitur ĩ sublime
Sagres supra omnẽ estimationẽ: & acuminat᷑ instar adamantis scatetq; multiiu
gis arboribus: huic nomen indidere sagres in memoriã eius arcis quam
in fronte promontorii sacri Princeps infans beatæ memoriæ condi ius
Mos sacrifi- sit: quam appellauit sagen.hanc lusitãi caput sagres de signea appellãt:
candi addebãtq; naucleri mẽoratos populos idoloꝝ latriæ plurimũ uacare.
argumẽto imaginũ ligneaꝝ: quas colũt impense: nec prius discumbunt
cibum sumpturi: q̃ dapes obtulerint suis idolis: sunt nigri & ferro can-
Stigmata iu dente notas: & stigmata inurunt corpori præsertim in fronte: hi tamen
rũt corpori citius in subcineritiũ colorem inclinant q̃ in nigrũ: pro subligariis: qui
Pudẽda tan bus pudenda contegũt: libris utuntur arborum: cetera sunt nudi: arma
tũ tegunt li habent nulla quia ferro carent: uiuunt oriza: melle: ac leguminib⁹ fabis
bris arboꝝ uidelicet: & fasiolis nostris non absimilibus: licet elegantioribus: carni-
bus uescunt᷑ uaccarum caprarumq;: non tamen ad sacietatem quoniam
Due alie ĩsu nec huiusmodi abundant: & ultra dictum caput aiunt fore duas insulas
læ perq̃ mediocres ob angustiam illarum incultas: altera illinc.M.sex: alte
Eoꝝ ornat⁹ ra octo distat: scatent tamen arboribus: habent etiam illius fluminis ac
colæ almadias quasdam instar nostrarum maximas: his maria sulcãt hæ
n.sunt triginta uel quadraginta hominum capaces: stantes remigãt: ut
prefecimus: aures habẽt circũquaq; terebratas foramine multiplici. In

his foraminibus appendũt annulos aureos:ut olim Margaritas ægiptii: ferunt ét appensos ãnulos naribus:quos haud quaq̃ detrahũt nisi cibũ sumpturi. Itidẽ agũt:& feminæ:id plus hẽnt mulieres principũ:& optimatũ:ꝗ perforata circũferunt labra. Inq; eis condalia ãnulorum genus: ut alii mauri gerunt adimuntq; ꝑ arbitrio:& id est principatus uel magnæ claritudinis specimẽ præclaꝝ:ultra dictum caput sagres ad.M. fere.xl.inuenitur alius sinus dictus noĩe sanctus Vincẽtius: cuius ostium patet fere.M.L.secus latus prædictum est alter sinus dictus uiridis magnitudine excedit sinum sancti Vincentii:his fluminibus:& sinibus indidere nomina Lusitani naute:quos Rex Portugalliæ eo miserat explorandi orbis gratia. Regio est tota implicita montibus:unde & amnes:& parua flumina compluscula deriuant̃:redduntq; irriguã terram: nec peragratu ẽ difficilis:ultra dictum sinum uiridẽ ad.M.circiter.cc.& quattuor:aliud caput apparet quod letum appellarũt:ob apricitatẽ regiõis: quæ ab dicto capite auspicat̃:post hoc caput est mons eminentissimus totus arboribus consitus iugiter uirentibus:superato dicto monte ĩtrorsus mare ad octo.M.uisuntur insulæ quædã paruæ : quarum maior ambitu patet.M.quasi.xii.hanc siluestrem appellarũt:montem leonem dixere:huic succedit ima:sed patens regio tota harenis strata:ut plerunq; in littore maris ẽ ꝓpter fluxũ:& refluxũ iactabundi sali:cum uero ꝑteriueris montaneas leonis:mox fluuius labitur ingens:cuius ostiũ circuitu patet.M.fere tribus:hunc fluuiũ rubrũ appellarũt.ducti hoc argumẽto : ꝗ terra erat rubra:& in eundẽ colorẽ aquæ(quæ solent esse cerulei coloris)inclinabant:huic flumini adiacet promõtorium:quod de nomine fluminis nuncuparũt:eisdem moti causis:contra autemdictum ꝓmõtoriũ uisunt̃ duæ insulæ pari noĩe nuncupatæ:& inde septẽtrio uisitur nõ plus distans a mari:q̃ hominis mẽsura:adeo ut uideat̃ cõtingere aquas. distat autẽ ostium prædicti rubri fluminis ab hac insula.M.quasi decẽ: sↄpato monte rubro:tellus se sinuat admodum aqs impellentibus :& fluuius ingẽs:quẽ appellarũt sinum sanctæ mariæ niuis: quoniã ea die q̃ ẽ uirgini beatæ celebris:quia in exortu canis:cum cãdẽs sidus dominatur plurimũ:conspectæ fuere niues:fluuius huiusmodi repertus est:ab altera parte fluminis est frons quedã:e regiõe cuius:paulũ ĩtrorsus mare ẽ: quædã ĩsula:ubi mare harenã emittit:& efficit breuia ĩnumera:estq; ꝓcellosũ admodũ:ob mõtes adiacẽtes:& exonerãtes ĩ id fluuios.ppea ĩsulã dixerũt scãnoꝝ:quoniã sic egestæ arenæ referũt scãna:& abacos ut

Annulos auribus narib⁹ & labris appendunt

Sagres

Sanct⁹ uicẽtius

Sin⁹ uiridis

Letũ promõtorium

Insulæ q̃dã

Mons leo

Fluuius ruber

Duæ aliæ insulæ

Septentrio depressus

Sin⁹ sanctæ mariæ

Insula scãnorum

Flumen sanctæ Annæ

dictum ẽ abunde superius:ultra dictã insulã eminet caput magnũ :cui nomẽ diuæ Annæ indidere: quoniã ea die est repertum:abest autẽ promontoriũ huiusmodi ab dicta insula.M.xxiiii.

Cap.L.

De flumine palmarum:& aliis compluribus.

Flumen palmarum

Ltra itaq; dictum flumen sanctæ Annæ ad.M.fere.lxx.per latus inuenitur aliud flumẽ:cui ob copiam palmarum nomẽ a palmis inditũ est:ostiũ autẽ hui⁹ fluminis licet uaste pateat: est tamẽ repletũ arẽis:& breuiis:quæ quasi inaccessum ipsum faciunt: quoniam nõ superatur absq; magno discrimine.Itẽ abest caput sanctæ Annæ ab hoc flumine.M.prope.lxx.totumq; littus est aridũ:& nullius ferax:licet pateat plurimum:ibi etiam inuenere aliud flumen :qd̃ appellarũt sinũ fluminũ.argumento:q quando reptum est id flumen conspexere innumeros amnes:& aquaꝝ decursus incolaꝝ arte factos: supra dictũ flumen ad.M.xxiiii.per littus semper:caput quoddã inueniẽ i mare multũ eminens:Inq; eo mons præalt⁹: hoc promõtoriũ appellarunt caput montis:ultra qd̃ progrediendo ad sex.M.inueniẽ aliud paruũ caput neq; eminens:& in eo paruus admodum mons:quem cortesium nominarunt:ibi igitur collucentes ignes q̃plurimos uidere:præsertim super arbores : & in littore uasto.nã hos accenderant incolæ regionis ut eminus nos ueluti e specula cõspectarent :erant.n. illis nostra nauigia hactenus incognita:superato dicto capite:secus littus nemus condensissimũ conspiciẽ:cuius arbores maris aquas obũbrãt:adeo ipsi mari adiacẽt:post hoc nemus apparuẽ quædam almadiæ:& in qualibet illarum uiri tres nudi:qui pro armis clauas quasdã gerebãt:nã hæ clauæ referebãt suo modo tela:hẽbant ẽt cultellos paruos in manu:& clipeos duos: arcus uero tres:hi igiẽ celoci appropinquauere auribus:& naribus perforatis:alii hẽbãt dẽtiũ humanoꝝ torquẽ collo depẽdẽtẽ:hos cõpellare & alloq uariis ĩterpretãtib⁹ mãcipiis cepimus :ueꝝ licet turcimani nostri forẽt nigritæ:& uarias noscẽt lĩguas:nusq̃ tñ cõseq potuere:ut mutuo se ĩtelligerẽt:& q̃uis alter alteꝝ ĩtelligeẽ nequerit:tres tamẽ ex illis ĩgressi sunt nr̃as celoces:quoꝝ unũ cepim⁹ ducẽdũ ad prĩcipẽ: quoniã rex iusserat:ut quotiẽs euẽiisset:ut ultra ꝑgredi nauigãdo cõplacitũ nobis nõ foret:ex ultima regiõe quã adiuissem⁹:uirum quẽpiã ui uel amore abducerem⁹:ut itaq; dicto prĩcipis perem⁹ hunc ui abduxim⁹ ulisbonã:quẽ allocut⁹ ẽ mãcipioꝝ nigritaꝝ gen⁹ multiplex:sunt enĩ ulisbõæ

Sinus fluminum

Mons palt⁹

Mons cortesius

Arbores mare obumbrãtes

Torquis ex dentibus humanis

Vn⁹ ex nigritis ulisbonã ducitur

ꝓpe ex omni genere mortales complusculi: ꝑpea sperabat princeps se ad dictum uirꝝ per diuersa mancipia posse de reb⁹ nouis percunctari. cum igiť temptassent omne genus linguaꝝ ut captum nigritam intelligerent uicissimq; intelligerenť: nullus unq̃ est id consecut⁹ præter feminã nigritã. q̃ addicta erat seruituti cuiusdã patricii ulisbonensis: hæc itaq; uirũ hmõi ĩtellexit & mutuo fruebanť colloquio: nec est consequuta decus hmõi idiomate ꝓprio uidelicet patrio: ueꝝ lingua quadam media quam uterq; ꝓbe callebat. igitur interprete femina huiusmodi nihil noui habuimus: præter id quod in ea regione unde abduxeramus uirũ hunc. unicornes uiui reperiebantur: & alie res q̃plurime quare cum dictus princeps hominem domi tantisper habuisset: donec uir edoctus ẽ res regni sui præclaras: deniq; decreuit eum missum facere prius datis hoĩ nonnullis muneribus: quæ ipse petierat: expedita itaq; celoce iussu principis: hic nigrita patriæ restitutus est honorificentissime: ultra igiť hunc locũ unde abduxeramus uirum huiusmodi nemo est adhuc progressus usq; ad eũ diẽ quo ego solui ab hispania: qui fuit. M.cccc.xciii. mensis februarii prim⁹. cæterum nemori prædicto nomẽ ẽ inditũ Sanctæ mariæ finis: nec id prætermiserim ꝙ die septima dum redirẽ secus litt⁹ nauigãs uidi caput album: quo postera die supato circiter meridiẽ in mari apparuit belua immanissima habens effigiem piscis: quæ in nos gradu citatissimo contendebat: hæc a nobis in prora existentibus conspecta est illico: quam ut uidimus cepimus trepidare: quippe qui uastiorem nusq̃ uideramus. Ibat igitur belua huiusmodi tãto ĩpetu: ac fragorẽ celsoue capite ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re subita præsentaneum cepimus consilium: decreuimus propterea nobis fuga consulere: datis itaq; uento uelis q̃ celerius potuimus altum petentes euasim⁹ discrimen deo fauente; præuentus est ergo piscis huiusmodi spacio unius miliarii: nec propius accessit: tunc est: a nobis conspectus ad regulam: nam diligentius formã beluæ considerauimus. cum. n. caput supra aquam efferebat uidebatur alas quasdam habere instar alarum molendini: quod uento circumagitur ubi non adest aquarum copia: ob id nostra sententia uisa ẽ belua non minor liburnicis. i. galleis nr̃is: Quãobrẽ hispani omnes qui assueuere magnis nauigationibus fatebantur ĩgenue nunq̃ uidisse atrociorem uastioremue beluam: quam tantopere formidauissent licet innumeras uidissent balenas; confessione igitur eorum hæc belua Balenã superat magnitudine.

Vbi unicornes uiui repiantur

Nigrita a principe donat⁹ patriæ restituitur

Nemus sanctæ mariæ finis

Belua marina immanissima

Forma beluæ

Magnitudo beluæ

Piscis maior balena

Cap.LI.

De digressu: & regressu Lusitanarum nauium

Baloneri naues

Naues igit quas misit serenissimus Rex Portugalliæ hæ fuere. primo tres: quarum duæ doliorum. xc. capaces erant Baloneros appellant: alias uero doliorum. L. postremo nauem onerariam mediocrem: que annonã omne genus uehebat. hæ igit oẽs ferebant homines supra cẽtũ & octuagita. soluere. n. ab ulisbona nona iulii. M. cccc. xcvii. duce uasco de ghimã: decia uero iulii. M. cccc. xcviiii. nauis quæ tulerat dolia. L. ulisbonã rediit: præfectus uero classis ad quandam insulã capitis uiridis applicuit: ut germanũ suũ: q graui egritudine adflictabatur in terram exponeret: altera naui retenta doliorum. xc. capace: aliam uero combusit uirorum penuria: & alteram quæ uehebat annonam rogo demandauit: quoniam etiam digressuri: domi decreuerant ut ea non rediret.

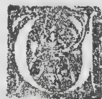
Vascus de ghimam

Naues cõburunt uirorũ penuria

Cap.LII.

De Melinde regno: & de urbe calechut: ac aliis compluribus locis.

Variis morbis afficiunt

Cvm itaque rediremus domũ: erant nobiscum homines circiter lv. qui multiplici genere morborũ adflictabant: aliis & ora: & fauces morbus corripuerat: aliorum crura: ac genua tabe: sanie: uel adrapido dolore labefactauerat iugis egritudo: nouas igitur regiones plus solito adiueramus ad leucas fere octingentas: ultra uero compertã regionẽ: ubi caput bonæ spei usque ad cognitã plagam tempore regis. don. Io. suparuntque dictũ caput spei leucis fere sexcentum: a latere semper: populi sunt nigritæ & peractis dictis sexcentũ leucis mox apparuit flumen ingens: cuius in ostio est frequens uicus nigritarum: qui quasi eis mauris subiiciuntur qui introrsus degunt. nigritis bella inferũt assidue: dictũ flumen auro scatet ingentissimo: ut referebant accolæ fluuii: rogabãt nos ppea ut illic nouã Lunam operiremur: & p mora pollicebãtur auri plurimũ: at præfect' classis sistere gradũ noluit: sed pgredi celerrime cupiebat: pgressi itaque ad leucas. ccc. L. nacti sumus urbem circũdatã muro cultãque a populis: indis haud quaq̃ absimilibus: domus ibi ex lateribus & calce pulcherrime: ritu maurico: appulimus tandẽ his oris & ab rege mauro pbenigne excepti sumus: a quo consecuti fuimus itineris ducẽ: pilotũ appellãt: traiecturi eramus sinũ quẽdã cuius naturã ignorabamus: urbs melinde appellat: i ingressu ostii sinus sita ẽ: quẽ qdẽ sinũ altrisecus mauri innumeri uicati accolũt. Is igit pilotus liguã

Ingens flumẽ auro scatens

Vrbem iueniũt a populis ĩdis cultã

Pilotus

Italicã probe nouerat:ſupauimus igitur ſinũ traiectu leucarũ ſeptingẽ taꝝ:& tandẽ deuenimus ad urbẽ christianoꝝ pgrandẽ:q̃ magnitudine ſuperat uliſbonã:calicuth appellant:cuius ſinus frequens eſt urbibus:& oppidis mauroꝝ:& in capite ſinus:ſunt quedã anguſtiæ maris:ut dici m⁹ ſtrictũ romaniæ:ſuperatis his anguſtiis aliud mare occurrit.i.ſin⁹: mare Erithreũ appellãt:ſiue arabicũ:& ab hoc latere domus ſceleſtiſſi mi maumethis abeſt itiere triũ dieꝝ:mecha dr̃: ubi archa maumethis: & ibi præclara ciuitas:a mauris culta:& mea ſentẽtia:is ẽ ſinus arabic⁹: in quem ut meminit plinius:alexandri magni & romanorum arma pene trauere:& romano tandem paruit imperio.

Calecuth urbs

Mare erithreum ſiue arabicum

Mecha ubi ẽ archa maumethis

Sinus arabicus

Cap.LIIII.

De ſitu urbis calechut & de moribus regis:& de eius regia.

ET ut reuertar deſcriptur⁹ urbem chriſtiãoꝝ calechut:uliſbo na maiorẽ fore noueritis:hæc igitur colit̃ ab indis christianis qui in eum colorẽ inclinãt:qui eſt inter nigrũ & albũ:bigas appellant:ibi tẽpla cõpluria :& tintinabula:uerũ ſacerdotibus & cultu diuino carent:tantũ i ſuis delubris uiſunt̃:uaſa quedã cum aquis cũ etiã balſamo plena:omnıq; triennio ĩmerſi flumine quoddã baptizantur:Is fluuius præterluit urbem : ubi templa ex lateritiis coctilibus calceq; fa bricata conſpiciunt̃ more maurico:diuiſas uidebis urbes p uicos & angi portus:ut mos eſt in Italia:ſtratas nos appellam⁹:galli ruas:huius urbis regi incredibilis ſeruitus exhibet̃ a ſubditis:uiuit more regio:ac ſublimi faſtu:longũ ſeruoꝝ ordinem poſt ſe trahens:admiſſionales:& ædituos: ac cubicularios hẽt q̃plurimos: regiamq; pulcherrimã:uerum rex urbe aberat:cũ præfect⁹ claſſis nr̃æ appulit portũ calechut:q ubi de eius ap pulſu certior ẽ fact⁹:mox illic ſoluit:agebat ĩ quodã oppido : qđ diſtat a calechut qnq; uel ſex leucis:rediit igitur calechut uiris fere quinqua gita cõcomitãtib⁹:& demũ triduo trãſacto iuſſit accerſiri præfectum claſſis nr̃æ:quẽ (ubi terrã tenuit) illico excepe hoĩum qnq; milia:& ad regiã deduxere prĩcipis:uiris duodecĩ comitatũ:cui⁹ fores obſeruabãt editui decẽ:clauas geſtãtes ex argẽto faberrĩe factas:deide puenere ad cubiculũ regis:ubi rex iacebat ĩ lecto ĩmo:q ſic cõdecorabat̃:prĩo totũ cubiculũ ſtratum erat uiridi ſerico uilloſoq; uelutũ appellãt:at ei⁹ pie tes coopiebãt̃ ſerico multiplicis coloris ritu damaſcẽo contexto:cubile uero ĩſtratum erat ſtragulo albicãte:uerum aureis filis intertexto:cono peoq; ditiſſimo ĩumbrabat̃:tũ rex lecto ſic eſt orſus ab ĩmo:q mortales

Vrbs calechut

Bigæ

Incredibilis regi ſeruitus exhibetur

Deſcriptio cubilis & cubiculi regis

forent:quonã peteret auide pcunctatus: at nostræ classis præfectus: o rex inquit: christianorum mos est ut cũ pricipe priceps p internuntiũ alloquit: prius nõ pmat legatus sui pricipis mẽtẽ: q̃ astantes paululum secesserint: tunc rex inuit suis: ut parumper secederẽt: moxq; præfectus classis regẽ his dictis alloquit: regẽ uidelicet portugalliæ iampridẽ cõpertum habuisse q̃ti faciundus foret: utpote rex celsitudinis imensæ: ac christiãi nominis uon cõtẽptor: cupiebat ppea enixe in eius amiciciã: & necessitudinẽ recipi: si pacis: & cõcordiæ supererat locus quispiã: & q; in huius rei certius argumẽtum: per suum legatum cõdigne eum saluere iubebat: ut christiani reges: seruãt: ut mutuis cõsalutationib' aprime gaudeãt. Rex itaq; legationẽ: & regis cõsalutationẽ p q̃ humãe excepit: iussitq; uni: e sumantibus locupletioribus ut præfectum nr̃æ classis honorifice domi exciperet: monuitq; ducẽ ut sereno animo cõquiesceret.

Portugallẽses alloquuntur regẽ calicut

Cap. LIIII.

De aromatibus: & moribus calechut.

IN hac itaq; urbe calechut uisunt̃ ditissimi mercatores: inumeriq; hi sunt q regẽ tũ muneribus tum ingẽio sibi conciliant: & fere p libito gubernãt cuncta: hẽnt ppea moscheã in foro: & ibi cõmertia exercẽt sua: plerũq; sunt mauri uiri acres & exerciti mercimoniis. In urbẽ itaq; calechut comportant aromata fere oẽ genus uidelicet cinamũ: piper: garophilũ: zinziberi: thus: lachã: sũt ẽt siluæ sandalii cõdensissime: non tamẽ huiusmodi aromatũ genera ibi nascunt̃: sed fere undequaq; iportant̃ ab isula presertĩ: quæ abest ab urbe calechut leucis. c. lx. a cõtinẽte aũt leucha una in eodem latere ubi sita est urbs calechut: eo itur terrestri itinere. xx. dierum spacio: incolit̃ a mauris neq; christiãis: mauri dominant̃ & inde plura aromata calechut exportant̃: quoniã ibi ẽ emporiũ & eorum statio: potior illorum moneta appellat̃ saraffi ex auro obrizo defecatoq;: hãc cudit soldanus siriæ dominus: põdere nostri nũmi aurei: eam granis binis excedũt saraffin: & ibi uenetorum: & genuensium aurei expenduntur: & moneta parua argẽtea: quã cudere soldanũ arbitrantur. Ibi ẽt sunt panni ex serico oĩum generum coco alii: alii tirio purpura: uel bucino infecti: ibi ẽt uidebis bisinum. i. cocum tirio infectum: & id genus complura sunt: & panni auro intertexti plurifariam: attalici dicunt̃: æra autem fabrefacta: & stannea uasa plura comperies: & ut tãdẽ finiã fere ibi nihil desiderãt qđ ad humanũ cultũ ptineat: & hæc mea sniã ex Babilõia Egipti cõportãt̃: chayrum appellãt.

Viri exerciti mercimoniis

Quas habeant merces

A quibus incolitur calechut

Saraffi potior eorum moneta

Soldanus firiæ domin'

Bisinũ quid

Attalici pãni

Babilonia ægipti chayrũ appellat̃

Cap.LV.

De nauibus quæ cauent a magnete:& de precio aromatum.

POrtugallenses in urbe calechut cõmorati sunt:a die decimo-nono maii usq; in diem.xxv.augusti:& p id tempus uiderunt innumeras naues ut puta supra mille: ac qngentas:que ultro citroq; comeant cõmertii causa:& presertim aromatũ.Inter has naues quæ magnitudie alias excedit nõ ẽ capax.cc.doliorų:earų sunt magnæ quædã:nõnullæ uero paruæ:unũ tãtũ malum hẽnt idest arborem:nec nauigant nisi uentũ habeãt i pupi:adeoq; æstibus maris iterturbant ut nonnunq̃ semestri fere continuo ut tranquillum fiat mare expectent: sũmerguntur plurimæ: & miro artificio sunt fabricate:sunt tamen debiles perinde ut armorum pariter:ac tormentorum sint impatientes:q̃ uero contendunt ad ĩsulas ut inde cõportent aromata omne genus: fundi sunt perq̃ mediocris:adeo ut paruo ad nauigandũ alueo egeant:aliæ sunt quæ iccirco absq; ferro sunt:quoniam uim magnetis pauent: nam is lapis uisitur supra dictas insulas:qua iter ipsi faciunt.dum urbi appellere usu euenerit. Illarum statio est in terra in luto tamẽ.Id.n.curãt ex composito ut tutius degant in arido:cum increscit mare dant operã: ut eius æstu naues impellant̃ in siccum:& ibi tantisper manent:donec finitis commerciis soluere illinc complacitum fuerit: mare ibi crescit:& decrescit singulis sex horis:ut apud nos:uisuntur aliquando in sico naues quingentæ uel.d.c.quæ res prope est incredibilis: pondus cinami idest cantarorum quinq; præcium.x.aut.xii.ducatorum non excedit si suam monetã consideres.i.zaraffos:fere idem præcium erit:ut præfecimus.ubi uero legit̃:minore multo præcio:utputa sex aureis pond⁹ uenditur cinami:tantũdem uendit̃ piper:ac gariophilum:zinziber uero dimidio minus.Lacha autem fere nihili uenditur:id efficit copia ingens. propterea uilipenditur.Itidem sandaliũ cuius nemora uisunt̃:pro his rebus nihil præter aurum & argentum:aut choralium recipiunt: merces uero nostras præter linum paruifaciunt.Linum igitur ibi est in præcio: nam nostri nautæ camisias complures præcio nõ mediocri uendebant pmutatiõe aromatũ:licet ibi tela sit perq̃ subtilis & cãdida:q̃ (ni fallor Babilõi:q̃ ẽ urbs Nili) quã cayrų appllãt.tundit̃ ut hic:si soluẽdum est uectigal ꝓ cẽtũ qnq; soluunt.præciosos lapides tulere paucos & eos fere præcii nulli⁹:quoniã ut uerų fatear defuit eis aurų:& argẽtum:qb⁹ cõmercia exercebãt:dicunt ẽt subesse aliã cãm cur nõ tulerit lapides.ꝗ ui

Clãsem magnã uidere

Aliquæ naues sine ferro

Singulis sex horis mare crescit & decrescit

Quãti uendantur

Linum ibi ẽ in præcio

delicet maiore precio q̃ autumauissent uendebant. Itidem de margaritis aiebant: nos tamẽ secus credimus: sed nobis ꝑsuadem⁹ eos perq̃ uili precio uendi: licet ab mauris emant: qui semper plus æquo rem estimant: proq; re una quattuor petunt: procaces nimium: attulere tamẽ hos lapides: uidelicet berillos: Topacios: zaphiros: adamãtes: & crisolitos: aiunt tamẽ præfectũ classis emisse lapides p̃ciosos complures: argumento: ꝙ oẽ suũ argentũ cũ lapidibus hmõi ꝑmutauerit. uidelicet uasa aurea argenteaq; celata: q̃ cã splendidioris apparatus secũ tulerat.

Lapidũ multiiuga genenera

Cap. LVI.

De Mecha ubi est archa maumethis: & de Mõte Synai: & mari rubro.

Naues q̃ comportant aromata omniũ generũ Inibi plærunq; eundẽ sinũ præ grandẽ traiciũt: quẽ Lusitãi: & supatis illi⁹ angustiis cimbis qbusdã: mare Erithreũ. i. rubrũ traiciũt: dehic terrestri itinere ad domum quæ dicit Mecha ubi maumethis archa uisitur: quæ ab littore maris rubri abest introrsus itinere dieꝝ trium. Inde ab Babilonẽ. i. chairꝝ nilli cõtendunt: trãseunt ad radices Mõtis Synai: & demum per sicã arenã ubi turbo quandoq; adeo seuit pulueris: ut uẽto puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circũeunt totum eum sinum: aliæ fluuium illum ubi cõperer gẽtes multiplices ꝓpe mauris adiacẽtes: cum qbus diutina bella agunt: reperit ẽt i calechut uinum maluaticum: qđ fert creta. i. cãdia isula: ex cayro tamẽ cõportat eo loci: aiunt ẽt ꝙ nunc anni octuagita faciunt: quib⁹ nõnulli christiãi albi eo iuere cõmertii cã. nã hi pileos gerebant in capite albos oblõgosq; ut solent germani: barba his erat ꝓmissa inter nares: & os: ut Bizantii mos est aulicis: cætera tõsi: barbasq; huiusmodi mastuchos appellant: hæ ferebãt uiros loricatos ferreis loricis: ac thoracibus: nostris non absimilibus: hastisq; quibusdã utebant: tormenta ẽt hẽbant: ueꝝ nostris minora: postq̃ consueuere singulis bienniis semel eo contendere: classem non mediocrẽ trahentes: utputa nauium. xx. aut. xxv. hanc gẽtẽ incole calechut adhuc nesciũt: mercesq; præter linum qđ deferunt cãdidum subtilissimumq;: nauibus: malos quattuor habentibus: ut hispanæ: exportant aromata: eos igitur ex germania aduenisse minime arbitramur. nam id haud quaq̃ nos lateret: uerum plus fidei habet ut sint tartari e Roscia profecti ut referunt quidam: qui crebro arant maria: tamen breui speramus huius rei certiores fieri: interprete medio piloto: qui secum ꝓfectus est nunc apud præfectum classis captiuum agit: nam nolens nauigat.

Mar erithreum est mare rubrum

Mons synai

Ingẽs turbo

Vinum creticum

Habit⁹ eoꝝ

Mastuchi

Nouum genus hominũ

Tartari e roscia

Cap.LVII.

De cibatu Regis calechut:& eius populi.

AD dictam urbem calechut christianorum magnam uim tritici comportant mauri suis nauigiis:una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum:qui tertiā solidi ptem complent : panem conficiunt absq fermento:non habent clibanos:uerum sub cineribus ut nos aliquando placentas:torrent:eumq faciunt in diem:oriza abundat: & bobus:uerum nostris multo minoribus:abundant ēt lacte & butiro:āsiriis malis eisq dulcioribus:pomisq omnegenus cetrinis aliisue fructib' mitioribus compluribus:cariotas habent recētes:& passas: & prope fructus omnium generum:Rex eius urbis ab oī morticino abstinet:nā is mos inoleuit apud eos ut ipse rex:ac reliqui aulici: & probi fere omnes nihil edant:quod mortē patiatur:nullo ergo animali uescuntur hoc argumēto:q dominus noster christus deus oīpotens tulit sententiam ī christiana historia:ut q mortē intulerit:& ipse pereat:alludentes ad illa uerba:q ferit gladio:gladio peribit:uiri potius stolidi q̄ simplices :at populus in promiscuum & carnibus:ac piscibus uescuntur soluti his curis: nō tamē necant bona animalia ut sunt boues eosq benedictos dictitāt: & cū pretereūt cōtingūt manibus eosq deosculant̄ ut nr̄i simpliciores deosculant̄ sanctorum imagīes:cū manū ad os referūt deosculādo nō alia magis de cā:q̄ qa ea tetigit imaginē:uerus itaq Rex illorum lacte uiuit ac butiro oriza quoq & aliis compluribus:eūdē ritum ī cibatu aulici:& summates obseruant:hic itaq rex arrogāti ac superbo fastu recūbit:palmarū suco pro uino utit̄:uase argēteo bibit:ita tamē ut uas labra nō cōtigat:suspēso itaq uase:īstar crateris uinū demittit gutati: & ori īfundit: pisces ibi nostris haud sunt absimiles:regio frequens est piscatorib':maiores equos nostris habent:uerum mauri eos non magnifaciunt.

Panē sub cinerībus torrent

Nullis aīalibus uescunt̄

Q̄uō bibat rex

Cap.LVIII.

De cognitione christi quam habent:& de noticia pontificis Romani.

CHristiani qui urbē calechut incolunt:equitant elephantes:quoniam ea regio animalibus eiusmodi abūdat:quæ ibi māsuescūt facilime:rex cum aliquo contendit:trahit secum innumerā pe ditum multitudinem:nonnulli uero elephantis uecti regē concomitantur:rex uero humeris hominum nobiliū fert̄.uiri pubetenus tātū uestiūtur:cætera usq ad īguia nudi:ueste utunt̄ cotonia:quoniā eo pāno abūdāt plurimū:utunt̄ ēt pānis sericeis:& imprimis illustriores: at alii aliis

Elephantes equitant

Rex a nobilibus fertur

Viri quomodo uestiant̄

Mulieres quomodo uestiantur

utuntur uestibus prout patitur illorum census:& opulentia: at nobilium uirorum mulieres:etiam supra cincturã carnes uelant telis subtilioribus: Egregiæ uero feminæ usq ad pubem tantum:corpora tegũt.Mauri autem more suo uestiti icedũt cooperti ad talos usq:abest hæc ciuitas ab ulisbona leuchis milibus:& octingentis quæ rõne subducta ut leuchæ cuilibet dẽtur .M.iiii.is numerus leucharum efficiet miliaria.xv.mille: &.cc.tantũdem metiri oportet in regressu:quare si pensitatius quis cõsideret quanto temporis interuallo id itineris perfici possit:comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius q̃.xvi.mẽse.mauri uero nautæ:ac ulteriores regiones duce septentrione nauigãt cum instrumentis quibusdã ligneis:quadrãte:uidelicet & astrolabio : a dextris semper cum sinum persicum traiciunt :referũt pilote illorum.i. duces itineris q ad meridiem supersunt insulæ.xi.mille illis inaccessæ: quas non adeunt:quoniam nimium tendunt ad meridiem adeo ut nõ sit tutus accessus:forte fortuna hæ sunt quas nuperrime rex Hispaniarum inuenit.In calechut habẽt mediocrem noticiam præsbiteri Ioannis:uerum non exercent inuicẽ cõmercia:neq consuetudines:quoniã multum abest ipse ab calechut introrsus plurimum:christum credunt natum ex uirgine Maria neq peccasse unq̃:& ab Iudeis cruci affixũ mortuumq: ac hierosolimis sepultum . Papam uero sciunt Romæ degere alioquin Sanctæ Romanæ ecclesiæ noticiam haud habent aliam:norũt litteras: & sua lingua scribunt.

Quantum distet calechut ab ulisbona

Quid sit leucha

Quibus instrumentis nauigent

Christo credunt

Norunt literas & sua ligua scribũt

Cap.LXI.

De aromatibus ubi nascantur.

Bi igitur sunt innumeri elephantorum dentes:ac cotoni:saccariq plurimum:& mea sentẽtia quicquid est quo uita carere nõ possit eo hæc regio exornatur ditaturq mirũinmodũ: crediturue uinũ fore i precio:quãdoqdẽ eo libẽter utunt̃ idi christiãi : expetũt ẽt oleũ admodũ.Ibi ẽt eximie iusticia colit̃ q̃ alibi gẽtiũ :nã si qs furat̃ :aut occidit ritu Turcharum palo adfigit̃ atrocissime:q uero uectigalibus ĩponere uult:si depræhẽsus fuerit:totũ pdit:mercesq ludit oẽs.Inibi rursus ĩueniunt̃ unguẽta fere oẽgenus ut sũt castoreũ:ambra:storax: & id gen⁹ alia.ĩsula uero:q̃ mittit aromata zellũ appellat̃:ea ẽ ultra calechut urbẽ:ad leuchas fere.c.&.lx.ubi oriũt̃ aromata:at arbores cinami & pipis fert alia ĩsula ĩtrorsus cõtinẽtẽ.aiũt ẽt circũ urbẽ calechut nasci pip:& cinamũ:uerum nõ ad pfectionẽ:gariophila dferũt̃ ab rẽotiorĩ plaga.

Quicq̃d est quo uita carere nõ possit ibi iuenit̃

Iusticia ibi maxie colit̃

Zellum

Vbi oriunt̃ aromata

reubarbari ibi plurimum:& aromata minutiora cõplura: Zinziber i me diterraneis orit̃ electissimum: sinus quẽ præfeci colit̃ eximie altrinsec⁹ ab mauris: posthæc intellexi melius ab nonnullis ipsum tantum a latere uno habitari a mauris: ab altero uero uersus meridiem ab indis christianis eisdemq̃ albis: ut nos in litore maris æque: ac ĩ mediterraneis. Is est tritici ferax plurimi fructuum: ac carnium: & ꝓpe oĩs annonæ: ĩde plura ad urbem calechut deferuntur: nam regio ubi uisitur calechut: obducta est arenis: habet humũ ieiunã: & præserti tritici: & id genus est ĩpatiens: ĩbi etiã duo uẽti solũ flant in æstate uidelicet subsolan⁹: & hieme Fauonius: siue zephirus: reꝝ oĩum sunt elegantissimi pictores: urbs muro ambit̃ nullo. uerũ domos cõtinenter: & ĩ ordine positas uicosq̃ maurico moꝛ hẽt: eadẽ ĩsula q̃ fert cinamũ mittit & gẽmas absolutissimas.

Cõplura ini bi aromatũ genera

Situs urbis calechut

Q ui uenti spirent

Cap. LX.

Portus aromatum soldani.

QVo ad res Indas inuentas ab istis quibusdã meis lr̃is reddidi quos certiores singillatim: post uero superuẽit pilotus ille: quẽ qui ceperant. Is uisus nobis est ex Dalmatia oriundus: tamen re uera erat iudeus ortus Alexandriæ: aut nõ longe ab ea terrestri itinere: iuuenis admodũ indiã adiuit: nunc in urbe calechut uxorem habet: & natos: Is dominus erat q̃ttuor nauiũ: ibat ppea iterdũ cũ classe: & de ei⁹ regione mira referebat: de diuitiis præsertim: ac aromatibus: & cinamomo pq̃ eleganti: quæ oĩa ueniũt ex ĩsula quæ ultra calechut ad leuchas centũ & quinquaginta uisitur: parumq̃ abest ab continente: oram mauri tenent: piper uero: & gariophilũ mittit ulterior regio: & imprimis iudea: & ibi Rex Iudeorũ uidelicet illaꝝ decẽ tribuũ quæ ex ægipto traiecerũt in arabiam supato mari erithreo: adfirmãt etiã innumeros esse idolorum cultores: gentiles uocãt: & christianos prope nullos: uerũ fallunt̃ plurimi q arbitrant̃ ob id christiãos fore cõplures q̃d uidelicet ecclesie uisunt̃ cũ tintinabulis plurimæ: q̃ tẽpla tamẽ sunt idoloꝝ: q̃d ꝓsecto magis q̃drat rõni: nã absonũ eẽt dicere: qꝫ ibi xp̃i nomẽ colat̃ absq̃ diuino cultu: & præserti ab christiãis. Igit̃ ibi: nec sacerdotes cernunt̃ nec fiũt sacrificia quæpiam: asseuerant itaq̃ nullos eẽ inibi christianos: q̃ eos q præsbitero Ioanni parent: q distant mirũ inmodũ ab urbe calechut: cũ citra mare Erithreũ existat non longe ab rege melindarum: in affrica introrsus multũ uersus nigritas: prope guineam. Is presbiter alibi soldano confinis est: haud longe ab nillo ubi Babilon urbs uastissima:

Insula ultra calechut

Decẽ tribus quæ traiece runt marꝛ eri threum

Q ui parent præsbitero ioanni

De præsbitero ioanne

Quantum ex alexãdria ad portum maris rubri

Occiderẽ boues capitale est

De insula taprobana

nunc cayrum dicitᷣ.hic itaqꝫ presbiter Ioannes habet sacerdotes:qui diuina exequuntur:ut nr̄i euangelia colunt:& obseruãt: necnõ alia ecclesie mandata:ut reliqui christiani haud contemnunt:parumqꝫ in cultu diuino a nobis differunt:soldanus autem ĩ mari Erithreo portum habet: & ex alexandria ægipti ad portum maris rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta tantum abest ab alexandria. Ibi uidebis aromata omnegenus:eo.n.comportantur ex urbe calechut:non longe etiã ab dicta urbe uisitur quædam insula distans a continente Leuca una: ubi innumeri piscatores uisuntur:qui Margaritas multiplices piscantur:ibi nullæ sunt aquæ ad potandum suaues:uerum hi nautæ proficiscuntur ad quoddam flumen sine utribus: ac doliis:sed solis nauibus hauriunt aquam:armenta cum naues rediere illico currunt ad mare:ut aqua dulci satientur:quam abunde naues (ut præfeci) comportant: hæc insula est citra Calechut itinere leucarum .lx. & colitur ab gentilibus.i.Idolatris:uachas & boues eximie colũt:utpote benedicta animalia: adeo ut si quis leserit quodpiam illorum:Is protinus morte pœnas luat: nõ aliter q̃ pro furto. In cibatu igitᷣ animalia hmõi nõ hẽnt. De insula uero Taprobanæ de qua satis ac super scripsi alia non habemus:nisi ꝙ credimus ipsam innatare uastissimo pellago:& abesse plurimum ab continente.

Cap.LXI.

De instrumentis nauigandi:& quanti merces inibi uendantur.

Mirabilia de tẽplo ĩ urbe calechut

Lampades ꝑ se accẽduntᷣ

De arte quã obseruant in nauigatione

Merces eius regionis

IN urbe calechut est templum quod ingredi nephas est. Impune id ĩgredi nõ licet cuiq̃ die mercurii ãte meridiẽ:nã si qs ante id hore ingressus fuerit mox moritur ob demonum conspectum:qui per id tempus inibi fere innumeri cõspiciuntᷣ. addebat etiam iudeus qui captus fuerat diem esse quendam in anno quo in dicto templo suapte natura lampades quæpiam accenduntur:& rem mõstrificã: ac portentuosam efficiunt. Ibi nauigant absqꝫ pixide sed solo quadrante ligneo:quæ res uisa ẽ difficilis admodum:& ĩprimis cum cœlum inumbratur nubibus adeo ut stellæ uideri non possint:anchoras habent perq̃ mediocres:quas cum iaciant adhuc ignoramus: temones nauium alligant funibus:& longitudine excedunt nauium transtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantᷣ incolæ urbis calechut: quia alibi arboribus:& omne genus lignis carent:potiores merces eius regiõis sunt chorallia & æra fabrefacta ĩ uasa ut ĩ cacabos:& sartagines uel ahæna & id genus plura: necnon in laminas, conspicilia magnipenduntur

plurimū adeo ut alicubi gentium par unū conspiciliū præcio uendāt eximio: sunt etiam ibi in præcio telæ rudiores: uinum: & oleum: panni ex auro fere nulli: & alii panni fere omniū generum. Conspicilia ibi sūt i præcio

Cap. LXII.

De Elephantis & titulo regis portugalliæ

HIc noster Rex Portugalliæ in his rebus: animi est non quidem mediocris: uerum eximii: argumento est classis quam parat in expeditionem indicam: nam i presens naues quattuor expediūt ac celoces duæ omni annonæ genere perq̄ munitæ: ut mense ianuarii pſto adsint ingentissimis refertæ mercimoniis: inq; eis armamenta oēgenus: ut si forte fortuna rex calechut renuat oblatā cōditionē: & nostræ gentis contubernia spernat: discat ui dare aliquando: qđ amice potuisset: hæret igitur animo illi ut cum opus fuerit sua classe naues futiles: ac nullius pensi regis calechut profliget: qđ sibi pro arbitratu succedet: quoniam uix referre possum q̄ parui sint mometi: & uiriū nullaꝝ: orientaliū meridionaliūq; nauigia: ubi nostris collata fuerint: inter cætera: maria sulcare nequeūt: nisi uētū hēant in pupi: uerū ibi nauiū prope infinitus numerus uisitur: & ultro citroq; cōmeant ferentes aromata fere omniū generum: potissima animalia eius regionis sunt elephanti: his bella conficiūt: turres quasdam imponunt eis capaces triū uel quattuor uiroꝝ: qui de turribus huiusmodi præliantur: moderatorē hēnt: qui turrita animalia regit ut cōmeminit plinius: eis reges se suaq; tutantur: alii in exercitu ad bella ducūt elephātoꝝ. M. Dc. alii. M. Dccc. alii minus: prout sumptus exigunt illoꝝ: quādo naues appellunt onustæ: id fit ui elephantorū: currūt effusissime: & licet uix sit dicto fides: fabulaq; censeatur: rem tñ uerā denarramus: aiunt etiā quāuis ibi sit copia elephātorū: eos tamen uendi precio ingenti: si alias res spectaueris: præfectus classis nostræ: nec alii lapides præciosos tulere: quare nobis pſuademus haud difficulter: lapides huiusmodi inibi haud quaq̄ reperiri: sed e longiore regione cōuehi: fitq; ppea: ut eius regionis principes magnipēdāt lapides præciosos: storax: castoreū: & alia id genꝰ pluria: qcqd autē deinceps de rebꝰ hmōi cōperti hēbimꝰ mox uobis colliquescet: hic rex nr̄ haꝝ regionū iā titulū gerit uidelicet rex portugalliæ: & algarbiorū citra: & ultra mare in affrica: & guineæ dominꝰ: & p nautas suos cū arabibus: persis: & indis cōmercia exercet.

Alti aī rex

Nauigia orientalia & meridiōalia pui facienda

Bella gerūt in elephantis turritis

Currūt effusissime

Titulꝰ regis portugalliæ

Cap.LXIII.

Quomodo Rex manuel dedit præfecto classis regium Tropheum.

ANno.M.D.Rex Portugalliæ Serenissimus classem nauium duodeci in Indiã expediuit: cui præfecit Petrum quendam alia res: ac Abrilum Fidalcum: & hanc classem omni genere annonæ: & armamentorum communiuit diligentissime: tantumq; annonæ naues cõportarunt: ut uictui mẽsium decem: & octo abunde sufficeret: data eis lege: ut ex duodeci nauib⁹ decem ad urbem calechut cõtenderent: duæ uero ĩ arabiã. Igiť hæ duæ diuertunt cõmercii gr̃a ĩ eã regionem ubi loc⁹ est dictus Zaphal secus iter quo itur calechut: itaq; naues decem prædictæ eas merces domo secum attulere: quas crederent ĩdis: & Persis haud fore ingratas: ergo octaua mensis martii anni prædicti nauibus iã præparatis itineri: rex Portugalliæ cõcessit ad locum quendam ad secundum urbis lapidem: cui nomen est Sanctæ Mariæ de ballera nõ alia de cã: nisi ut daret præfecto classis nostræ regium Tropheum: hæc itaq; classis soluit illinc die lune nono martii cœlo sereno: ac fœlicibus auspiciis. Igiť die q̃rtadecima dicta classis supauit ĩsulas canarias. Item die.xxii.præteriuit capitis uiridis ĩsulam: item die.xxiiii.quædam nauis digressa est ab aliis: & quo concesserit adhuc nobis est incognitum: nam nusq̃ apparuit.

Zaphal

Sancta Maria de ballera

Cap.LXIIII.

Quomodo naues iactabantur fluctibus.

VIgesimo quarto aprilis die mercurii in octaua pascæ: dicta classis uidit continentem quendam: ob quam rem gauisi sunt plurimum. propterea misere exploratores: qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: quæ mox comperere ibi esse arborum uim maximam: & gentem quandam littus obseruantem. Iactis itaq; anchoris: rursus cimbam mittunt quæ diligentius scrutetur regionem: ac ei⁹ incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt: retulere gentem esse eius coloris qui medius est inter albũ: & nigrũ: eosq; uiros habere habilissima corpora: ac capillum promissum: & nudos fore: sicuti exeunt ab utero m̃ris omniq; uerecundia carere: & eorum singulos arcus ferre cum sagittis: utpote qui littori fluminis custodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta classe: qui eorum linguam calleret. his ergo conspectis cimba rediit ad classem: & dum nox humida cœlo præcipitat: surrexit atrox tempestas: quæ plæruncq; noctu seuit: mane uero sequenti

Nouũ gen⁹ hominum

sublatis anchoris adhuc undabundo mari:ac seuiente:pcurrimus tamē litus quasi ad aquilonē:flante Euro:ut si forte fortuna nacti fuissemus portum aliquem:ubi tutius classis conquiesceret: tandem peruenimus ad portum quendā ubi iecimus anchoras:ēt nacti sumus ananinos qui paruis cimbis portabant:hos adiuere e nostris quidam:& duos ex eis ceperunt:& ad præfectū classis duxere:ut intelligerent quæ nam gens foret:quoniam idioma illorum nemo adhuc itelligere potuerat:nam nec nutu :nec signis:quæ exponebantur intelligebant . Igit præfectus classis prædictos ananinos penes se nocte una habuit : & ubi uidit nullum esse cum eis humāæ uocis cōmerciū: eos dimisit indutos tunica interiori:& ueste alia birretoq;:quod eis summe placuit: nam nudi incedebant:propterea omne genus uestis admirabantur:utpote ad rem hactenus non uisam.

Ananini populi

Cap.LXV.

De radicibus quibus panem ibi conficiūt:& quibusdā aliis moribus.

EA die quæ erat octaua post festū Pasce.i.uigesſima sexta aprilis præfectus classis nr̄æ decreuit missam audire :ꝑpterea iussit præparari tentoriū:sub quo diuina officia celebrarentur:& post missaꝝ solēnia:oēs dictæ classis concioni diuinæ interfuerūt:eo ēt cōuenere multi ex illis populis:q tripudiis:& saltationib⁹ isistebāt :qq; cornu itonuere dū diuia celebrarent:& mox peractis missis unusquisq; dilapsus est in suam nauim. Incolæ uero regionis illius desiliebant in mare:imergebanturq; usq; ad ulnas canēdo:gestiendo: multaq; alia læticiā præ se ferentia agendo:post hæc præfectus classis cum pransus foret:signum dedit cunctis:ut naues pro libito egrederent. Itaq; egressi omnes cepunt cum icolis eius regiōis ludere:magnā uoluptatē sumentes :ex illoꝝ saltationib⁹:& tripudiis:& demū ceperūt exercere iuicē cōmercia : nā incolæ pro panno:papiro:& aliis minimis:arcus:& sagittas dabant: & tādē in his ꝑmutationib⁹ merciū totam diē consumpsere .& inibi inuenere flumē ad potandum suauissimum:& cum aduesperauisset redire ad suas naues oēs:at sequēti die ꝑfect⁹ classis decreuit:aqua:& lignis rursus nauē cōmunire. Igit illi⁹ iussu nautæ oēs aquatum & lignatum profecti sunt : adiuuantibus illis populis . nam cateruatim confluebant:ut nobis essent auxilio . Iuere etiam e nostris complusculi : ut illorum domos : & habitacula uiserent: habitant enim longe a mari ad tertium lapidem & permutarunt suas merces cum psitacis : & radice

Sub conopeo diuina cōcelebrant

q̄ hilares & leti incole regionis illius

Commercia exercent

Iussu præfecti aquatum & lignatum contendunt

Igname ra-
dix qua cōfi
ciūt panem

quadam quæ dicitur Igname: qua panis illorum conficitur: eoq utunt Arabes: nam nostri pro his rebus dederūt supradictas merces: & ibi sex dies p mutando nostra cum suis triuimus: quo ad mores illorum non ab re fuerit pauca commemorare: sunt igitur ut supra meminimus coloris

Pardus co-
lor

qui ē inter nigrum & album: pardum appellant: nudi semper incedunt: nullus est eis pudor: neq uerecundia: capillum pmittunt: barbā uero

Nudi semp
incedunt

& oculorū palpebras uellunt: & inibi depingunt uaria colore multipli

Faciē pigūt
colore multi
plici

ci: ut albo: nigro: & cœlesti: necnon rubeo: & ferunt labrum oris inferi' perforatum: & in foramine huiusmodi ponunt ossa instar claui: alii autē lapillos ferunt eiusdem coloris: adeo ut uideatur totum labrum gēmatum: itidem mulieres agunt: suntq sine pudore: uerum pulcherrimæ: &

In labro oris
inferiori pfo
rato ossa &
lapillos fert

capillos per humeros leniter demittūt: domos hēnt ligneas: quas foliis & ramis arborū cooperiunt: sufficiuntq eas innumeris columnis: & in medio eaꝝ ad parietem collocant rethe bombicinum appensum: in quo homo inuoluitur: & rursus rete aliud quoad continenter plura in ordi

Quas habe
ant domos

ne disponant. Interq ea rogos accendūt efficiuntq: ut i cœnaculo uaria cubicula: & retia parietum uicem supplēt: nam retibus discreta sunt eorum habitacula.

Cap. LXVI.

De Psitacis inibi repertis.

Lapidib' li-
gna icidunt

IGitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis. abundant uero omni genere auitiorū: præsertim psitacorum multiiugi coloris: tantæq proceritatis: ut cum gallinis magnitudine contendant: e pēnis uero

Psitaci miræ
magnitudi-
nis

auium pileos & birreta conficiunt: terra abundat arboribus fere omnis generis: aquisq irrigua admodū: milium fert: & ignames herba unde pa

Ignames
herba
Gosipium

nis illorum conficitur: necnon Gosipii mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla: regio est uastissima: & an sit insula uel continens nondum satis liquet. uerum nos inclinauimus in eā sententiam: ut sit continens ob immensam uastitatem: cœli est saluberrimi: & incolæ retia habent fere innumera: quoniam omne uitæ suæ tempus terunt piscando: nā piscantur pisces quasi omne genus. Inter cæteros pisces qui inibi eminēt: unū uidimus: q dolium non quidem mediocri crassitudine excedit: &

De forma cu
iusdā piscis

rursus idē longitudine duo dolia superat: & formæ est obrotundæ: caput hēt ut sus: uerū oculos paruos: dentibus caret: sed aures longitudine & latitudine brachii mensurā excedūt: in inferiori parte corporis

duo hẽt foramina: cauda illi est oblõga: eademq; lata supra brachii men surã: & loripes erat. In aliqua corporis parte uidebaẽ hẽræ suis cutem: corium densum supra digiti mensurã. Interea tẽporis dum illic agebamus: præfectus classis decreuit de his rebus Regẽ reddere certiorẽ: & i ea regione uiros duos iam ob scelera morti addictos dimittere: nam ex his cõplures secum trahebat. Itaq; illico præfectus classis nauim expediuit in Lusitaniã: quæ regem hax; rex; certiorẽ faceret: nec ob id numerum duodecĩ nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecĩ naues ad tales casus ducebaẽ: lr̃æ erant ei⁹ tenoris qđ narrabant ex ordine oĩa nuperrime inuenta ab Lusitanis: hoc facto mox mittit quosdã: q ĩn littoꝛ crucẽ eminentissimã figant ceu nr̃æ fidei tropheum: & ĩ eodem loco duos (ut præfeci) morti addictos deseruit: q ubi uidere se destitutos omni christianorum auxilio flebant mœstissime: at incolæ regionis illius eos solabantur miserati eorum conditionem.

Loripes erat

Morti obscelera addictos secũ trahebant

Duo christiani ad pedes crucis destituunẽ

Cap. LXVII.

De ingenti tempestate qua naues quattuor submersæ sunt.

Gitẽ sequenti die quæ secunda erat martii anni eiusdem explicuimus uela: iter dirigentes uersus caput bonæ spei: & id maris iter leuchas fere hẽt. Miliaria. cc. i. M. quattuor. M. die uero duodecimo eiusdẽ mẽsis nobis nauigãtibus cometa quidã apparuit arabiã uersus: cuius radia promittebanẽ plurimũ: sicq; cometa diebus octo: aut decẽ iugiter appuit die noctuq;: & tãdẽ die dominica. xxiiii. mensis maii: dum iter nr̃um ꝓsequimur: & classis oĩs fœlicibus uentis potireẽ: capientes uẽtũ nõ pleno Malo: sed medio: ob pluuiam quæ præcesserat: ecce uentus turbinis repentino flatu ĩuasit nautas: egitq; ut naues ꝓpe omnes submergerenẽ: nã quattuor ex nr̃is nauibus ĩuertit submersitq;: nec ultra earũ quãpiam uidimus: adeo. n. concite eas corripuit tempestas: ut eis auxiliari nequerimus: quippe qui parũ: & nos aberam⁹ a morte: at naues septem quæ supererant uentum in pupi accipiẽtes dei clementiæ haud diffidẽtes: nauigabam⁹: dum itaq; priore tẽpestate perterriti mœstissimum iter persequebamur: ecce atrocior procella cepit mare interturbare: & effecit ut plus solito seuiret: adeoq; iactabamur fluctibus: ut uideremur cœlum conscendere dum fluctus nos in superiora impellebant: cum uero demittebamur ipsum acheronta petere arbitrabamur: tanta erat inundatio aquarum. uela facere uentis prohibebat tempestas: igitur Luctamur cum neptuno: & in uarias partes disiungi-

Cometa apparet

Quattuor naues submerguntur

Atrocior ꝓcella

mur:eoq̨ diſcriminis perueneramus:ut alteram conſpicere non poſſet: nam nauis q̄ claſſis præfectū uehebat.i.prætoria. cū duabus aliis iter alio cepit:quo tamē pergeret non ſatis ſciens:alia uero nauis quæ regis nomen obtinebat:alio profecta eſt comitātibus duabus aliis :at ea quæ ſola ſupererat:Infœlicior cæteris errabunda p ſe mare ſulcabat:ſic itaq̨ alto iactati per dies.xx.hanc maris undabundi ſeuitiā perpeſſi ſumus.

Prætoria nauis

Cap.LXVIII.

De zaphala auri mina.

TAndem ſextodecimo iulii fauentibꝰ ſuperis arabiæ littora cō ſpeximus:& illo nauigia dirigentes anchoras iecimus:erat ibi ingens piſcium copia.cepimus ex eis complures :nec tamen quiſq̄ noſtrū continētē applicuit:ſolum.n.littori adhæſimus: uidimus tamē regionē illā populis fere innumeris cultā:tunc ſublatis anchoris: & ſecus littus iter perſequentes noſtrū:plurima uidimus flumina:ac animalia compluria:erat ꝓfecto frequens habitatore cū hominibus cū ēt multiiugis animalibus:tandem nauigando puenimus ad quandam auri minā.ea eſt in loco qui dicit̃ zaphala:& ibi erant duæ inſulæ:ubi naues duæ Mauroꝝ commorabant̃ cōmercii cauſa :hæ.n.aurū uehebāt ad regnum melinde:quæ qdē naues ubi noſtrā claſſem conſpexere:mox effuſiſſime fuga ſibi conſuluere.terram petentes:& aurū qđ uehebant ī mare proiecerūt:ne nos eo potiremur:at præfectus noſter ubi hæc uidit in eos uela fecit:cepitq̨ naues huiuſmodi in quibus parum adhuc ſupererat auri:captos igitur compellare cepit:& percunctari quæ nam gens foret:undeue ueniret: & quo pergeret:at Dux maurorum:Mauri īquit ſumus regi melinde neceſſitudine arctiſſima coniuncti : ex inſula quæ zaphal dicit̃ uenimus:uxorē ducebā meā: & dum claſſem ueſtrā cōſpeximus.formidantes:terrā appellere feſtinātius uoluimus:ea maris obruta eſt fluctibus.Idem caſus nato obtigit meo:tū noſtræ claſſis dux ubi accepit eum regis melinde affinem eſſe:egre tulit eorum iacturam:ſolariq̨ cepit eos:honorifice admodum ipſos excipiens in memoriam tanti regis.cum quo nobiſcum maxima amicicia intercedit:& imprimis cum noſtro rege.Iuſſit itaq̨ ut illorū naues reponerentur:& ſi quid auri ſublatū fuerat id totum mox reſtitueret̃:tunc mauroꝝ præfectus percunctatus eſt noſtrū ducē:an faſcinatorē hērent quempiā.qui incantationibus peſundatum aurū extrahere poſſet:cui nr̃ Dux inſit:nos chriſtum deum colimus : qui arcte nobis has Faſcinationes exercere prohibet.

Zaphala

Incidunt in mauros

Honorifice excipit mauros

ppea ab re huiusmodi tēperamus: rursus ab eo noster præfectus querit ubi sit dicta zaphala quā ipsi adhuc nesciebāt: uerum fama eius adducti adnauigabant: tum maurus ait zaphala est insula quæ aurū fert: ea paret regi mauro: qui insulam incolit choloā nomine dictā: nec a uobis abest in eodem itinere quod tenetis: sed iam eā præteriuistis nonnihil: tunc præfectus: ubi hæc intellexit: signū dedit ut uela daremus uentis. ab nostro itinere haud quaq̄ declinantes: tandem .xx. iulii applicuimus insulam quandam ditiōis regis zaphal nomine Monzobinghe: ea est habitatore haud frequens: uerum ibi uisuntur diuites complusculi: qui inibi commercia exercent: eo igitur ubi deuentum est: corpora curabamus ducemq; itineris accepimus: pilotum appellāt: qui nos achiloā duceret: ea est insula ubi portus est p q̄ opportunus non longe ab cōtinēte. Igit̄ hinc soluimus achiloā uersus littori semp adherentes: ubi innumeras cōspeximus insulas eximie cultas: ac ditionis eiusdem regis: & tādem achiloā puenimus uigesimasexta mensis eiusdem: eoq; simul naues sex deuenerūt uario itinere: at septima nusq̄ comparuit: hæc itaq; insula parua est admodū: & continenti prope coniuncta: regio est aprica: ac pulcherrima: domos habet eminentes more hispanico: & ibi locupletissimi mercatores: quoniam scatet auro: argento: ambra: castoreo: & margaritis. Incole induuntur cotono albo: necnon serico perq̄ eleganti: uiri sunt nigerrimi.

Insula choloa

Mōzobīghe insula

Achiloa insula

Multæ insule cultæ

Qualis sit ista insula

Scatet auro: argento: ambra: castoreo & margaritis

Cap. LXVIIII.

De congressu regis: & Præfecti.

HAbito itaq; saluo cōductu quo īpune cū rege colloq posset p internūciū: prio cepit regē adire: misso igit̄ Alphonso Furtado q uicē legati supplebat cōcomitatus sex uel septē uiris elegantissime (ut assolet) idutis: his uerbis alloqtur regē: classē eē regis portugalliæ: q̄ eo accesserat solius cōmercii cā: ferreq; cōplura mercimonia: q̄ forte regi erunt haud ingrata: cupere ppa præfectum classis regē corā uidere: uerum ex mandato regis portugalliæ nō posse īpune terre appellere: nec nisi in cimba regē adire posse: hunc esse ducum classium morem uetustissimum: ne correpto principe mox ruerent omnes: qui de eo pendent. Ad hæc rex respōdit: se descēsurum perq̄ libenter ad mutua colloqa: seq; uicissim cupe pfectum uidere tātæ classis. Igit̄ sequēti die cōuenere rex: & præfectus uecti cimbis uariis: nā nr̄i tormēta expediuere gētēq; oēm cum signiferis: bucinatorib⁹: ac tibicinib⁹: & choraulis: at rex

Alphonsus regem alloqtur

almadias exornat suo more: tibiis: & cãtu exultans cohors nobiliũ regẽ cõcomitať suum. Igitur præcedẽtib⁹ fecialib⁹ colloquuti sunt: tunc nr̃i tormenta fere oẽgenus exonerarũt: tãto fragore edito: ut marẽ totum cõ tremisceret: & cœlũ reboaret eximie: quæ res: & regẽ: ac suos adeo pter refecit ut stupidi pene hæserint oẽs. his nusq̃ assueti: postq̃ mutuo collo quio uterq; potitus est ad sua qsq; rediit: sequenti itaq; die rursus præfectus alphonsũ emisit: q cũ rege nauaret opam de mercimoniis pmutãdis aliquãdo: uerũ longe aliter rex uisus ẽ sentire: q̃ præfecto pollici tus fuerat. plura. n. excusabat & imprimis ipsum merciũ nostrar̃ nõ egere: & piratas ,ppe arbitrari. re itaq; infecta alphõsus rediit ad classem: Inibi tamẽ ad tres uel quattuor dies cõmorati nihil consecuti sumus: Interea tẽporis: rex metuens ne genti suæ uim inferremus aliquam: insulã peditibus complusculis cõmuniuit: hoc uiso præfectus noster illinc soluit: & uela dedimus uentis uersus regnũ melinde: & internauigãdũ longe ab littore multiplices conspeximus insulas ab mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur monbaza regis mauri: suntq; hæc arabiæ littora ab mauris culta: in Insula uero introrsus aiunt esse christianos: q ut dicunt magna bella conficiunt: Id tamen nobis fuit incompertũ.

Rex & præfect⁹ classis mutuo colloquuntur

Vrbs monbaza

Cap. LXX.

De muneribus Regis Portugalliæ missis ad regẽ melindæ.

Gitur die secũda augusti mensis eiusdẽ deuenimus ad regnũ melidæ: & ibi tres naues regni Gãbræ anchoras iecerãt: nam q̃libet ear̃ capax erat amphorar̃ ducẽtũ: hæ. n. mira arte sũt cõpacte absq; ferro uidelicet: sed ferrumine nescio quo: thure admixto: arcem nõ hẽnt i ,pra: sed ĩ pupi tãtũ castellũ uulgo appellat: redibãt naues hm̃õi ab indica prouincia: eo ergo ut applicuimus mox rex munere multiplici nos donari iussit: id munus erat arietes cõplusculi: gallinæ ,ppe innumeræ: anseres plurimi: & mala asiria fere oẽgenus: quæ qdem suauitate mira oĩa alia præcellũt: argumẽto q̃ egris: protinus eis gustatis: plurimũ cõferũt: ubi itaq; terrã appulimus: præfectus classis iussit de moř ut tormẽta exonerarẽť: duosq; negociatores emissit: quor̃ alter idioma arabicũ callebat: eisq; mãdat ut regẽ ex se adeãt: illiq; renũtiẽt classẽ hm̃õi aduenisse: ut ipsum noĩe regis portugalliæ uisat: & donet munere nõ ĩgrato: præfectũq; ad ipsum lr̃as hẽre sui regis: quæ oĩa libẽs audiuit supraq̃ referre queã: & eũ q liguã arabicã nouerat apud se ea nocte habuit: cũ uero illuxisset mauros duos uiros haud inhonoros

Q uales eẽnt naues regni Gambre

Q uæ rex miserit munera

ad classem misit: q arabico sermone præfectũ alloqrent̃:his uerbis gra
tũ uidelicet habuisse eius aduẽtũ:rogareq̃ propterea ut si alicuius ege
bat:quod regis foret:eius rebus æque uteret̃ ac suis : crederetq̃ esse in
regno portugalliæ:quãdoqdẽ erãt sua oĩa cũ rege portugalliæ cõmu-
nia:ob amiciciã quæ iampridẽ inter eos intercessit :præfectus uero his
auditis decreuit litteras:quas hẽbat mittere ad regẽ:necnõ mũera huiu
scemodi:uidelicet epipias quasdã exornatissimas:par unũ frõtaliũ equo
rũ:stapedes & calcaria argẽtea:pectoraleq̃ equi unius:& habito super
hac re consilio uisum est cunctis:ut munus regi offerret araschorea ne-
gotiatorũ primus.hunc comitati sunt cõplures ex nobilioribus classis
præuntib⁹ bucinatorib⁹:Rex itaq̃ ubi hæc audiuit illustriores quosdã
præmisit qui occurrerẽt negociatori:regia principis portui adiacet:&
priusq̃ appropiquarẽt ædibus regiis obuiarũt mulieres quasdã patinas
igne plenas ferentes qbus iniecerãt odores fere oẽgenus:adeo ut fragrã
tia multiplici oplerent totã terrã:his igit̃ odoribus excepti ad pricipis
regiã deueniunt:ubi rex in sedẽ regia sedebat satrapis cõplusculis mau
ris astantibus:q quũprimũ munera uidit gauisus est plurimũ:acceptis
ẽt literis quæ ab altera pte subscriptæ erãt charactere arabico:ab alte-
ra uero lusitano:quibus perlectis cepit cũ suis mauris letari :& gestire:
& tãdẽ oẽs uno impetu exclamarunt ĩ cœnaculo reddentes grãs deo:q
eius pmissu cũ tãto rege:ut ẽ portugalliæ domin⁹ iniissent fœd⁹:& ami
ciciã:his igitur oblectatus muneribus negotiatorẽ rogauit plurimũ ut
tantisper apud se ageret donec classis illic commorabat̃:quoniã mirũ in
modũ gaudebat secũ de rebus lusitanis commẽtari:& araschorea respõ
dit id sibi haud quaq̃ licere præfecto incõsulto:tum rex illico sororium
cum annulo suo ad præfectum classis mittit:qui ab eo impetret:ut ara
schorea regi morẽ in petitis gerat:simulq̃ hortaret̃ eũ:ut regis:& regni
rebus uti nõ differret:huic itaq̃ mox dux classis est obsecutus:hoc ac-
cepto rex iussit domũ ꝓ araschorea magnificẽtissime præparari : datis
prius oĩbus:quæ uictui erãt necessaria:ea uidelicet quæ regio meliora
ferebat:ut sunt arietes:gallinæ:oriza:lac:butirũ:cariotæ:mel:ac fruct⁹:
& id genus compluria:panẽ uero non misit:quoniã eo haud utuntur.
Itaq̃ triduo apud regem fuit araschorea:& id tẽp⁹ fere oẽ consumptũ
ẽ ĩ colloqis:& cõmẽtatiõib⁹ reg̃ portugallensiũ:nã res de rege portu-
galliæ adeo libẽter audiebat:ut uix discedere quiret ab his colloqis : pe
tiit ẽt perq̃ auide:ut ipse:ac dux classis mutuo frui possent alloquio:cui

Ad regẽ mu nera mittũt Epipie stapedes:

Suffitu odorum excipiunt̃ ab mulieribus

Littere altrisecus supscripte

Araschoree ꝓuisum est de cõmeatibus

arafchorea inqt:res sereniffime:fcito duci nro minime unq licere terrã appellere ne claffem deferat:tu uero fi tibi cordi hæfit uirum compel lare id non confequeris:nifi cimba uectus:perinde:ut mare non deferat: quoniã hoc eft noftri regis edictum. Itidẽ fecit aquiloe rex:ubi fibi com placitũ fuit conuenire ducem:fubrecufabat rex quippe q cũ effet tanti ad minorem ire dedignabat:tandẽ perfuafus arafchoreæ uerbis cõfen fit:tunc arafchorea certiorẽ præfectum claffi de geftis apud regẽ fecit: qbus acceptis dux claffis cimbas paruas exornari iuffit;prouifo prius ne claffis iret i diuerfa:cimba uero:qua uehebatur taliter exornabatur: primo ftrata erat coco:& purpura:& aliis auleis inumbrata:necnõ uiris ftrenuis: eifdemq; armatis cõmunita:at rex:& fuos cimbas:almadias uo cant:fuo ritu exornat:iuffit etiam equum fibi fterni more lufitano:uerũ non inueniebatur qui hanc operam nauaret nefcientibus eis noftrum morem:noftri ergo equum huiufmodi ftrauerunt:ftrato itaq; equo rex fcalas defcendebat:quibus defcenfis mox affuere regni illuftriores qui inibi regem præftolabantur.arietem habentes:quem ubi rex defcendit exenterarunt: & exenteratũ equi pedibus fubigunt. mox ab rege equi te conculcandum:& is mos eis pro cerimoniis & fafcinationibus priufq rex domum exeat:& clamore ingenti edito regem perfequebãtur:hũc morem etiam feruant in zanbonbac:rex igitur:& dux conuenere:ami ceq; ut funt collocuti:in fua quifq; loca dilapfus eft:non prius tamẽ ua le dixit regi præfectus:q ab eo impetrauerit ducem itineris hoc eft pi lotum:qui iter ad calichut optime fciret:ubi itaq; rex domum rediit:du cem rurfus donat munere multiplici.i.eduliis fere oẽgenus:pmiffumq; mittit pilotum. Is erat ex naui chombaie:probe fciens itinera:dux uero nofter inibi duos addictos morti ob fcelera: reliquit unum apud hanc gentem melinge regni dimiffit:alterum uero nauem combaie (de qua pilotum fufceperant) fequi uoluit:Itaq; fequẽti die que erat feptima au gufti iter cepimus uerfus calechut:incipientes finum magnum traiice re:qui non longe eft ab mari perfico.

Aquiloe rex

Splendor aparatus

Vana fupfti tio

zanbonbac

Inibi duos dimitit addi ctos morti

Liber tertius nauigationis factæ ex ulifbona.

In calechut.

Cap.LXXI.

De mari Rubro:ac perfico necnon de infula agradida.

DVm itaq̃ regnũ melindæ deseruimus a latere urbis insignis est relicta: eam mauri incolunt: diues est: & pulcra admodũ: & paulo supra uisit̃ magna insula: inq̃ ea urbs altera incincta muro & pulcritudine cum supiore contendit: ad insulã itur ponte: cui nomen ẽ Zognotorre: & dum ultra prouehimur mox occurrunt angustiæ maris rubri: quæ latitudine patent leuch æ: & dimidiæ: ibi est Mecha. i. arca maumethis: & diuæ caterinæ mausolũ situm in monte qui dicitur sinai. Inde exportantur aromata quasi omnium generũ lapidesq̃ præciosi deferunt̃ in Babiloniã nili: cui nomẽ est cayro: hæc aduehunt̃ dorso dromedariorũ: q sunt camelli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu: supato angustiarũ ostio: mox mare persicum uisitur: & in eo prouinciæ complusculæ: quæ magni soldani regna contingunt: nam mare rubrũ: & persicũ sunt duo sinus: quos oceanus meridionalis: siue indicus facit. Igit̃ in sinu persico est insula parua dicta Gulphal: ubi innumeræ sunt Margaritæ: & in hostio huius maris persici est insula pergrandis dicta agremus: quæ paret mauris cum alia insula gulphal: ex ea itaq̃ insula agremus equi complures ueniunt: quos mauri ducunt in indiam: ueunduntq̃ præcio immodico. In hac regione fiunt commercia prope innumera: superato itaq̃ sinu persico: mox sese offert ꝓuincia combara: quæ regem habet: & feracitate: ac delitiis omnibus contendit cum lautioribus totius orbis ꝓuinciis: inq̃ ea tritici: siliginis: orizæ: sacchari plurimũ: pãchaia a latinis dicitur unde uirgilius: totaq̃ thuriferis panchaia pinguis arenis: hæc itaq̃ Thura mittit per totũ orbẽ: sericum ẽt & xilon: multosq̃ equos: & elephantos. Rex seruit idolis: & nuperrime regnum inauguratus est persuadentibus mauris: qui ibi sunt frequentes. Idolaq̃ colunt fere omnes: interq̃ eos mercatores compluseuli sunt: qui hinc cum arabibus. Inde cum indis commercia exercent: ab his auspicatur india: & per eius latus itur in urbem calechut: & in eo latere complures uisuntur prouinciæ: & maurorum regna idola colentium: tandem uigesimosecundo augusti applicuimus ad eam prouinciam: quæ india dr̃: quæ ditionis est regni Goge: eaq̃ cognita: iter nostrũ pseq̃bamur: donec deuẽim⁹ ad quãdã puã ĩsulã q̃ dr̃ angradida: & ab mauro quodam possidet̃: inq̃ eius umbilico lacus ingens: qui aquam potu suauem haurientibus propinat: alias culta: nunc inculta admodum: auri est ferax: & ab continente. M. duobus abest. Illac transeunt

Angustie rubri maris
Diue Caterinæ mausoleum
Dromedarii qui
Insula gulphal
Agremus insula
Combara ꝓuincia
Panchaia
Virgilius
Idola colũt
Vbi auspicatur india
Goge rex indie
Angradida insula

Mauri:qui mechã adorant:dum ad urbem calechut contendunt:cogũturq; ea transire ob aquarũ ac lignorum penuriam:quæ alibi gentiũ est maxima:itaq; eo tandẽ deuenimus:& iactis anchoris in terrã descendimus:ut & aqua:& lignis rursus classis cõmuniretur:fuimusq; ibi p dies fere.xv.interea obseruabamus an almadiæ meche aduẽtarent:quoniam decreueramus eas(si potestas fuisset i nostris manibus)capere:dum igitur sic imoramur cõducebãt ad nos multa undeq; populi q libẽter nobiscum loquebant.pluraq; referebãt:eos ppea honorifice excipi a nobis classis præfectus iussit:& in ea insula uisebatur parua admodum classis ubi complusculis diebus imorati diuinis isistebam⁹:idest solemniis missarũ:& unusquisq; nr̃um sacrã Euchariftiã sumpsit(nã ibant nobiscũ complures sacerdotes:ut cũ negociatore nr̃æ patriæ uitam ducerent in urbe calechut)pactis igit diuinis:lignisq;:& aqua rursus cõmuniti frustra expectantes naues mechæ.Illinc soluimus ad urbẽ calechut contẽdentes:quæ abest ab hac insula leuchis.lxx.

Diuinis insistunt

Cap.LXXII.

Quomodo dux classis profectus est ad regem calechut.

Taq; die.xiii. septembris eiusdem anni puenimus ad urbẽ calechut:cuius icolæ :ubi nr̃i aduent⁹ certiores facti sunt:effuse nobis occurrerunt uecti cimbis extra urbem ad primam leuchã.Inter eos:q nobis occurrerũt:erat qdã mercator de gusurate locupletissimus:ac nõnulli urbis primores:qui nr̃am adeuntes classem proriã nauim ingressi sunt:his uerbis ducẽ consalutantes:regi placere plurimum q incolumes aduentauerint: quodq; nihil illi gratius obuenire posset:q̃ q utant regis opib⁹ & auxilio:posthæc:uisa regis erga nos beniuolẽtia anchoras iecimus ante urbis mœnia:tormẽtaq; exonerari iussimus:quæ res adeo pterruit urbis incolas:ut dicerẽt contra nostros nullas esse uires : præter deorũ:cũ itaq; aduesperauisset dedimus membra quieti:cum uero illuxisset:præfectus statuit mittere ad regẽ iterpretes:quos secũ adduxerat ex ulisbona:ex his unus erat Maurus christian⁹:reliq indi:q oẽs pbe nouerant idioma Lusitanorũ:ueꝝ erãt adhuc gẽtiles:hoc est idolatræ piscatoresq;:hos itaq; eleganter idutos ad regẽ mittit:qui ubi consalutauerint eum:securitatẽ adeundi regis impetrent: saluũ conductũ appellant:adiuit itaq; regem maurus:composq; uoti fact⁹ mittit saluumconductum ad præfectum:cæteri autem indi regem non uidere ob id quod essent uiri nati obscuro loco : nam Rex huiusmodi

Fere omnis populus effusus est ut nostros exciper

Habito commeatu contẽdunt ad regẽ

id pro fastu obseruat:ne adeant ipsum ignobiles:prout latius referem⁹ in sequentibus:salui conductus tenor is erat:ut liceret impune cuiq̄ in terram descendere:hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadũ mittit ad regem interprete comite:qui Arabicam linguã optime callebat:quibus dat in mandatis:ut ad regem hæc proferant: classem esse regis Portugalliæ:& eo solum aduenisse:ut cum eo commercia exerceant ineantq̄ fœdus & amiciciam non uulgarem : regem propterea alloqui coram:id fieri non posse ex sui principis præscripto:nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset:& hi erant urbis primores: his expositis:Rex conditionem renuebat:excusans ualitudinẽ aduersam:& defessam ætatem obsidum quos uocauerat:adiiciens ad hæc se alios daturũ qui maris seuiciam tollerantius perpeti possent:admirabaturq̄ plurimũ de proposita conditione:& in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit:tandem decreuit conditionem haud aspernari : cuius rei certior factus dux classis se præparabat expeditioni . Instituebatq̄ commorari cum rege:& ternos:aut quatternos dies inibi consumere:secumq̄ adducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis eosdem eximie cultos:& adornatos:habebat etiam secum aulicos:& alios complures : qui illi more Regio inseruirent:uasaq̄ celata complusculaa tulit : ut honoratior fieret:his rebus quæ suapte natura magnificentiam præse ferunt : prouiso prius de præfecto classis:cui iussit ut obsides pq̄ honorificẽtissime exciperet:haberetq̄ ĩ delitiis:donec ipse rediret:postero die rex uenit ad littus:ubi erat quædã domus mari fere adiacens ut cõmodius præfectum classis exciperet.Itaq̄ misit quinq̄ uiros ex primoribus urbis q̄ tantisper illic commoraretur donec præfectus classis rediret iuere.Igitur ad classem seniores urbis longum seruorum ordinem secum trahentes necnon tibicines & choraules : satellitesq̄ complusculos : enses & clipeos ferentes : his uisis Dux classis uectus cimba naui egreditur sua & ad littus contendit:ubi uero optimates obsides appropinquauere classi : prius naues ingredi nolebant : q̄ in terram descendisset præfectus:qui licet nondum appulisset portum:eo tamen contendebat pleno gradu suamq̄ suppellectilem præmisserat:ut mos est principibus : diu igitᵉ disceptatum est de hac re:obsidibus renuentibus nauẽ ingredi : nisi terrã dux primo teneret:dũ sic cõtẽditᵉ ara schorea it ad eos: hortaturq̄ ut pfidie suspicionẽ oẽm exuãt:eo uenisse nõ ut imponãt eis:sed ut eoꝝ amiciciam promereantur:tandẽ his adducti uerbis:nauim ingressi sunt

Rursum regem adeunt

Rex anuit tandem

Lõgũ seruorum ordinẽ post se trahunt

Futuri obsides

intrepide: at præfecto iam terræ appulso it obuiam nobiliũ decentissima cohors: ipsumq̧ honorificentissime excipiunt: & humeris imponũt suis. nec terram contingere patiuntur: donec ad principis regiam peruentum est.

Cap. LXXIII.

Git rex calechut edes eminentissimas habitat: habens p̃ thoro regio locum concameratũ instar sacelli cuiusdam. peluis figurã referebat ut nos quandoq̧ imagines sanctorũ collocamus suppositis. xx. puluilis sericeis: necnon instratis auleis: thronũ panno sericeo inumbrauerat: qui purpurã presentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circumduxerat bombicinum panum candidissimũ: eũdẽq̧ subtilissimũ: quẽ auro exornauerãt: in capite gerebat birretũ aurei panni: qui cassidem ferreum referebat: perforatas hẽbat aures: inq̧ eis adamantes: & saffiri unionesue duo: quorum alter obrotũdæ figuræ erat: alter uero instar piramidis: nucis auelanæ magnitudinẽ excedebat: ĩ brachiis uero. armillas aureas: a cubito usq̧ ad manũ: distinctas lapidibus præciosis innumeris: eisdemq̧ incredibilis ualoris: crura uero pariter exornabãtur: & in digito pedis uernabat lapis præciosus splendore incomparabili. condalia ẽt in digitis manuũ: hoc ẽ annulos omnifariam hẽbat smaraldos: adamantes: & id genus alios complures. Inter hos lapides: quidã fabã magnitudine superabat: balteumq̧ hẽbat aureũ gẽmis innumeris distinctũ: adeo ut estimationẽ omnẽ excederet: a latere uero regiã sedẽ argenteã: quæ bases: & bracteas aureas habebat: easdem gemmis multiiugis uariatas. In sua regia conspeximus currum quendam: id est genus uehiculi nos carpentum dicimus. miro lapidum & gemmarum apparatu cõdecoratum: eo uectus fuerat ex solita regia ĩ has maritimas ædes id genus uehiculi trahunt uiri duo. hunc exornabant. xv: uel. xx. bucinæ argenteæ: quarum tres erãt ex puro auro ac ponderis non mediocris adeo ut earum quãlibet uir unus ferre neqret: oras uero earum ditabant lapides præciosi: easq̧ mira uarietate distinguentes: his adiungebãtur uasa quattuor argentea: trulaq̧ aurea: & ex auricalco magna candelabra: in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat: quæ res erat superuacanea: uerum arrogantiam præseferebat: & celsitudinem principatus: huic genitor eius astabat necnon germani duo: longe ab Throno passibus quinq̧ uel sex stantes: omni splendoris apparatu condecorati: post eos paulo longius stabaut innumeri optimates: ac prĩcipes reguliq̧ diuitiis & ipsi q̃ maxiẽ onusti. Itaq̧ prefectus classis hæc uidẽs ad Regem ibat

Torus regis calechut

Habitus regis

Adamantes duo

Sedes regia

Currus

Buccinæ aureæ & argenteæ

manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes ut a congressu tem
perans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum ut
regē contingat nemo. continuit se igit̄ præfectus noster: cui mox sedes
allata est: ut sedendo regem alloqueretur: quod non mediocris honoris
est specimen: cepit igitur alloqui regem præfectus: promens quæ iusse
rat portugalliæ rex: & illico litteras protulit: quæ lecte fuere regi: nam
charactere arabico exaratæ erant: his peractis præfectus ad classē nū
cios misit: qui munera regi ferrent: quæ in sequentibus explicabuntur.

Præfectus classis regē calichut alloquitur

Cap. LXXIIII.

De muneribus missis ad regem calechut.

PRimo uas aureū celatū in quo Principes de more manus ab
luūt: maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteū idemq;
inaureatū coopertumq; cooperculo argēteo miro modo fabre
facto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos
quattuor per grandes uidelicet duos coopertos aureo pāno: duos uero
alios ex serico purpurei coloris. Item conopeū unū ex pāno aureo cū
laciniis distinctis auro ac serico coccineo: cumq; eo tapetem magnū: &
stragula duo ditissima: alterū figuris insignitū: alterū uero arbusculis
ac foliis uirentibus distinctū: deinde guturniū argenteū quo gutatim
per colli angustias aqua infundit̄ manib⁹ pari opera: & ornatu elabora
tū: uti uasa supius descripta. his susceptis muneribus: necnō uisis lr̄is: &
legatione audita uisus est letari plurimū: ppea hortatus est præfectum
classis ut diuerteret in eas ædes: quas sibi parari iusserat: interea dixit se
missurū captum eos obsides quos pignori dederat præfecto: quoniam
uiri erant patricii clariq; admodum: nec usq; in illam horā cibi aliquid
sumpserāt: aut potus quādoquidē ipsi pro lege hēbant: ut in mari cibū
non capiant: nec bibant: essentq; usquequaq; insomnes: addiditq; si præ
fecto complacitū erat naues repetere suas: id pro arbitratu faceret. quo
niā eosdē obsides in crastinū se daturū pollicebat̄: ut rursus ipse redire
ad regem posset expediturus commercia. Igitur Dux nr̄ classem reui
sit: relicto interea alphonso fartado cū sociis septem: uel octo: qui illi do
mi iseruirēt: dū itaq; littus deserit præfect⁹ nr̄: uerna qdā illorū nobiliū
præuēit prefectū: & citatissimo gradu cōtēdit ad obsides nūciās præfe
ctū recessisse: q ubi hæc accepere sese præcipites e nauibus in mare de
derūt: qd uidens araschorea negociator præcipu⁹ illico cōscēdit cimbā
& mox duos obsides cepit: cumq; eis tres uel quattuor uernas: reliqui

Maluuium

Conopeum

Guturnium

In mari non comedunt

Obsides in mare se precipitant

uero natando euasere. Interea præfectus classis supuenit:& eos obsides quos nactus est in inferiore parte nauis poni iussit:ne & ipsi in mare desilirent:deinde monuit regem de compertis: questus de gestis per obsides:reiiciens causam huius rei in quendam regium amanuensem: addebatq; i carcerẽ trudisse obsides ob id qđ timeret suis :q adhuc in terra apud Regem agebant:& insuper suam suppellectilem repetebat : spondens se q̄primum dimissurũ obsides:ubi sui dimitterentur . Iuere igit̃ ad regem nostri legati cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadiis:& tota nocte præfectus classis præstolatus est responsum . Postero

Rex calichut cũ exercitu ad litt⁹ accedit

autem die rex ad littus accessit stipatus cohorte decem : aut duodecim milie hominum:& cum eis nostri quos cum suis permutaturi erant: Interea expediunt̃ uiginti aut triginta almadiæ quæ cum nostris qui permutandi erant contendunt ad classem:ubi igitur in conspectu fuere p̄pius accedere non audebant:hæsitabundi omnes an prius darent captiuos:q̄ suos redimissent:& inter spem & metum positi:totam diem frustra cõsumpsere:rursus ad littus redeuntes: & cum terram appulissent

De pmutandis captiuis contentio

nobis conspectis probris:& maledictis nostros incessebãt:idẽtidẽ mortem ac supplicia minitãtes:quare nostri nocteillam p uarias animi interturbationes:& corporis molestias transegere : sequẽti tamẽ luce iterum rex mittit ad præfectum internuncios:nuncians se ultro suos ad eũ mittere inermes cum captiuis christianis exhortans plurimũ ut ipse remitteret obsides:quos penes se habebat:mittit itaq; dux noster cimbas suas ad almadias : ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorũ cõuenere cimbæ utrinq;:& suppellex reddebat̃ nostris:cum senex impatiẽs moræ sese in mare iecit:tunc nostri indignati plurimum & senem capiunt: & alios in mare trudunt : postridie Dux compassus seni qui famem triduo sustinuerat:eum ad regem misit rogans:ut & ipse remitteret adolescentes duos qui inibi adhuc retinebantur:remissitq; omnia eorũ arma: quæ capta fuerant in almadiis . his uisis rex pudore uictus adolescẽtes ad præfectum mittit. Posthæc triduo continuo nemine ultro citroq; cõmeante:sed omnibus sese domi continentibus:præfectus tandem decreuit regem rursus his agredi uerbis:q̧ uidelicet commercia inter eos futura essent:si iterum obsides darentur:cum uero hærerent omnes : nec

Frãcisc⁹ chorea adit regẽ calechut

inuenirentur qui barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam:Fransciscus Chorea eques se ipsum obtulit id munus obiturum:seq; Regem aditurum intrepide clara uoce professus est:ita actum est:Regem

adiuit: ipſumq́ꝫ certiorē fecit uenturū araſchoreā ad regem de mutuis mercimoniis tractaturꝫ: uerū id haud quaq̄ fieri poſſe: niſi rurſus obſides denť: nā petebat pro pignore mercatorē quendam locupletiſſimū Gugeratum noīe: tum is mercator reſpondit ſe mox miſſurum nepotes quos hēbat duos: quod regi admodum cōplacitum fuit. Itaqꝫ ſe quēti die de his omnibus præfectus ab franciſco certiorē factus: q̄bus pceptis araſchorea itineri ſe accinxit: prius obſidibus in poteſtate habitis: cū ergo terrā araſchorea appuliſſet: & dies iam inclinareť uiſum eſt ad claſſem redire ut ibi noctem tutius agerēt: poſtridie uero ad regem contendit araſchorea nauaturus de cōmerciis opam: quā franciſcus regi pollicitus fuerat: huic igiť Rex perq̄ cōmodas ædes dari iuſſit: q̄ erant illius uiri locupletiſſimi: cuius ſuperius meminimus: cui ēt ab rege demandata erat prouincia ut araſchoreā mores regionis ſedulo doceret. cepit itaqꝫ araſchorea negotiari: nec mercari poterat niſi per interpretes arabas: neqꝫ regē adire quibamus niſi mauris mediis: qui ſuapte natura inuidi nobis aduerſabanť & iugiter imponebant: nō tamē eoꝝ impoſtura nos diutius latuit: nam id curauerant: ut dum negociabamur apud eos: nemo noſtrū ad claſſem contenderet: ſi tamen in terrā e nr̄is ibant aliqui excipiebantur ab eis: ſed redeundi nulla copia dabatur: qđ uidens dux claſſis credidit fraudem ſubeſſe: & uentis uela facere iuſſit: & cum rates iam altum tenerent conſpectæ a noſtris per internūtium pceleri cimba uectū: reuocatæ ſunt ad portū: rebus igiť pacatis araſchorea cōmercia exercebat cū barbaris: & adeo res conquieuere ut iam intrepide noſtri negociari quirent. Is tamen mercator mauros qui nepotes pignori oppoſuerat ſuos: eos repetebat nos fere infenſus obſeruans: tum rex alio accerſito uiro turca protinus iubet: ut noſtra non incurioſe curet: alias ue paret ædes: ut mitius pacatiuſue noſtras diuenderemus merces: hoc facto indies melius noſtra ſuum effectum ſortiebantur: nam uendidimꝰ multa: compluraqꝫ emimus: & inter nos uiguere ſpacio duorum menſium mirabilem in modum commercia: rebus itaqꝫ noſtris nundinatis. It ad regem araſchorea & gratias agit quas poteſt maximas: inuicem Rex multa pollicetur: hortaturqꝫ plurimum: ut cepta mercimonia deinceps proſequantur intrepide: nec prius eos miſſos facit: q̄ edes illis perpetuo donauerit: ſuper qua re confecta ſunt diplomata hoc eſt regiæ litteræ: quæ uicem ſupplebant priuilegii. hæ.n. ex ære erant ad ipſos. ad regem uero Luſitanum ex auro puriſſimo. Is eſt ſuus mos

Gugeratus

Araſchorea ad regem pficiſcitur

Commercia cum barbaris exercent

Diplomata conficiūtur

exarandi: erecta ẽt sunt de iussu regis trophea regia supra domũ: ut sic ædium indennitati consultũ foret: contendit itaq; ad classem araschorea & litteras ꝑfert regias ac obsides reddidit q̃primũ: altissimaq; pace frue bamur: iam alter fidebat alteri: & de obsidibus nulla mentio fiebat: uide bamur enim domi agere: adeo amice oia inter nos agitabantur: interea dum mutua pace fruimur: ecce nauis maria aliena sulcans quosdam ele phantos ferẽs eximios: quoꝝ unus cæteris elegantior erat: ac bello assue tus magis: præciiq; nõ mediocris: hæc ubi regi comperta fuere mox & nobis sunt relata ex rege: qui nos apprime rogabat: ut in suam gratiam nauim huiusmodi corriperemus: quoniã præciũ immodicũ pro eo ele phanto spoponderat: nec tamẽ cõseq eũ potuerat: idcirco plurimũ præ cabatur ut ab eis ꝑtinaciæ suæ pœnas exigerem⁹: quibus expositis præ fectus illico respõdit se regi morẽ gesturum: uerum intellexisse ratẽ me moratã esse omni armorum genere cõmunitam: eamq; uastissimã: ac ce tu uiroꝝ exornatã: capi ꝑpea nõ posse sine hominũ strage: Ideo petebat ut sibi impune liceret: ubi op⁹ foret in eos iuribus belli uti: his itaq; rex protinus ãnuit: & mauros misit ad classem nostrã q rei nauandæ nõ præ essent: sed interessent: & nostraꝝ uiriũ: ac dexteritatis locuples facerent testimonium: uel si forte fortuna deditionẽ facere uoluissent adducti ei⁹ ꝑsuasione. Igitur nostri celocem parant tormẽtaq; fere oẽgenus expedi unt: nec supra. lxx. uiros rati imponunt: q noctibus duabus iugiter me moratã ratẽ consectabantur: nec tamẽ assequi poterãt: sequẽti tamẽ die annixi plus solito: nauis compræhensa est: hos prius amice hortati sunt ut regi facerent deditionem: qui ubi hæc audiuere nos ueluti fabellam quempiam aspernati sunt. ferebat. n. nauis homines supra trecentum: qui pro responso sagittis nos impetere ceperunt: & supra q̃ referre queã contemnere: tunc nostri arma expediunt tormentaq;: & atrociter exone ratis tormentis in eos contendunt: qui reboatu tormentorum perterriti & iam rate dehiscente: mox sese dedidere. huius rei condicto rex cer tior factus est: qui ad littus magna concomitante caterua profectus est: ut egregiũ facinus coram uideret: nam uix adduci poterat ut crederet celocem nostram perq̃ mediocrem tantam nauim profligare quiuisse: nam ut præfecimus nauis erat duplo celoce maior: & uirorum in ea bel lantium numerus multo frequentior: Regi noster præfectus: & na uim: & elephantos dedit omnium aplausu: & nostra nauis illico classi reddita est.

Rex missit quosdam q nostrarũ uiriũ locuples facerent testemonium

Nauem expugnant

Cap. LXXV.

De moribus rebusq; urbis calichut.

URbs itaq; calechut uasta est admodum absq; mœnibus: intus pluribus in locis uacat: domus haud sunt cõtiguæ inuicem distantes plurimũ. lapidibus: & calce extructæ sunt intus sculptæ: pro imbrice palmis utunt: illis tegunt suas ædes. fores pgrandes hñt: miroq; artificio fabrefactas: has muro ĩcingunt instar pomerii: ibi uisunt arbores innumeræ: stagna: & fontes complusculi: nã stagnis libẽter ĩmergunt lotionibus enixe gaudentes: fonte plurimũ letant: i urbe uero lacus uisuntur cõplures: quibus ĩmersi gregarii ac proletarii omnisq; ignobilior uulgus ter uel quater iterdiu lauant: rex Idolo᷑ latriæ est addictus: licet nõnulli crediderint eum christianum fuisse: qui minꝰ mores eius calluerunt: nam nos apud Regẽ diuturniores fuimus mercimoniis insistentes: quo facillime scire quiuimus qui ritus eius forent: Regem appellant Ganfer: cuius aulici & contubernales oẽs sunt mauri: q habilissima habent corpora: nudi incedunt pubetenus: reliqua panno ĩuoluunt: nudis ambulant pedibus: & aperto capite prodeunt: nisi eminẽtiore præcellant gradu: tunc bireto utunt serico: hoc est uelutato eoq; longiore ut retulimus: terebrant aures: inq; eis margaritæ appendunt: ĩ brachiis aureas armillas gestant: patricii denudatos enses: & clipeos ferunt: at enses in cuspide latiores sunt: q̃ alibi: clipei sunt teretes: ut apud nos pedites utuntur: peltas appellamus: eosq; coloribus nigro: & albo distinguũt: gladiatores sunt q̃ qui maxime: in nullo fere alio exerciti: hi sunt qui regis latera stipant numero frequentiore: numerosiore oblectãtur coniugio: quinq;: aut sex mulieres uni uiro nubunt: quos habẽt cariores eos coniuges comprimere uolunt: & id est beniuolentiæ argumẽtũ apud eos maximũ: nullus est eis pudor: nulla uerecundia: continentia nulla: nate illorum ante puberes annos corpora prostituunt sua: cum annum octauum egerint nudæ ipsæ æque ac uiri incedunt: diuitias prope incomparabiles circumferunt: capillum comunt miruminmodum: pulchritudine fere omnes superant uiros præhensant ut stuprent eas: quoniam uirginitas est eis pœna. nam nubere non possunt uirgines: bis in die comedunt: pane: & uino abstinent: carnibus: nec pisce uescuntur: in cibatu habent orizam: lac: butirum: sachărum: & arborum fructus: prius cibum non capiunt: q̃ loti fuerint: tacti a non lotis nõ comedunt: nisi rursus lauentur: & is mos est eis pro cerimoniis: eumq; mire obser

Qualis sit urbs calichut

Palmis tegunt ædes

Rex idolo᷑latrie addictus

Ganfer rex

Nudi incedunt pubetenus

Margaritas auribus pforatis apponunt

Vxores multas habent

Mulieres uirgines prehẽsant uiros ut stuprentur

Quibus uescãtur cibis

Quæ religio in comedendo

uant:uiri & feminæ per urbem incedunt esitantes foliũ quoddã:cui nomen est betelle:hoc igiť inficit ora:& dentes colore subruffo:hoc more abstinent tantũ obscuro loco nati:ubi uero ob funera pullã induunt uestem. in specimen mœsticiæ:tẽperant ab folio huiusmodi. ut & dentes præseferant mœrorem:& subruffo colori succedit nigricãs:rex duas habet coniuges & quãlibet illarum sacerdotes.x.assiduo comitantnr:easq́ comprimunt:& id in decus regis eximiũ fieri iactant:nullum aliũ honoratiorem titulum regi dantes:q̃ q̄ eius coniuges ab sacerdotibus cõprimanť:propterea eorum filii nusq̃ regno succedunt: sed ex sorore nepotes regnum capessunt. in regia degunt innumeræ mulieres :utpote mille & quingente:aiuntq́ id esse argumentum regis excellẽtiæ: nec aliud hæ mulieres agunt:q̃ puluerulentam domum scopis uerrere: aquaue aspergere:quocunq́ rex eat sequunť:domus aspergiť aqua mixta bouum excremẽtis:ædes regiæ tolluntur ĩ altum:inq́ eis fontes quibus immerguntur cum corpora abluunt:cum rex egreditur carpento uehitur :id est currus :quem bini uiri ferunt omni lapidum genere condecoratum: carpentum stipant choraulæ:præcones:bucinatores: & id genus complusculi:patritii uero & eminentiores suæ ditionis omnes sequuntur enses denudatos ac clipeos teretes gerentes:sagittarii etiam :ac uelites eũ præcedũt itinera explorãtes :habet suos edituos:& admissionales:conopeo.i.tentorio tegitur:dum incedit : ut apud nos dum pompa ducitur regum:& principum:& ut aliquando finiam:nullus ẽ in toto orbe apud suos honoratior:quippe qui instar numinis alicuius reuerentissime colitur:nam ad eum propius quis non accedit:q̃ ad tres:uel quattuor passus:cum uero aliquid porrigunt:ac si stipem darent elephanto: ab ipsis tremebundis id ramo porrigitur:quoniam regem tangere apud eos nephas ducitur:cum eum alloquuntur id agunt demissis capitibus:manu ori apposita:& nemo e patriciis regem adiret inermis hoc est sine ense: & clipeo:cum regem uenerantur capita manibus tangunt: sicuti q deũ adorant:qui uero agunt magistratus:parui sunt census:hi regem:nec uident:nec alloquuntur : & ĩprimis piscatores:qui si forte fortuna ĩ uicis urbis occurrerint patritiis:aut effuse fugiunt:aut si perrexerint ire obuiam nobilitati:mox uapulant scipione aliquo :patriciorum uero coniuges cum rex uitam cum morte commutat:ipsum comburunt ligno sandalio igni subiecto:uulgares uero & capite censi humantur:barbam comunt:ratiocinatores sunt maximi:ac scribæ perceleres:scribunt in foliis

Decẽ sacerdotes cõmitantur & cõprimũt uxores regis

Nepotes ex sorore in regnum succedunt

Carpentum

Ordo comitãtiũ regem

In quãta ueneratione sit rex

Regẽ tangere nephas ducitur

Mortuũ regem comburunt

In foliis palmæ scribũt stilo ferreo

palmarum stilo ferreo absq; colore uel incaustro:est & aliud genus hominum:qui magna commercia agunt Gusurantes appellantur oriundi ex cambaia prouincia:hi suapte natura idola colunt:solem uidelicet:& lunam uaccasq; adorant:& si quis uel fortuito buculã occiderit:is protinus morte mulctatur:nihilq; huiusmodi uiri esitant:quod mori possit:nce pane nec uino utũtur:& si qui p imprudentiam carnes comederint:hi mox relegantur:ut ostiatim uictum queritent per orbem uniuersum errabundi:uel si claro loco nati forent:uacant plurimum incantationibus:diuinationibusq;:albedine incolas urbis calechut superant:capillum exornant plurimum comuntq;:panno bombicino induuntur:peplis utuntur ut fœminæ quibus inuoluũt capillos:nubent ut nostri:Zelotipia laborant eximie:mulieres habent pulcherrimas easdẽq; pudicas:illorum mercimonia sunt panni:& uniones.

Gusurantes

Hic q uaccas occidũt morte plectuntur

Prohibent ab esu carnium

Incantationibus uacãt

Capillos comunt

Cap.LXXVI.

De negotiatorib⁹:& itiere aromatũ:& cayro portu Alexandriæ:qui dicitur Babilonia.

SVnt inibi:& alii mercatores dicti Zetieties ex alia prouincia:idola colunt eorum mercimonia sunt lapides omnifariam preciosi:uniones:omnegenus aurum:& argentum:nigriores sunt cæteris:prætexta utuntur:aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac bouum caudas:fascinatores sunt maximi adeo ut uisibiliter demones frequentius alloquantur:eorum cõiuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus:summeq; ueneris appetentes. Ibi etiã sunt mauri ex regiõe mechæ:ubi maumethis ara:Ibi rursus turcæ:persæ:assirii ex babilone:& fere inummerabiles gentes aliæ:eximii sunt mercatores iidemq; locupletissimi:& omnium rerum:quæ importantur in urbem calechut emptores:earundẽq; uenditores:nã eius urbis hæ sunt potiores:uidelicet lapides pciosi:ut sũt berilli:smaragdi:chelidõii:topatii:saphiri:crisoliti:& id genus plures:castoreum.i.muscum:ambra:thus:aloe:ac reubarbaq; porcellanæq;:necnon gariophilum:cinamomum:sandalium:lacha:miristica:nux muscata appellat᷑:& mastix:hæc omnia aliunde importantur:piper uero:& Zinziber ibi nascuntur:mirobalanumq; & casiam hæc regio urbis calechut abunde mittit:hi igitur mauri sunt præpotentes:& regni illi⁹ tenẽt habenas:nẽo ẽ q illis post regẽ nõ pareat:In mõtibus uero nõ longe ab urbe calechut rex dominat᷑ lõge potẽs:multaq; rerum domin⁹ naremegha dr̃:Idola colit:cõiuges hẽt supra trecẽtas:fato fun-

Zetieties

Quæ sint eorũ mercimonia

Pro cauda ferunt equorũ & bouũ caudas

Qui mercatores huc accedant

Quæ potiores merces

Naremegha rex supra trecentas habet uxores quæ mortuo rege cum eo comburunt᷑

Vide mira de maritis mortuis

ct⁹ suo comburitur: & cum eo coniuges omnes: cæteri uero cum uitã exuerint in fouea comburuntur: & eo⁊ coniuges omni mundo muliebri exornatæ illo contendunt: concomitantibus parentib⁹: & cognatis omnibus: subsequẽtibusq; choraulis: & tibicinibus aplausu ĩmodico ad foueã deueniunt: & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro circũuehit̃ foueam gestiens: ac tripudiis insistens: & demũ ut cancer reptãdo incedit: quoad sese in ardentem foueam præcipitet: astant etiam memorati affines obseruantes factũ: quoniã cum sese præcipitem dederit mulier: mox iniiciunt ollas olei: & butiri supra corpus mulieris: ut hoc fomẽto altus ignis: citius comburat coniugem: fert etiam hæc regio elephantos multiplices: & imprimis domitos: ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeo sunt cicures: & mansuefacti: ut nihil eis desit ad humanitatẽ præter loquelã: nam imperata faciunt: & dominos cognoscunt suos. id. n. nos ipsi conspeximus in urbe calechut: ueramq; de narramus historiam: nam aure certior arbiter est ocul⁹: elephantes quibus rex utitur: efferantur plurimum uiriumq; sunt incredibilium: nam duo tãtũ nauim magnã trahunt in terram. Ibi maria nõ sulcant nautæ: nisi ab mense octobri usq; per totũ mensem martii: & id est illis æstas: reliquũ uero tempus est hiems: adeo ut nobiscũ contrarias uices tẽporum hẽant: cum uero nõ nauigant in sico naues tenẽt. In mense nouẽbri naues arabũ mechæ soluunt illinc: & in arabiam contendunt aromatum omni genere onustæ: uida dicitur eorum portus: quo primo aromata cõuehunt: & inde ferũt ad cairũ alexandriæ portum: & Emporiũ orientalium cãtatissimũ: eo tamen hæc omnia ab portu uida terrestri itinere conuectantur.

Mãsuetudo igeniũ & docilitas elephantorum

Quo tẽpore nauigant Contrarias nobis tpum uices habẽt Vida port⁹

Cap. LXXVII.

De strage maurorum: & christianorũ facta in calichut.

Vm itaq; diutius ĩmorati illic fuissemus: tribus uidelicet mẽsibus commerciis insistẽtes: nec nisi naues duas mercib⁹ onerauissemus: & iam moræ istius nos tederet plurimum: præfectus nostræ classis mittit ad regem nuncios: qui ei renuncient iam menses ternos elapsos qbus ipse tollerantissime præstolabat̃: ut tãdẽ aliquãdo expediret̃: quoniã tẽpus redeũdi ad p̃riam appetebat: & tamẽ uix celoces duas oneratas mercimõiis eẽ. mauros nihilominus emisse: & asportauisse q̃cũq; libuisset: & uili qdẽ præcio se ppea rogare plurimũ: ut tãdẽ ãnuat portugallẽsiũ uotis: patiaturq; eos expediri, put iter regẽ: &

Præfectus classis mittit ad regẽ nuncios

araschoream conuenit iampridem:hæc retulit nr̃ nuncius : iis in hunc fere modum Rex respondit:se non difficulter passurum:ut lusitanæ naues expedianť:nec sibi posse p̃suadere mauros furtim mercari :quando q̃dem exierat edictum ab eo:ut prius nemo naues oneraret :q̃ Lusitani expediti forent:si forte sibi imposuere mauri:se haud ægre laturũ:q lusitani maurorũ onustas naues corripiãt:& sibi uendicent eodẽ præcio: quo emissent mauri cunctas merces quas nanciscenť in nauibus : Itaq; xvi.decembris dum araschorea uacat cõmerciis essentq; ĩ portu duæ naues nostræ iã onustæ:ecce mauroꝝ nauis q̃dam soluit illinc onusta admodũ oĩ genere aromatũ ferens elephantos ternos:cuius rei certior factus præfectus nr̃:mox ratẽ corripuit:huius erat dominus mauroꝝ Illustrior:is egre ferens factum:it protinus ad regem questus grauiter de illatis ab lusitanis:fit p urbẽ clamor ingens:confluũt ad regem mauri : q in nos conspirauerãt:rex igitur fatigatus is querimoniis ãnuit :ut uir seditiosus:& fidei nullius:nam ut citius regem flecterent:aiebant nos plura iã exportauisse: q̃ attulissemus in regnũ eius:nosq; p̃pea fures uocitabãť:& prædones:de consensu igitur regis sumũt mauri arma : telaq; expediunt:& efferari incipiunt:per mediam urbem bachantes ibant:cedibus:& internitioni christianoꝝ uacantes:Iam ruebant cateruatim in nos oĩ armoꝝ genere cõmuniti cum solis ensib⁹:& palio protecti : uim ingruentẽ propulsare cepimus:uerũ sufficere illis nr̃æ uires neq̃bant : maior erat numerus q̃ a nobis redigi in ordinem posset : retulimus igr̃ pedẽ & iam e nr̃is ceciderant tres uel quattuor:e suis uero septem uel octo:dum:igitur pedem retrahimus consauciantur e nostris complures:& uix portas occludere quiuimus:irruente barbaroꝝ incondita turba:tunc e muris propulsare cepimus hostem:at illi domũ expugnant: ea enim ambiebatur muro alto quidem haud supra equitis mensuram : nam nos septem uel octo arcus habebamus:q̃bus innumeros barbaros confecimus: tandẽ prouocati magis mauri in nos plus solito seuiunt:murũ quo cingebatur domus demoliuntur:nos uero consilii:& opis egentes euasimus ædes ut ad littus contendentes a nostris exciperemur : nam non longe a littore cimbæ nostræ exitum rei mœstissime præstolabantur:opem ferre non poterant :licet certiores facti essent a nobis uexilo leuato dum adhuc domi obsideremur : uerum tormenta ledere hostem nimis distantem nequibant.Itaq; inter uitam:& mortem ambigui ad littus contendimus sequentibus mauris:nec prius naues nostras

Respondet rex

Onustã aromatib⁹ nauẽ corripiunt

Arma sumũt mauri contra christianos

Inuicẽ præliantur

Domũ expugnant

Edes euadũt

Araſchorea occidiť & alii qnquagita

Vigiti euaſere

Decē naues mauroꝝ corripiūť & ſexcēti ex eis deſiderātur

Elephantos tres occidūt & comedunt

Vrbis mœnia tormētis demoliunť

igredi potuimus q̄ ceciderit araſchorea nr̄:& e noſtris qnquaginta: qui uero euaſere ſe iactabundo mari nantes credidere fere.xx.non .n. naues ad littus accedere audebant: ne corriperenť a mauris: inter eos qui ad claſſem puenere fere mortui: erat filius araſchoreæ natus annos undecim:præfectus uero cimbarum iam feſſus:regredi ad littus noluit cum præſertim dux claſſis egrotaret. Igitur hi ſolum uiginti morté eua ſere:reliquis ab mauris male acceptis : hæc igiť ut ſunt relata præfecto claſſis ipſum peruaſere plurimū mouereq; ad excādeſcentiam:ꝗ uideli cet ſui adeo male accepti fuiſſent: ut uix uiginti e tot uiris ſupereſſent: Itaq; iuſſit naues maurorum decem quæ in portu morabantur corripi : & occidi omnes qui in eis reperirentur:captis igitur nauibus:deſiderati ſunt homines pluſq̄ ſexcenti:delituerant nonnulli in ſentina: ubi etiam merces cōpertæ ſunt cōpluſculæ:uiros cōtrucidauimus: & oēs merces nobis adiudicauimus:& naues omnes combuſimus:erant etiam in nauibus elephāti tres quos occidimus comedimuſq;. ſequenti uero die propius urbem appulimus:& exoneratis tormentis mœnia demoliti ſumus non ſine hominum ingentiſſima clade . Illatis damnis innumeris : & inuicem ipſi e continente & tormenta in nos exonerabant:uerum nihil profecere in uanum emittentes:dum ſic congredimur:ecce naues duæ quæ portum quærebant:q diſtat a calechut leucis quinq; : quæ ut nos conſpexere mox effuſe fugerunt ad portum contendentes :ubi ſeptem aliæ naues fere in ſico mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerum operam luſimus:quoniam propius accedere nequibam⁹: tum quia erant prope in arido:tum uel maxime ob numeroſiorem hominum cetum:qui inibi naues tutabantur:propterea decreuimus proficiſci ad urbem chuchinam:ubi cōmercia exercere tutius quiremus.

Cap.LXXV III.

Quomodo naues onerauimus.

Cuchinum urbs

Oluimus igiť illinc cuchinum uerſus euntes quæ urbs abeſt a calechut leucis triginta:regnumq; eſt nulli parens ; & inter nauigandum : a nobis conſpectæ ſunt naues duæ:quæ(cum uela feciſſemus in eas)mox:a ſuis deſertæ ſunt : nam qui eas ducebant uecti paruis cimbis profecti ſunt in terram : nos uero accendentes eo : nullis compertis mercimoniis:præter orizam eas comburi iuſſimus:applicuim⁹ ergo ad urbē cuchinā uigeſimo q̄rto deceberis:& ī oſtio cuiuſdā fluminis āchoras iecim⁹:qb⁹ iactis præfectus nr̄ emiſit paupercultū

quendam conseruatum: qui sponte sua naues nostras fuerat ingressus: ultroq; in hispaniam proficiscebatur. Is igit̃ ad regem cõtendit & quæ nobis i urbe calechut euenerãt regi explicat: qui ubi hæc accepit: ut regẽ decuit: nobis compassus: uicem nostrã indoluit: exposuit etiam regi pfectum nostrum multa adduxisse: quæ libenter cum mercibus regiõis (si complacitum foret regi) cõmutatur⁹ erat: & ubi merces nõ placuissẽt pecuniã pollicebatur multiplicem: ad hæc respõdit rex ægre ferre illatas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se spectaret merces suas: aduentũq; eorũ grata habere: quandoquidem iampridem de fama: & probitate portugallensium certior factus fuerat: bonam ppea de eis opinionem induerat: accederemus itaq; intrepidi cõmutaturi nostra cum suis pro nostro arbitratu: Tunc nũtius nr̃ infit regi: nos nunq̃ ex uetere istituto cõsueuisse prius terram appellere: q̃ obsides dati fuissent: mitteret propterea e suis quempiam: ut mox accederent negociaturi. Tum rex his auditis: actutum duos patritios obsides dedit: ut confidentius accederẽt nostri qui cõmercia exercebant: hi igitur obsides regio iussu adiuere præfectum classis: sese illi committentes: præfectus uero ut uicissitudinem rependeret quattuor aut quinq; e suis in terram misit: negociatoremq;: & hos commonefecit: ut q̃ celerius possent expedirent merces suas. In uicem emerent eoꝝ mercimonia præcio aliquando: nõnunq̃ uero permutatiõe: prout conducibilius fore rati fuissent. Interea quoniam apud eos is iualuit mos ꝓ lege: ut i mari si qs comederit is nũq̃ regẽ uideat: obsidũ nemo adhuc comederat pmutabant̃ i diẽ ppea aliis succedẽtib⁹ tãtisp: donec alii comedissẽt. Igit̃ illic cõmorati sumus dies circiter. xv. naues exonerãtes nõ lõge ab urbe cuchina: ubi portus ẽ q dicit̃ Carnagallo: & ibi cõperim⁹ christiãos: iudeos: mauros: & Zapharas. Inuẽim⁹ ẽt ibi Iudeã quãdã de seuilia: q̃ ex cayro uenerat uisũ mechã: & ide cuchinũ: & cũ ea erãt duo christiãi: q asseuerabãt se ꝓfecturos hierosolimas: & ide romã: qđ ꝓfecto pq̃ gratũ præfecto nr̃o fuit: dũ itaq; naues nr̃æ exonerantur: ecce ingens classis regis calechut in mari apparuit naues supra. xxv. trahens: huius certior factus rex illico ad præfectum mittit quendam: qui ei nomine suo uim hominum maximam ad classem profligandam offerat: huic præfectus respondit se regi agere gratias: nec per id tempus opis suæ egere: se satisfacturum aduentanti classi ostẽsurumq; illis eorum futiles conatus: & re uera credidit haud quaq̃ sibi opus fore alieno auxilio: quoniam iamprdem expertus fuerat

Per internũtium regem cuchini alloquuntur

Obsides a rege dantur

Prefect⁹ nõnullos e suis in terrã mittit

Mos illorũ alias inauditus

Portus carnagallus

Classis regis calichut

eorū uires:& ipsi non accedebant:sed altum tenentes ab classe nr̄a una leucha aberant:nihilminus præfectus uela explicare iussit ab portu soluens:& obsides secum ferens:dimissis in terra:e nostris septem:& pleno gradu contendit in classem barbarorum:ratus nō difficulter se subacturum barbaros:uerum sequenti nocte classis nostra uentos haud habuit fœlices ut in hostes contenderet:postera uero die quæ fuit decima Ianuarii.M.D.I.propius alter alteri accessit adeo:ut congredi commode potuissemus:dum igitur utrinq; naues se bello expediunt:præfectus recensens suos uidit nauim sancini Tonari abesse propterea satius censuit si per id tempus temperauisset a pugna:decreuit igitur in patriam redire suam fauentibus uentis:nos tamen usq;quaq; per diem totam classis calechut consectata est:cum uero aduesperauisset mox euanuit : nos uero citato gradu patriam petebamus:dimissis septem e nostris : & duos nobiscum ferentes obsides:quos cepit præfectus enixe rogare ut se tempori accomodarent : nec desperarent : uerum cibum quempiam caperent:ut suæ uitæ consultum iret:nam triduo iam famem sustinuerant : tandem adducti ducis hortamentis comederunt non sine mœsticia:nos uero uersus Lusitaniam uela fecimus.

Præfectus classis i classem barbarorū cōcēdit

Vtrinq; naues se bello expediunt

Cap.LXXIX.

De rege chanone amico nostro.

ITaq; dia.xv.Ianuarii ad quoddam appulimus regnū qd̄ chanonā appellant de Gafferes:quodq; ab calechut parum abest: & eiusdem sunt linguæ:dū igiť e regione regni hmōi nauigamus rex ad nos amice nunciū mittit qui referat se ægre tulisse:q̄ eo priꝰ non concesserint q̄ alio iuissent:uerum eos hortari plurimum ut si merces non habent:quæ uoto suo faciant satis:se uberrime daturum protinus:ad hæc præfectus respondit oneratas iā esse naues:nec alterius egere nisi cinamomi bacharis centum:quæ sunt. cccc.cantara : id est uasis genus:hoc accepto rex illico ad ducem cinamomum mittit diligentissime fidenterq;:pro eo dedit præfectus pecuniam signatam cruce: cruciferos appellant:posthæc eo conuehebatur cinamomi plurimum certati cimbis frequentantibus:uerum nullus supererat ulteriori merci locus: onustæ erāt admodum naues:rex uero ratus nos non habere pecunias. rursus ad nos mittit:qui renuncient regem sponte daturum mercimōia absq; pecuniis:soluerēt modo cum rediissent:nec ob id desineremus cōmercia nostra absoluere : quoniam audiuerat regem calechut bona nr̄a

Regnum Chanonæ

Rex ad præfectū classis mittit

deprædatum fuisse publicatis nostris mercimoniis : ac illata hominum christiani nominis strage non mediocri:addebat ēt cōpertū habuisse iā pridē inconcussam fore portugallensium fidem:se ppea esse prope addictum nobis:huic itaq; regiæ uoluntati:& opinioni de nobis tā benigne correspōdens noster præfect⁹ (ut erat uir acerrimi ingenii) nō uulgares retulit gratias:& eas se relaturū quādoq; ingenue professus est & introducto nuncio uim pecuniarū maximam:quæ supsuerat:ostendit: & rursus querenti regi an alicuius egeret:respondit nullius:nisi uiri cuiuspiam:quē secum in patriā ducat:qui rerū portugallensium testimoniū locuplex aliquando regi faciat:rex igitur protinus patricium quendam misit:qui nobiscum iret in patriā:non prius tamen illinc soluimus q̄ de obsidibus regi chuchini scriberemus:certiorem facientes regem : nos ire in Lusitaniam:& obsides fore apud nos sua causa in præcio:& fauentibus superis redituros q̄primum :& nostros insuper suæ altitudini cōmendabamus:dedit etiam præfectus noster negociatori lr̄as:quibus hortabatur uirum:& socios ut bono essent animo:& negotiarentur tātisp : donec redirent:futurum sibi decus ingens quod inibi christianū nomē exornent:cum apud immortalem deū:cum ēt apud principem nostrū: & reliquos conterraneos omnis. Itaq; apud hunc regē diem unam duntaxat consumpsimus. Illinc soluentes:uela uentis dedimus:iter facientes uersus melindæ regnū ultima Ianuarii luce sinum traiecim⁹ melindæ: & ibi nauim comperimus combaie ex melinde regno : ueniebat onusta mercibus cōplusculis:hanc cepimus:arbitrati fore mechæ regni : aut maurorum:ferebat enim supra trecentum uiros sexus utriusq;:ubi uero apparuit eam esse regni Gābiæ:mox dimissa est:passa iacturam nullā: pilotū solū accepimus ab eis:& demum iter nostrum persequuti sumus.

Nauē cābaiæ capiunt

Cap. LXXX.

De naufragio sinus melindæ.

Die.xii. Februarii sub noctē piloti omnes.i.itineris duces & reliqui:qui cartam nauigationis optime callent:terram applicuere:tum Sanctus Tanarus:qui præfectus erat īgētis nauis ultro se obtulit itineris præuium : & explicatis uelis : ipse rates omnis preibat:& ecce nocte intempesta:mare seuit undabundum admodum: classem actutum conturbat : modo huc modo illuc impellens : & tandem sancti nauim impulit in sicum : cepit protinus conflagrare : ubi ignis emicuit mox certiores huius inauspicati euentus reliquas naues

Sanctus tanarus

Nauis incēditur

reddidit:quo uiso igne:iussit præfectus classis naues eo uela facere ubi ignis emicuerat:nox erat tenebricosa cũ lũa pnox minime foret:uẽti et magis inualescebant:adeo ut uix tempestatem ferre possemus:non audebat propterea classi propius accedere:ne & aliæ naues igne corriperentur:misit itaq3 eo paruas cimbas ut iactis in pelagus mercibus: uel ipsos homines uendicarent ab incendio: uerum nauis iam dehiscebat: conflagrabatq3:ut nullus spei locus superesset:ardebat enim tanto incẽdio:ut prope naues alias ignis corriperet.his uisis uela deferentes remigare cepimus:& omnium mercium nauis combustæ iacturam fecim⁹: saluis tãtum uiris: nam aromata omnegenus ferebat nauis quæ arsit: & ea erat ducentorum doliorum capax:& in hoc sũmersu: & conflagratione nihil prorsus seruatum est.uiri enim solis tunicis interioribus induti incendium euasere.illinc itaq3 soluentes prætermisso regno melindæ: quoniam eo concedere minime licuit uersus monachiæ prouinciam iter direxim⁹. & inde ligna:& aquã sumpsimus reductis in terram nauibus: ne ab fremente salo summergerẽtur.nam plenæ rimarum erãt undequaq3 perfluentes:tunc præfectus classis misit sanctum quæsitum celocem quampiam:necnon pilotum quo præuio insulam Zaffale explorarem⁹: interea nos naues farciebamus: inde soluentes:petere ĩstituimus locum quendam piscosum ubi pisces erant innumeri.ibi igitur uberrime piscati sumus:& cum multum piscium consecuti essemus:illinc abeuntes in atrocissimam tempestatem rursũ incidimus:quæ perinde nos interturbabat:ut coacti fuerimus gradum referre:& dum sic iactamur maris fluctibus:nauis quædam e nostris correpta est ab seuiente salo.

Nox erat tenebricosa qa luna pernox non erat

Nauis cõflagrauit

Versus prouinciam monachiæ tendunt

Nauis a tempestate submersa

Cap.LXXXI.

Quot naues redierint in Lusitaniam.

Taq3 post tot naufragia: & animi interturbationes: & fere omnium rerum iacturam: ac intertrimenta:die pasce Sancti Pneumatis caput bonæ spei appulimus. id.n.est promontorium:quod Pomponius frontem affricæ appellat:ubi affrica se cuneat: & fastigiatur admodum. Inde uero uentis prosperis ad id oppidum: quod adiacet promontorio uiridi deuenimus: Regnum Tesenice dicitur:ibi itaq3 nacti sumus liburnicas tres: quas nuperrime Rex Lusitaniæ eo miserat gratia explorandi orbis: ut est uir ad magna quæq3 altus & educatus. Illic etiam comperimus nauim quandam: quæ seuiente freto a nostro conspectu euanuerat: e regione hostii sinus

Ad promontorium bone spei applicãt

Vir ad magna quæq3 altus

mechæ:nam in urbe quadam cõmorati fuerant:ubi & cimbam : & maiorem hominum partem reliquerant:redibat enim nauis uiros septem tantummodo ferens:eosq; ægrotantes:utpote qui uinum non bibebãt: nec itẽ aliam aquam:q̃ pluuiam bibebãt in nauiiut assolet :collectam : tandem aliquando appulimus ulisbonam. solum patrium: fere ultima iulii:postridie uero superuenit ea nauis:quæ euanuerat dum rediremus:necnõ & sanctus Tonarus cum celoce quam fabricatus fuerat i insula Ziphile:& is nobis referebat eam insulam esse perq̃ angustam in ostio cuiusdam sinus ab mauris cultam : & ibi montes fore:ubi aurifodinæ sunt q̃plurimæ:addebat etiam eo complusculi alii contendere emẽdi auri gratia permutatione rerum multarum:& id tempus quo sanctus illuc cõcessit:comperit ibi q̃plures maurorum naues:cepitq; inibi maurum:qui apud eum tantisper obsidis officio fungeretur:donec christianus quidem rediisset:quem ipse in arabiam causa explorandæ regionis destinauerat:cum autem nusq̃ comparuisset: uela uentis dedit : secum ducens maurum:& tandem in patriam diu optatam peruenit:nec etiam id uos latere uolumus:ulisbonam e tanta classe sex dũtaxat naues rediisse : reliquis pessundatis cum hominum strage : necnon mercium infinita iactura.

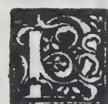
Vlisbonam rediere

Aurifodine

E magna classe:sex naues tantum rediere ulisbonam

Cap.LXXXII.

De pondere:& moneta eorum.

POstq̃ in superioribus meminimus mercium fere omnegenus : superest nunc:ut nonnihil de precio :& pondere earum in medium afferatur. Igitur in urbe calechut bacar nucum muscatarum : id est mensuræ genus continens cantaros quattuor : non pluris uenditur : q̃.cccc.l.fauis : & faui.xx . Ducatum idest numum aureum efficiunt.

Preciũ merciũ & põdus

Item cinamomi bacar.cccxc.fauis.
Item faracula aridi Zenziberis:idest.xx.bacari pars fauis sex.
Item faracula Zinziberis sacharo conditi fauis.xxviii.

Item bacar Tamarindi.fa.xxx.	Item.ba.Piperis peerioris.fa.cccc.
Item.ba.Zerombeci.fa.xl.	Item.ba.Mirabolani.fa.D.lx.
Item.ba.Zedouarie.fa.xxx.	Item.ba.Sandali rubri.fa.lxxx.
Iaem.ba.Lache.fa.cclx.	Item.ba.Sandalii.fa.c.lx.
Item.ba.Masticis.fa.cccc.xxx.	Item.fa.canfore.fa.c.lx.
Irem.ba.Piperis.fa.ccc.lx.	Item.fa.Thuris.fa.v.

Item.fa. Belzuini.fa.vi. Item.fa.Ligni aloe.fa.cccc.
Item.fa. Cassiæ.fa.ii. Item.fa.Reubarbari.fa. cccc.
Item.ba.Garophili.fa.Dc. Item.fa.Opii.fa.cccc.
Item.ba.Sandali albi.fa.Dcc.
Itē mitricale ambre qđ unzie sex cū q̄rta efficiūt mitricale unū ambre.
Item.ba.unū.xx.farazole efficiūt:farazolā uero.xiiii.aratollæ: & tertia pars unius efficiunt portugallensium: quoniam Venetiis.xxiiii.aratollæ libr. efficiunt.xxxii.& secūdā partē:ad sum nā igit numus aureus non pluris ualet q̄.xx.fauis:posthæc dicendum est de præciis rerum quas domo attulimus uidelicet quanti uendantur in urbe calechut.
Item.fa.æris.fa.xlv. Item.fa.coralli albi.fa.mille.
Item.fa.plumbi.fa.xviii. Item.fa.coralli obliqui.fa.Dcc.
Item.fa.argenti.fa.liiii. Item.fa.coralli nothi.fa.ccc.
Item.fa.aluminis.fa.xx.
Item almenum unum quod est pondus excedens mensuram portugallēsium aratis duobus & medio:quod efficiet libr.tres uel circa more ueneto:& hoc pondere uendunt crocum fauis uidelicet.lxxx.

Cap.LXXXIII.

De regionibus unde cōportantur aromata.

Vnde aromata aduehuntur

On absonū igit crediderim si eorꝫ locorꝫ nōnihil meminerim: unde afferunt aromata fere omniū generꝫ.Piper itaq; aduehitur:e turri quadam quæ est ultra calechut secus littus ad leuchas fere.L.Cinamomū mittit regio dicta Zalon:nec alibi īuenit: ea ē supra calechut itinere leucharꝫ.cc.lx.Gariophilum fert meluza regio: q̄ abest a calechut ad leuchas duodecī more Lusitāo ī loco q dr canāor. Nuces uero muscatæ:& mastix afferunt ex meluza: q̄ abest a calechut leucis. Dcc.xl.castoreū hoc ē muscatū uēit e ꝓuīcia q̄dā q̄ dr pego:distāte a calechut leucis.D.uniōes uero ꝓceriores affert plaga armuzi citra urbē calechut leucis.Dcc.spigᵒ nardᵒ:& mirobalanus aduehunt ex cōbaia ꝓuīcia citra calechut leucis.Dc.cassiā ī surculis mittit urbs ipsa calechut:mittūt uero sua thura sabei citra calechut leucis.Dccc. mirrā Fartica fert regio citra calechut.Dcc.lignum āt aloe: & Reubarbarum Camphorā:& calingā mittit chiua regio ultra calechut ad mille leucas. Zerombā fert calechut:cardamomum maius canona mittit oppidū calechut:lōge ab eo leucis duodecim.Piper lōgū in same īuenit:bēzui:& zan ultra calechut leucis. Dcc.tamaridum:& zedouariā mittit urbs ca

Castoreum

Vniones ꝓceriores

Mittūt thura sabei

lechut lacham mittit oppidum dictum samoterra ultra calechut leucis. ccccc . Brasille fert regio Tanazar ultra calechut leucis.D. opiũ fert plaga adde citra calechut.Dcc. Satis igit̃ ac sup dictũ sit de põderib⁹ & reꝝ præcio:necnõ de locis unde hæc aduehunt̃. Finis.

Incipit nauigatio regis hispaniæ : qua multas regiones hacte-nus orbi icognitas inuenit.Inuẽtasq; coli iussit: & frequentari.

Cap.LXXXIIII.

Quomodo res hispaniaꝝ dedit liburnicas duas christophoro colũbo.

Itaq; christophor⁹ natiõe italicus:pria genuẽsis gẽte colũba: uir erat ꝑcera statura:colore ad rubedinẽ iclinato: facie oblõga.Is cũ diutius i regia regis hispaniaꝝ iuictissimi diuersatus fuisset:aium iduxit ut hactenus inacessas orbis ptes pq̃ diligẽter pagraret:petiit ppea rursus & iteꝝ istãtissime ab rege memorato:ut uoto suo tã pio nõ deesset:futurũ sibi:& toti hispãiæ decus pclaꝝ adseuerabat si sua opa:& ipẽsa nouas inaccessasq; regiões nact⁹ foret:& ad id opus nauãdũ ultro se offerebat:nã pollicebat̃ plures posse nancisci i occidẽte i sulas:q̃ ad usum:imo ad delicias mortaliũ minime forẽt ineptæ : & iprimis i eis isulis:q̃ cõterminæ sunt indiæ iuenire posse arbitrabat̃: bacas i.uniones lapidesq; præciosos fere oẽgenus:necnõ aromata oĩsariã auri q; plurimũ.hæc meditãtẽ rex:& regina idẽtidẽ derisere: utpote cogitãtẽ inania:& pẽsi nullius:uertebat̃q; hic sermo ꝑpe i fabellã:tãdẽ pactis ãnis.viii.isistẽte adhuc colũbo cepit rex his sermõibus aures præstare attẽtiores:decreuitq; post multa experiri uiri ingeniũ:ppea i effectũ huius celebris instituti:iussit liburnicã unam:& celoces duas oĩ genere annonæ armamẽtorũq; cõmuniri: quibus expeditis prima septẽbris luce. M.cccc.xcii.soluit ab hispanis littoribus & diu optatũ iter agressus est.

Christophorus colũbus

Bace

Rex uotis columbi annuit

Liburnica una & celoces duæ expediũtur

Cap.LXXXV.

De insulis compertis ab columbo uiro acerrimo.

Itaq; soluit:a gadib⁹ iter faciẽs uersus isulas fortũatas:q̃s nũc hispãi appellãt canarias:ob id q̆ cãib⁹ maxie abũdẽt : ãtiq ue ro fortũatas dicebãt.hæ.n.absũt a gadib⁹.M.M.cc.ꝑut ipsi cõputãt suas leucas:dãtes unicuiq; leuce.M.iiii.fortũatas ppa eas dixeř ob aeris miram temperiem cœliq; clementiã:sunt i climate per syenem uersus meridiem: eas incolunt ferinæ gentes:quibus nulla est religio : nullius dei timor : nulla uerecundia : utpote qui nudi incedunt ꝑusq; quaq;:eo columbus concessit aquæ nonnihil sumpturus ut ue inibi

Soluit a gadibus

Fortunatæ insulæ nunc canarie dicũtur & sunt i climate diasienes

Canariorũ mores

Qui sulcāt incomperta maria labores maximos exanclant
Variæ insulæ cōpertæ

socii prius parumper conquiescerent:q̄ atrocioribus assuescerent laboribus:nam qui sulcant maria incomperta: his necesse est prope labores innumeros exanclare:solués igitur illinc arabat maria:& per dies.xxxiii. totidemq̨ noctes nauigans uersus occidentem:nihil telluris unq̄ apparuit:tādem e specula quispiā insulas quasdam conspicatus est:propius accedentes uidere insulas.vi. quarum duæ erant ualtissimæ: eisq̨ nomina indidit alteram ispanam:ioannam alteram nuncupauit.

Cap.LXXXVI.

De magnis Insulis.

Lusiniarum concentus
Amnes limpidissimi
Ventus chorus
Malus arbor nauis
E faucibus neptuni erepti socii
Fugax hominum genus
Scita nesciunt obsonia

IOannam non satis compertum habuere utrum foret insula uel ne: dūtamen eius latera legunt:audiuere innumeros auiū concentus:& imprimis lusciniarum :quæ densissimis nemoribus inerrabant:mense nouembri:inibi ēt conspexere limpidissima flumina eademq̨ ad potandum suauissima:portus magnos celebresq̨: & cum uento choro nauigarent:prouecti sunt magis secus insulæ littora: nusq̄ tamen ad calcem peruenere:cum igitur progressi fuissent fere.M. Dccc.& nullum terminum adhuc comperissent credidere continētem fore:propterea decreuere gradum referre:impellente pelagi seuitia:nā malus.i.arbor nauis nutare incipiebat:conuertit itaq̨ nauim ad oriētē: & mox deuenere ad eam insulam quæ dicitur Ispana: & cum summe appeterēt terram explorare quæ ad aquilonem uergebat:& iam ipsis terræ appropinquantibus:condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est:adeo ut iam dehisceret:uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi:mox accurrūt cum cimbis uiri celocis alterius:& socios e faucibus neptuni eripuere fere moribundos:cum terram appulissent conspecti sunt ab incolis eius insulæ:qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima:nō aliter q̄ si fugacē leporem consectaretur canis: genus inauditum:nostri tamen uestigia persequuntur fugientium: & mulierē quandam corripuere:quam cum ad naues reduxissent uino: & obsoniis prope distentā:& eleganter uestitam missam faciunt:nam ipsi nudi incedunt:& humaniores ignorant delicias.

Satura & nouo cultu amicta mulier alios ad commercia prouocat

Cap.LXXXVII.

De situ:& moribus ispanæ insulæ.

QVāprimum igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta:cultuq̨ insolito uestita decentissime: alii hac liberalitate adducti mox certatim:cateruatiue ad littus concurrunt:rati ge

nus esse diuinũ:nã desiliebant in pellagus secũ ferentes aurũ : qđ cum ollis testaceis uasisq; uitreis pmutabant:pro minima quaq; re ẽt despicabili aurũ dabant: exempli grã:si qs dedisset frustũ speculi confracti protinus aurũ consequebat:contracta igitur amicicia uigentibusq; commerciis:nostri cepere diligentius eorum uitã:& mores explorare:compereremq; protinus eas regem habere:ppea petẽtes mediterranea:hoc est in interiora insulæ:ab rege eorũ perq̃ honorifice sunt excepti:cum uero ad uesperauisset:edito signo de more salutandæ uirginis:nostri genua plicabant quos emulabantur barbari itidem agentes:ubi nostri & crucem seruatoris tropheũ uenerabantur:eam & ipsi condicto colebant :hi etiã ubi uidere nauim pessundatam certatim confluebant :cum cimbis suis aduehentes nostros:& ab undabundi maris faucibus eripientes:cimbas huiusmodi appellant canoas:quæ ex sola caua arbore factas nõ quidem ferro sed cote preacuta:excauant etiam longiores naues .i.Liburnicas octuaginta remorũ capaces:ferro carent omni:propterea nostri admirabantur quonam modo quirent domos construere : quas conspiciebant miro modo extructas:necnon alia arte fabrefacta faberrime : uerũ cote ut diximus pro ferro utuntur:acceperunt etiam referentibu samicis nõ longe ab ea insula fore quosdam populos qui carnibus uescebantur humanis:Iccirco ubi nos uidere crediderũt antropophagos esse:ideo effusissime fugerũt:canibalos appellant ferinos populos:q in cibatu hoĩes habeãt gratissimos:hos nñi præteriuerant eos ad meridiẽ relinquẽtes :

Ab rege eorũ honorifice excepti sunt

Mos salutã de uirginis ut fit apud nos uesperi

Ex caua arbor cymbe

Cote pro ferro utuntur

Antropophagi canibali

Cap.LXXXVIII.

De canibalorum moribus.

IGitur hi populi mœstissime conqrebantur nobis de efferatis illorũ moribus:nam aiebant eos in se nõ aliter seuire q̃ tigrim uel leonẽ quẽpiã in mansuefacta animalia:horresco referens : Impuberes(si qui corripiunt) exectis testib⁹ saginabãt uti nos gallos gallinaceos:ut lautius eis uescamur:puberes uero mox cõtrucidãt:qb⁹ exenteratis:illia comedũt recẽtia:mẽbrorũq; partes extremas: cetera saliũt:adseruãtq;:ut nos isitia:& farcimina oĩs generis:nã isitia fiunt ex sanguine aprugno uel bubulo:aut ex carnibus teselatim concisis:alii apexabo appellant.haud dubie est genus farciminis:mulieribus haud uescũtur:uerũ eas ad prolẽ:ueluti nos gallinas ad oua:seruant : si qua est an⁹ ea mancipii uicẽ gerit:ppea hæ isulæ:quas iã subegim⁹ :ubi audiũt ad uẽtare hos efferatiores imanesq; populos:actutũ dãt terga:licet sagittis

Efferati mores

Impuberes exectis testibus ad sagina seruant

Isitia uel apexabo quæ

Mulieres ad plẽ ut nos gallinas ad oua seruam⁹

utant̃:nõ sunt tamẽ tantarũ uiriũ ut compescere eos queant:nã pauci complures fundũt:ut puta centũ decem profligant canibali:nalq̃ cominus congrediunt̃:fuga tantũ sibi consulũt:nos nequimus aliter itelligere quos deos colãt alios:q̃ solẽ:& lunã cœlumq; .Mores uero aliarũ insularũ iccirco nõ referimus:quoniam ob angustiam temporis:& iterpr
ætum penuriam de eis nihil comperti habuimus.

Colunt solẽ & lunam celumq;

Cap.LXXXIX.

De moribus illorum qui hispanam insulam colunt.

Vius insulæ cultores loco panis utunt̃ radicibus quibusdam: quæ sunt (si magnitudinẽ formãq; spectes) instar napi:sapo rẽ hẽnt quẽ moles recentesq; castaneæ:ages uocãt:aurũ apud eos ẽ i pcio:id.n.aurib⁹ apẽsum ferũt:suis nõ emigrãt finib⁹:nec ut alii ultro citroq; comeãtes cõmercia exercẽt: cepim⁹ eos percũctari signis ubi eruerẽt aurũ.itellexim⁹ ab eis legi i arenis fluminis cuiusdam: q̃d ex editissimis deriuat̃ mõtib⁹.Id.n.labore eximio colligũt fundũtq; i frusta:& demũ i bracteas.i.laminas:uerũ ubi nos eram⁹ nõ nascit̃:aliũde aduehit̃.uti circũuecti isulã re ipsa cognouim⁹:quoniã postq̃ illic soluim⁹:deuenim⁹ ad quoddã flumẽ:quo profecti sumus: sumẽdæ aquæ gr̃a & ibi auriferas cõspexim⁹ arenas: ibi q̃trupedia nõ nisi cuniculos uidimus:serpẽtes uero imẽsæ uastitatis:nũerosioresq;:quos fert isula sed inoxios cõspexim⁹:necnõ siluestres turtures anates nr̃is pceriores:anseresq; oloribus cãdidiores:uerũ capite tãtũ rubeo erãt:ibi & psitaci cõplures:alii coloris prasini:fului alii:alii uero idis nõ absimiles.i.torquæ miniato:tulere ex his igit̃.lx.uersicolores:cõiecturãq; ex his alitib⁹ fecimus nõ lõge idiã fore:uerũ huic sentẽtiæ nõ adstipulabat̃ spheræ ratio: & iprimis philosophus i illo de cœlo:& mũdo:senecaq;:& alii cõplusculi cosmographiæ haud exptes:q adseuerãt hispanias nõ multũ ab india abesse:maritimo præserti itinere:hæc igr̃ isula suapte natura gignit masticẽ:aloe:& alia his nõ dissimilia:& iprimis grana q̃dam rubea:quæ pipere sunt acriora:cinamomumq;:& zinziber nostri tulere.

Ages radix ex qua panis cõficit̃ illorũ Finibus non emigrãt suis

Auriferæ arenæ
Anseres olorib⁹ cãdidiores
Multiiugi psitaci
Spheræ rõ
Philosophus
Seneca

Cap.XC.

De uiris quos columbus gr̃a explorandæ Insulæ dimisit.

Gitur columbus de cõpertis terris satis:ac super lætus:utpote quidebat̃ nouũ cõperisse mundũ:cũ uero primũ uer iã appeteret:decreuit pr̃iã repetere suã:dimissis apud regem uiris xxxviii.q perq̃ diligẽter sciscitari:& explorare deberẽt locorũ situs:ac re

Primũ uer appetebat

giõis mores:frugũq; ac arboꝝ naturã.Rex enim appellat̃ guãcranillo: cum quo iniit fœdus maximũ:commẽdauitq; illi suos arctissime:adeo ut intuitus eos pio obtutu:coram columbo illachrimare ceperit:misera tus conditionem remanentium: tandem columbus iussit uela uẽtis da re hispaniã uersus:secum ducens ex insulanis uiros decem: non alia ma gis de causa q̃ ut eorum linguã aliquãdo discerent: quoniã id consequi haud difficulter poterãt:nam caracteribus nr̃is suũ idioma scribi probe potest:cœlũ appellant turci:domũ boa:aurũ cauni:uirũ ꝓbũ: toyno: nihil:maxani dicunt:reliqua uero noïa æque:ac nos nostra:proferunt.

Guãcranillo rex
Columbus soluit illinc
Caracteribꝰ nr̃is nõ difficulter eorũ idioma scribitur

Cap.XCI.

Quomodo columbus fuit dictus admirans mare.

REx itaq;:& regina hispaniarũ nihil magis gerebant in uotis: imo supra uota:q̃ ut almã christi fidẽ i dies augerẽt:auctamq; colerẽt:& cultã summope uenerarẽt̃:ꝓpea id eximie obserua bãt:ut hæ gentes quæ hactenus nomẽ christianum ignorauerant tandẽ aliquãdo ope:& industria sua:scirent unã esse christi fidem:extra quam nulla est salus:nec redemptio.Inq; huius rei specimen decreuere sum mis honoribus columbũ prosequi:nihilq; prætermittere:qđ ad cultũ: & decus eius spectaret:Igit̃ uultu sereno eum excipiũt condecorantq; ĩnumeris titulis:& ꝙ apud hispanos eximius ducitur honos confessum ipsum recipiunt:uolueréq;:ut deinceps nõ columbus:sed admirãs ocea nũ appellaret̃:& ut licuit colligere ex admirantis sermonibus: sperabat ꝓpe diem fidẽ nr̃am magna incremẽta habituram:si hæ insulæ ad fidẽ reducerent̃:In cõmerciis uero:& aliis mortaliũ emolumentis:qbus ple runq; omnes inhiant:nullã prope spẽ collocauerat: Itaq; serenissimi re ges iubent ut protinus liburnicæ.xvii.expediantur: quæ arcẽ in prora hẽant:idest speculam unde eminus speculantur:celoces uero duodecim absq; specula inq; eis hominũ mille ducentũ:qui omni genere armorũ cõmunirent̃.Fabrosq; lignarios.i.carpentarios:artificesq; fere omniũ generꝝ ære ãnuo cõduxit:q classẽ seqrẽt̃: equites ẽt quosdã cẽturiauit: ut nihil classi deesset:qđ ad ualidã expeditionẽ spectaret: colũbus uero sues & boues sexus utriusq; i classem introduxit:triticũq; & ordeũ:ac le gumia ꝓpe oẽgenꝰ cõrrogauit ĩ nauibus:tũ ut uitã ĩ naui diutiꝰ ꝓtra heret:tũ uel maxĩe ut inibi terræ mãdaret semina:tulit ẽt arboꝝ taleas q̃s ibi plãtaret: quoniã id genꝰ illic haud quaq̃ arbores uisunt̃: nã pre ter pinum:& palmas:nullas habent arbores nobis cognitas:& hæ mira

Cultores fidei rex & regina
Extra fidem christi salus nulla
Colũbus in magno estimatu apud regẽ & reginã hispaniarum
Confessum ab regibꝰ recipi:maximꝰ ducit̃ apud hispanos honos
Columbꝰ deinceps dictꝰ est admirans occeanum
Liburnice xvii.expediuntur
Celoces duodecim

ubertate crescũt:adolescũtq; i tãtã altitudinẽ:ut nõ facile referri pos-sit ob maximã soli ubertatem. sunt.n. illorũ fructus prope innumera-biles:uerum nobis incõperti:aiuntq; sub sole feraciorẽ tellurẽ minime fore:instituit etiã noster columbus secum ferre instrã omnis generis fer rea:quæ conducerẽt urbi colende ut in noua regione nouas urbes con derent:quæ forẽt suoꝝ tutissima receptacula:multiq; insuper regis cliẽ tes:contubernalesq; ultronei se obtulerunt huius nauigationis socios:de siderio comparandæ gloriæ ꝓuocati gestis columbi præclaris:Igit̃ pri ma septembris soluere ex cades:uentis prospere flantibus:& prima octo bris applicuere insulã canariam eam inq̃:quæ fericta dicit̃:quarta uero octobris uela fecere uersus meridiem:nihilq; comperti de eorũ nauiga-tione usq; ad hiemale equinoctiũ habuimus:at uigesimo tertio martii re ge ac regina discũbentibus:mox affuit ueredarius quidã:q renunciauit celoces duodecim applicuisse cades:successũ autem nauigationis ulte-rioris quinta aprilis luce.M.D.IIII.german⁹ frater altricis primogeni ti regis missus ab admirãte ad regẽ ꝑuenit cũctaq; retulit q̃ i sequẽtib⁹ adnotabũt̃.

Vbi arbores uberãt & lu-xuriant pluri mum

Vrbes noue condite

Cliẽtes regis ad emulatio-nẽ colũbi ꝓ uocãtur

Canaria insu la

Hiemale eq noctium

Veredarii

Frater altri-cis primoge niti regis

Cap.XCII.

Quomodo admirans adiuit canibalorum insulas.

Taq; prima octobris admirans colũbus soluit ab canariis flã te affrico ad leuã iter faciens meridiẽ uersus adnauigauit.xxi. diebus:priusq̃ tellurem conspexerit aliquã:tandem deuenit ad canibaloꝝ insulas sepe dictas:& prĩo cõspectu uidere nr̃i insulã uastissi mã : adeo arboribus condensam:ut uix discerni posset:utrũ silua foret uel ne:& quoniã is dies erat dominicus:dominicam eã nuncuparũt : & ubi cognouere cultã fore:minime uisum est illic gradũ sistere :sed ultra progressi sunt.In his igit̃.xx.& uno diebus sua sententia sulcarunt ma ria per leuchas fere.M.cccxx.nã per id tempus aquilonẽ uentũ prospe rum semper habuerant.deinde soluentes ab dicta insula : breui ꝑuene-re ad aliã insulã omni genere arborum refertissimã:quæ inenarrabilem suauitatis odorẽ fragrabat:nonnulli allecti amenitate loci in terram de scendentes nihil animatum ibi conspexere præter lacertas inauditæ ma gnitudinis:eam crucem appellarunt:primoq; loco de cultis post insulas canarias conspecta est:& hæc erat canibalorum insula ut re ipsa demũ cognouere id adfirmantibus interprætibus hispanæ insulæ : quos secũ ducebant:circunuecti itaq; insulam:casas humiles conplusculas com-pererũt:nam uicatim degunt.xx.uel ad summum.xxx.domus simul:con-

Peruenit ad insulas cani-balorum

Arbores fra grãtes mirũ odorem

Lacerte ꝓce riores

Vicatim ha-bitant

tinenterq; dispositæ in orbem ambientes plateam quandā cuius diame ter erat orbicularis:domus erant ligneæ amphitheatri instar :hunc mo rē construēdi ædes seruant:erigunt complures eminentissimas arbores in orbem:inq; eis trabes figunt quibus arbores inherent :fitq; ut his ful cimentis minime ruant:Imbrices uero:cum domū coopiunt ita consti tuunt:ut formā tentorii efficiāt:surgitq; in modū piramidis.i.in acutū: demū has sic dispositas arbores intexunt palmarum foliis:& quarūdam aliaꝶ arborum:ut & uentos:& imbres tutius arceant:introrsus uero tra bes texunt funibus bombicinis:& radice quadam sparto minime absimi li:cubilia hēt eminentissima quæ feno : & bombice sternunt:porticus hēnt maximas ubi sachara colocant:& ibi ēt conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas:quas duo angues immensæ uastitatis sustentabant eas credimus esse eoꝶ idola.uerū comptum hūimus statuas huiusmodi solū ornatus causa erectas fuisse:quoniā hi solē:& planetas tantūmodo adorant:eo igit̃ ubi nr̄i applicuere mox uiri:& mulieres effuse fugerūt: deserentes eorū domos ubi uincti erant impuberes complusculi: quos ad saginā adseruabant:necnon anus complures quæ mancipioꝶ obibāt officia.protinus ad nos contenderunt:at nr̄i igressi eoꝶ domos animad uerterūt illic uasa esse fictilia omnegenus:quæ nos famia appellamus:in quibus elixabant carnes humanas:psitacis:anseribus :& anatibus simul admixtis:alias autē uerubus impositas torrebant:selectis ossibus:& bra chiis humanis:quibus pro ferro utebant̃:ut sagittis adfigerent suis :fer rō enim prorsus carent:uidimus etiam ibi impuberis caput nuperri me abscisum: sanguine adhuc defluēte:hoc erat trabi adfixum.hæc In sula quattuor ingentissimis irrigatur fluminibus:guadalupeam appel lauimus:quoniam non est absimilis monti illi sanctæ Mariæ:quem gua dalupum hispani uocitant.Incolæ uero garachanam.fert hæc insula psi tacos fasianis multo maiores:nec aliis similes:nam alas habent uersico lores :cætera rubei : tantaq; psitacorum apud eos copia ut apud nos cicadarum:& licet eorum nemora sint psitacis referta: eos tamen sagi nant:quos habent in cibatu gratissimos:mulieres uero quæ confugerāt ad nostros admirans nostro ritu exornari iussit : & complusculis donari muneribus:mandans ut protinus eas ad canibalos mitterent :quoniam hæ probe nouerant quo fugissent canibali :itaq; mulieres ad canibalos profectæ sunt:quo factum est ut mox canibali : ad nostros accurrerint pellecti muneribus quibus donatæ mulieres fuerant : autumantes iti

Modus con struēdi ædes eorum

Planetas co lunt

Impuberes ad saginam

Elixant hu manas car nes

Torrent car nes huma nas

Guadalupa insula

Proceriores psitaci

An' exorna te

Canibali mu nerib' ꝓuo cati

dem consequi posse:ubi uero coram fuere siue timore:siue scelerũ cõsci entia:mutuo sese respiciẽtes illico terga dedere:proxima petẽtes nemo ra:at nostri qui inerrabant insulæ explorabundi:cimbas eorum omnis confregere:& illinc soluentes adiuere socios suos quos dimiserant in hispana insula primo itinere:& dum eunt:utrinq; complures præteriere in sulas:ab ea parte uero:quæ respicit aquilonem apparuit insula:cuius in qlini nr̃os ĩterpretes:quos ab ĩsula hispana duxerat admirãs ĩtelligebãt: necnõ eos quos uendicaueramus ab seuitia canibalorũ :dicebant uocari matininam:adfirmantes eam cultã esse ab solis feminis :quæ statis anni temporibus coibant cum canibalis :ut solebant olim amazones:prolem partiebant:mares dabant parentibus:feminas uero fouebãt ipsæ :aiunt etiam has fœminas specus habere altissimos:quo se recipiunt ubi extra stata tempora quispiam eo concesserit:& ibi se tutantur sagittis propulsantes hostem:si forte fortuna explorauerint aliqui aditum : propterea nostri per id tempus propius accedere nequiuerunt:præter nauigantes insulã ad.M.fere.L.Inuenimus aliam insulam :quam interpraetes aiebant esse aprime cultam:habitatoribusq; frequentissimã:& inter alia habere innumeras fruges:& prope omnia quibus uita humana carere nequit:& quoniam montes hẽt paltos eam montẽ appellauim⁹ ferratũ: at nostri interpraetes:& hi quos asserueramus ab atrocitate canibalorũ adfirmabãt canibalos aliquãdo longa metiri itinera supra mille miliaria ut carnibus uescantur humanis:postridie illius diei nacti sumus aliam in sulam:quæ quoniam erat obrotunda admirans eam nuncupauit sanctã Mariam rotundam:supra istam comperimus aliam:cui diui martini no men indidit:uerum in neutra istarum stationem fecimus:perendie uero aliam inuenimus:quam aiebant longitudine esse.M.cl.ab parte uideli cet occidentali in orientale latus : referebant mira de ea interpræ tes : ꝙ uidelicet foret summe ferax . & pulcherrima : hanc postremo appellarunt sanctam Mariam antiquam:post eam comperit fere innu merabiles insulas:uerum longe ab predicta.M.prope.cccc.Interq; eas quedam cæteris præstabat magnitudine:quæ dicebatur ab incolis Ay Ay:nr̃i uero nuncuparũt sanctam crucem:eo appulimus:ut aquam hau riremus:at admirans emisit triginta uiros : qui explorarent diligenter insulam :qui mox quattuor canibalos cum totidem fœminis inuene runt:quæ mulieres uisis nostris:complicatis manibus eleuatisq; auxiliũ

Mulieres statis anni temporibus coeunt cũ antropophagis canibalis

Insula admodũ ferax

Canibali longa metiũtur itinera ut carnib⁹ uescãt humanis

Sãcta maria rotonda

Diui martini insula

Sãcta Maria antiqua

Insula ab inqlinis dicta

Ay Ay a nostris uero sancta crux

Mulieres ab canibalis erepte

petere uidebantur:quibus liberatis uiri in nemora dilapsi sunt : biduo itaq; illic:agens admirans triginta uiros in insidiis collocauit : qui corri perent canibalos:si qui apparuissent:qui uero stabant in littore uiderūt cimbam:(caneam ipsi appellāt):homines octo:& totidem mulieres ue hentem:ubi igitur admirans classicum cecinit:una omnes ruunt in bar baros:qui strenue sagittis pulsare nostros conabantur: nec prius quiue re se clipeis tegere q̄ hispanus ab fœminis sagitta ictus occubuerit : al ter uero male acceptus est:hispani tamen ubi comperere sagittas uene no illitas esse:decreuerunt propius manus conserere & ui remorū i eos contendere:quod ut fecere protinus barbarorum nauim pessundedere: præeminebat.n.ibi mulier quædam ueluti regina:cuius dicto parebāt omnes:hæc natum habebat secum torui aspectus atrocisq; : qui facie non regem sed prædonem:aut furem quempiam seuissimū presentabat: summersa itaq; naui non desinebant nando nostros onerare sagittis :ela tis tantum supra aquam brachiis:quæ res uisa est monstrifica:dum itaq; natant sagittantq;:ad saxum quoddam deueniunt:ubi tandem a nostris sunt expugnati:occisis nonnullis:& regulo grauatim saucio uulnere du plici:hos ad admirantem trahunt reluctantes: qui conspectum tanti ui ri minime pauentes:ferociam nusq̄ exuerunt:spumas efferuescentes: nō aliter:q̄ leo:ubi in casses deuenit:tunc rugit⁹ edit maiores atrocioresq; : seuitq; magis:adeoq; efferebantur: ut nullus esset inibi tam intrepidus qui ferociantes uiros non formidaret:progressus admirans itaq; affrico flante aliquando:nonnunq̄ spirante fauonio:peruenit ad quandam pel lagi uastitatem ubi prope innumeræ erant insulæ multiiugeq;: nam ali quæ frequentioribus obumbrantur nemoribus:aliæ uero summa aprici tate amœnitatē non mediocrem præse ferebant: nonnullæ autem squa lebāt saxis:humo ieiuna aridaq;:& præustis implicite mōtibus:aliæ ēt i tra cautes colorē coccineū cōtinebant:aliæ uiolaceū : albicantem aliæ. perinde ut multi rati fuerint eas esse minas: aut gēmarū loca metallorū corruscantibus plurifariam coloribus : eo itaq; non concessere seuiente pelago:nam uerebātur ob scopulorꝫ frequētiā:ne naues collisæ saxis de hiscerēt protinus sūmergerenturq;. In aliud tempus rē differentes :neq uere ēt insulas pcensere ob eorꝫ implicitam frequentiā:tamē nōnullæ ce loces:quæ altiore fundo haud egebant:mediocri contente alueo ꝓpius accessere:& supra.xlvii.insulas nūerarūt locūq; arcipellagus nūcupart:

Admirans classicū cecinit

Ab feminis illis male acceptus est e nostris qdā

Pessum iuit nauis barbarorum

Præerat naui mulier cū nato torui aspectus

Expugnantur barbari: capto regulo ac saucio

Capti spumas efferuescunt

Efferātur ut leones

Complures insulæ colores

Multiiugos præseferūt

Arcipelag⁹

ob insularum frequentiam: dum itaq̧ relictis insulis in altum ꝓuehunt: in medio fere itinere aliam nacti sunt insulam quæ dicebatur buchema: ubi complures erant illorum qui atrocissimas canibalorũ manus euase rant: hi nobis retulere insulam cultam fore eximie: cultoresq̧ esse mitio res: & usq̧quaq̧ canibalis infensos. Inq̧ ea nemora complura quæ apros fouent ingentissimos: hi naues non habent: quibus sulcare possint Ma ria: & canibalos adire: uerum ubi canibali eo contenderint: congrediun tur atrociter propulsantq̧ eos: quos si ceperint male accipiunt: par pa ri referentes: nam erutis luminibus eos in frusta minutatim concidunt: & ignibus torrent: & pro uindicta deuorant: alioquin humanis non ue scuntur carnibus: hæc nobis referebant nostri interpretes: quos ex hispa na insula adduxeramus: at nostri parum illic immorati præteriere ĩsulã: nisi ꝙ ab ea parte quæ occidentem respicit in terram descenderunt: ut aquæ nihil non haurirent: ubi eminentem pulchrãq̧ domũ inuenerũt: & cum ea. xii. minores domos omni habitatore desertas: ibiq̧ nulla erãt habitantum recentia uestigia: causam propterea ignorabant: cur deser tæ forent: ni forte habeant illarum habitationum stata tempora: dũ can dens sidus feruet nimium: abeunt in mitiora loca: reuersuri cum condu cibile arbitrabuntur: uel forte metu canibalorum littora desert tantisp: donec abeant: utcunq̧ fuerit insula unicum habet regem: cui perq̃ reue renter astant: obediuntq̧ miruminmodum chiasichiũ appellant eorum Regem: latus huius insulæ quod meridiẽ contuetur longitudine ducen tum. M. patet: ea noctæ duæ fœminæ: & totidem adolescentes quos aserueramus de manibus canibalorum: ubi in conspectu suæ patriæ fue runt: in mare sese proiecerunt: & nando ad solum patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Buchema insula

Populi q̃ canibalis sunt infensi

Aedes desertas comperiunt

Chiasichius rex

Cap. XCIII.

Quomodo Admirans suos reperit uitam exuisse.

TAndẽ aliquãdo admirans ꝑuenit cũ tota classe ad hispanã insulam: quæ abest ab Canibalis leucis fere. cccc. uerum omine inauspicato infœliciq̧: nam hi quos loco præsidii inibi relique rat uitã exuerãt oẽs. In hac ĩsula est regio: q̃ dr̃ xaynana: unde admirãs prio itinere ꝓfecturus in hispaniã: quasi loco obsidum decem uiros ab duxerat ex his ob cœli mutationem: septẽ occubuerant: unus uero eoꝝ qui superfuerat ubi suam patriam classis applicuit (Therema dicitur) sponte a nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerunt:

Cõpit suos exuisse uitã

Nãdo clam effugerunt

quæ res parum admirantem mouit:qui modo suos comperisset uiuos: reliqua nihili pendebat:uerum ubi paululum est progressus:canea quædam apparuit:genus est liburnicæ longioris capax ingentium remorũ: hæc regis fratrem uehebat:eius profecto: cui apprime abiens suos cõmendauerat:cunq; eo fœdus:magnum inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus:ad admirantem contendit: & nomine regis imagines aureas duas dono admiranti dedit:posthæc cepit hispanorum miserabiles casus exponere:uerum uix id intelligere quiuimus:nostris interpretibus non satis eius linguam callentibus:his auditis progreditur admirans quoad deuenit ad ligneum oppidum:quod hispani sibi pro potiori tutela condiderant:id totum comperit demolitũ combustumq;:nec alia supererant uestigia:præter palidum cinerẽ:quæ res nos omnes dolore incredibili affecit. non tamen nobis facile persuasum iri poterat:quin aliqui superuiuerent: propterea ut huius rei essemus certiores:admirans iussit tormenta quædam exonerari:ut reboatu edito si qui delitescerent e nostris mox excitarentur:scirentq; nos aduẽtauisse:uerum operam lusimus:quoniam nullus usq̃ comparuit:cunctis fato functis: tunc admirans nuncios misit ad regem Guancenarillum sciscitatum de suis: questus grauiter de occubitu suorum: hæc nostri retulerunt:quantum colligere potuerunt ex regis responso: complures uidelicet in ea insula reges fore illo potentiores:qui ægre ferebãt hispanos subegisse insulas:propterea contenderant ad ligneũ oppidũ:ubi hispani degebant:eoq; expugnato contrucidauerãt uiros: & oppidũ combuserant. Ipsumq; ferentem nostris suppetias ictum sagitta fuisse: inq; eius rei fidem brachium fasciis circũuolutum ostentauisse: nec propterea ad admirantem iuisse: quoniam consauciatus uulnere non contemnendo fuerat. his acceptis nulla fide adhibita:postridie marchionẽ quendam cognomine sibilium rursus ad regem mittit: qui perq̃ diligenter rẽ sciscitetur:perpendatq; an sint uera quæ ex rege allata fuerãt. Is igitur eo concessit: & remotis fasciis comperit Regem falsa locutum: nullius cicatricis apparente uestigio: uerum procumbentem nactus est uirum simulantem egritudinem: huius cubili coniungebantur concubinarum cubilia octo. Tunc deuenimus in eam opinionem: ut non difficulter crederemus nostros astu: & insidiis eius occubuisse: tamen Marchio finxit fidem præstare Regi: hortatusq; est uirum: ut in crastinum admirantem uiseret: postera itaq; die ad admirantem

Canea liburnicæ genus

Regis german⁹ hispanorũ casus refert miserabiles

Ligneũ oppidũ demolitũ cõperit

Exonerãtur tormenta:ut edito reboatu excitarentur hispani

Sciscitatum de suis mittit ad regem

Rex simulat se saucium

Rex mendacii cõpertus est

Astu nr̃i occubuere

Ad admiran tem conten dit rex
Lōgiore sub selio mulierē alloquitur
Vir multi pē si admirans. rem animo atentiore ex pendebat
Mulieres subornate
Caterina nando eua sit
Regem infensi obseruant
Regalis portus
Quasi alter meandrus
Mons conspicuus qui uiret impendio
Ibi auitia fere omnegenus
Viri cētum qui corpora simetrica habēt occurrunt nobis

rex contendit: a quo ē honorificētissime exceptus: & ueluti miseraretur nostrorum erumnas gemebundus indoluit: at ubi conspicatus est mulierem quandam: quæ nostro auxilio erepta fuerat ab canibalis eam ad fatus est sua lingua longiore subsellio: nobis haud quaq̄ intelligentibus: illi plurimum aplaudens: hæc dicebatur caterina: tandem post multa illinc abiuit: & amiciciam sedusq; rursus pollicebatur: non defuere tamē e nostris qui suggererent admiranti ut uirum corriperet: & correptum cædis nostrorum pœnas luere cogeret: admirans uero: ut erat uir multi pensi: rem accuratius pensitatiusue expendebat loci: & temporis rationem habens. non. n. sibi per id tempus conducere arbitrabatur: ut incolarum animos ad iracundiam prouocaret. postridie uero illius diei quo illic rex soluit: eius germanus classem uisit: & mulieres subornauit: ut sequens effectus comprobauit. Itaq; nocte subsequente caterina cum septem aliis in mare desiliit: ut superato pelago ad regem contenderet: nostri tamen ubi fraus apparuit consecuti natantes mulieres tres tantū ceperunt: at caterina cum tribus aliis ad regem peruenit: qui susceptis mulieribus in interiora insulæ dilapsus est: quo facto nobis rex aperuit se nostros contrucidauisse.

Cap. XCIIII.

De uindicta occisorum.

ADmirans igitur cognita proditione decreuit hominem persequi usq; ad regni interiora: misit itaq; trecentum uiros qui marchionem infensi consectarentur: hi ergo dum hominem explorabundi quærūt: deuenere ad hostium cuiusdam signati fluminis: ubi pq̄ celebris erat portus: quem regalem appellarunt: nam ubi ingressus es: adeo flumen se sinuat obliquatq; efficiens multiplices recessus: & flexus innumeros: ut alter meandrus uideat: nec licet sis ingressus: cognoscere quibus an sis intra uel extra: q̄q̄ in ostio adeo pateat: ut sit trium liburnicarum capax: ex aduersa fluminis parte mons uisitur conspicuus: qui impendio uiret: & præclaris exornatur nemoribus. Ibi psitaci complures & auitia fere omnegenus exaudiuntur suauissime alterneq; concinentia: hunc portum interfluunt fluuii duo: & dum altius progredimur nacti sumus eminentissimas quasdam ædes: quas credidimus Regis esse eius: quem psequebamur. Idcirco eo cōtendimus citato gradu: & ecce occurrunt nobis uiri prope cētum: qui habilissima

habent corpora:quiq; arcus:& sagittas ferētes:toruo uultu ibāt ad nos: subinde uociferantes se minime fore Canibalos:sed taynos.i.nobiles:ac patricios: nos uero signo pacis edito:propius accessimus: & cum mutuo colloquio frueremur:protinus fœdus:& amiciciam nobiscum iniere:nec de cætero pauentes:ad nos ueluti ad suos confidentissime ibant: hos munere multiplici donauimus: at nostri dum illic agerent domum metiti sunt:quæ diametrum habebat.xxxiii.passuum: erat istar amphitheatri obrotunda:huic circunquaq; adiacebant triginta aliæ minores ædes in contignationibus pro trabibus harundinibus uersicoloribus utebantur:mira arte textis complicatisq;:hoc patritios nostri percunctati sunt de rege marchione:quem adseuerarunt petiisse montes:huius rei decreuere admirantem certiorem reddere:& imprimis conflatæ necessitudinis cum uiris patriciis: uerum admirans flagrans perniciali odio in marchionem:ad diuersas insulæ partes exploratores expediuerat:qui regem si quo modo possent corriperent:nam præceteris quos miserat: erant duo strenui iuuenes:horeda uidelicet & Gormalanus animo inuicto:alius alia loca petens:prope omnem regionem inter se partiti sunt explorandā:hi ergo dum uarias regiones peragrarent:deuenere ad quædam spectatissima flumina: quorum alia ab una parte montis defluebant:nonnulla uero ab altera deriuabantur.Is mons eminentissime attollebatur:qui aurifero sabulo conspergebatur:& inde aurum effodiunt incolæ hoc modo: nam actis sinistris brachiis in præcordia mōtis egerunt aurum:egestumq; dextra excipiunt manu:dabantq; nostris:adseuerabant etiam uidisse grana complusculā Zecare:quæ allata fuere regi hispaniarum: nā granum unum pondo erat unciarum nouem:hoc uidere complures uiri.

Taynı.i.nobiles

Fœdus ineūt nobiscum

Domus istar amphitheatri

Conflata necessitudo cū patritiis

Admirans pniciali odio flagrat in regem

Conspicua flumina

Auriferæ arenæ

Inde inquilini effodiunt aurum

Cap.XCV.

De flumine aurifero:& aliis rebus repertis.

His uisis nostri condicto ad admirantem rediere:ut non recederent a præscripto:nam admirans iusserat:ut nil aliud agerent: q̄ explorare regiones nouas: & mox referre earum situs: & qualitates:nec ipsi pergerent eo inconsulto exercere cōmercia:pro quāto uitam caripenderent suā:accepere etiam ab incolis non longe fore in montibus regē quendā:quē Gazichiū canoban:sua lingua appellant.i. dñm domus auri:nā boa domus iterpretat̄:canū aurū:& Gazichios rex

Ne recederēt a præscripto ad admirantem illico eunt

Canoba.i.domus auri:

Gazichios rex

in hoc etiam flumine inuenere absolutissimos pisces aquamq; haud insua uem: Marchion sibilius refert apud canibalios populos in mense decē bri fore æquinoctium: quod ratio spheræ nō patitur: addebat etiam ini bi aues eodem mense fœtificare: cum tamen ab eo sciscitaremur, quantum eis polus eleuaretur ab oriente: retulit septentrionem non uideri sed mergi sub artico polo: & transcendisse custodes. uerum ut ingenue fatear: nemo inde uenit: cui indubia fides adhiberi possit: quoniam fere omnes expertes erant litterarum: & imprimis sideralis scientiæ.

Sphere rō non patitur
Septentrio non uisitur ibi

Cap. XCVI.

De oppido ab admirante condito.

Gitur is admirans classis præfectus in suam: & gentis hispanæ memoriam: decreuit urbem erigere cooptato itaq; loco: qui locifron dicitur: non longe ab portu: & ut bono omine succederent cuncta auspicatus est a diuinis: nam primo loco ecclesiam dedicauit: cæteraq; absoluisset: ni tempus appetiisset patriæ repetendæ: uel saltem prout abiens pollicitus fuerat regi: ipsum de omnibus certiorem facere q̄primum: expeditis ergo .xii. celocibus regem protinus de compertis rebus commonefecit: cū igitur admirans in insula hispana adhuc ageret: alii appellant insulam huiusmodi offiram: quam nonnulli eā eē adseuerant: cuius cōmeminit sacra uetus historia libro regum tertio: q̄ patet latitudine graduū quinq; australium. i. M. ccc. lx. his polus eleuat̄ xxvii. gradibus: in meridie autē (prout referebat) .xxii. longitudine uero. i. ab oriente in occidentem patet. M. Dccc. lxxx. & hæc insula si forma consideretur folium balāi. i. arboris nucis castaneæ simillime refert: statuit propterea admirans in colle cuiusdam montis huius insulæ urbem condere: in umbilico insulæ ab ea parte: quæ aquilonem respicit: quoniam inibi uisebatur mons alius: qui frequens est nemoribus & lapidibus asperatur: necnon calce scatet plurima: eam incolæ appellant issabellam: ad radices uero montis planities est perq̄ aprica longitudine patens. M. lx. & lata. xii. alicubi: perangusta tamen alibi Mil. vi. hanc interluunt complura flumina: quorum celebri⁹ fere præterluit urbem ad iactum arcus: hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem: ut eam feracissimam fere omniam rerum: quæ terra parens mittit: effecerint: nam in arena eorum fluminum iacta semina protinus germinānt: fecimus huius rei periculum: iecimus enim semina multiiugarum herbarum: uidelicet lactucarum: nasturciorum: brasicæ: & bugulosæ: quæ oīa

Vrbem condere parat
Offira insula: cuius Vetus meminit historia
Quantum eis polus eleuatur
Vrbs in umbilico
Isabella insula
Conspicuis fluminibus irrigatur regio
Iacta semina harenis germinant.
Nasturcii. brasicæ. pepones

sextodecimo die germinauere at pepones: cucumeres cucurbite trigesimo septimo die ad maturitatem peruenere: nec (ut ingenue fatear): meliora his comedi unq̃: hæc nouerat admirans etiam relatu eorum: qui se cum diuersabantur: qui & ipsum certiorem fecere rerum multarum: & imprimis prouinciæ cuiusdam auriferæ: propterea misit: illuc e suis triginta uiros. regio cipagora dicitur: auro scatet: ubi uero rediere uiri triginta: retulerunt multa miratu digna: præsertim adseuerabant ab eo mõte quattuor deriuari flumina: unum ad orientem proficiscebatur: aliud uersus occidentem contendebat: alterum in septemtrionem: in austrum alterum citatissime fluebant: insula quadripartitur pars que uergit ĩ oriẽtem dicitur suma: que occidentem respicit atribuinea: quæ aquilonem lachem: que postremo meridiem contuetur naiba dicta est ab omnib⁹.

Quattuor flu. ab uno mõte deriuãtur

Insula quadripartitur

Cap. XCVII.

Quomodo admirans adiuit auri minas.

AT reuertar unde sum digressus admirans urbẽ cõdidit muro præcinctam: &. xii. martii illinc soluit ducens secum pedites circiter quattuor cẽtum: ac equites nonnullos pleno gradu cõtendẽs eo ubi accepat minas auri fore uberrimas meridiem uersus: Igit̃ superatis eminentissimis montibus ualibusq̃: ac traiectis fluminibus limpidissimis: tandem in eam deuenit prouinciam ubi auspicatur cimbaga regio: in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur: quorum harenæ intermisentur auro: Igitur admirans ingressus mediterranea insulæ ad. M. fere. lxxii. tantumdem distãs ab urbe quam condiderat: peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis: ubi collis impendio attollitur: eminetq̃ admodum: & ibi arcem erigere decreuit quo tutius arcana regionis scrutari quiret: huic diui thomæ nomen inditum est: dum itaq̃ arcem ædificat: ad eum undiq̃ cateruatim homines regionis eius confluebant accepturi mercimonia: quorum uoto admirans satisfaciens ab eis auri aliquid petebat: qui breui ad eum rursus redeuntes: plurimum auri comportarunt: nec id silentio inuoluam: granum allatum fuisse auri: quod pondere onziam excedebat: quæ res effecit: ut grani magnitudinem admiraremur supra omnem credulitatem: cum præsertim adiiecissent se adhuc proceriora grana allaturos: quæ aiebant ferre aliam regionem: quæ illinc itinere mediæ diei aberat: eaq̃ grana inculta in arenis iacere adseuerabant: uim auri incolis nescientibus: alii etiam tulere frustula auri dragmarũ. x. maioraq̃ ĩueniri rursum

Vrbẽ muro circũdedit

Supat montes & traicit flumina

Auriferæ harenæ

Erigit arcẽ p̃ specula

Granũ pondo õzie uni⁹

Proceriora grana

adfirmantes: illo igit misit admirans: e suis complures: qui minas auri diligentissime explorarent: referrentq; protinus: qui euntes plura compererunt: q̃ intellexerant: q̃q; unq̃ autumassent: inter alia admiratu non indigna nemora habent: quæ omni aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt: nisi ubi permutant cũ conterminis quepiam: alii uero cum quibus commercia exercent sua uasa ferunt samia: catinosq; ligneos: pelues: malluia: & id genus complura: quibus qui dant aromata prorsus carent: inuenerunt in mense martii uuas præmaturas uerum agrestes: hæc regio licet rupibus: & saxis asperetur: ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem prasinum inclinat: imbres excipit frequẽtiores. Ideo multa inibi flumina decursusq; auriferi: nam cum imbres deriuantur e montibus: secum auri copiam maximam trahunt ad plana arua: patentesq; campos: quos interluunt: ut præfecimus: innumera flumina eademq; amœnissima: ac placidissima decursu haud rapido citatoq; sed segni: ac placido: hæc loca habitant gentes ignaue: & fere pẽsi nullius: ea ociatur plurimum imo ignauia torpet: algoris admodum impatiens: & cũ nemora habeant bombice referta: eo tamẽ uti nesciũt:

Nemora scatent aromatibus cõpluribus
Permutant uilia cũ aromatibꝰ
Equinoctio uerno uuæ maturescũt
Omnis regio in prasinum colorẽ inclinat
Placidissimi amnes auriferi
Xilon ferunt nemora

Cap. XCVIII.

De mirabilibus compertis ab admirante.

EXploratis his locis ut præfecimus admirans rediit ad arcẽ issabellam ubi nonnullos e suis dimiserat: ipse uero cum liburnicis tribus profectus est peregre: nouas etiam quærens regiones: & imprimis eas quas iam eminus conspicati fuerant: nam continentem credidit fore licet compertum habuerit insulam esse quæ. M. lxx. abest ab ea insula quã appellarunt hispanam: regio cuba dicitur: ea præterita iter direximus ad meridiem: & inde cepimus ad occidentem non nihil flectere: uerum q̃to magis progrediebamur: tanto plus littora extendi uidebantur: terris semper fugiẽtibus: sinuabãt enim se littora ad meridiem semper: recessu: & ambage multiplici: adeo ut cum crederemus contendere in occidentẽ: ad meridiem tamẽ ĩdies ferebamur: terris ducẽtibus: ac multiiugis finibus: tãdẽ admirans deuẽit ad insulã: quam inqlini appellant iamicã: hanc aiunt appellari ab cosmographis Iamiam maiorẽ: quæ magnitudine trinacriã superat: unicũ ĩ umbilico mõtem hẽt: q sensim leniterq; surgit ab oĩ regionis latere paulatĩ crescens: ut uix cõscẽdere credas: ut ĩ acliuis solet: donec deueneris in mediũ: tũc se sẽ attollit uertice eminẽtissimo: & tarditatẽ: q̃ usus fuerat surgẽdo emi-

Isabella insula
Cuba regio
Sinuabant se littora ambage multiplici
Iamia magnitudie supat siciliam
Mons ĩ umbilico atollitur sensim

nentia compensat: hæc insula æque ferax est in maritimis ac in mediterraneis: frequens habitatore eodemq; accerrimo ad quæq; subeunda: nam in commerciis acri est ingenio: adeo ut non difficulter circũadiacentes populos excedat dexteritate: eo ubi appulit admirãs suos i terrã exponere contendebat: uerũ reluctabãtur illi: ac pugnatum est idẽtidẽ succumbentibus insulanis: nõ sine hominũ strage: tamen discordias pax est consequuta: relicta iamica flante zephiro septẽ diebus: nec interpolatis: per latus cubæ nauigauimus. Intantũq; sumus progressi: ut crediderimus uel ipsam chersonessum aureã (quæ ẽ in ipso oriẽte) attigisse: adeo igit̃ prouecti eramus in altum petentes uarias orbis partes: ut fere totum uniuersum metiti fuerimus: & ex uiginti quattuor solis horis: saltem uigessimã & alteram comperimus: licet perpessi simus innumera mala: nomina tamẽ. Dccc. insulis indidimus: & supra tres mille præterimus: ubi multa erant memoratu digna: præter nauigans latera cubæ & paulo supra q̃ inceperit nauigare: nactus est admirans portum nauiũ capacem complurium: Ibi suos cepit emittere qui cum terrã applicuissent: tantũ mapalia iuenere: eaq; uidua omni habitatore: uerũ ibidẽ cõspexere in uerubus pisces quos ad ignem assabant piscatores: at nr̃i piscibus uesci tostis haud dubitarũt reiectis serpẽtibus: q uisis christianis mox dilapsi sunt in montes: & inde speculabantur quid sibi uellent nostri: a qbus prouocati piscatores paulatĩ ceperunt timorẽ exuere: annuentibus nostris ne pauerent: quidã igit̃ audaculus in inferiorẽ rupem desiliuit propius accedens: quẽ cõpellare cepit quidã oriundus ex insula hispana: qui a teneris in hispania apud admirantẽ altus: & educatus fuerat: cuius lingua parũ ab eoꝝ idiomate differt: hunc itaq; pcunctatus est cur fugerent: & q̃ nã gens foret: quoue nomine regio appellaretur: cõtracta igitur necessitudĩe uiribusq; animi reassumptis dixit eos piscatores esse: q eo piscatum concesserant rege iubente: qui alio regi cenam parabat põtificiã opiparamq;: addidit ẽt pergratũ hũisse plurimum: q; serepntes minime comedissent: quandoquidem hi: ut affirmabant: regi ueluti delicatiores epulæ adseruabantur: quibus auditis admirãs eos missos fecit: nã iam habebat satis cõpertum regionis mores. propterea iter suum uersus occidentẽ persequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentẽ eam nactus est feracissimã: refertãq; habitatoribus domesticis: qui mox conspectis nr̃is ad littus descendebant panes ferentes: qb⁹ ipsi utunt̃: tulere etiã cucurbitas plenas aqua: mosq; ueluti amicos

Ferax insula uirorum

Pugnatũ ẽ crebro

In altum p̃gressi plurimum

Ex. xxiiii. horis uigessimã & alterã cõperũt

Quot isulis ididerit nomina.

Ad ignem assãt pisces ac serpẽtes

Exuto timore collocũt̃

Rex oppipará cænã parat serpẽtib⁹ imprimis

Veluti amici cordate excipiuntur

hoſpites inuitabant cordate:nos uero paulo ultra progreſſi :uidimus in
numeras inſulas:quæ primo conſpectu cultæ uidebantur eximie uiren

Hic adeo la
tices feruēt:
ut immerge
re neqꝫs ma
nus

tibus plene arboribus:& imprimis ab ea parte quæ continentē reſpicit:
dū latera ꝑcurrunt:deuenere ad oſtiū fluminis cuiuſdam:cuius latices
adeo feruent:ut in eis diutius manum immergere nequeas feruefcenti-
bus aquis:rurſus progredientes compere piſcatores quoſdā:q in cim-
bis.i.in caua arbore:piſcabantur:q piſcem rudentibus adligauerāt naui:

Piſcis mire
naturæ quo
piſcatores
utunť ut cor
ripiant alios
piſces

eūqꝫ poſt ſe trahebant:eius forma eſt nobis incognita:& niſi grandiuſcu
lū caput haberet:inſtar anguillæ formareť:capite geſtat pelliculā quan
dam:quæ ſimilitudinem habet crumenæ alicuius:cū uero piſces uel te
ſtitudines emerſerint ſupra aquam:mox is piſcis ſolutus dimittitur ad
eos qui telo acrior:ac omni uolucre ocior : condicto uibrat:pellē (quā
diximus marſupium referre aliquod)piſces corripit:ac retinet ſua pel-
le implicitos:nec prius prædam dimittit :q̃ aerem ſenſerit:cuius eſt im
patiens admodū:tunc uincto rurſus piſce:prædā legūt:nam nobis aſtā
tibus cepere calandras.iiii.ꝑgrandes:q bus nos donarunt amice:eaſqꝫ in
cibatu ſuauiſſimo habuimus:his uiſis:percunctati ſumus piſcatores an
latus huiuſmodi diutius adhuc protenderetur:& q̃tum in occidentem
extendereť:reſpondere latus huiuſmodi finē habere nullum . Illinc igiť
ſoluentes ꝓgrediebantur a latere ſemper littus ꝑcurrentes:hi internaui

Canes qui
haud quaq̃
latrant
Anſeres &
anates inſu
læ inerrant
Equor un-
dabundum
ſpumas ef-
feruefcit
Lixe emittū
tur aq̃tum
& lignatum
Viri habitu
inſueto.

gādū innumeras gentes cōſpexere:nō longe uero ab terra huiuſmodi:
quæ nunq̃ terminatur:uiſitur inſula:ubi mortaliū uidere neminē : nam
ſi qui erant in ea:fuga pernici ſibi conſuluerant : at canum inibi copia
ingens conſpecta eſt minime latrantium:licet toruo forent aſpectu :an
ſeres ēt anateſqꝫ inſulæ inerrabant multiplices:præternauigantes :itaqꝫ
latera cubæ deuenimus ad quaſdam anguſtias :ubi gurgites : ac breuia
prope erant infinita & ibi mare undabundum ſpumas efferueſcebat in
dignabundum admodum:ſeuitqꝫ mare hoc modo itinere .M.xl. aquis
albicantibus non aliter q̃ ſi polline conſperſum fuiſſet:ſuperatis his gur
gitibus prouecti ad.M.lxxx.eminentiorem comperimꝰ mōtem : & tūc
lixas emiſimus:qui aquam ferrent lignaqꝫ:eo ēt conceſſit arquita quidā:
qui cum inerraret inſulæ:& in nemꝰ condenſum prouiniſſet arboreſqꝫ
admiraretur:huic mox a tergo affuit uir grandiuſculus:toga indutus al
ba.ſagittarius:credidit primo conſpectu religioſum quendam fuiſſe:
quem in claſſe habebant:uerum ubi compertum habuit alium eē :actu
tum alii duo uiri eiuſdem habitus : & ſtaturæ apparuere : poſtqꝫ eos

supra triginta alios uidit: quibus conspectis: mox fugam cepit: at illi se quebantur manibus annuentes: ne paueret: neue fugeret: sagittarius ue to q̃ citius quiuit classem repetiit: cuncta quæ uiderat denarrans admi ranti præfecto: qui ubi hæc accepit protinus emisit multos: qui tenẽtes uaria itinera: prope totam insulem explorarunt: erãt ibi arbores multiiu gæ: aliæ ferebant aromata: uiolas aliæ: percurrentes itaq; cubæ latera: uarias nationes nacti sunt: quorum linguam etiam incolæ hispanæ insu læ (q admirantem ultro sequebantur) minime callebant: & dum pro gredimur magis: ac magis se sinuabant littora: modo notho: modo affri co flantibus: quibus impulsi aliquando ferebamur prope in sicum: adeo mare insulis est implicitum compluribus: naues fere pessundabantur nimia onustæ aqua: quam & madidum cœlum: & refluxus pelagi conro gauerant: quare operepræcium fuit referre gradum: & domum redire eodem itinere quo uenerant: neq; quempiam pauebant: quin potius spe rabant ubiq;: & amice: & honorifice recipi: quandoquidem neminem læ serant dum irent: uerum fere omnibus morem gesserant.

Multiiuge arbores aliæ alios ferẽtes fructus

Salũ insulis frequens

Seuitia indi gnabũdi pe lagi pedẽ re ferunt

Cap. XCIX.

Quomodo admirans insulas reddidit uectigales.

CVm itaq; rediisset ad hispanã insulã ubi abiens complures his panos patritios loco præsidii dimiserat: comperit Margari tum uirum strenuum illinc abiuisse: qui prope iratus patricio rum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comper ta habuit hominem illico inducunt: ut & ipse patriam reuisat: ratus ne delatus regi: principis indignationem incurreret: domum tamen contẽ debat sub uelamento consequendæ annonæ: & renouandi presidii: licet ut præfecimus alia subesset causa: non prius tamen abiuit: q̃ sibi reges aliquos reconciliauerit: qui succensuerant hispanis ob predas: & latro cinia illata ab eis: absente admirãte: ue℞ corã ipsis regibus: quo℞ con spectũ (ut par fuerat) minime erubuerãt: primo loco igit̃ sibi reconci liauit regẽ guarionensiũ: & cum eo necessitudinẽ contraxit arctissimã desponsata sorore uni ex insulanis: quem prius inter suos adnumeraue rat: & habito interprete: citato gradu contendit ad id oppidum: quod cõdiderat: nomẽq; diui thomæ indiderat: hoc itaq; repit ab rege quodã obsideri: & parũ absuit quin deditionẽ fecerit: quoniã iã trigĩta diebus cõtinuis obsidebat̃ nemine auxiliãte: liberato itaq; ab obsidiõe oppido: regẽ cepit: q bellũ nõ ꝓuocat⁹ ĩtulerat: applicueratq; aĩum: ut ꝑgeret

Margaritus uir clarus

Sub uelamẽ to cõsequen dorum com meatuum re petit domũ

Reges sibi rursum recõ ciliat

Despondet sororem uni ex insulanis haud obscu ro

Oppidũ ob sidione sol uit: rege ca pto q ultro bellũ intule rat

reliquos ꝓfligare reges. uerum ubi intellexit incolas ob caritatem annonæ fame laborare: quæ iam innumeros consumpserat populos: causa famis huius reiciebatur in christianos: qui eruerant fere omnes radices quibus ipsi panem conficiebant barbari: statuit itaq; admirans regredi: hæc meditantẽ præfectum mox comeatus regis guarionexii largiter iuere: nam regio eius nondum famem passa fuerat: reuocato igitᷣ ab incepto itinere præfecto: ut tutius regio colereᷣ ab hispanis: decreuit arcẽ erigere alterã: non longe ab sancto thoma oppido in monte eminentissimo: arcem de nomine conceptionis nuncupauit: ubi uero incolæ compertum habuere hæsisse cordi christianis: ut regione diutius potirenᷣ: legatos undequaq; mittunt: qui præfectũ orent exorentq;: ut suos frenet: nec ut ab eis ea patianᷣ: quæ uix ab hostibus expectaissent: nã ut aiebant sub prætextu querendi auri: mala innumera inferebant: & fere totam deuastabãt regionem: adiicereq; ad hæc legati se male pendere uectigal: q̃ his assiduo uexari incursionibus: & quiete frui posse nulla: conuenit itaq; inter eos ut regi christiano uectigal soluerent hac lege: ut incolæ montiũ cibanorum singulo trimestri (tres lunas appellant ipsi) auri quædam pondera ad urbem ipsam conueherent: qui uero aurum non habebant penderent aromata: & cotonum.

Fame laboratũ est: erutis radicib⁹ qb⁹ panem cõficiunt

Arcẽ erigit cõceptionis noĩe indito

Vectigales redduntur

Mẽses lunas appellant

Cap. C.

De regibus qui ob malefacta hispanorũ desciuere a christianis.

IGitur dicti reges fame compulsi polliciti fuerant uectigal soluere hispanis: quoniam deficientibus radicibus: quæ illis loco siliginis: ac tritici succedunt: panem conficere nequibant: nisi intollerabili labore fere nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam seruarunt inconcussam præscripto tempore: & ubi solidũ præstare non poterant: excusabant pauperiem: promittentes se duplũ soluturos cum ad meliorem fortunam deuenissent: nam uictu deducto: uix habebant quod soluerent: sub idem fere tempus qui aurum e terra egerunt inuenerunt auri granum: pondere unciarum uiginti: In regno non distante ab littore maris: Itaq; loco miraculi granum huiusmodi allatum est hispaniarum regibus inuictissimis: idq; complures uidere: sunt ibi etiam nemora que ferunt complura miratu non indigna & imprimis lignum ibi uisitur: quod appellant sandalium: uerum ea argutulus aliquis forte illi intempestiue obiiciet: cur celoces onustas eo ligno in hispanias miserit: & non auro: cum illius relatu compertum habeant:

Qui solidũ p̄stare nõ poterãt: excusabant paupiẽ

Auri granũ ingens

Feracia nemora

insulas huiusmodi auro scatere plurimo: que obiecta non difficulter diluere potest hoc responso: q licet ea regio uideatur abundare auro: si nostris conferatur: non tamen tanta est copia eius: ut onerari possint naues: cum præsertim illud nõ sine magnis laboribus erui possint e corde terræ: languentibus etiam uiris: quos secum ductitabat: qui ocio & lasciuiæ uacabant: adeo ut quæque deformarent tanto parta sudore: desidiæ ac uoluptati supra q̃ possim scribere addicti: quippe qui uel ipsum præfectum moribus suis cõtrarium pernitiali odio persequebant: effeceruntq; suis moribus: ut barbari qui suapte natura exleges sunt: & infreni: magis ac magis efferarentur: prosilirentq; degenerantes ab oi probata uita: perinde ut usq; in hanc diem expensæ superent lucra: tamen hoc anno qui millesimus & qngentessimus primus ẽ: bimestri legerũt supra duodecim mille libras auri: libra uero pensatur unciis octo: lucrati sunt etiam alia complura quorum mentio fiet in sequẽtibus: superis fauẽtib⁹: & ne digrediamur a ppositis: id noueritis eo anno tãtã uim uentorũ fuisse: ut illic arbores prope erradicauerit oĩs: easq; in sublime iaciebat ut uiderent cœlũ ipsum contingere. ĩuertit ẽt tres liburnicas columbi: quæ erant in portu: adeoq; mare inundauit ut supra mẽsurã brachii totã irrigauerit insulã: huius igit diluuii cãm barbari reiiciebãt in christianos ob piacula: & scelera quæ patrauerãt quicq; inter turbauerãt eo℞ quietem: adiiciebantq; neminẽ fore tam longæuũ: qui meminisset tantæ tempestatis: quæ nec similẽ uisa est nec hẽre sequentem: Itaq; admirans ubi portũ applicuit: ptinus iussit fabris lignariis (quos optimos secum habebat) ut celoces duas fabricarentur.

Obiecta refellit nõ difficulter

Per luxũ & inertiam cũcta deformant

Barbari suapte natura exleges

Libra pẽsat unciis octo

Vis uenti maxima

Equor ad loca insueta inundauit

Cap.CI.

De arce extructa apud minam auri.

INterea Bartholameũ germanum suum: quem iam ĩsulis præfecerat cum nõnullis expeditis copiis ad effodiendũ aurũ misit: nam hi quos secum trahebat milites eruendi auri: metalloriq; pbe nouerãt artes: distant hi montes unde egerit au℞ ab issabella insula leucis fere. lx. interq; alia eos monuit: ut diligentius loca explorarẽt. Igit dictus Bartholomeus profectus est imperator: siue ut aiunt ipsi andelantadus: comperitq; uastissimas foueas ac spec⁹ altissimos eosdemq; uetustissimos: unde adseuerant salomonem suos thesauros eruisse: ut est in diuina ueteriq; historia: artifices qui aurifodinas erãt exploraturi: ceperant terram egerere: & iam superficiem telluris eruerant: cũ

Eruẽdi auri piti admodum

Andelantadus. i. præfectus

Inde aiũt salomonẽ eruisse thesauros suos

mox compertum habuerunt aurifodinam huiusmodi protendi nimium ultra .M.xvi. in eaq; auri tantum effodi posse rati sunt: ut quilibet artificum singulo die uncias tres eruere non difficulrer posset: cuius rei illico bartholomeus certiorem fecit admirantem: qui ubi hæc accepit: decreuit rursus in hispaniā redire: uerum prius nō abiuit: q̄ insulæ fratrē suum præfecerit: & illinc soluit ingrediente martio .Mccccxcv. patriā repetens. Interea bartholomeus ut monitis fratris audiret: arcem condidit: quam appellauit auream: quoniā dum conderent eam inuenta est arena auro mixta: trimestri absoluit opus: ceperat uaria instr̄a auri eruendi fabricari: uerum fame grassante nequiuit perficere: soluit igiť inde: dimisso præsidio uirornm decem: qui arcem custodirent: prouiso ne fame laborarent: dimisso cane sagaci qui cuniculos uenaretur. Itaq; illinc abiens deuenit ad insulam conceptionis eo mense: quo guarionexius: & nanicantexius uectigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus: prouisoq; de annona: quæ sufficeret itineri pro se suisq;: qui .cccc. erant: uentis uela dedit hispaniam uersus.

Prius non abiuit q̄ insulæ germanū præfecit

Arx condiť quā appellauit aureā

Sagax cāis

Ventis uela dedit hispaniā uersus

Cap. CII.

De commeatibus missis ab rege hispaniaꝝ deq; eius præcepto.

Gitur circiter initium mensis iulii celoces tres onnstæ fere oī genere commeatuum applicuerunt insulas: ubi nostri fame laborabant. uehebant. n. uinum: oleum: carnes aprugnas: bubulasq; salitas: necnō isitia: & farcimina: & id genus alia complura: quæ mox partiti sunt singulis: ut unusquisq; suā hēret portionē: errogatis igitur cōmeatibus: regia promunt mādata uidelicet regē iubere ut eas insulas colāt: quæ meridiem respiciunt: ubi auꝝ egeriť: omnesq; insulæ acolas: & reges quoꝝ insidiis nostri occubuerāt in hispaniam transmittāt: quare ut regio obsequerenť mādato: mox corripuere .ccc. uiros regesq; eoꝝ: & in hispaniā missere: deinde colere ceperunt eā insulæ partē: quæ respicit meridiē: & ibi in colle eminētissimo arcē construunt: nō longe ab portu celeberrimo: arcem appellant diui dominici: quoniam die dominico eo peruenerunt: portum prædictum interluit eximiū flumen: quod innumeris piscibus scatet: quodq; nauigantes uehit placido alueo prope ipsam arcem ad duodecimum lapidem: in arce uero issabellæ ualitudinarii milites causariiq; dimissi sunt: necnon fabrilignarii nonnulli: qui celoces duas frabricantur: cæteri uero contenderunt ad arcem

Multiiugi cōmeatus

Regis mandata

Arx diui dominici

Causarii milites

diui Dominici:qua erecta illi præfecit uiros .xx. & soluens illinc uersus occidentem profectus est.

Cap.CIII.

Quomodo columbus suos comperit periisse.

IGitᷣ internauigandum deuenit ad flumen naybe quod ab me morata abest insula.M.fere centum.& uiginti:deriuaturq̨ ab montibus cibanis:qui meridiem respiciũt flumine traiecto:nõ nullos præmisit exploratũ regiones quasdã uersus austrũ: ubi ingẽtissi ma sandalii nemora conspiciebanᷣ:exciderũt itaq̨ hmõi sandalii struem maximã eãq̨ deposuernnt apud quosdã tãdiu:donec redirent:& suis li burnicis asportarẽt:dum igiᷣ præfectus latus dextrum percurreret nõ longe ab nayba flumine:inuenerũt regẽ quẽdã præpotentem:q illis po pulis bellũ iferebat:ubi prædicta nemora uisebanᷣ:decreueratq̨ prius ab bello haud desistere:q̃ suæ fecisset ditionis:huius uero regis regnũ est in cornu cuiusdam isulæ ad occidentem : saragna diciᷣ:& distat ab nayba flumine leucis triginta:regio asperaᷣ montibus.Regiq̨ huic cir cumadiacentes reges tributa pendũt parẽtq̨:ut principi supremo : at præfectus nr̃ alloquutus est regem hmõi:persuasitq̨:ut sponte uectiga lis fieret:a quo nõ difficulter impetrauit:ut annis singulis tributa pẽdẽs cotonum:& canabim mitteret:& alia nõnulla: qbus ea regio abundat : aurum uero ibi non nascitur.Itaq̨ rebus pacatis cõpositisue : concor des una regẽ adeũt:a quo honorificentissime excepti sunt efusa omni plebe:quæ illis occurrit hilaris admodũ:& iucunda .Inter cætera hoc genus ludrici i gratiam præfecti actum est:primo aduentu occurrerũt adolescẽtulæ triginta:quæ tãtummodo pudorem cooperuerant pãno cotoneo suo more:cætera nudæ:hunc morem seruant pedisequæ & cos metæ:at heræ nudæ prorsus incedunt.Igitur prædictæ ramos oliuaꝝ manibus gestabant:& ubi appropinquabant præfecto in signum fœde ris:pacisue:illi ramos porrigebant:capillos uero ꝓmiserant ꝑ humeros uitata fronte ambulãtes :colos iis erat cianeus.i.nigricans uiridis:uerũ pulcherrimæ sũt:si omnẽ corporis habitudinẽ spectaueris: quod pro fecto his erat habilissimum:simetricũq̨:postq̃ uero his iocis exceptus ẽ dispositis lectis discubatoriis:cœna paraᷣ opipara : demũ itur cubitum apparatu sane regio.postridie uero eunt in domũ quandam patentem : q̃ theatrũ referebat:& ibi ludrica exercuere cõpluscula ut sũt tripudia:

Nayba flu.
Nemora sã dalii
Rex ꝑpotẽs saragne.cui pendunt tri buta reges finitimi
Is rex uecti galis effect⁹ est
Quo ludri ci genere ex cept⁹ ẽ præ fectus
Cosmeta q̃ heræ capita comit & ex ornat
Capillo ꝓ misso & ui tata fronte.
Colos ciane us
Corpora si metrica
Lecti discu bitorii
Cœna opi para

Ludus digladiatorius

& alia id genus: post hæc duæ hominum acies comparuere hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeo acerrime digladiabantur: ut hostes uiderẽt: & utrinq; ceciderũt multi: pluresq; occubuissent nisi rex ãnuisset: ut tẽperarent a manibus: arma erant tæla: arcus: & sagittæ.

Cap. CIIII.

Quomodo reges qui desciuerant rursus succumbunt.

Complures occuberãt e nostris

Aegros alio mittit

Arcem spei erigit

Arx diui iacobi

Arx conceptionis

Desciuerẽ reges uectigales ab hispanis

Barbaros fudit ueluti tumultuariam manum

Llinc itaq; tertio die soluit: & rursus isabellã isulam uisit: ubi comperit suos uita functos: nam fere ducentum occubuerant uariis affecti ægritudinib⁹: quæ res adeo columbũ mœsticia ac dolore affecit: ut ꝓpe de expeditione desperauerit & id imprimis hominẽ angebat: ꝙ uidelicet liburnicæ hispanæ uehentes annonam appebant nullæ: & iãpridẽ caritate cõmeatuũ præmebanẽ: tãdem decreuere ægros partiri per loca mare adiacentia. Inter Issabellã & Sanctũ Dominicũ secus iter: qđ iter austrũ: & aqlonẽ uisiẽ: & ibi ceperũt cõdeẽ noua oppida: & primo lõge ab Issabella. M. fere triginta sex arcem spei construunt: post eam ad. M. prope. xxiiii. arcem erigũt diuæ caterinæ ab ea uero ad. M. fere. xx. arcem condunt diui Iacobi. post hanc autem ædificãt arcẽ cõceptiõis. Interq; eam: & diui Dominici erecta est alia: quam bonũ annũ nũcuparũt de noĩe Fundini Regis: colocatis itaq; ægris immemoratis arcibus: ipse ad oppidũ diui Dominici cõtẽdit: & illic ab Regis uectigalibus accipit tributa: dũq; diutius inibi imoratur hispanis uitã ducẽtibus per mile latrocinia: ac rapinas: complures reges desciuere cõspirarũtq; fere oẽs in hispanos: & cũ quadã die conuenissent paraturi expeditionẽ in nostros Guarionexiũ præficiũt exercitui: q numerum xv. Mil. hoĩum excedebat: ueꝵ præfectus nr̃: ubi de hac re certior fact⁹ est: mox eos diligentia & solicitudine præuenit: cepitq; ad unũ oẽs ꝓfligare: ueluti manum tumultuariam: non tamẽ sine magno sudore: ac labore: ac magnis periculis: utpote qui cum barbaris præliabamur: monet admirans ut his omissis ad eum redeamus.

Cap. CV.

De nouis insulis: & gente multiplici compertis ab admirante columbo.

Admirans uersus isulas fortunatas contendit

Dmirans itaq; columbus die. xxviii. Maii. M. cccc. xcviii. soluit ab Barameda oppido non longe ab cades cum liburnicis octo onustis: iter agens uersus insulas fortunatas: prout consueuerat: uerum per id tempus uisum est conducere plurimum: si illac iter faceret ob nonnullos pyrratas: qui tunc mare infestabant. Illinc

uero ad mederæ insulas contendit:& ibi classem partitus est bifariam: nam quinq; naues ad insulam:quæ dicitᶜ hispana direxit: reliquas uero secum retinens:uersus meridiem pergit : destinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando superare : & inde ad occidentem uergere:ut fere omnia scrutaretur:ea imprimis:quæ christianis fuere hactenus inaccessa incognitaq;. Is.n.erat uir alto animo celsoq; : nec nisi magnifica aggrediebatur:& tandem peruēit ad caput uiride: indeq; soluens flante austro maria sulcabat:& cum in altū prouectus foret ad.M. fere.cccc.lxxx.in quandam deuenit regionem:ubi adeo sol torrebat oīa ut prope ipsa classis conflagraret: uiriq; omnes æstu magno quasi animā exhalabant:nam impellente calore dolia cōplura crepuere: effusūq; est uinum oleumq; simul :cum id eis usu euenisset in exortu caniculæ: quo conflagrant prope oīa. In his itaq; caloribus per octo dies uersati sunt:nō sine uitæ discrimine : pœnituitq; eos sæpenumero has partes adiuisse:transactis autem octo diebus:flante uento fauonio:iter uertunt ad occidentem:rati clementiᵘ cœlum nancisci posse:& accepto in pupi uento eo citatissime contendunt. Indies clemētius cœlum: salubriorēq; aerē nacti:nā tertia die postq̄ illinc abiuerant compererunt tantam temperiem aeris:ut si priori conferatur. hæc sit prorsus fœlix:& fausta .ultima uero iulii:e specula eminētiori nostrum quispiā eminus tellurē conspexit.i.montes editissimos:quæ res tanto nos aspersit gaudio :ut ꝓpe gestiremus exiliremusq;:quādoquidem usq; ad id tempus nos nr̄æ uitæ tedebat plurimum : nam deficiebant cōmeatus fere omnes : calore dolia crepuerāt:& uitam prope desponderamus:ut usu uenit aliquādo ab morte parum distantibus:tandem aliquando superis fauentibus terræ appropinquamus:uerū non appulimus ob breuia q̄dam:q̄ mare procellosum reddunt faciūtq;:ne ad littus tuto accedas:tamē cognouere terrā cultā fore:& habitari frequentissime:nam e classe conspectabant locoꝶ amœnitatem:prata præsertim uirentia inq; eis innumeros flores:q suauitatē fragrabant inenarrabilem:ut uel ad ipsam classem mirus odor peruenerit: Illinc soluentes ad.xx.M.portum nanciscunᶜ absq; flumīe:alioqui optimū:propterea inibi haud imorati:ultra ꝓgrediunᶜ:& mox aliū cōperiunt portum stationemq; peropportunam:eo itaq; proficiscuntur ocissime:ut aque nihil non haurirent:portum appellāt charane:cuspidē accole:prope portum nulle erant domus:uerum animalium compluriū innumera uestigia:postridie uero eminus cōspeximus caneā citatissime

Classem bifariam partitur

Cordi illi herat equinoctialē supaᶜ lineam

Vir celso animo

Adeo torret inibi regio ut dolia estu crepuerint nimio

Clementius celum nacti sunt

Conspectu tellure gauisi sunt plurimum

Vitam ꝓpe despōderāt

Loca amœnissima

Portᵘ peroportunus

Viri pudor tantũ coop to cætera nudi

Quãto magis accersebant tanto minus fidebant

Agressus est ferociam cõcentu lenire

Ad constrepẽtes tibias mox arma expediunt

Iecit prætextam & biretum i eorum cimbã

Proflués rapidissimus

Admirans a puero mari assueuit

Ad occidentẽ plus ubertatis aquarum

aduentantẽ: id est apud eos cimbæ genus. In eaq; .xxiiii. iuuenes sagittis prope onusti: gestantes clipeos: pudore tantũ coopto: cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerãt bombicino panno: capillũq; admodũ pmissũ hẽbant: hos ubi admirãs cõspexit nutu: & signis (quomodocũq; qbat) iuitat puocatq; ad mutua colloqa: illi uero quanto magis accersebant: tanto minus nobis fidebant: ueriti semper ne fraus subesset quæpiã: paulatĩ discedentes a nro conspectu: & subinde post terga respicientes demirabãtur ritus nros: formã corporum hactenus eis inuisam incompertamq;: uidens itaq; admirans minime posse allicere hos uiros nutibus neq; inclamatiõibus: decreuit eorum feritatem lenire melodia: aut cõcentu aliquo. mandat ppea existentibus in specula eminentior: ut musicã multiiugam excitent: choraules uidelicet & tibicines: ac id genus alios moneãt: ut concentũ efficiãt non mediocrẽ: quo allecti barbari ppius accedant: hi uero ubi audiuere constrepentes tibias: rati sunt belli signum fore: ueluti si ad arma conclamatũ foret: expediunt arcus sagittasq; bello se præparantes: & quoniã mirũinmodum fidunt suæ pernicitati condicto deserta maiore canea: cimbam minorem ingrediunt: ut fuga sibi consulerent ui remorũ adiuti: tamẽ tãtum eis appropinquauimus: ut quidam e nostris iecerit in eorum cimbã prætextam & biretum: quo facto conuenit inter eos: ut littus appellentes mutuo fruerent colloquio: dũ igit præfectus it ad admirantẽ ĩpetraturus cõmeatũ egrediendi classem: illi rati rursus ne sibi imponeretur: effusissime fugerunt: igitur nihil aliud de populis huiusmodi comperti habuim': & posthæc illinc abiuimus: & non longe prouecti deuenimus ad profluentem quẽdam adeo rapidissimum: ut admirans (q a puero assueuit mari) confessus sit ingenue se non tantundem pauisse: formidauisseq;: nam deriuabatur is profluens ab oriente: petens occidentem gradu citatissimo: eo itaq; prope superato paulum progressi: deuenimus ad quoddam ostium quod uidebatur ad portum quempiam nauigantes admittere: eoq; proficiscebatur profluens: interq; ostium: & alium profluentem sinus est ad potandum suauissimus: unde aquæ plurimum hausimus: post quem aiunt semper aquas suas ad leucas uigintisex inuenisse: & quanto magis appropinquabant occidenti tanto plus ubertatis suauitatisq; aquarum nacti sunt: deinde deueniunt ad montes quosdam eminẽtissimos: & eo accedẽtes uidere prædia culta admodũ: uerum hoibus domibusq; uacabat regio & ab alio latere mõtis occidẽtẽ uersus uisit planicies maxia:

exploratūq; habuere regionē nuncupari Pariā: foreq; pgrandem nec raro habitatore. Inibi igit̃ pilotas accipiunt itineris duces quattuor: quorū ducatu una diæ fere præteruecti sunt īsulā: cuius amœnitate allecti: terræ magis appropinquāt: & insulam explorantes inuenerūt frequentiorē hominū numerū: q̃ unq̃ alibi nacti fuissent: & imprimis reges qui cachi dicuntur: quiq; continuo ad admirantem legatos mittunt: se suaq; ultro offerētes: enixe depcātes eum: ut cōtinētē attigēs frui suis bōis ꝑ arbitratu nō dedignetur: uer admirans his minime assensus est. Illi uero: ut hoīem sibi demererētur: postridie inumeras cibas exornari iubēt qb⁹ patricios primoresq; uecti fastu non mediocri ad admirantem contenderēt: torquibus aureis bacisq; ac armillis decentissime honestati: insigniti ue. hos nostri incipiūt pcunctari amice: unde tātū auri eruerit: & ubi margaritas legant: at illi illico respondent nutu: uniones reperiri in arenis maris sibi contermini: significantes rursus nutibus uim maximā bacarū inueniri inibi: uerū uix esse apud eos in præcio: utpote q fere nihil eas pendunt. has igitur tantas opes subinde ostentantes nr̃is offerebāt: mō nihil non illic cōmorarent̃: uerū quoniā triticū classis fatiscere incipiebat: uisum est conducibilius: si hæc mercimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen e suis nonnullos: qui terram perq̃ diligenter explorent: mores ac ritus accolarum: necnon situm regionis: profecti sunt itaq; eo e nostris quidam: qui ab eis honorificētissime sunt excepti: & quidem honorificentius q̃ unq̃ autumauissent: nā ad eos salutatū accurrebāt accolæ certatim: cateruatimq;: nō secus: q̃ si uisum irēt numen quodpiā. eos itaq; primo duo patricii excipiunt pr̃ & filius: suoq; more consalutant: & mox consalutatos ad domū instar theatri fcām ducūt: ante eā aūt platea conspicitur grandis admodū: & eo allatæ sunt sellæ complures fabrefacte ex ligno nigricante: & quidem faberrime: conse derūt ergo omnes & illico erupit adolescētū caterua: ferens fruct⁹ oēgenus uberrimos nobis ꝑrsus incognitos: posthæc œnophori subsequūt̃ uina electissima propinantes: cum fulua: cū ēt rubicantia: neq; id uinū expressū uuis erat: uer ex fructibus: bacisq; multiiugis eisdēq; suauissimis: uitem non hēnt uiniferam. ubi itaq; cōmessati sunt apud senē: in nati iuuenis mox diuertunt ædes: ubi complures uisebantur mulieres adolescētulæ formoseq; admodū: quæ bōbicino panno uersicolori cooptis tātū pudibūdis: cætera sunt nudæ: & hæ hoīum couētus refugiūt: solitariā uitā degētes: hos igr̃ uiros cepe nr̃i pcūctari: uñ tātū auri eruerēt: at

Paria regio habitatore frequens

Reges cachi dicunt̃

Vltro admirāti sua afferunt

Splēdor apparatus eorum q admiranti occurrere

Triticum fatiscere incipiebat

Honorificētius sunt excepti: q̃ unq̃ autumauissent

Oenophori uina propināt electissima

Vinum expressum bacis & id genus fructibus

Mos mulierum

hi quibus pro sermone nutus erat innuebāt id e montibus quibusdam egestum fore: nec tuto nos eo per id tempus ꝓficisci posse: quandoquidem prout colligere potuimus ex eoꝝ nutibus: aut ibi sunt fera quedā animalia: uel antropophagi canibali: qui montes obseruant infensi. Id nobis permolestum fuit: nam alter alterum haud intelligebat.

Cap. CVI.

De reditu Admirantis ad insulam hispanam.

Taqꝫ nostri illic immorati sunt fere usqꝫ ad meridiem: tempus non colloquiis sed nutibus terentes: tandem uale dicto eis illinc abeunt non indonati: nam prope quisqꝫ illorum donatus fuit baccarum torque non contemnendo. hos igitur admirans saluos excipit in classem uelaqꝫ uentis dedit ocissime: nā triticum ut præfecimus non patiebatur moras ulteriores: herebat tamen cordi eo rursus redire: progredientes igitur indies minus profunditatis comperiūt: adeo ut uix mare capax foret liburnicarum aquis deficientibus: ꝓpterea uisum est expedire plurimum: si præmitteretꝛ celox quæpiam: quæ contis uada exploraret & subsequenti classi iter prepararet: dum ergo diebus complusculis cunctantur: pauideqꝫ maria sulcant huiusmodi: rati fore insulam secus quam adnauigabant: ut demū eā circūuecti aquilone flante: uergerēt ad hispanā insulā. Igitur inter nauigandū deueniunt ad quoddam flumē: cuius altitudo mēsurā triginta cubitoꝝ excedebat: latitudo autē ꝓpe imensa credebatꝛ: adeo ut supra leuchas. xx. pateret: inter meridiē & occidentem decurrit: licet adeo sinuet: ut ad meridiē inclinare magis uideatꝛ: mare illic implicatꝛ herbis perinde ut uix sulcari queat nauibus: fluitantibus seminibus herbaꝝ instar lenticulaꝝ. Ibi refert admirans cœlum eē usquequaqꝫ clemens saluberrimumqꝫ: & fere toto anno pares noctibus dies esse: ut fit sub ipso equatore: ubi itaqꝫ animaduertit sinum esse implicitum & uix exitū habere: præsertim uersus aquilonē: ut ad insulā hispanā remearet: naues uertendo: facit ut prora pupim cōsequatꝛ: ordine præpostero: ea iter agens: qua ingressus fuerat: & herbas frequētiores tādē euasit: dirigens gressus ad aquilonem: nō desunt q affirmēt eā tellurē cōtinētē indiæ esse: utcūqꝫ fuerit: id admirantē latuit: q terræ exitū nusq̄ nactus est. propterea gradu relato: fauentibus superis uersus aquilonē nauigans: tādem aliquando ad insulam hispanam deuenit uigesimo octauo augusti. M. cccc. xcviii. prout instituerat.

Cap. CVII.

Quib' pro sermone nutus erat

Illinc abeūt haud idonati

Illinc soluit quoniam triticū ulteriores non patiebatꝛ moras

Equor uix nauigioꝝ capax

Ingens flumē & ostii patentissimi

Salū herbis implicitum

Hic iugiter cælū est clemēs. & fere anno toto dies sunt pares noctib'

Ordie præpostero maria sulcant

Tellus credita est indiæ continens

De discordiis repertis in insula hispana.

UBi igitur admirans appulit insulam hispanam nactus est fere cuncta confusa: & imprimis comperit orlandum quendã alũnum suum desciuisse: qui asilum improbis omnibus aperuerat hunc igitur admirans totis conatibus nixus est sibi reconciliare: uerum is nedum reconciliari uoluit: sed & regi serenissimo grauiter de admirãte conquestus est litteris quibusdam huius fere tenoris: nouerit. v. Regia. M. nos iampridem passos fuisse ab admirante: Bartholomeoq; fratribus: quæ ab impiissimis hostibus nusq̃ expectauisset quispiam: nam præter illud q᷑ sunt omnibus sceleribus addicti: uacantq; omni honestate: id plus etiam habent: q᷑ uiri truculentissimi: pro re quaque minima: ueluti uitæ necisq; nostræ potestatem habentes: in homines seuiũt atrocissime: & nullus est innocentiæ tutus locus: eis est impune occidisse hominẽ: uiri sunt: & iniusti: & arrogãtes inuidiq; plurimum: & ambiũt supra modũ quæ sibi haud quaq̃ conueniũt. ꝓpea rex serenissime cũ ĩ nos grassarentur ueluti in pecudes: ab eis desciuimus. quoniã nimium sunt sanguinis humani appetentes: & uestrũ imperium subuertere cõtẽdũt: nihil relinquẽtes intemptatum: ut insula potiri queant aliquãdo: & hoc erit uobis non obscurũ argumẽtũ: q᷑ ubi effodiendũ est aurũ: emendũue: neminẽ ad aurifodinas admittunt præter suos complices: & alumnos: quos hñt suoꝝ scelerũ consiliarios: At admirans in hanc fere sñiam regi scribit. Rex serenissime ne uos horũ uiroꝝ scelestiũ impura natura lateat: uobis testatissimum fiet: hos hic iura omnia diuina pariter: & humana cõtẽpsisse: uitã nãq; agunt ĩpurissimã: per cedes: stupra: ac rapinas se exercentes: qui ueriti ne horum interdũ pœnas luerẽt: desciuerũt ab ĩperio regio: uoluptati: desidiæ: ac libidini: supra q̃ scribere possim: dediti: qui ubi laxiore ocio prosiliunt: corpora exercent inter humanas cædes: nã uoluptas apud eos ducitur maxima: hominem patibulo suspẽdere: Interea dum maledictis: & probris mutuo contẽdunt: rex quidam (quem appellant cigianorum) desciuerat ab christianis: quiq; exercitũ sex. M. hominum secum trahebat: præter sagittas: & arcus inermẽ (nã nudi incedunt etiam exeuntes ad bella: corpora uero notis compluribus inurunt: compunguntq; stigmatibus a uertice usq; ad pedum plantas) hunc igitur post uarias interturbationes ueluti tumultuariam manum fudit: ac protinus subegit: subactumq; reddidit uectigalem.

Orlãdus improbis asilũ aperit

Admirans conuellitur apud regem his litteris

In admirantẽ & eiꝰ germanũ hæc cõminiscũt

Argumẽtis res probant

Refellit delatorũ lr̃as admirans ꝑ epistolam

Viri sceleris impuri.

Rex cigianorum exurgit in christianos

Hunc domuit ac cõpescuit ueluti tumultuariam manũ

Cap. CVIII.

Quomodo admirans falso delatus regi missus est in hispaniam uinctus ueluti captiuus quispiam.

Nterea reges hispaniarum ex utriusque litteris certiores facti sunt controuersiae: & uelitationis suorum: qui insulas praesidii causa incolebant. Igitur aegre ferentes quae referebantur utrinque: cum praesertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti susceptum foret: grassantibus inter se suis: decreuerunt his quam primum occurrere: propterea uirum strenuum dictis insulis praeficiunt: qui eo contendens nemine excepto: animaduerteret in reos quoscunque: aut in hispaniam mitteret puniendos: profectus est igitur gubernator: ab rege accepta persona: & ubi delatoribus aures praebuit: mox ab inuidis admirantis subornatus: admirantem: & germanum uinctos in compedibus ad reges misit: qui ubi cades applicuere soluti sunt: & ultro sese conspectui: regio presentarunt. Inque regum regia splendidissima usque in diem presentem non inhonori degunt.

Virum strenuum isulis praeficiunt Gubernator ab rege psona accepta mittit admirātē in hispaniā cū germano uinctum

Cap. CIX.

De insulis inaccessis: & uariis moribus.

Ostquam admirans eo infoelicitatis deuenit: ut regum indignationem incurrisse: uideretur complures e suis alumnis: qui sulcandi maris probe nouerant artes: decreuerunt inter se irreuocabili proposito: ut sese fortunae committentes orbis partes adirent hactenus inaccessas: & moestissime uale dicto admiranti: impetratoque ab eo commeatu: sua impensa liburnicas quasdam expediunt: alii alias petentes orbis partes: ea lege: ut nemo eorum ad quinquaginta leuchas illis locis appropinquaret ubi admirans fuisset. Igitur Petrus alonsus dictus niger celocem communiuit suis impensis: decernens ad meridiem contendere: dum itaque adnauigat: peruenit ad id loci: qui dicitur Paria: cuius in superioribus commeminimus: ubi baccas margaritasque multiplices admirans inuenit: & ut ab praescripto regio nō discederet: locum praeteriuit: nusquam appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaque soluens: deuenit ad prouinciam: quae curtana dicitur: ubi portus uisitur non absimilis illi qui cades appellatur. Ingressus igitur portum: uidit uicum non mediocrem domorum forte. lxxx. & propius accedens nactus est uiros quinquaginta nudos: qui eum locum minime accolebant: uerum illinc ad tertium lapidem oppidum habebant: cum quibus cepit commercia exercere: cōplura permutans: nam pro mercibus quidusdam: ut sunt acus

Alumni admirantis: impetrato ab eo cōmeatu peregre proficiscuntur

Petrus alonsus dictus niger.

Paria regio bacarum ferax

Commertia exercent

& sonalia:licet nonnihil reluctati fuerint:unionum uncias.xv.consecuti sunt:hos enim appensos collo habebant:postridie illinc soluit: & ad ui cum minorẽ rediit:quo cum deuenit omnis popul⁹ effusus illi obuiam profectus est:rogans enixe:ut continentem attingens secum moram lõ giusculam traheret:uerum petrus alonsus:ubi conspexit tantam homi num frequentiam:nam supra triginta tres uiros celox minime uehebat: timuit ne sibi male succederet cum gente barbara:propterea nutu:& si gnis innuebat accolis:ut si quæ emere uellent:eo contenderent:se haud quaq̃ descensurum adfirmabat:quare his uisis accolæ :lembis quibusdã uecti ad celocem contendunt onusti unionibus:& baccis:qui cepere cũ nostris mercimonia exercere:& pro nonnullis uilissimis mercibns:dede rũt libras fere quinquaginta unionũ. postq̃ aũt alonsus niger cõpertũ hũit gentẽ huiusmodi minime feram esse:nam per.xx.prope dies illic immoratus eam compit nihil feritatis hẽre: statuit in terrã descendere: & huic genti fidere humaniori.Igitur ubi terram tenuit adeo honorifi ce exceptus est:ut id uix referre queam :domos habent ligneas :& pro imbrice palmarum folia habent:his tegunt omnia:In cibatu ostreas ha bent gratissimas & ex illarum complures:legũt uniones :apros:lepores: columbos:turtures affatim habent:mulieres uero anseres saginãt:& ana tes:ut nr̃e:in eorum nemoribus uisunt pauones innumeri ab nostris nõ nihil absimiles:si pennas spectes:mares paui uix differunt:a feminis:fa sianis regio scatet:accolæ sagittandi sunt peritissimi:quãcunq; rem pro scopo posuerint:nusq̃ aberrant:ibi igitur alonsus cum sociis lautissime multis diebus uixit:frustum panis pro clauis ferreis quattuor conseque bantur:pro uno clauo fasianos:columbos:& turtures emebant : loco pe cuniæ corollas uitreas dabamus:& acus:percunctabamur quãdoq; eos cur tanti facerent corollas huiusmodi.i.serta uitrea:& acus :responde bãt q eis compurgant dentes:euelluntq; sentes:e pedibus:quoniam nu di usq;quaq; incedunt:propterea magnifaciũt:acus:& imprimis magni pendunt sonalia:ubi uero introrsus profecti sunt : conspexere condẽsis sima nemora:uariiq; quatrupedum mugitus reboarunt:adeo ut cœlum ipsum intonuisse uideretur : tamen rati sunt ea animalia minime fera esse:argumento q accolæ intrepide nudi nemora lustrant : solis arcu bus:& sagittis communiti:pro arbitratu apros in promptu semper ha bent:mitiora armenta habent nulla:ut sunt boues:capræ:& pecora:uiri non sunt absimiles illis:qui insulam incolunt hispanam:capillum nigrũ

Effusus populus obuiã pcedit alonso

Lẽbi genus cimbæ

Gens haud effera

Domos subeũt ligneas & p ibrice foliis palmaꝝ utunt

Multiiuga auitiorũ genera

Paui nostris absimiles

Callẽt artẽ sagitandi

Corollæ q̃:

Acubus sentes euellunt & uitro cõpurgant dẽtes

In nẽorib⁹ reboat⁹ maximi exaudiuntur

Mitiora armenta hẽnt nulla

promittunt: illudq; quasi more theutonico calamistratum ferunt: ut autem dentes habeant albicantes: herbam quandam assiduo esitant ruminantq;: tritam expuunt: moxq; abluunt latice: eo℞ mulieres colunt curantq; rem domesticam: at uiri uenatu exercent corpora: tripudiis ac fere ludicris omnibus usquequaq; insistentes. uasa samia habent cōplura: quæ aliunde eo comportantur: figlinas tabernas ipsi nesciunt: nundinas habent: & emporia: eoq; confluunt fere contermini: finitimiq; omnes uarias multiiugasue ferentes merces: prout cuiusq; solum gignit: pecunia eis haud est in usu: cuncta uenduntur: emunturq; permutatione rerum: non signata pecunia: aues mansuefactas: & cicurata animalia circū ferunt ludrici causa: eaq; exornant torquibus unionum baccarūue: nec non auri: ut apud nos mos est colla canum torque quapiam condecorare: ea regio non fert aurum: importatur aliunde: Idq; consequuntur suarum mercium permutationibus & excuduntur germanorum numi aurei: quos renenses uocant: uiri loco femoralium: utre utuntur: itidem mulieres agunt: uerum hæ perraro exeunt: domi se continentes: ceperūt nostri uiros huiusmodi percunctari: an longe ab ea regione essent Maria: an forte in immensum regio protenderetur: responderunt se id nescire: uerum credidere nostri eam regionem non insulam sed continentē: quādoquidē adeo scatet omni genere animalium: ut non sit absonum credere continentem potius esse: q̄ insulam: cum præsertim per id latus uersus occidentem nauigauerint ad. M. prope mille nec tamen terminus repertus est quispiam: demum sciscitabamur ab eis unde tantum auri haberent: pro responso habuimus. Id erui in regione: quæ dicitur chenchiete: quæ abest ab eis itinere sex dierū occidentem uersus.

Cap. CX.

De gentibus uariis locisq; innumeris ab alonso repertis.

EO igitur alonsus niger proficisci decreuit: & tandem prima nouembris. M. ccccc. canchietem regionem applicuit: quem ut uidere accolæ: mox exuto timore commercii causa honorifice exceperunt ferentes quicquid auri per id tempus habebant: parum quidem tulerunt uerum obrizum: defecatumq;: regio abundat psitacis temperieq; est incredibili: nam mense nouembri multus ibi algor: & rursus in æstate nullus æstus torret plagam huiusmodi: temperata est regio admodum: Id hominum genus sincerum est: & simultatis nullius:

Capillū promittunt

Herbā esitant qua dētes cōpurgātur

Nūdinas habēt: & emporia

Signatā nō habēt pecuniam

Cicurata animalia ludibrii cā circū ferunt

Monetā cudunt germanicam

In ancipiti ē an continēs uel īsula fuerit

Chenchiete regio auri ferax

Tulerunt obrizū defecatūq; aurū

Tēpata admodū regio

Hominū gen² haud subdolum

fidunt cum ?tis:ledunt neminem. Ibant ad nos uecti lembis: & cimbis suo more fabrefactis intrepide noctu præserti: non aliter q̃ si proprias ædes frequentarent. Id habent tamen: ꝙ zelotypia plurimum laborant cum nos adeunt: mulieres domi dimittũt: bombice scatet regio. qppe q suapte natura gignitur: colente nemine: eo subligacula conficiunt: quibus oculunt inguina. tandem illinc soluere: & progredientes itinere dierum. x. nacti sunt regionem amœnissimam: ubi erãt complura oppida: flumina: uiridaria: adeo ut spectatiorem nusq̃ locum uiderim: eo igitur ubi accedere uoluimus: mox apparuere fere duo mille hominum: qui suo more arcus & sagittas gestabant: loricasq; littus perq̃ diligenter obseruantes. hos cepimus nutibus: signis: & inclamationibus ad amicitiã & fœdera prouocare: uerum nusq̃ adduci quiuerunt: ut nobiscum inirẽt fœdus: uidebant̃ magnam rusticitatem (imo feritatem quandam) præ se ferre: q̃obrem credidimus siluestres esse: corpora tamen habent habilissima simetricaq;: colore ad nigritudinem inclinato: in uniuersum macilenta: Quare alonsus niger iam repertis content⁹: statuit referre gradũ: & patriam uersus: ea rursus transire qua uenerat.

Zelotypia plurimũ laborant

Regio amœnissima

In fœdera & amiciciã descendere noluerunt

Corpora habebãt simetrica

Cap. CXI.

Quomodo alonsus patriam repetiit onustus bacis: & margaritis: & quomodo congressus est cum Canibalis.

IGitur relato gradu alonsus adnauigans deuenit in eã regionẽ quæ ciniana dicitur: ubi innumeri sunt uniones: & illic immorati sunt. xx. dies ut fessa fouerent corpora: & priusq̃ eo deuenissent: non longe ab regione obuiarunt caneas. i. cimbas. xviii. canibalorum: quos antropophagos iam diximus: qui ubi nostros eminus conspexere: continuo celocem ambiũt: arcus & sagittas intrepide expediẽtes: at nostri tormẽta exonerãt: & ueluti manum tumultuariã protinus fundunt: q cũ terga dedissent: a nostris haud deserti cimbam amisere: qui uero in cimba erant præcipites sese in pellagus dederunt: & nando fere oẽs euaserunt: unum tamẽ ex illis corripuere: qui adeo seuiebat ĩ humanos: ut in promptu uiros tres ligatos haberet: quos illico comederet. his itaq; solutis illis: custodiẽdum cãibalũ dedim⁹: q nõ ĩmemores cedis suoꝝ: uirum atrocissimum mox aggrediunt̃ pugnis scipionibusq;: quibus confectus parum abfuit: quin animã efflauerit: nam is socios cõtrucidauerat suos: & postridie eos quos libertate donauimus trucidaturus erat: post hæc percunctamur eos de canibalorum morib⁹: hi nobis

Ciniana regio unionũ ferax

Cum antropophagis cõgrediunt̃

Vnum ex canibalis corripuere

Canibali humãi cruoris nimium appetentes

respondent ei⁹ consuetudinis esse:ac feritatis:ut humanum sanguinem plus nimio appetentes:peragrent circumadiacentes regiones:& ubi terræ appropinquauerint:mox aggerem palis:& id genus lignis compluribus extruunt:quo se tutantur tantisper:donec regionem deuastauerit: humanos corripientes:regio bacis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem seruant:patricius ubi uitam exuit in carpento quoddam collocatur:& igne subdito sensim ueluti in suffitu corpus consumitur guttatim distilante liquore humano:donec sola supersit cum ossib⁹ cutis:& eam recundunt ueluti rem sacram:& is est uita functi non mediocris honos. Itaq; his acceptis illinc.xiii.menses soluerunt:patriam repetentes:fere onusti unionibus plurifariã: nam uehebant complura:& imprimis baccarum omnegenus: libras.xcvi.libram uero unciæ octo efficiũt:emerant.n.huiusmodi margaritas pq̃ uili precio:nauigando tandem in Galitiam diebus.xvi.deuenimus:& ibi mangonibus:quorum ingenium est:& uniões:& gemmas adamusim cognoscere: margaritas huiuscemodi ostendim⁹ uisu quidem pulcherrimas:uerum eorum sententia præcii perq̃ mediocris.

Mirus parẽtandi mod⁹ Cõsumpta carne: ossa & cutis loco reliquiarum adseruantur

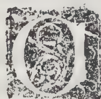
Onusti plurifariã unionib⁹ domũ tendunt

Mãgonum ingenium

Cap.CXII.

De nauigatione Pinzoni socii admirantis:& de reb⁹ p eum reptis:

Pinzonus

Incentianus dictus Pinzonus:necnon aries eius germanus socii oli colũbi ĩ primeua nauigatiõe ãni uidelicet .M.cccxcix. sua ĩpensa celoces quattuor expediunt: cõmuniũtq; oĩ genere cõmeatuum:& tandem superis fauentibus ab palos oppido soluunt xviii.nouembris uersus insulas canarias:quas fortunatas appellamus:ut & ipsi hactenus inaccessa adirent:& inde honorem:decus:& emolumentum aliquando consequerentur:relictis igit' insulis Fortunatis:ad caput uiride deueniunt apeliote flante:quo uento nauigarunt ad leucas prope ccc.& in ea nauigatione tãtũ progressi sunt:ut aquilonem iam non cernerent:& ubi id sidus:quo duce utebantur:euanuit ab eorũ oculis mox atrox secuta est tempestas:uentus uidelicet ualidus cum imbre grandine mixto:tamen apeliote uento adhuc uehebantur:non sine magno discrimine ad leucas.cc.xl.processert: & tandem aliquando.xx. Ianuarii eminus conspexere tellurem:cui quanto magis appropinquabant:tanto minus profunditatis inueniebant:deficientibus subinde aquis; propterea cunctis uada explorantes:nacti sunt profunditatem non excedere sedecim cubitorũ:tandem in terram descendunt:& cum ibi biduo immorati fuissent:nemo usq̃ apparuit:paulo igitur progressi noctu cum luna

Fortunatæ insulæ

Aquilonem amplius nõ cernebant

Atrox exorit' tempestas

Cum luna pnox foret

pernox foret: conspicati sunt a longe micantia arma exercitumq; nõ mediocrem: eo igitur e nostris triginta profecti sunt: quibus præfectus iussit: ne hostem lacesserent: & cum comperissent armatorum aciem esse: gradum referunt: rem in crastinum differentes: ne ab præscripto præfecti recederent. Postridie itaq; prima luce triginta uiri rursus eo contẽdunt qui ubi ab barbaris cõspecti sunt: mox excitarunt triginta duos uiros torui atrocisq; aspect⁹: q eis occurrerũt sagittis & arcubus suo more armati: hos nr̃i cepunt nutibus & inclamatiõibus sibi uelle cõciliare: at illi seuiebãt magis ferociam incredibilem præse ferentes: nec unq̃ adduci quiuerunt: ut fœdera pacis nobiscum inirent: quare nostri his uisis classem repetunt. postero die barbaris congressuri: uerum illi nocte intempesta castra deseruere. Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi populos: nec alias habere stationes q̃ Egiptii populi habeãt tartariq;: qui errabundi per orbem: nec mapalia nec domos habent: nisi quas quæuis dies obtulerit: apud omnes aduenæ: eo ꝑgunt quocũq; uoluptas trahit: modo huc: modo illuc: uxores & natos suppellectilemq; secum trahũt: eorum uestigia e nostris complures persecuti sunt: & ut ex pedum uestigiis animaduerterũt proceriores sunt nostris: nam planta pedis duplo maius uestigium impræsserat: q̃ procerus quisq; apud nos figeret. progressi itaq; ultra deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem: uerum nr̃e classis minime capax. ꝓpea cimbas expediũt: quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent. his igitur iam terram tenentibus: mox occurrũt populi innũeri inermes: idemq; nudi: qui nutibus: & signis nostram appetere amicitiam uidebantur: nostri tamen utpote morum eorum expertes: nõ ĩtrepide accedebant. uisum est itaq; hoc modo populorum rit⁹ experiri: si quo modo adduci possent ad exercenda commercia. Igit̃ unus e nr̃is iecit in cõfertam barbarorum turbam sonaglium: at illi in nostros frustũ auri quo facto hispanus quidam audaculus accurrit: ut aurum proiectũ acciperet: at illi condicto hominem corripiũt mira pernicitate. nostri uero relicta classe socio suppetias ferunt: & mox ingens prælium consertum est: eoq; discriminis nostri peruenere: ut uix eis pedem referre licuerit: urgentibus barbaris: nec profuit eis habuisse longiores hastas: ensesq; : quandoquidem id genus uulnerum: & deniq; mortem contemnentes ruebant in eos: ueluti atrocissimæ feræ urinantes (idest aquis immersi) adhuc classem infestabant. effeceruntq; sua feritate: ut nostri male accepti celocem amiserint: occiso illius nauis

Viri torui aspectus ferocitantes plurimum

Vagi populi habent potius terras q̃ habitent

Proceriores nr̃is cognoscũt ex pedũ uestigiis

Populi huiusmodi nutibus nostrã amiciciam appetere uidebant

Hi populi falaces nostri imposuere

Ingens præliũ cõsertũ est

Vrinantes classem infestabant

præfecto:noſtri autem mœſtiſſime id ferentes:illinc amiſſa celoce ſoluerunt:& ad aquilonē contenderūt:eo modo ſe ſinuante littore.

Cap.CXIII.

Quomodo Pinzonus mare potu ſuaue īuenit:& de inſulis uariis.

Rogreſſi igitꝰ ad leucas fere.xl.nacti ſunt pelagus potu haud inſuaue:& dum cauſam ſuauitatis inſolitam quærunt : deueniunt ad quoddam oſtium ingentis fluminis:quod in id mare uaſtiſſimo impetu exonerat:contra oſtium autem inſulæ uiſuntur complures cultæ admodum:ac conſpicabiles:uerum ibi nihil comperunt:quod ad eorum ſpectaret commercia:mancipia tantum trigita ſex emerunt:quoniam nil compertum eſt inibi:quod expectationi illorum faceret ſatis:eis præſertim qui auide:lucris inhiabant:regioni nomen eſt chiama marina tambala:eius accolæ referebant introrſus eſſe aurifodinas complures : poſtq̄ illinc abiuimꝰ non longe ab flumine itinere perpaucorum dierum:rurſus ſeptemtrio apparuit fere ſub ipſo orizonte:qui noſtrum uiſum terminat:peractis itaq; leucis.l.ea computatione:ad eam regionem deueniunt:quæ payra dicitur:& ide ad oſtium: quod appellant draconis:quodq; eiuſdem eſt regionis:quo aliquādo ꝑfectus eſt admirans:iter faciens per quaſdam inſulas:quæ ſunt e regiōe payre prouinciæ ꝓpe innumerabiles:ibi ſunt nemora ſandalii:quo onerant negociatores ſuas liburnicas comportantq; alio.Inter has inſulas: quaꝝ meminimus:complures ſunt incultæ deſertæq; canibaloꝝ metu: ꝓpea ingens domoꝝ ruina conſpiciebatur:uidere ētnū plurimos hoīes: qui uiſis noſtris mox dilapſi ſunt in editiſſimos montes .ea regio fert arbores:quæ gignūt caſiam electiſſimam.Nos uero rati his mercimoniis ineſſe lucrū ingens.multum caſiæ in hiſpaniā comportauimus : uerum phiſici aſſeuerabant eam quidem optimam eſſe:ſi opportūo tempore legiſſent:ibi uidebis arbores tantæ proceritatis:ac magnitudinis:ut ſi ſex hoīes reſtim ducerēt nec amplecti qrēt arborē unam: conſpexere ētnū ibi animal quadrupes prodigioſum qdē:nā pars anterior uulpem:poſterior uero ſimiā preſentabat.niſi ꝙ pedes effingit humanos:aures autē habet noctue:& infra conſuetam aluum .aliā hēt inſtar crumenæ. in q̄ deliteſcunt catuli eius tantiſper:donec tuto ꝓdire queant :& abſq; parētis tutella cibatum querere:nec unq̄ exeunt crumenam:niſi cum ſugūt: portentoſum hoc animal cum catulis tribus ſibiliam delatum eſt: & ex

Equor potu haud inſuaue
Complures conſpicabiles inſulæ
Chiama marina tābala
Septemtrio fere ſub orizonte.
Payra regio
Nemora ſādalii
Inſulæ īcultæ canibalorum metu.
Arbores q̄ ferūt electiſſimā caſiā
Arbores immenſe proceritatis
Prodigioſū animal quadrupes.
In crumena catuli deliteſcunt
Illiberis.i. granata

sibillia illiberim .i.granatam:in gratiã regum:qui nouis semper rebus oblectant:catuli licet in itinere perierint conspecti sunt tamẽ ab com pluribus:qui huic rei adstipulant:Is itaq; uincentines affirmat adnaui gauisse secus littus payræ fere leuchas.Dc.nec ambigit quin continẽs existat:illinc ergo soluentes ad insulam hispanam deuenerunt.xxiii.Iu nii.M.ccccc:& inde aiunt rursus maria sulcasse occidentem uersus su pra.ccc.leucas:& cum deuenissent ad quandam prouinciam:atrox tẽ pestas adorta est eos:effecitq;:ut protinus duæ celoces pessum ierint : altera uero crepuit:at altera salutem sociis præbuit:non tamen sine in genti discrimine:seuiebat profecto supra modum tempestas: uerum ad id accedebat q; socii laboribus innumeris fessi :uix sui potentes erant : positi igitur inter salutem ambiguam:& metum:eminus nauim conspi ciunt quæ uentis prosperis uecta perq̃ celeriter maria sulcabat : & quo niam perpauci supererant:sibi nimiũ metuentes:ac uitã prorsus despõ dentes:in eam deuenerant opinionem:ut se mutuo occiderent.propte rea in terram descendunt:rati omnino se atrocia subituros:hæc medi tantibus non defuit supernum auxilium:nam pacatis uentis:mari red dita est tranquilitas:propterea conspecta naui:in qua homines solum xviii.superstites erant:resumunt animos:& in hispaniam redire parant: utraq; igitur nauis uela uentis dedit patriam repetens:quo deuentum ẽ ultima septembris:post hos uero complures alii nauigarunt meridiem uersus.Iter agentes per payram Regionẽ itinere .M.quinq; mille:nec unq̃ terminum nacti sunt:ideo arbitrantur cõtinentem:non ĩsulã:unde nuperrime allata sunt complura:ut sunt casia aurum:bacce : piper ci namomum:herbæ:arbores:animalia multiiuga:& alia cõpluscula : quæ apud nos minime uisuntur.

Altera pessũ iuit:altera crepuit

Vitam ꝓpe despõderãt

Mari reddita est trãqlitas

In patriam deueniunt

Quã uasta regio ad meridiem.

Quæ ab meridie allata sunt.

Cap.CXIIII.

De nouo orbe:e lingua hispana in italicam traducta.

SVperioribus diebus abunde reddidi te mei reditus certiorem uir præstantissime:nam si probe memini cõmonefeci tuã præstãtiã de his oĩbus orbis ptibus:q̃s adiuerã cũ classe: & ĩpẽsa Regis huius inuictissimi:quæ si singulæ pẽsitatius expẽdunt:uidebunt ꝑfecto alterũ orbẽ efficere:ppea nõ abre nouũ orbẽ nũcupauim⁹: nã prisci omnes harũ rerũ ꝓrsus exptes fuere :supantq; eorũ opinionẽ q̃ nuperrime abs nobis sunt compta:quãdoquidẽ hi rati sunt ultra lineam æqnoctialẽ meridiẽ uersus nihil eẽ nisi uastũ æquor:pustas ĩcultasue in

Nouus orbis

Hic reffelit eorũ sententia:q aiũt ultra equatorẽ nihil esse nisi uastum æquor

ſulas quaſdam: id pelagus athlanticum dixere: & ſi quādoq; aſſenſi ſunt nonnihil telluris fore: eā cōtendūt incultam eſſe: nec habitabilem: quorum opinionē preſens ad eas partes nauigatio refellit: aperitq; omnib⁹ haud dubie falſam fore: & ab omni uero extorrē: quoniā ultra æquatorem nactus ſum ego cultiores regiones: eaſdemq; hitatoribus frequētiores: q̄ alibi gētiū uſq̄ cōperi: ſi aſiā: ſi europā: ſi affricāue ſpectaueris: ut latius in ſequentibus liquebit: nā prætermiſſis obſcuris rebus. Illuſtres ſolum denarrabimus quæ ſint ſcitu non indignæ. quaſue nos ipſi corā adiuerimus: uel ex fidedignorum relatu acceperimus: de mundo igitur huiuſmodi nuperrime inuento ſedulo: & citra mendacium complura mox explicabimus.

Vltra eqnoctialē lineā cultiores regiones q̄ alibi gentiū inueniuntur

Cap. CXV.

De ordine nauigationis & de ſeua tempeſtate.

Series nauigationis eorū: q nouū orbē quæſitū profecti ſunt.

FOelicibus igit͛ (ut aiunt) auibus ab uliſbona. xiii. Maii. M. D. I. ſoluimus iuſſu regis. tribus liburnicis expeditis: profecti ſumus quæſitum nouum orbem: & uerſus auſtrum iter agentes uigiti menſibus adnauigauim⁹: cuius qdem nauigationis ſeriē primo explicabimus: hunc igitur ordinem nauigando ſeruauimus. Nam per īſulas fortunatas iter egimus: quæ nunc magnæ canariæ appellantur. hæ. n. ſunt in climate tertio: in parte extrema habitati occidentis. Inde ſulcantes oceanū littora affrice nigritaꝝq;: gradu citato pcurrimus: uſq; ad id ꝓmontorium: qđ ptholomeus appellat ethiopum: nr̄i uero caput uiride Ethiopes autem biſecherē: & acolæ mandangā: & ea regio eſt intra zonā exuſtā gradibus. xiiii. uerſus aquilonē: quā nigritæ incolunt. ibi reſumptis uiribus: & cōmunita oī genere annonæ claſſe: ſublatis āchoris: uentis uela dedimus. Iter nr̄um dirigentes uerſus polum antarticū: non nihil tamē ad occidentem declinātes Euro flante: nec prius tellus conſpecta: eſt q̄ iugi nauigatione æquora tribus menſibus: ac diebus totidem uaſtiſſima æquora ſulcauerimus: in qua nauigatione quæ diſcrimina ſubierimus: quæ uitæ pericula: quas animi anxietates: interturbationes: naufragia: quotiēſue uitā pteſi ſimus nr̄am: id multarū rerū ſciis iudicandū reliquo: & eis īprimis q optime norūt q̄ ſit arduū incomperta quærere: & adire inacceſſa: q uero hæc neſciūt: rerum expertes: hui⁹ rei iudices eſſe minime uolo: & ut paucis multa compræhendam: id ſciant nos adnauigaſſe. lxvii. diebus quibus fortuna pertinax atrox ſæuiebat: nā quadragitaq̄ttuor dieb⁹ reboāte celo nihil niſi tonitrua: fulgura:

Magnæ canariæ ī quo climatæ

Promontoriū ethiopū ītra zonam torridam G. xiiii

Verſus polum antarticū cōtēdūt

Quotiens pteſi ſint uitam

Reboāte celo fulgetris coruſcabāt fore omnia.

ac corruscationes. Imbres grauissimos passi sumus: adeoq; tenebricosa nebula cœlum inumbrauerat: ut interdiu noctuq; non aliter uideremus: q̄ proserpina existente cum Plutone. i. cum minime luna pernox est: nox atris tenebris obfuscatur: propterea adeo nos timor mortis incesserat: ut uitam prope despondisse uideremur. post hæc uero tam sæua tamq; atrocia complacitum aliquando deo fuit uitæ compati nostræ: (quæ sua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uisa animi qui ceciderant elanguerantq; condicto rediere ad se: ut usu euenit superantibus calamitates maximas: & præcipue ereptis de fortunæ reflantis faucib⁹. Igitur septimo augusti. M.D.I. in littore eius regionis iecimus anchoras: dantes deo maximo gratias. quas poteramus maximas: ritu solemni & christiano more solemnia missarum celebrari iussimus: tellus reperta uisa est non insula: sed continens: quandoquidem in uastum protendebatur: nec finis apparebat quispiam: cultaq; erat admodum: ac habitatore multiplici perq̄ freques. Inibiq; animalia fere omnegen⁹ siluestria: quæ huic orbi nostro sunt prorsus incognita: nacti sumus etiam ibi alia pleraq;: quorum de industria non meminimus: ne surgat opus in iliada magnam: id solum haud prætereundū puto: q̄ dei clementia adiuti opportune tellus uisa est a nobis: nam diutius ferre nequibamus deficientibus commeatibus omnibus. lignis uidelicet: aqua: nautico pane: salitis carnibus: caseo: uino: oleo: & quod plus est uigore animi. Igitur deo: quod uiuimus: referimus acceptum: cui honos est: & gloria: ac gratiarum actio.

Vbi ꝓserpina ē cū plutone: luna minime est pernox

Ai q lāguerāt: cōdicto ad se redieř

Tell⁹ repta frequēti habitatore

Cōplura animalia huic orbi icōpta

Oportune nacti sūt terram

Quod uiuunt: deo acceptum referunt

Frons quæ uergit ad meridiem

Cap. CXVI.

Quantum distet reperta tellus ab capite uiridi.

Conuenit igitur inter nos: ut secus littus huiusmodi nauigaremus conspectum eius haud quaq̄ deserentes: nauigauimus itaq; tantisper: donec deuenimus ad frontem quandam huiuscæ continentis: quæ uergit ad meridiem: hæc frons ab eo loco ubi primo tellus conspecta est: abest leucis fere. ccc. in hoc itinere sæpenumero terram applicuimus: & cum indigenis commercia habuimus: prout latius in sequentibus tibi compertum fiet: prætermisi. n. caput uiride ab hoc reperto cōtinēte: abesse leucis prope. Dcc. licet ego crediderim nauigauisse plusq̄. M. ccc. & id effecit atrox tempestas: & naufragia frequētia: & naucleri inscitia: q̄ omnia iter prolongant: eoq; loci deueneramus: ut ni Cosmographia nobis nota fuisset: incuria naucleri de nobis actū erat:

Quæ iter prolongant

Ni cosmographiā nouissent actū erat de eis

nam nullus erat itineris Dux: qui ad leucas quingentas noſcet ubi nam gentium eſſemus: errabundi enim eramus: & uagi: neſcientes quo tenderemus: niſi aſtrolabio: & quadrante aſtrologicis inſtrumentis: adamuſim mihi: & ſociis conſuluiſſem: comparauiq; mihi ob id nō mediocrem gloriam: adeo ut deinceps eius loci fuerim ſemper apud eos: cuius ſunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos cartam nauigationis: effeciq; ut faterentur conſuetos naucleros nihil hactenus ſciuiſſe: ſi mihi confererentur coſmographiæ expertes. Itaq; dicta frons reperti continentis: quæ uergit ad meridiem in ulteriorem ſpem nos induxit ſcrutandi uidelicet eius orbis peragrandiq; ad regulam: communi igitur ſententia decretum eſt: ut regionem exploraremus etiam introrſus mores & ritus gentis illius percunctaremur: adnauigauimus ergo ſecus littus leucis fere. Dc. ſubinde in terram deſcendentes: habito cum accolis colloquio frequentiore: a quibus profecto honorifice: ac cordate excipiebamur: & eorum probitate: & natura innocentiſſima prouocati non nunq̄. xv. uel. xx. diebus apud eos non inhonori uerſati ſumus: ſunt. n. hoſpitales admodum: ſicuti latius infra patebit. Is igitur continens auſpicatur ultra æquinoctialem Lineam gradibus octo uerſus polum antarticum: & tādiu ſecus hoc littus nauigauimus: donec ſuperato Tropico hiemali prope polum antarticum gradibus. xvii. & medio: applicuimus: ubi eleuatum orizontem habent gradibus. L. quæ uero ibi conſpicatus fuerim: mortalibus noſtri æui incomperta ſunt: gentem uidelicet: mores: humanitatem: ſoli feracitatem: aeris temperiem: ſalubritatem cœli: corpora cœleſtia: & imprimis octauæ ſpheræ ſidera fixa: quorum ſphera noſtra non meminit: nec hactenus cognita fuere ab priſcis etiam eruditioribus: ea mox ſedulo ſum denarraturus.

Pagina nauigationis
Rurſū accēdūtur ut nouum uiſant orbem
Hoīum genus pientiſſimum.
Eleuatū habent orizontē gradibus L.
Quāta cæli temperies

Cap. CXVII.
De moribus: & natura gentis illius.

Io. euāgeliſta ī ſua apocalipſi
Cicuratum hominū genus
Corpora habent habiliſſima.

FRequentior eſt igitur hæc regio cunctis quas unq̄ uiderim regionibus: nam uidetur innumera: ut cōmeminit Diuus Ioannes in ſua apocalipſi: id genus hominum cicuratum eſt admodū: & māſuefactū: nēini noxiū: nudi ꝑſus īcedūt: uti eos parēs natura pepererit: nudi naſcūt: nudi rurſus moriūt: corpora hēnt habiliſſima: utpote ſcā ad ſimetriā: ſimetrica dici iure poſſunt: colore ad rubedinē īclināte

Id efficit candens sidus quod non difficulter torret nudos homines: ca pillos habent nigros: sed promissos: incessu: & ludis agiles sunt: q̃ qui maxime: facie sunt pq̃ liberali: ac uenusta: nisi ipsi eam deformarent de honestamento fere incredibili: nam terebratam perforatamq̧ faciem cir cũferunt: uidelicet genas: maxillas: nares: labra: aures: neq̧ foramine me diocri aut uno: sed magnis compluribusq̧. Nam uidi quãdoq̧ quempiã septem foramina in facie habentem: quæ singula capacia erant pruni unius damasceni: dẽpta itaq̧ carne: hæc oplẽt lapillis qbusdã ceruleis: marmoreis aut cristalinis: uel ex alabastro pulcherrimis: aut ebore uel ossib' candidissimis: more suo: arte non inepta fabrefactis elaboratisq̧: quæ res adeo est insolens & turpis: ut mõstrum prima facie præseferat: homo uidelicet q gemmatam faciem circumfert terebratus foramine multiplici: & si credere dignum est: lapides septem in facie habens: qui singuli medii palmi magnitudinem superant: nemo est profecto: qui nõ admiretur: cum præsertim animo attentiore apud se hæc tam prodigiosa expenderit: uera tamen sunt: nam ego aliquando obseruaui dictos septem lapides pondo fere unziarum sexdecim: inaures & ipsi ferunt præciosiores: uidelicet annullos appensos: aut baccas pensiles: more Aegiptiorum: Indorumq̧: hunc morem uiri tantum seruant: at mulieres solum ferunt inaures: habent etiam fœmine & alium morem atrocem: & totius humanioris uitæ expertem: quoniam igitur mulieres huiusmodi in uenerem pronæ sunt admodum: & salaces: id facinus patrant: ut turpiori earum uoluptati faciant satis: nam uiris in potu dant herbæ cuiusdam sucũ quo epoto: inguina mox tument: & crescunt non mediocriter: & ubi id non profecerit: uenenata quædam admouent: quæ mordicus inguen lacinent tantisper: donec tumescat: fitq̧ propterea ut apud eos complusculi testes amittant: & eunuchi reddantur: lanam non habent nec linum: ideo omnifariam panno carent: nec Gosipinis uestibus idest bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus: qui nudi usquequaq̧ incedunt. apud eos nulla sunt peculia: communia sunt omnia. Regem non habent: nec imperium. unusquisq̧ sibi ipsi Rex est: tot ducunt uxores: quot libuerit: in promiscuum coeunt: nulla sanguinis ratiõe habita: cum mr̃e filius: & frater cum sorore coeũt: libidinem passim exercent: instar brutorum animalium: nam ubiq̧: & cum quauis muliere: etiam sibi forte obuia: rem peragunt ue neream: dirimunt etiam pro arbitratu coniugia: quoniam exleges

Candens sidus
Facie sunt pq̃ liberali
nisi d̃forma rent eam de honestamẽ to ĩcredibili
Terebrant corporis p̃tes multifariam
Res portentuosa
Lapides põdo unciarũ. xvi.
Inaures ferũt fœmine
In uenerem salaces
Quib' irritamẽtis prouocãt ad frequẽtiorẽ uenerẽ uiros fœminæ
Cõia sunt illis omnia
Impia non norunt
In ꝓmiscuum coeũt
Exleges sũt & ab iure extorres

ſunt:& ab iure ſunt extorres:templa nõ habent nec legem:minuſq; ido
la colũt:qd plura ? ꝑnitioſam habent quãdã uiuendi libertatem: quæ
Epicuris potiuſq̃ ſtoicis quadrat.commercia non exercent :pecuniam
neſciũt. Inuicem tamen diſidẽt: prælianturq; atrociter:ſed ordie nullo:
iuuenes ſenes cõciõe flectũt:trahuntq; i eoꝝ ſnĩam:& quocũq; libuerit:
accẽdũtq; ad bella:qb⁹ hoſtes cõficiũt:quos ſubegerint ꝓfligauerintue
hoſtes i cibatu hẽnt gratiſſimos:carne ueſcunt̃ humana :adeo ut pr̃ fi
lios epulet̃:& uiciſſim nati parẽtẽ:ꝓut ſors tulerit & euẽtus. uidi ego
quẽdã ꝑditiſſimũ hoiem:q ꝓ gloria nõ mediocri iactabat ſe eſitauiſſe
ſupra.ccc.uiros:uiſi ẽt urbẽ quãdã:ubi imorat⁹ ſum dieb⁹ fere.xxvii.&
ibi cõtignatiõib⁹ humanas carnes eaſdẽq; ſalitas pẽſiles uidi.uti nos car
nes aprugnas:ſole uel fumo ſicatas appẽdim⁹ in culina trabib⁹:& impri
mis iſcitia:& id gen⁹ alia:imo mirabant̃ plurimũ:ꝙ nos nõ ueſceremur
hoſtibus:quoꝝ carnes aiũt appetẽtiã cibi facere:& miri ſaporis eẽ:eaſq;
extollũt tanq̃ dapes ganeatas opiparaſq;:arma hẽnt nulla ꝑter ſagittas
& arcũ:his atrociſſime diloricati præliant̃:qppe q nudi cõgrediuntur:
cõſauciãturq; nõ aliter q̃ fera aĩalia:hos nixi ſumus pluries uelle trahere
i nr̃am ſnĩam:pſuadebamuſq; idẽtidẽ ut tãdem aliqñ ab his improbatis
morib⁹ (ueluti ab re abhominãda) tẽparẽt:q nobis ſæpenũero polliciti
ſunt ſe tẽperaturos ab hac ſæuitia. mulieres uero (ut præfeci) licet nu
dæ icedãt uagæ:& ſalaces i uenerẽ:nõ ſunt tamẽ deformes: q̃ habiliſſi
ma corpora hẽnt:nec qdẽ exuſta ut forte ſibi cõplures pſuadere qrẽt:
& licet obeſe:& præpingues:nõ tamẽ ob id deformant̃.& ꝙ miratu nõ
ẽ idignũ nullas (uel puerpas) uidi q̃ demiſſas hẽrent mãmas:nã licet pe
pererint:fœte nõ ſunt i aſpectu corporis uirginibus abſimiles:nõ cape
ratã cõtractãq; i uẽtre uidebis cutẽ:& ea q̃ honeſtæ noiari nõ poſſunt:
ꝓrſus ab uirgie nõ abſũt:ubi chriſtiaoꝝ copiã hẽbãt.miꝝ ẽ dictu:q̃ tur
piter ſua corpora ꝓſtituerẽt:libidinoſiores ſupra oẽm credulitatẽ.annis
uiuũt cẽtũ:& qnquagita:raro ægrotant:q ſi forte i morbos inciderint:
ſibi herbaꝝ ſuco medent̃ ꝓtinus:hæc ſunt quæ apud eos cõperi nõ ob
ſcura:uidelicet aeris tẽperiẽ:cœli clementiã:ſolũ ferax:longã ætatẽ.Id
forte efficit Eur⁹:q iſtic iugiter pflat:qq; eius loci apud eos ẽ: cui⁹ aq
lo apud nos.piſcatu gaudẽt:eoq; uictitãt plurimũ:adiuuãte hoc uotũ
natura:nã æquora inibi ſcatẽt piſciũ oi gener̃.ueneatu parũ oblectãt̃:
qd efficit feraꝝ igẽs multitudo:pauẽt eni ob nõ cicurata aĩalia ſiluas fre
quentare.uiſunt̃ ẽt ibi leones oifariam:urſi:& id genus alia.arbores ibi

Pernicioſa uiuendi libertas

Quos uicerint hoſtes i cibatu habent gratiſſimos

Pater epulatur filios. & uice uerſa nati ueſcuntur parentibus

Humanæ carnes ſalitæ cõtignationib⁹ penſiles

Hoſtiũ carnes appetentiã cibi faciunt

Diloricati præliantur

Obeſe quidem ſũt.ſed nõ d̃formes

Fœtæ non ſunt in aſpectu corpis uirginib⁹ abſimiles

crescunt i tantã altitudinẽ:ut uix credas:tẽperãt igit̃ ab siluis:utpote q nudi:& diloricati inermesq;:tuto feris haud congrederentur.

Cap.CXVIII.

De soli feracitatæ:& cœli temperie.

REgio ẽ aprica ferax:& eximie amœna:& licet sit cliuosa: irrigua tamẽ ẽ fontib⁹:ac fluuiis ĩnũeris:siluasq; hẽt adeo cõdensas:ut uix trãsitũ præbeãt:obstãte arboꝝ frequẽtia: his inerrãt aialia multiiuga:eadẽq; sæuissima:arbores :& fructus absq; cultore suapte natura crescũt:fructus hẽnt uberrimos : eosdem suauissimos:nec mortalibus noxios:nostris prorsus absimiles:gignit etiamnum terra inumeras herbas:& radices:qb⁹ panẽ cõficiũt:& alia pulmenta:semina sunt cõplura:ueꝝ nr̃is minime similia.Regio nullũ fert metallum:præter aurum:auri igit̃ ibi igẽs ẽ copia:licet nihil nobiscum attulerim⁹ ide.hoc prio itinerĩ:nã de hac re certiores nos fecerũt idigenæ oẽs:q plagã hãc auro scatere adfirmabãt:idq; apud eos minime i precio esse:& fere nullius momẽti.Identidẽ prædicabãt:baccas:margaritasq; cõplures hẽnt. ut i superioribus cõmeminim⁹:quoꝝ oĩum si uellem singillatim meminisse ob innumerã multitudinẽ multiiugamq; naturam:surgeret i opus magnũ hæc historia.Nã plinus uir absolutissimus:q tantaꝝ reꝝ texuit historiã:nõ tamen hoꝝ millesimã ptem cõsecut⁹ est:quæ si singula pcẽ suisset lõge aliud opus effecisset:si ad magnitudinem spectes:alioqn absolutissimum:& id iprimis admirationem pbet nõ mediocrem psitacoꝝ multiiuga natura:colosq; multiplex:& uarius:adeo ut Policletus uir i pictura tãt⁹ has auitioꝝ uarietates uix cõseq potuisset:arbores omnes inenarrabilem suauitatem fragrãt:gummas:liquores:& sucos emittunt passim:quaꝝ uirtus si nobis cõperta foret:puto nihil nobis nõ solum ad uoluptatẽ:sed ẽt ad sospitatẽ:bonãq; ualitudinẽ defuturꝝ:& si q̃ ẽ i orbe paradisus terrestris nõ lõge ab his regiõib⁹ haud dubie eẽ dẽt.Itaq; ut sum pfatus regio uergit ad meridiem tãta cœli tempie:ut nec hieme algeãt: nec estate exæstuent.

Cap.CXVIIII.

De sideribus poli antartici

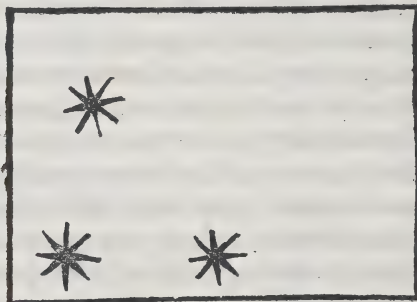
COelũ inibi:& aera praro nubes inũbrãt: fere semp serẽa sunt: rorat quãdoq; sed leiter:uapores sunt ppe nulli:nec diuti⁹ rorat:q tres uel q̃ttuor horis:& istar nebulæ mox fatiscit :cœlũ decẽtissime exornat̃ siderib⁹ qbusdã:q sũt nobis icõpta:quoꝝ ego cõsi gnãtissime mẽini:& pcẽsui fere.xx.tãtæ claritudinis:ut apud nos uen⁹: & iupiter:ppendi ẽtnũ eoꝝ circuitus:& uarios mot⁹:metitusq; circum-

Procere arbores
Aprica loca ac feracia iriguaq; licet cliuosa
Nullũ fert metallũ preter aurum
Aurum hic non ẽ i præcio
Plinius uir absolutissimus oĩum haud meminit
Psitacorum multiplex natura:
Policlet⁹ in pictura tãt⁹
Si terrestris paradisus ẽ in rerum natura . hic pfecto foret:
Ingens cæli temperies
Cælum rarẽter nubes inumbrant
Rorat quandoq;:sed leniter
Clarissima ibi astra

Polus antarticus ursam maiorē nec minorē hēt

ferētiā: ac diametrū nō difficulter: cū geometriā nō ignorarē: ppea pro cōperto hūi maioris eē magnitudinis: q̄ autumēt mortales: & ĩprimis canopos tres cōspicatus sum: duos claros admodū: tertiū obscurū & dissimilē aliis: polus antarticus ursam maiorē nec minorē hēt: sicuti est uidere ĩ nr̄o artico polo: nec eū cōtigūt sidera q̄piā clara: q̄ uero ipsum ambiūt: tria sunt quæ figurā præseferūt triāguli orthogoni: quorū id medio loco uisit̄ nouē gradus & medium circūferentiæ habet: & ubi hæc exoriuntur a leua cōspicitur canopus albicans eximie magnitudinis q̄ ubi in medium celi deuenerit: infrascriptam presentat figuram.

Canopus sidus.

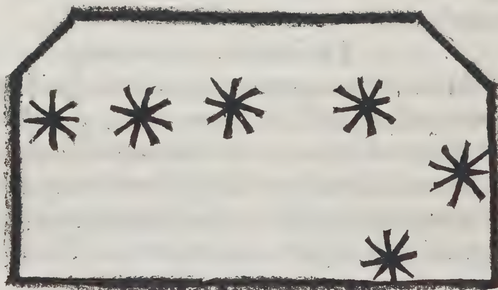

Tria alia sidera

Via lactea

His succedūt tria alia præclara sidera: quoꝝ mediū hēt diametrū circūferētiæ duodecĩ graduū cū dimidio: & ĩ medio eoꝝ alter canopus cernit̄ albus: hunc sequunt̄ sex alia cōspicua sidera: quæ claritate cunctis octauæ spheræ sideribus præstāt: quoꝝ mediū in supfitie firmamēti diametrū circūferentiæ habet graduū. xxxii. hæc astra concomitat̄ canopus igēs sed niger: quæ oīa cernūtur in uia lactea: & ubi ad lineā peruenerint meridionalem infrascriptā referunt figurā.

Canopus sidus.

Cap.CXX.

De nonnullis illius hemiſpherii:quæ philoſophis repugnant.

Llic itaq̨ conſpicatus ſum complura alia ſidera: quoꝝ motus multiplices adamuſim obſeruans:librum edidi quendam con ſignātiſſime in quo commemini fere omniū:quæ in hac mea nauigatione nō obſcura dignoſcere quiui:& is apud hunc inuictiſſimū regē adhuc hoſpitatur:quē ſpero ꝓpediē ad ſuum dominum rediturꝝ: in eo itaq̨ hemiſpherio:nō indiligēter quædā perpēdi:quæ philoſopho rum ſniæ refragantur: utpote cōtraria:ac oīno pugnantia :īter cætera: irim.i.arcum cœleſtem:album circiter noctem mediā:quoniam ſecūdū opinionem quorundā:colores trahit.a quattuor elementis ab igne. ui delicet rubeum:ab terra praſinum:ab aere lacteum:ab aqua ceruleum: ſed lōge aliter ſenſit ariſtotiles in meteoris:dicitq̨ irim eſſe repcuſſionē radii redundantis ad uaporem.ſibi appoſitæ nubis:ſicut ſplēdor ī aqua refulgēs. In pariete refulget:rediens ad ipſum:ſua interpoſitione feruo rē ſolis tēperat:reſolutione in pluuias:inferiora fecūdat: ſpecie ſua ſupe riora pulchra reddit:dominiū humiditatis in aere eſſe oſtendit:unde in fra quadragita annos a mūdi fine nō apparebit:qđ elementorū deſicca tiōem īdicabit:pacē inter deū & homines denūciat:ſemp ex oppoſito ſo lis eſt.Nunq̄ apparet in meridie : qa ſol nūq̄ eſt in ſeptentrione. Plinius tamē ait ꝙ poſt autumni æqnoctiū apparet quacūq̨ hora:hæc excerpta ſunt ab landino ex æneidos quarto ab interpræte:ut nemo ſuis fraudet laborib⁊:ſed ſu⁊cuiq̨ reddat honos:eū uidi rurſus & iteꝝ :neq̨ ego un⁊ arcū hmōi aīaduerti:uerum compluſculi e nautis huic ſententiæ ſuffra gantur meæ:rurſus uidimus neomeniam .i. nouam lunam eadem die : qua cum ſole coniungitur. Ibi etiam ſingulis noctibus uidebis uapores: & faces ardentiſſimas cœlo inerrare:præfeci paulo ſupra ſi tibi ſuccur rit:id hemiſpherium:quod niſi loquamur īproprie: hemiſpherium dici non poſſe:ſi noſtro collatum fuerit:tamen nōnihil formam eius effinge re uidetur:uiſum eſt improprie loquendo hemiſpherium id appellare.

Liber de ſiderū cogni tu:

De iri albo: & de eo cō plura

Neomenia eadē die qua phebo con iungitur.

Hemiſphe rium impro prium

Cap.CXXI.

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ.

Git ut ſum pfatus ex uliſbona unde nos ſoluimus:quæ diſtat ab æqnoctiali uerſus ſeptētrionē gradib⁊ fere.xl. nauigauim⁊ uſq̨ ad eā regionē:q̄ eſt ultra æqnoctialē gradib⁊ qnquagita

Diſtat uliſ bona ab æq noctiali uer ſus ſeptētrio nē.g.xl.

Suparūt æq torē ad gra dus .l.

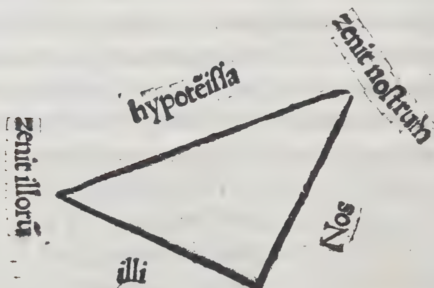
quos si simul collegeris nonagenarium efficiēt numerū: qui quidem numerus quartam partem obtinet maximi circuli: iuxta uerā priscorū supputationē traditā nobis: liquet igitur oībus nos quartam orbis partem metitos fuisse. propterea nos qui ulis bonā incolimus: citra æquatorem gradibus prope. xl. in regione septentrionali distamus ab eis qui ultra æquinoctialē lineā degunt in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta. i. a linea transuersali: & ut etiā compertius rem intelligas linea ppendicularis: quæ dum nos recto gradu consistimus: surgit ab puncto cœli: & tendit ad nostrum Zenith: eademq̧ linea eorum: qui ultra æquatorem sunt ad gradus quinquaginta: latera percutit: fitq̧ propterea: ut nos in linea recta simus: ipsi uero sint (si nobis cōferant) in transuersali: & is situs efficit figuram trianguli orthogoni quarum linear rectam nos tenemus: prout latius declarat subsequens figura. & de cosmographia: satis superq̧ dictum arbitror.

Metiti sunt q̄rtā orbis partem

Linea transuersalis

Linea ppendicularis

Figura triā guli ortogoni

Cap. CXXII.

Cur liber dictus sit dies tertius:

HAec sunt itaq̧: quæ in hac ultima nauigatione scitu digna cē sui: quæ etiā oculis subieci: nec abre opus nuncupaui diem tertium: quandoquidem prius edidi libros alios duos eius nauigationis: quam ex præcepto regis perfeci occidentem uersus inq̧ eis complura scitu non indigna consignantissime sunt exarata: & ea imprimis: quæ spectant ad gloriam nostri seruatoris: qui hanc orbis machinam miro extruxit artificio: quis. n. satis ꝓ meritis digne deum laudare possit: cuius mirabilia commemoraui in opere prædicto: legens cursim quæ

Dies tertius

Libri alii tres

Ingens gloria nr̄i seruatoris

spectant ad situm: & cultum orbis: ut dum laxius ociũ dabitur: exactius de geographia opus quodpiã edã: ut mei (uel posteri) meminerint: & ex hoc ope discerent uberius deũ maximũ colere indies magis: eaq; ali quando scirent: quæ nostri ueteres prisciq; patres prorsus nesciuerũt: ppea seruatorem nostrũ (cui ꝓpriũ est misereri mortalitatis) omnibus uotis præcor supplicibus: ut sinat me tantisper uiuere: donec id perege rim: quod mente concepi: at alios duos dies in aliud tempus differẽdos reor: cum præsertim rediero sospes in patriã: eruditiorum opera: & cõ silio: necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

Pollicet̃ se exactius tractaturũ de cosmographia

Seruatoris proprium

Cap. CXXIII.

De excusatione Alberici: & uoto eius.

Dabis ueniã uir candidissime si ultimæ nauigationis diaria ad te nondũ misi: sicuti pollicitus fueram: in causa fuit rex sere- nissimus: qui adhuc domi meos libellos detinet: uerũ postq̃ di stuli in hunc diem edere id opus: forte fortuna addã: & quartũ diem: hæsit cordi mihi rursum peragrare eam orbis partẽ: quæ spectat meri diem: & huic operi iam Nauãdo in expedito sunt liburnicæ duæ arma mentis ac cõmeatibus ubertim cõmunitæ: dum igit̃ proficiscar in oriẽ tem iter agens per meridiem: notho uehar uento: quo cũ deuenero plu ra absĩme fient in decus & gloriã dei: necnõ patriæ emolumẽtũ: & mei nois æternitatẽ: & imprimis i senectutis meæ (quæ iã ꝓpe appetit) ho norẽ: & leuamen: quare nihil desideramus in hac re præter cõmeatũ re gis: quo ĩpetrato: pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

Quartum diẽ spondet

Vbi sospes redierit plura pollicet̃.

Cap. CXXIIII.

De his qui plura querũt: q̃ liceat.

Fidus interpres presens opus e Lusitão italicũ fecit ut scirent q latium accolunt q̃ magna indies occurrunt: & item qui sibi ni- mium arrogant: intelligerent omnia se scire non posse: quando quidem hæc mira tot uiris accerrimis ingenio hucusq; ab condito orbe incõperta fuere: hinc arguit̃ temeritatis & supbiæ nostra arrogans natu ra: quæ scire posse putat omnia.

Auctoris intentio

Insimulat naturam humanã superbie

Cap. CXXV.

Liber sextus rerum memorabilium calechut: quæ non sunt absimiles illis: q̃s Petr⁹ aliares secũdo & altero tractatu scri psit: quæ rursum colliquescunt ex litteris quorundam nobi lium uirorum: ut latius in sequentibus patebit.

Liber sext⁹

Exemplum litterarum cuiusdam cretici dominorū uenetorum legati apud regem Lusitanorum die . xxvii. Iunii. M.D.I.

Erenissime princeps &c. reor. V.D. certiorem iam factā fuisse ab præstātissimo legato reg omniū memorabiliū : quæ hic usu euenerūt: & imprimis de classe: quā nuprime rex lusitaniæ

E. xiiii. liburnicis . vii. tātum rediere

inuictissimus in indiam expediuit: que superis miserantibus rediit : sed mulctata ratibus septem: nam eo concesserant liburnicæ. xiiii. & septē tantum incolumes rediere: reliquis pesundatis : igit̄ egregie princeps

Vbi expidū īsule

per latus mauritaniæ : ac getuliæ notho ducti deuentum ē ad caput uiride: dictum olim experias: ubi uisuntur hesperidū insulæ: & ibi auspi-

Vbi auspicatur inferior ethiopia

cat̄ Ethiopia inferior uersus orientē: ultra quam prisci minime iuere : hinc egredit̄ latus Ethiopiæ uersus orientem donec respondeat linee ciciliæ ab dicto latere intra lineam æquatoris ad quinq; uel sex gradus: & circiter medium dicti lateris uisitur aurifodina huius regis : postq; eā

Caput bōe spei quantū distet ab barbaria tuneti

surgit caput adaustrū excedens hiemalem tropicū per gradus. ix. Istud caput dicitur bone spei: & illinc itur ī nostras barbarias itrorsus ad. M. fere quinq; milia uersus plagam nostram: cum uero prætereris dictum caput mox regio se sinuat donec ad prasum deuenias promontoriū: qđ

Prasū ꝑmōtoriū non p̄tergressus ē ptolomeus

antiqui : & imprimis ptholomeus: pro termino meridionalis regionis posuit: ulteriorem uero plagam appellauit incognitam. inde itur ad trogloditas: ubi aurifodina uisitur: quam appellant Zaphallam: ubi maiores nostri adfirmant uim auri ingentissimam esse: q̄ alibi gentium: hic

Zaphala aurifodina omniū feracissima

intrant sinum barbaricum: & inde in oceanum deuenitur indicum : & demum ad urbem calechut. id est eorum iter: quod si recte supputaueris. M. prope quindecim milia uastitate sua occupat : ubi secus littora itur: si uero desertis littoribus recto itinere ibis : recessus terrarum : &

Iter qndecimile miliarium

anfractus montiū prætermittens: sed in altū tendens: usquequaq; lōge minus iter erit: q̄ prædiximus: supra caput bone spei lebegio uecti uento: nacti sunt nouam tellurem: quam appellarunt psitacorum: quoniam inibi inueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis: utpote qui

Noua tellus psitacorum

Ingēs plaga

brachium & dimidium longitudine excedunt : multiiugi coloris : duos nos uidimus: qui fidem rei prebent . Nautæ itaq; ubi conspexere latam plagam: credidere continentē. propterea adnauigarunt tantisper: donec terræ spacium duum milium miliarium superarunt: nec tamen finis est

repertus tante uaſtitatis : plagam incolunt uiri nudi:& proceri formoſiq́ꝫ admodum:in eo itinere amiſere naues quattuor :duas ipſi miſſerant ad aurifodinam:quas autumant non reuerſuras:ſeptem uero conceſſere calichut:ubi honorifice nr̄i pro congreſſu ſunt excepti:ædeſq́ꝫ ab principe conſequuti ſunt : & ibi noſtræ naues ſtatiuam fecerunt:obiter ſuperuenerũt maurourm:& circũadiacẽtium populorum rates :& cõprimis magni ſoldani liburnicæ:& hi omnes conſpirarunt in chriſtianos: quippe qui egreferebant chriſtianum genus uſq́ꝫ in illas partes propagari: lactabantq́ꝫ eo noſtros contendiſſe : ut illis lucra adimerent ſua : propterea primo loco naues onerare cõtendebãt nr̄o negociatore reluctante:qui mox regi de maurorum inſolentia queſtus eſt : quem illico depræhẽdit mauris fauere:tamẽ ut erat uir ambigue fidei noſtris reſpõdit in hunc modum:ſe animo haud æquo laturum ut mauri prius mercimonia liceantur:q̃ chriſtiani ſua commercia abſoluerint : & in huius rei ſpecimen iubebat:ut mauris qui huius decreti præuaricatores comperti forent mercimonia omnia impune adimerentur:eaq́ꝫ occupantibus adiudicabat:congreſſi igitur chriſtiani cum mauris illico tota urbs in partes maurorum declinauit:quare chriſtiani generis ſtrages magna effecta eſt. In qua ſupra.xl.homines deſiderati ſunt chriſtiani nominis: inter quos oppetiit negotiorum noſtrorum geſtor:qui licet undabũdo mari ſeſe crediddiſſet:correptus eſt tamen ab barbaris :& uitam eflauit: mœrore omnium:hæc igitur ut noſtris nota fuere condicto tormenta omne genus exonerant:& claſſem præfecti ſiriæ .i.ſoldani rogo conſumpſerunt:nam in ea erant naues decem:catapultis uero:& bombardis urbem prope deuaſtarunt:complures domos incendentes : quæ ꝑ imbrice(inſtar mapaliũ) paleas habebant:quãobrem illinc abiuere: & duce iudeo:qui fidem chriſti indueratːaliud regnum petiere ultra calechut ad.M.fere quadraginta cuchinũ appellãt:eius rex odit regem calechut:q̃ qui maxime . Is igitur in odium regis calechut noſtros perbenigne excepit:& hic maiorẽ habet aromatum copiam:q̃ rex calechut : quare nr̄i tot diuitias ĩde aſportarunt:ut uix id audeam referre . Nam ipſi aiunt emiſſe illic cantarũ(id eſt genus menſuræ non mediocris) cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regiõis legatos miſit ad regem luſitanum duoſq́ꝫ obſides : ut ſecurius eo noſtri redirent:at rex calechut interea ingentiſſimam claſſem expediuit in noſtros :qui quoniam

De progreſſu portugallenſium

Ibi ſtatiuam naues fecerunt

Barbari in chriſtianos conſpirant unanimiter

Rex calechut ambigue fidei

Aſtus regis:

Cõgrediũt mauris chriſtiani

Chriſtiani ſtragẽ paſſi ſunt

Claſſis ſoldani cõburitur

Catapultis urbẽ demoliuntur

Regnũ cuchini

Id regnum ſcatet aromatibus

Rex calechut obiter nectit ĩſidias noſtris

Pertimescẽda classis Insula ubi diui thomæ contubernalis xp̄i corpus qescit: Hic rex quãto amore nostros ꝓseqt̃

onustas habebant naues: illis cõgredi haud quaq̃ uoluere: sed altum petentes borea ducti (quem uentum ipsi ignorant) euaserũt: erat. n. pertimescenda classis quippe quæ supra centum: & quinquaginta naues habebat: ferebatq; hominum quindecim mille. Igitur cum euasissent discrimen: deuenerunt ad quandam insulam: ubi diui thomæ corpus quiescit. huius insulæ dominus christianos honorificentissime excepit: & sancti corporis reliquias in specimẽ amiciciæ nostris dedit: quid plura: aromata omne genus nostris (quos nusq̃ uiderat) absq; pecũia obtulit: soluerent demum cum sibi peropportunum fuisset: & rediissent fœlicibus (ut aiunt) auibus. uerum nostri illius commercii non egebant: utpote qui onusti erant admodum: abfuerunt in hoc itinere menses. xiiii. uerum trimestri rediere: & addebant deinceps celerius iter perficere posse: ut pote qui iam recessus: & ambages maris nouerant: ut puta in decem mensibus iter se facturos rentur: Naues rediere omnes: preter unã quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit: saluis tamen uiris: quos uehebat: & ea capax erat sexcentorum doliorum: nondum tamẽ applicuit classis: una tantum liburnica portum appulit: reliquæ uero non longe ab urbe esse censentur. hæc. n. quæ nuperrime aduenit portum attigit ea die: quæ est diuo ioanni percelebris admodum: agebam enim per id tempus apud serenissimum regem: qui me compellãs his uerbis inqt: heus uir probe congratulare mihi: quoniam mea classis iam est in uado omni aromatum genere onusta: quod ego audiens: ut par erat: hæc noua læto animo excepi: & in gratiam regis iussi meis: ut festiuissimum: q̃ possent diem agerent: æris: tinnitu: & cimbalorum: tibicinumq; (ut assolet) modulationibus: & tormentorum reboatu frequentiore: postri die actæ sunt gratiæ deo: & nuncupata uota ab cuncto populo: rursus regem adiui: qui ut me uidit: monuit protinus ut uestram serenitatem commonefacerem de sua lætitia: quæ per id tempus obtigerat: adiecitq; ad hæc ut deinceps tuto & intrepide eo mitteretis uestras liburnicas mercaturi sua aromata: nam pollicebatur se uestros perq̃ benigne excepturum: adeo ut domi esse censerentur: addebat etiam se nauaturum operam: ut præfect⁹ syriæ. i. soldanus haud quaq̃ aromata ex india comportare queat: in cuius rei euidens argumentum expedire cepit liburnicas: & celoces supra quadraginta quæ eo contendant: & earum quædam inibi iugiter commorentur: aliæ uero ultro citroq; cõmercii gratia

Naues oẽs. præter unã rediere

Rex legatũ alloquitur

Dies agunt lætos & hilares

Venetis plura pollicitus est rex lusitaniæ: mõ ñ tẽparẽt a mercibus

cōmeent assidue:nec dubitat quin india pro arbitratu suo potiri possit: nauis quæ iam aduenit:ē Bartholomei cuiusdam tusci:quem tulit urbs florentia:ea igitur infrascripta conuexit mercimonia:uidelicet piperis cantaros.ccc.cinamomi can.c.xx.lache can.lx.castorei & id genus odorum can.xv.Gariophilum:& zinziber non attulere:quoniam præuenti sunt a mauris:qui:& gariophilum:& zinziber asportauerant:neq; hæc fert regio calechut:aliunde importantur:minutiora aromata non tulere:at Margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant:uerū in congressu incolarum calechut omnia perdidere : fecereq; hominum pariter ac mercium non modicam iacturam :nec id inuoluam silentio: nuperrime huc aduenisse legatos quosdam:qui ab rege ubene ethiope. accepta persona:consalutatum nostrum regem uenere: onusti muneribus complusculis:munera fuere mancipia:& Elephantorum dentes:& complura alia : quæ & nostra regio fert : hæc itaq; celox quæ primo loco aduēit:dum patriam peteret:obuiam habuit naues duas:quæ proficiscebantur ex mina auri noua:& uersus indiam pergebant: hæ igitur ubi nostram conspicate sunt:rati se fore nostrorum prædam: condicto (ut se se redimerēt)nr̄is auri.xv.M.qngentoꝝ ducatoꝝ obtulerūt:uerū nr̄i tēperarunt ab eorū auro.Immo eos cōplusculis donarunt muneribꝰ:ut hac ꝓuocati liberalitate:liberꝫ pelagus nr̄is deīceps ꝑmitterēt.

Temeř credit india potiri posse
Nauis bartholomei
Et hominū & mercium iacturam fecerunt non mediocrem
Legati regis ubene
Incidunt in naues duas auro onustas

Cap.CXXVI.

Exemplum quarundam litterarum negociatorum :& collibistarum:ac trapezitarum hispaniæ:ad correspon sales suos in urbe Florentiæ:& uenetiarum:de pace:& fœdere inter reges Portugalliæ:& calechut.

EX relatu eoꝝ q classē cōcomitati sūt (eā inq̄ quæ.M.D.II. mense maii ab ulisbona soluit:& anno.M.D.III.die.xv. Decembris rediit)certiores facti sumus regem calechut cum nostro rege in hæc fœdera pacis descendisse:ut uidelicet pro illata strage nostris penderet bacharas quattuor mille piperis.i.cantara.xii.milia:& ꝙ mauri undequaq; aduenientes inibi commercia tractare nequeant : (oriundis ex urbe calechut exceptis)quodq; iidem mechā maumethis adire non possint:& ꝙ rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcē in urbe calechut:acceptis ab rege lapidibus:calce :& lignis:quæ sufficiant condendæ arci:ære pro eis prius soluto.Ita tamen ut rex eis faueat in cunctis : patiaturq; regem nostrum inibi uirum lusitanum nostris

Pacis conditiōes īter reges

præficere:qui ius dicat:quiq;:& uitæ:& necis nostro℞ habeat potesta
tem:adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat: & ubi aliqui desci-
rent ab negociatore nostro :ii protinus dedantur plectendi pro arbi-

Mediolanẽ ses duo gem ma℞ mãgo- nes.

trio præfecti christianorum:& si qui mauri capti detineãtur:hi omnes
negociatori nostro reddantur:necnon mediolanenses duo mangones
gemmarum:qui ex urbe roma profecti sunt in indiam:& ibi artem bali
stariam exercent in christiani nominis dedecus:& detrimentum ingẽs:

Vt oib⁹ cõ fœderatis ea dẽ sal⁹ foret

Nauesq; nostro more fabricantur:hos igitur ĩ pedicis ferreis captos po
stulabat dandos præfecto classis.præterea ꝙ rex regni cuchini:& cano
re inter confœderatos percenserentur:ea lege ut unum:& comune peri
culum una salus esset omnibus:perinde ut si quispiam sumeret contra
eorum aliquem arma:is omnium confœderatorum hostis declararetur:
& si usu euenisset:ut aliquis desciret ab hac pace & concordia :in eum
ueluti perfidum aliorum uires exercerentur : essetq; ab omnibus tanq̃

Lex de mer cimoniis

proditor:& fidei hostis explosus:& hæc omnia eo tendebant ut diuti⁹
pax inter eos uigeret:cauebatur etiam ut dum classis lusitanorum inibi
agebat:illo naues cuiusuis generis non accederẽt:nisi prius nostris onu
stis:ubi uero tantum mercium foret:quod sufficeret omnibus:tunc li-
berum erat unicuiq; naues onerare:ita tamen:ut ad consueta præcia nõ

Hucusq; de pacis condi tionibus

adderent.i.ut pluris solito non uendant:q̃ pro centum octo :quod ge-
nus fenoris illic exercent:hæ sunt pacis conditiones:& fœdera: quæ in
nostri regis decus maximum susceptæ sunt:ut colliquescit omnibus :
nam reuera iam is noster rex non abre dici potest dominus indiæ : qui

Turcæ & si riæ domino Lex ĩposita

iam & turce:& syriæ perfecto leges imposuit:adeo ut ad urbem cale
chut eis non pateat aditus:nec ambigimus quin intra quattuor annos
rex noster nauet operam:ut nostri nautæ tuto :& impune Bizãtiũ Tra-
chum metropolim:& Alexandriam Egipti:emporia orientalium claris

Rex uir con stantis fidei

sima contendant:& tandem aliquando ulciscantur de mauris:ab quibus
crebro pessime sunt accepti : classis igitur præfectus nauium duo-
decim hoc anno eo profectus est:& cõperit regem cuchini extorrem ab
suo regno(nam secesserat ĩ quãdã insulã:ubi in locum editũ receptus

Suppetias oportune fe runt regi so cio

delitescebat ab insidiis Regis Calechut:causam non afferebant aliam:
nisi ꝙ memor date fidei seuienti regi calechut nr̃os haud quaq̃ tradere
uoluerat : nam maluit exulem agere : q̃ fidem labefactare præstitam).
opportune igitur nostra classis suppetias tulit socio Regi : & expeditis
auxiliaribus copiis iuere intrepidi in Regem perfidum: magnam cladẽ

inferentes hosti:regem cuchini in regnum continuo restituunt. Id regnum est non longe ab angustiis maris Erithrei:ubi arcem erigunt munitissimam aliam ædificant in ostio sinus cuchini :ubi tormentorum fere genera omnia iam uisuntur:eisq; decernunt hostem propulsare eminus:& tutam classi stationem præbere suæ :neq; eo illis reluctantibus deinceps concedet quispiam. Itidem fiet in sinu calechut perinde : ut stationem:& littora proximiora non difficulter tueri q̄ant : Naues uero quæ superiore anno remanserant istic:prædam fecerant non mediocrē: nam quadam die mane ceperunt maurorum naues quinq; regni cambaie:quæ ad mecham (maumethis aram) proficiscebantur. In eis igitur nacti sumus gariophili:cantaros mille defecati.i.mundi:sine quisquiliis: Inq; eis erat plurimū gariophili haud decorticati ut apud nos uisitur: ferebant etiam hæ naues castoreum:& id genus odores :sandalium:ambram:lacham purissimam:& tenuissimas tælas lini:aurum uero & argentum signatum abunde habebāt : adeo ut opes quæ compertæ sunt ibi ualorem.cc.mille ducatorum excederent:quare iam uobis testatum eē remur:quanti sit habenda ea regio:quæ fere omnibns rebus scatet effuse. Itaq; ex his ratibus quas præfecimus duæ pessum iere:duæ uero dū statiuam agerent:iactis anchoris in quodam portu huius insulæ:ui tēpestatis actæ supra sexcentum homines amisere non longe ab ostio maris Erithrei:occubuit etiam ibi præfectns uincentius : cimba uero alia quæ licet atrocem tempestatem euasisset paulum profecta ī scopulum elisa pessundata est:adeo ut totum æquor tum corporibus humanis : tum uel maxime mercimoniis omnifariam stratum & opletum foret : hunc finem quandoq; male parta habent:ut est in adagio ueteri : male partum male fruitur : ex tot Nauibus igitur sola Celox parua superstes fuit:ut cladis suorum nūcia foret. Noueritis ergo hunc nostrum regem commeatum omnibus dedisse eundi in indiam : & exercendi inibi commercia:si tamen ex centenario lucro quadragenarium ipse habeat: hoc addito:ut ab eo naues emant non minoris:q̄ti sibi constitisse uidebuntur:nec nauium huiusmodi solutionem tātisper differri patitur:donec redierint:sed priusq̄ abeant :aurum in numerato habere operepræcium est: uisus est is princeps cognouisse iacturam quam fecit in tot naufragiis: propterea cupit alios suo periculo eo proficisci : uix credimus reperturum regem quempiam:qui oblatas suscipiat conditio-

Defecatum gariophilū i.sine q̄sq̄liis

Quantum opū īde allatum est.

Aliæ pessū i.re.alie hominū iactu ram passe

Salū stratū hūānis corporibus:

Male ptum male fruitur

Fen⁹ regiū

Aurum īnumerato petit ꝑ nauibus

Alienis uult ditari picu-lis

nes:indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præ
teribo huius cōmercii res haud quāq̄ stabiles esse:quicquid erit:euētus
declarabit futurus:cum his nauibus portum appulit lusitanꝰ quidam :
De aurifodina zaphale.
qui uisit minam auri in regno Zaphalæ:de qua re mira refert:adsueue-
rat nobis ibi nauem christianorum adhuc esse:& prope incredibilia de
auri q̄titate quæ inibi reperitur refert:propterea rex noster alio non tē
Quid cordi regi hæsit
dit:nisi ut frenet hos barbaros:arcemq; ibi erigat munitissimam: ac ꝓ
pulset indos:& eos qui incolunt regnum cambaie:ne ipsi deinceps mi-
na potiri possint:omnem igitur aurifodinam sibi protinus arrogabit. ꝓ
comperto etiam habemus hanc aurifodinam fuisse minam salomonis :
Mina salomonis unde tot thesauros cōparauit
unde tot hausit thesauros & ibi regina sabba:quæ iuit ad salomonem ut
testatur sacra uetus historia:hæc profecto sunt magna:ut uos nō latet:
nec ab re hic rex dicendus est fœlix:& bene auspicatus:cui contigit tam
locuples thesaurus :rentur igitur homines se mox consecuturos ab eo
commeatum eundi in indiam : soluto fœnore:uidelicet pro centenario
quadragenarium:acceptis suis nauibus:ut præfati sumus:hunc modū
Rex bene auspicatus
uidetur uelle seruare ut mercatores eo mittant suos gestorum negocia
tores:qui intersint mercimonioniis:non tamen præsint :uult esse domi
Vt itersint sed nō præsint mercimoniis
nus rerum:adeo ut omnia sui exerceant ēt impensa mercatorum:nā aro
mata suscipienda erunt de manibus uice regis:nec liberū erit cuiq; mer
cari:quare creditur commercium huiusmodi non suscepturum incre-
menta maiora:indies tamen de his omnibus uos commonefaciam : nec
uos fugit nos alias uobis scripsisse:cayrum ob hanc causam decoxisse :
Babilō ægypti decoxit
nam ex magno orientalium emporio : si hæc succedunt regi:fiet ciui-
tas confusa:ut non ab re dicatur babilon:neq; iniuria : nam illic mauri
Mauri par pari relatū sentient
consueuerant christianos pessime accipere:forte erratorum dabunt pœ
nas:eo igitur deinceps non comportabunt aromata omne genus:neq;
omnifariam gēmæ:& margaritæ & alia præclara complura : quoniam
urbem calechut neq; Zaphalam ultra non frequentabunt:reluctantibꝰ
lusitanis ob arces nuperrime erectas:& de omnibus certiores facti gra
tias agetis deo maximo : de aurifodina uero Zaphale ut præfeci-
mus mira hic feruntur : huius Rex possessor efficietur intra bien-
nium : res est profecto digna miratu : nam tota India : & Persis in-
de suum aurum hauriebat : quæ nunc ab gentilibus possidetur : li-
cet ditionis sit caldeorum regis: ostium sinus ubi commercia & per-

mutationes fiunt cum gentilibus :singulis enim annis maurorum naues ueniunt onustæ uilioribus mercibus ex cambaia ut aurum asportent : merces sunt cotoni panni uiliores : sericum plurifariam : ac multiiugi coloris & imprimis Turcarum more contextum : hæc igitur sunt mercimonia quæ inibi fiunt:neq̧ illic rex chiloe diutius commorabitur metu gentilium:qui non longe degunt ad leucas.lx. in insula quæ dicitur chiloa:& eo contendunt naues omnes:ut soluant uectigal priusq̄ eant ad minam Zaphalle : quo cum peruenerint ante sex uel octo menses non expediuntur.Inde comportant aurum:ebur : & ceram merces optimas.Illinc soluentes chiloam contendunt:& ibi rursus pendunt præstinati auri uectigal:inde concedũt Cãbaiam siue mechã: & in nostris nauibus sunt.xii.aut.xv.negociatores regis chiloe qui tributum pendit nostro regi quotannis.i.mitigallas.M.D.& id est genus ponderis:nam mitigal quodlibet ualoris est ducatorum.c.l. tamẽ is rex pendet ab rege nostro:adeo ut in manu sua sit ipsum pro libito profligare:& id quidem parua manu:nam quotiens libuerit eo mille hominũ mittere: ꝓtinus is rex terga dabit:crediturq̧ ut id breui eueniat:nec res foret ardua:si profligato rege redditus.Dc.M. ducatorum singulo anno consequeretur:neq̧ arbitremini uos rogo hanc esse fabulam : uera est historia . Iam nosse debetis me iampridem de nouis rebus crebro uos commonefecisse : & semper uera loquutum : non sum is qui delecter mendaciis : relatu etiam aliorum: qui inde ueniunt testatissimum uobis fiet: me haud ficta neq̧ commenticia scripsisse : si uero apud uos bene supputaueritis quod ferre possint naues:quas expectamus indies : comperietis certe eas ferre posse cantaros circiter.cc.xxii. aromatum omnifariam : nam deinceps istuc mittam aromata omnegenus : nauaboq̧ operam ut nusq̄ uobis desint : postq̄ fœdus initum est cum rege calechut : licet non paruum discrimen illo nauigantibus immineat ob quoddam arcipelagus :in quo innatant insulæ prope.xiiii. mille : & etiam ob angustias cuiusdam freti ubi mare uix est nauigiorum patiens: tamen tantum conabimur : ꝗ pericula consuetudine: & frequentia efficiemus innoxia:ut quãdocũq̧ gloriari possimus fere totũ orbem peragrauisse & ea presertim:quæ prisci minime adiuere : solum superest ut Taprobanã adeamus insulã:teste Plinio : omnium rerum lo

Ex cambaia

Chiloa

Merces optimæ

Præstinati auri soluũt uectigal

Rex uectigalis

Mictigal quid

Vera historia

Allate merces.

Archipelagus in quo innatant ĩsulæ.xiiii.mille

Taprobana insula

cupletissimã si aurũ: si gẽmas si ebora spectaueris tãtũq nostra opera: & sollicitudine fiet: ut omnis india nostris mercimoniis pateat: illic ut scribunt nostri non magnipenduntur nostræ merces: monent propterea ipsi: ut eo mittamus cruciferos aureos: si breuem cupimus expeditionem nostrarum rerum: quoniam aliæ merces diutius manent in portu procrastinantibus ex composito indis: ut tandem fatigatis impensa & diuturniore expectatione nostris: minore præcio nostra consequantur: eius sunt ingenii: ut quandoq sunt itali: qui simulant mercium non egere: ut demum uiliore precio præstinẽt: ibi etiam caripendunt æra: alumina alba non rubea: & imprimis grandia: minutiora uero spernunt: choraliũ autem non flocipendunt: si sit magnum: & fabrefactum: alioqn nullius est apud eos præcii. hẽnt ii populi uices contrarias cum alexandrinis adeo: ut si illi minuta quærant: hi proceriora: & uersa uice: plumbum non uilipenditur ibi: si instar lateris sit conflatum. argẽtum uiuũ: & ambra nihilipenditur: ibi æra fabrefacta minore præcio licitant: quoniam rursus suo more ea conflant: uoluntq nos in conflando operam lusisse: non eo utuntur ut nos: hæc igitur summa erit alias merces (exceptis memoratis) ibi nullius esse pensi: lucriq perq̃ mediocris.

Maurorum ingenium

Mos italorũ uafer

Ii populi habent cũ alexandrinis uices contrarias

Plũbũ cõflatum

Aera fabrefacta

Cap. CXXVI.

Exemplum quarundã litterarum Petri pasqualigi oratoris. d. uenetorũ apud regẽ Portugalliæ ad suos germanos in ulisbona cõmorãtes die. xix. octobris. M. D. I.

Restantissimi fratres tanq̃ patres honorandi salutem. Petro cuidã uerzo tabellario: & nõnullis ualẽtinis ad uos litteras dedimus superioribus diebus: quibus uos certiores reddidim⁹ omnium: quæ hic usu eueniunt: nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomeum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinũ cõmonefacere de rebus nostri: ut intelligatis nobis cordi hæsisse ad uos q̃ creberrime litteras dare: modo Tabellarii copia habeatur: ut igitur noua anni presentis intelligatis: scitote hic esse eam triremem: quam superiore anno Rex portugalliæ Serenissimus expediuerat uersus aquilonem præfecto Gaspare Corterato: qui nobis refert continentem inuenisse distantem ad. M. duo milia inter chorum & Fauonium. hactenus toti pene orbi incompertam terram: cuius latus aiũt ad. M. ppe. Dccc. pcurrisse: nec tamẽ finis cõptus ẽ q̃spiã: ideo credũt

Triremis

Inter chorũ & fauonium cõtinens

continentem non insulam esse: regio quæ uidetur esse coniuncta cuidã plagæ alias a nostris peragratæ: quasi sub ipso septẽtrione: eo usq; celox tamẽ non peruenit ob cõgellatum æquor: & ingruentes cœlo niues: argumento sunt tot flumina quæ ab illis montibus deriuantur: q̃ uidelicet ibi magna uis niuium existat: arguunt propterea insulam non posse tot flumina emittere: aiunt præterea terrã esse eximie cultam: domos subeunt ligneas: quas cooperiunt pellibus ac coriis piscium: huc adduxerunt uiros septem sexus utriusq;. In celoce uero altera: quam prestolamur in horas: aduehuntur quinquaginta eius regionis incolæ: hi si proceritatem corporis: si colorem: si habitudinem: si habitũ spectes cinganis nõ sunt absimiles: pellib⁹ pisciũ uestiũť & lutrarũ: & eorũ ĩprimis q instar uulpiũ pillosas habẽt pelles: eisq; utuntur hieme pillo ad carnes uerso ut nos: at æstate ritu contrario: neq; eas consuũt: aut cõcinãt quouismodo: uerum uti fert ipsa bellua eo modo utuntur: eis armos & brachia præcipue tegunt: inguina uero fune ligant multiplici cõfecto ex piscium neruis: uidentur propterea siluestres homines: non sunt tamẽ inuerecundi: & corpora habẽt habilissima si brachia: si armos: si crura respexeris: ad simetriam sunt omnia: faciem stigmate compungunt: inuruntq; notis multiiugis instar indorum: sex uel octo stigmatibus prout libuerit: hunc morem sola uoluptas moderatur: loquuntur quidem sed haud intelliguntur: licet adhibiti fuerint fere omnium linguarum interpretes: eorum plaga caret prorsus ferro: gladios tamen habent: sed ex acuminato lapide: pari modo cuspidant sagittas: quæ nostris sunt acuminatiores: nostri inde attulerunt ensis confracti partem inauratã: quæ italiæ ritu fabrefacta uidebatur: quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appensos circumferebat: qui haud dubie celati more nostro uisebantur: celaturam uenetam imprimis præseferentes: quibus rebus non difficulter adducimur continentem esse potius q̃ insulam: quia si eo naues aliquando applicuissent: de ea comperti aliquid habuissemus: pisci bus scatet Regio salmonibus uidelicet: & alecibus: & id genus compluribus. siluas habent omnifariam perinde ut omni lignorum genere abundet regio: propterea naues fabricantur: antenas: & malos: Trãstra: & reliqua quæ pertinent ad nauigia: ob id hic noster Rex instituit inde multum emolumenti summere: tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta: tum uel maxime ob hominum genus laboribus assuetum: quibus ad uaria eis uti quibit: quandoquidem suapte

Equor cõgelatum: & ingruẽtes cælo niues

Domos habitant ligneas: & ꝓ ibrice pellib⁹ pisciũ utũtur

Lutre.

Insuetũ habitus genus

Corpora habilissima

Corpa stigmate cõpungunt

Ferro carẽt

Orbes argẽteos ꝓ inauribus circũferebat puer

Ferax plaga

Viri ad labores nati

natura hi uiri nati sunt ad labores: suntque meliora mancipia q̃ unq̃ uiderim: uisum est propterea nõ fore ab amicicia nostra deuium: si hæc uos non celarem: ubi uero alia celox quæ expectatur indies aduenerit: mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero quæ contendunt ad urbem calechut expediuntur: neque id præteribo regi hæsisse cordi: ut tota classis quæ proficisci in orientem consueuit: ea primo mechæ classem corripiat: ut tandem soldano siriæ præfecto aditus illuc nõ pateat: nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice studet: persuadetque sibi nihil posse obstare: quin potiatur uotis huiusmodi: assentitur tota curia: urbs & regnum omne cum eo conspirant: quoniam si sibi succedet mirum dictu est: q̃ breui omnium locupletissim⁹ sit euasurus in tanta rerum copia: & ubertate: & imprimis aduentantibus uenetis biremibus ac triremibus ut hinc asportẽt mercimonia. Igitur ꝓ comperto habet: nõ posse nisi maxime lucrari: uenetis huc accedentibus: & id in manu habere sibi persuadet: tedet propterea ipsum moræ: quoniã desiderio uel ipsa celeritas est in mora: peroptat igitur & perq̃ ardentissime insistit: ut uoto frui queat suo: ob quam rem uereor plurimum: ut ab hac sententia uix possit dimoueri: nec facile adducetur: ut in rebus oriẽtalibus nobis adsit: cum sit huic expeditioni prorsus addictus. Nos uero qui anno elapso prouinciam sustinuimus a nemine adiuti: neque ære ecclesiastico: sed solum nostris opibus: uix ni faueat ipse nobis bene consultum ibit. Valete.

Regis decretum

Desidrio ipsa celeritas ẽ in mora

Cap. CXXVII.

Exemplum quarundam litterarum Frãcisci de sagitta cremonẽsis datarũ ulisbonæ. xvi. septẽbris. M.D.II. directarum ad oratorem uenetum Petrum pasqualigũ apud reges castigliæ agentem.

PRæstãtissime orator: & domine obseruãtissime. Iã binis meis litteris pollicitus sum iãpridẽ ur̃æ præstãtiæ me haud quaq̃ prætermissurũ: qn certiores redderemini earꝫ merciũ: q̃s ferrẽt quattuor celoces: q̃ idies expectant: nũc uero quoniã portũ applicuerũt: uisum est uos latius de rebus hmõi cõmonefacere: & res ueras solum denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonia quæ attulerũt. primo piperis cantaros mille: cinamomi cantaros. cccc. l. zinziberis cantaros circiter. L. Lache cantaros. L. cotonorũ tantũ quãtũ emeremus duc. cccc. alia nõ attulerunt: cur uero non attulerint plura aromata: causam addu

Quas merces attulerũt celoces

cunt ꝙ uidelicet cum hinc soluissent: conuenit inter eos ut duæ celoces ad minam auri proficiscerentur: duæ uero aliæ ad urbem calechut: pro pterea unusquisq; eorum eas merces cõportauit: quas arbitrabatur inibi (quo contendebat) fore in præcio: cũ uero dictæ naues contendissent ad urbem calechut: nec quiuissent accedere ad minam auri: merces ex pedire non potuerunt: licet uaria loca adiuerint: nam fuere canore & ibi certiores facti sũt de reb' Petri aliares: q agebat in urbe cuchina: ubi ẽt erat regis negociator. Igitur ab rege canore excepti sunt honorifice: q nr̃o præfecto aromata omnegenus ultroneus obtulit: huic noster præ fectus benigne respondit: uidelicet se prius uelle adire regem cuchini: ubi regis negociator erat: demum se reuersurum ad eum: & præstinatu rum aromata perq̃ libenter. Itaq; illinc soluens contendit cuchinũ: ubi comperit regis negociatorem: cum quo egit plura: cum uero naues si- gnatam pecuniam non tulissent: sed solum merces: quæ inibi paruipen debantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ admodum: mer cium uero fere nihil) decreuit propterea præfectus classis redire ad ur bem canore: eo ergo concessit q̃primum: eius enim rex lusitanos colit q̃ qui maxime: propterea cum eo permutarunt merces: quas aduehe- bant meliore præcio: datis pro suis mercibus aromatibus: dimissis illic tribus e nostris uiris: qui commercia nostra exercerent: negociatorẽ na uis: & amanuensẽ dimiserũt: qui omnibus præessent mercimoniis: quiq; in dies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaq; na- ues illinc soluerunt onustæ omni aromatum genere: relictis illic uiris: ut dictum est tribus: ne uiderentur regi imposuisse: qui sua eis dederat aro mata absq; uade & pignore: rediere tandem naues semionustæ: ob id quod nõ tulerant secum signatam pecuniam & merces comportauerant tales: quæ illic minime sunt in præcio: propterea uisi sunt operam lu sisse suo periculo: hæc ergo summa est indos non cupere nostras mer ces sed signatum aurum uel argentum: quibus ipsi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur: cuius hoc regnum maxime eget: nequibit propterea Rex absq; pecunia: quæ fere est omnium neruus uoto potiri suo: nisi forte ui credat exercere cum Indis commer- cia: & sua gratis consequi: quoniam aiunt his elapsis diebus eos re ges metu nominis christiani: absq; præcio dedisse tot mercimonia ad miranti nostro: qui iam istuc concesserat: ut quattuor naues gratis

Mercimo- niorum suc cessus

Rex canore

Rex cuchi- ni

Regio si- gnatæ pecu niæ appe- tens

Negociato rem & ama- nuẽsem ibi dimittunt.

Luserunt operam suo periculo

Metu plura gratis dede re

onerauerit: & imprimis rex calechut: cui ab ariolis suis prædictum fuerat: ut caueret sequenti anno: quoniam astra illi magnam hominum stragem minitabantur: & eam accipiendam ab christianis ariolabantur: addebantq; diuini eum eodem anno regnum metu: & pauore deserturum hæc noua habemus ab illis tribus uiris: qui in eo congressu barbarorum (quo oppetiit arascorea mortem) euaserunt: eadem retulit pergomensis quidam: qui apud urbem calechut annis uigintiquinq; egit: his adstipulatur ualentinus ali⁹: qui inibi sex annis commoratus est: hi sunt ergo: qui de his rebus certiorem fecerunt regem: quod uero falsa sint uel ne: sicuti dederunt: ita accepimus. Rex itaq; calechut magnam classem expediuit in nostros: qui apud canoram agebant. uerum illi fuga sibi consuluere: uela uentis protinus dantes: propterea Rex noster proximo mense ianuarii decreuit nouam expedire classem: uidelicet octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam sunt fabrefactæ naues septem: duas enim hac æstate expediuit: quaꝝ una ē capax septingentorum doliorum: altera uero quingentorum: est & alia in portu ulis bonæ quæ est capax. cccc. & quinquaginta āphoraꝝ duæ aliæ fiunt in insula Mederæ: quarum altera capit dolia. ccc. & quinquaginta altera uero ducentum & triginta: alia expeditur in setunal: quæ supra centum & sexaginta dolia capit: hæ igitur naues senarium implent numerum. Insuper his addit aliam triremem: quæ ex chio ianuensi insula & profugio: nuperrime aduenit: & has omnes præter duas Rex sua impensa expediet: duas uero: quarum altera est capax. cccc. & quinqnaginta doliorum altera. ccc. & quinquaginta: negociatores quidam conuenere cum rege: ut sua impensa communiāt: his pactis & legibus: ꝙ uidelicet rex negociatores huiusmodi ueluti stipendiatos & sub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negociatores uero tantum signatæ pecuniæ in nauibus secum aduehant: quæ emundis illic mercimoniis faciat satis: & ubi redierint naues dimidium mercium dent regi: reliquum uero sibi uendicent: & ut dilucidius intelligatis: negociatores pro cantaris duobus aromatum: non plus exponunt q̄ aureos septem: uel ad summū octo: & hos cantaros bifariā diuidūt: alterū regi: sibi alterū: expensis ut dictū est regis: & iā cōpertū habemus conducibilius nobis fore hoc modo cōmercia exercere: q̄ nr̄o piculo illuc contēdere: ut hactenus egim⁹: fit ppea ut nō difficulter rex

Arioli prædixere regi stragem hominum

Allata noua

Rex cāoræ ī nostros cōtendit

Rursū rex lusitāiæ nouā classem parat

Chios iāuē siū ꝓfugiū.

Paciscitur rex cum negociatorib⁹

Cantaros bifariam diuidunt

nanciscatur:q̃ conditionẽ huiusmodi non renuunt.nos duarum prædi ctarum nauium hoc modo portionem habuimus:de futuris uero:q̃ forte eo concedent bene perspiciat deus ipse maximus:qui est omnium auctor:uideo me prouectum nimis:& quasi epistolarẽ stilum egressum: uerum rapuit me caritatis:& amiciciæ Fauonius.nolui.n.aliquid uos latere.scio quidem aliis meis uos cõmonefecisse: sed non ad regulam de his:quæ usu euenerant:non enim comperta tunc mihi erant cũcta:me igitur cõmendo:oroq; ut si forte fortuna uobis nostra fuerit opus opera:ea uelitis uti æque ac uestra:nõ.n.sum unq̃ defuturus quin uobis morem geram:dum spũs hos reget artus. ualete.dat] Vlisbone die.xxvi. Septembris.M.D.II. Amiciciæ fauonius

Cap.CXXVIIII.

Quomodo Ioseph indus uenit ulisbonã & exceptus a rege honorifice:contendit romam:& uenetias:a nostris sociatus.

CVm igit̃ alias suis celocibus:& liburnicis rex noster regiones australissimas pagrauisset:dum ea irent in indiã inhærẽdo suorũ sentẽtiæ:qui easdem partes retroactis temporibus lustrauerant:decreuit eo anno:qui est in ordine.M.D. Rex Emanuel memoratus rursum eo mittere classem duodecim nauium:cui præfecit Petrum aliares:qui suscepto de manu præfecti sui tropheo:octauo mẽsis martii eius anni:soluit ulisbona:qui internauigandum innumeras passus ẽ anxietates:& discrimina:tandem annuẽtibus superis.xiii.septẽbris eiusdẽ anni deueniunt ad urbem calechut:cum septem tãtũ celocibus: nã ex classe perierant quattuor obrutæ tempestatibus sæuissimis:alia uero zaphallam concesserat:steterunt igitur in portu urbis calechut mensibus fere tribus & demum orta inter nostros:& urbis incolas controuersia: occisisq; hincinde hominib⁹ nonnullis:nostræ celoces cuchinum profectæ sunt.xxiiii.nouembris anni supradicti: nam cuchinum distat ab urbe calechut.M.fere centum &.x.id regnum mari adiacet: cui dominatur Rex gentilis eius secte cuius est Rex calechut. Is igitur Rex cuchini nr̃as celoces ꝑbenigne excepit:& dum illic cõmoramur cõmercia exercẽtes:uti in sũpioribus retulimus libro tertio capite.lxxviii.duo germãi frẽs idi christiãiq; uenerũt ex urbe q̃dã dicta caranghanora: q̃ abest ab urbe cuchina.M.fere.xx.q aiebãt se in uotis gerere plurimum

Rex emanuel

Petrus aliares

Calechut ꝑuenit

Occisis utriq; nõnullis: nostræ celoces cuchinũ contẽdunt: cuchinũ ubi

Duo germani indi

ut occidentalem uiserent plagam: supra uota autem gerere ut Romam: & demum Sanctam ciuitatem hierusalem inuiserent: qui nostras celoces ingressi: nobiscum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens classis soluit ab urbe calechut: ut nostram classem pessime acciperet: quod ut nobis compertum fuit: mox uela uentis dedimus altum petentes: eũtibus nobiscum dictis fratribus: & nonnullis obsidibus: qui loco & compensatione nostrorum dati fuerant: eorum inq̃: qui in urbe cuchina negociaturi remanserant: his igitur conspectis uersus ulisbonã iter cepim⁹: ex his uero fratribus indis: quorum iam memini alter uiuit: alter autẽ uita functus est: dum in Lusitaniam proficisceremur: tandem aliquando mense iunii. M.D.I. ulisbonam deuenimus: quo ubi applicuimus: dictus Ioseph commeatu ab Rege habito socioq;: Romam: & demum uenetias contendit: & rursum rediit ulisbonam: & per id tempus cõplura scitu non indigna accepimus: referente eodem Ioseph indo: quorum latius meminisse animus est in sequentibus.

Classis regis calechut

Ex duobus germani indis alter uitam exuit

Cap.CXXX.

De patria Ioseph: & habitudine corporis.

De forma uiri

IGitur Ioseph prædictus natione indus patria caragonorensis annum agens quadragessimum: coloris subcineritii: staturæ fuit mediæ: hoc est inter proceriores: & breues medius: id asseuerant qui sepenumero hominem contemplati sunt: uir erat ingenio non mediocri: uerax admodum: utpote qui nihil magis oderat: q̃ mendacia: uirq; abstemius: & integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus: & ipri mis fidei inconcusse illibateq;: urbs igitur unde oriundus est uir memoratus: abest ab urbe calechut fere .M. nonaginta: quæ est in sinu quodam dicto Milibar: ĩtrorsus terras ad quintumdecimum lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero .M.xxx. quoniam domus ut apud nos haud quaq̃ sunt contiguæ: sed inuicem distant: adeo ut uideantur uicatim habitare: eamq; interfluunt complura flumina: & plerunq; eoꝝ edes adiacent fluminibus: hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum christianorum: gentilium alterum: & ut uobis cunctisq; colliquescat: qui sint gentiles: scitote itaq; eos esse populos: qui olim ꝓ Diis colebant idola: necnon animalia multiiuga: uti in sequentibus denarrabitur. Rex eorum seruit idolis: inibi etiam sunt complures iudei: uerum uilipenduntur plurimum: eo etiãnum contendunt negociatores fere in

Vir uerax: & abstemi⁹ ioseph idus

Milibar introrsus terras ad qntũ decimũ lapidem

Quasi uicatim habitãt

Cõplura interfluũt flumina

Duplex hominũ genus

Gẽtiles qui

innumeri commercii causa:ut sunt syri:Egiptii:Persæ:arabes:medi:& id genus complusculi:quoniam illic comportantur fere omnia aromatum genera:fertq; plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

Syri.ægiptii.psæ arabes.medi.

Cap.CXXXI.

De incolis urbis carangore deq; eorum delubris:& moribus.

VRbs trifariam diuiditur:primores .i.patritii:ac primæ classis uiri:sua lingua naires dicuntur:secundo loco:homines census fere nullius:ut proletarii:succedunt:ut sunt apud nos gregarii:canes suo idiomate appellantur:postremo tertiam partem absoluūt capite censi:uiri nullius cēsus:& classis postremæ:hi piscatu uictū quæritant:suntq; deteriores cæteris: Nuiran eorum lingua appellātur:hos adeo odit nobilitas:ut si forte eos obuios habuerit(ni fuga sibi cōdicto consulant)pessime accipiat:priue tribus priua habent delubra:mulieres uero alia templa habent:quæ non adeunt uiri : dant deo bonorum suoꝝ(loco primitiarum) fruges multiiugas:adorant Deum celi:eumq; trinum credunt:propterea trifrontem pingunt ī statuis:complicatis manibus.Tambram nuncupant:ante eorum statuas trahuntur plagæ(nos cortinas appellamus)ex lino candidissimo:hæ reserantur dum sacrificant:sicuti latius in sequentibus referemus:habent etiānū statuas animalium uarias:uerum eas minime colunt:quando delubra adeunt : alii frontem terra cooperiunt:aqua alii aspergunt:ter in die uisunt templa: mane:meridie:& uesperi:sacrificant hoc modo:conuocant plæbem bucinatores :cornicine:& choraule nōnulli ut nos campano eræ:& tantisp concentum efficiunt:donec magnus eorum sacerdos aduentauerit :qui īdutus ueste(nescio qua)sacerdotali:astat altari:& canere quædam incipit ad cultum diuinum pertinentia:orationes nos appellamus mox subsequitur alius sacerdos cantans :& ipse nonnulla:his populus respōdet omnis:usq; tertio hæc fiunt:demum peractis his:egredit̄ sacerdos quadam porta nudus totus:habens pro corona sertum rosarum in capite: duoq; magna lumina:totidemq; cornua fictitia.In manibus gerit enses duos denudatos & gradu citato ueluti limphatus quispiam uersus eorum deum currit:cortinamq; mox reserat:& ensem alterum magno sacerdoti porrigit: altero uero seipsum complusculis consauciat uulneribus :& ubi se prope confecit plagis innumeris:illic prosilit in rogum ardentissimum: ibi ex composito paratum : inq; eo saltat more tripudiantium:& chorizantium:euadit tandem rogum : toruissimisq; oculis

Trifariam urbs diuiditur

Canes.

Nuiran

Priua priuis sūt delubra

Offerunt deo frugum primitias

Deū trifrontem pigūt: tambrā appellant

Varii mores hominū

Pro ære cāpāo chorau lis & bucinatoribus utuntur

Mos sacrificādi

Sacerdotis habitus

Cōsauciat⁹ uulneribus cōplusculis in rogū ꝓsilit

dicit se esse locutum cum deo suo : taliaqꝫ mandauisse : & tunc quasi a deo accepta persona:incipit docere populum :sunt & alia complura sacrificia:quorum non meminit ioseph:tum quia uix eum intelligere quimus:tum uel maxime quia is Ioseph cum gentilibus uix diuersatus fuerat :utpote qui eius sectæ minime erat :satis itaqꝫ ac super de delubris: ac sacrificiis horum dictum arbitror.

Cap.CXXXII.

De regum moribus:& indigenarum:& ꝙ ibi sunt quidã christiãi.

Rex gentilium colit idola:& complures habet coniuges : quis nullus est pudor nullaue pudicicia:passim prostituunt corpora:ubi functi sunt uita concremantur :at eorum mulieres per octiduum tãtum superuiuunt:demum ut ĩ memoriam uirorum: & ipse concrementur uiue:sunt sue spontis:hæc referebat Ioseph coram uidisse.filii regum regni haud quaq̃ sunt hæredes:uerum qui secundo gradu succedunt in stemmate:argumentum sumunt ex incontinentia coniugum:ꝙ uidelicet filii sunt nothi:propterea regno priuantur :cum humant corpora uariis utuntur cerimoniis:gentiles hoc modo induuntur Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite:at urbis primores biretum ex serico contextum:cæteri aperto capite prodeunt :nudi incedunt:pudorem contegunt sindone mundissima : brachia condecorant armilis præciosissimis:omne genus gemmarum faberrime excultis : in pedibus condalia ferunt magni precii :uidelicet annulos omnifariã insignitos lapidibus præciosis:qui inibi magnipendũtur :bis & iterum lauantur in die:locaqꝫ ad id deputata habent cõplura.uiri:& fœminæ in uniuersum sunt formosi:pulchritudine eximia honestantur :comunt capita miruminmodum:uti decet muliebrem mundum: caput exornant gemmis:& margaritis :gentiles non aliter scribunt : q̃ stilo ferreo in libris arborum:linguam habent indam:& de his hactenus : uerum quia in superioribus commeminimus christiani nominis:diximusqꝫ complures fore in urbe caranganoræ christianos :non ab re erit si eorũ mentionem in hoc capite fecerimus:nouerint igitur omnes:ab indo flumine:ubi auspicatur india occidentem uersus:insulã ornus quæ est non longe ab sinu persico christo tantum parere:alibi non sunt christiani : præterq̃ in caranganora urbe:in india uero sunt multiplices reges: qui christum norunt : qui uero incolunt caranganoram urbem christiani complusculi sunt:penduntqꝫ uectigal Regi gentilium:nã conducunt

Nundinato pudore in ꝑmiscuũ coeunt.
Functi uita concremãt
Filii regũ regno haud succedunt.
Habitus gẽtilium
In pedibus cõdalia ferunt
Bis & iterũ lauãt in die
In uniuersũ sũt formosi
Stilo ferreo ĩ libris arborũ exarant
Ab ĩdo flumine auspicatur india
In orno ĩsula tãtũ christus colitur: & ĩ carãganora urbe indiæ

ære annuo eorum ædes:præterq̃ q̃ tributa soluũt ut latius dictum est.

Cap.CXXXIII.

De domibus eorum:& q̃ eorũ pontifices moderantur ecclesiis.

Eorum ædes parietibus fulciunt: habentq̃ uarias contignationes:at gentiles suas domos tegunt assamentis:& lignis id genus:christiani uero ibi delubra habent nostris non absimilia: uerum solas cruces inibi uidebis:nullas habẽt sanctorum imagines: cõcamerata sunt:ut nostra:inq̃ eorum crepidine crux uisitur pergrandis: ut est uidere apud nos:tintinabula habent nulla:quando uocant populum ad diuina seruant morem grecorum: hi populi habent magnum antistitem:cui adstant cardinales duodecim:patriarche duo: archiepiscopi uero:& epicospi complures:referebat propterea dictus ioseph cũ quodam episcopo soluisse ab urbe caranganora:& consensis ratib⁹ iuisse ad insulam ornum:quæ abest ab caranganora.M.fere mille: & quingentis:& inde petiit mediterranea itinere trium mensium:una cum episcopo memorato peruenit in armeniam maiorem: ut consalutarent reuerentissime suum magnum pontificem:a quo episcopus dictus initiatus sacris: iosephq̃ memoratus ad sacerdotii gradũ promotus.itidem agunt christiani omnes indi:& regni cataii: eorum pontifex catholica dicitur:fertq̃ tonsuram instar crucis:præficit patriarchas suos ut dictũ est alterum in india:in cataio alterum:alios uero episcopos alio mittit: prout expedire uisum fuerit:aut ad suas prouincias moderandas transmittuntur:huius catholicæ commeminit marcus paulus in tractatu armeniæ:& ibi dicit duo esse genera christianorum iacopitarum uidelicet:& nestorianorum:quorum papa dicitur iacolita:qui est hic catholica:de quo est sermo: cuiusue meminit ioseph sepe dictus:& cum dictus papa uarios homines promoueat ad gradus huiusmodi: efficiatq̃ multiplices antistites:posset non ab re quispiam ambigere: unde ei hæc sit auctoritas auctorandi homines cum Sancta Romana ecclesia:que ẽ unica: & unicam habet fidem:unumq̃ Romanum pontificem recipit: sciãt igitur tempore quo Alexander.vi. sceptra moderabatur ecclesiæ uniuersalis:dictum ioseph romam contendisse :hunc Alexander maximus pontifex percunctatus est: a quo catholica præfatus habuisset facultatem antistandi in oriente:huic respondit ioseph his fere uerbis: olim Diuum Petrum apostolum anthiochiæ præfectum fuisse: & cum Sancta Romana ecclesia scismate laboraret atroci:duce Symone ma-

Variæ contignationes.
De eorũ delubris
Cũ populũ ad diuina uocãt:morẽ seruant grecorum
Papã habẽt cũ duodecĩ purpuratis patribus
In armenia maiore eorũ magn⁹ põtifex residet
Catholica dicit̃ eorum papa
Marc⁹ paul⁹ ĩ tractatu armeniæ
Occurrit tacite obiectioni
Ioseph alexandrũ .vi. pontificẽ romanũ alloq̃tur
Petr⁹ sãct⁹ anthiochie olim p̃fect⁹

go:qui sui nominis monumenta reliquit:Petrus sanctus accersitus est romam:ut symonem cōfūderet:& laborantibus christianis nō deesset: hic itaq Petrus non prius soluit anthiochia concessurus romam : q̄ uicarium anthiochiæ præfecerit:& is est qui orientalem plagam moderatur:& dicitur catholica:geritq Petri uices:hunc uero catholicā præficiūt cardinales.xii.in armēia:& id iactant auctoritate romani pōtificis facere :quod esse falsum nemo est qui nesciat : quandoquidem una est sponsa christi:quæ unam figurat ecclesiam romanam:extra quam salus est nulla:quæ uero dicuntur de aliis comenta sunt omnia:& fidei nulli⁹: hæc dixerim ne quis putet a soliditate petræ christi esse recedendum : unus deus igitur:una fides:una est sancta romana ecclesia.

Petrus Ro. contendens uicariū præficit anthiochie

Vna ē christi sponsa

Vnus deus una fides una ro.ecclesia

Cap.CXXXIIII.

De modo consecrandi eorum ecclesias:& de moribus quos seruant dum humant corpora.

Ordines ecclesie

Taq hi habent sacerdotes leuitas: & ipodiaconos:sacerdotes uero non deferunt tonsuram:sed nonnihil capillorum in summa parte capitis habent : infantes non baptizantur ante quadragessimum diem sui hortus:nisi morte ingruente:confitentur ut nos: eucharistiam sacram summunt:extremam autem unctionem non hēnt: sed loco eius corpora benedicunt:cum ingrediuntur eorum delubra latice benedicto corpora aspergunt:ut nos:consecrant corpus christi:& sanguinem:si tamen id consequi possunt.In azimis :hoc est:in pane nō fermentato:more nostro:& ubi non habent uinum(quoniam ea regio uitium est impatiens)uuas passas immergunt aqua : & demum sucum exprimūt:eoq uice uini utunt:nā eo ex cataio comportantur uuæ passæ complures.humant humana corpora more nostro : cunq quispiam uitam exhalauerit:mox conueniunt multi : & diebus octo continuis simul commesantur:peractis uero epulis:fundunt pro defuncto præces: testantur:supræmaq colitur uoluntas : & ubi intestati decesserint qui arctiore gradu defuncto est proximior : is est hæres: eorum coniuges uiris uita functis:cum dotalitio abeunt in paternas ædes . Ita tamen ut intra annum luctus non nubant:quattuor euangelistas habent:totidēq euangelia colunt:obseruant quadragessimam:et aduentum ieiuniis: & orationibus perq̄ diligentissime:inter cætera:a die parasceue usq in diē Pasce omni cibo abstinent:nocte sancti ueneris orationibus & concionibus sacris iugiter insistunt:intra annum hoc sanctorum celebritates

Infantes ante.xl.dies nō baptizantur

Cōfitent̄ ut nos:& sacrā sumūt eucharistiam

In azimis consecrant

Humāt corpora ut nos sed alio modo parētant

Viris uita functis: abeunt mulieres in ædes parentum

Quatuor euāgelistas recipiunt

mire obseruant primo diem sanctæ resurrectionis cum duobus sequen tibus diebus: octauum diem pascæ supra omnem festiuitatem colunt: quippe qui affirmant ea die diuũ thomã (cuius sunt ipsi perq̃ studiosi) i latus nostri seruatoris manũ posuisse: cognouisseq͂ non fore fantasma: deinde diem qua christus cœlos conscendit eximie colunt: posthæc tri nitatis assumptionis Beate Virginis: natiuitatis eiusdem: & purificatio nis: natiuitatis nostri seruatoris: epiphaniæ & omniũ apostolorũ diesq͂ dominicos obseruant: at primam diem Iulii mirũinmodum custodiũt in memoriam diui thomæ christiãi pariter ac gentiles: cenobia habent ubi continentissime uiuunt monachi nigri: habent & sãctimoniales cõ plures: sacerdotes uiuunt castissime. & si qui comperti fuerint incõtinẽ tiæ: hi mox priuantur missarũ celebratione: qui christo parẽt diuortiis minime utuntur: bonũ uel malum sit matrimoniũ: pennat ad ultimum usq͂ fati diem: ter in anno populus suscipit eucharistiam sanctissimam: doctores habent egregios eosq͂ eruditissimos: litterarum studia ibi ui gent plurimum: prophetas ut nos legunt: addebat etiã dictus ioseph inibi esse complures sanctos doctores: qui uetus & nouum testamẽtum explicarunt cordatissime: habitu utuntur maurico idest lineis tunicis: di uiserunt annum ut nos i menses duodecim: & habent intercalarem diẽ: uerum diem partiti sunt in horas sexaginta easq͂ ad aspectum solis iter diu cognoscunt: noctu uero intuitu stellarum.

Has sancto rũ celebrita tes ritu chri stiano uene rantur

Diui thomæ sunt ad modum stu diosi

Sacerdotes cõpti incõti nẽtiæ exau ctorantur:

Litteræ ibi uigent

Diẽ partiti sũt i horas lx. & ad so lis aspectũ stellarumq͂ eas cogno scunt

Cap. CXXXV.

Quando hiems est in urbe caranganore & de nauibus eorum.

QVi caranganoram incolunt: hi sunt inter tropicum estiuum & æquatorem: & ut referebat dictus ioseph diem maiorẽ habẽt horarum tredecĩ cum dimidia: minorẽ uero. x. ita ut ĩtelligas de nr̃is horis nõ autẽ de suis: q̃ sunt multo minores: ut dictũ ẽ: cũ uero sol ẽ ĩ tauro umbrã hẽnt ppẽdicularẽ: quãdo ẽ ĩ cãcro ꝓiicit umbrã ad au strũ: & ubi ẽ ĩ uirgĩe rursũ hẽnt ppẽdicularẽ: quãdo autẽ ẽ ĩ capricor no ad septẽtrionẽ umbra ꝓiicit: tẽporis mutationẽ apud eos uidebis a medio mẽse maii usq͂ ad mediũ augusti: tũc tẽperãt a nauigatõib⁹ & nul lo pacto: ob seuiẽtẽ ꝑ id tẽpus fortunã Maria sulcãt: sunt ẽtnũ ĩ illis in diæ ptibus ĩnumera nauigia quæ ĩ occidẽtẽ cõtẽdũt: alia uero ĩ arabiã in ꝑsidem alia: nõnulla mare erithreum arant: alia uastissimam lustrant indiam: ad orientem imprimis usq͂ ad chersonesum aureã: & deinceps ad extrema indiæ prætereuntes cataiũ: & tabrobanam insulã fayllamq͂

Inter equa torẽ & tro picũ estiuũ

Solẽ conco mitat um bra. ita tamẽ ut ab aduer sa parte sit nisi cũ hẽnt ppendicula rem

Quãdo nõ sulcãt æquo ra

Vela.xii.
Pro uelis tegetes.
Clauis ferreis naues fabricantur
Thuræ ferruminãt naues
Quo modo ĩpellunt eorũ naues ĩ pellagus

& complures alias: Naues itaq3 huiusmodi quibus sulcant sunt pergrandes adeo ut circa duodecim uela hẽat: remiges innumeros: nõnulle uero minus: aliæ autem ꝑ uelis tegetes. i. storias habent: & huiusmodi ab insulis ꝓficiscuntur: aliæ uero ex cotonina omnegenus uela conficiunt: Naues fabricantur clauis ferreis: & propterea id dixerim: quoniã falso arbitrati sunt quidam clauis ligneis eorum naues consolidari: hæc. n. nõ indiligenter sciscitatus sum a Ioseph prædicto: ostendi illi aliquãdo formam cõficiẽdi nostra nauigia ratus longe aliũ esse eorũ morem: at ille subridens ait itidem indos quoad fabricandas naues seruare: eas ẽt ferruminãt thure admixtis nonnullis aliis. cum autẽ in mare fabrefcãs naues proiiciunt: elephantos hinc & hinc ponunt: qui nõ sine hominum strage molem trahunt in mare: ceperunt ob tot hoĩum cladem ab hoc more temperare: & dimissis beluis (quibus utebantur ad nauandam hanc operã) numerosiorem hoĩum cetũ addunt donec moles ĩ pellagus trahat᷑.

Cap. CXXXVI.

De moneta illorum: & de rebus quæ ibi nascuntur.

Triplex monete genus
Plaga carãganore longe aprica ac ferax
Nõ nisi annosi pereunt
Eqs tãtum ad gerulam opam utunt᷑
Loricant se piscium pellibus
Vice numinis colunt animalia

Riplex est genus monetæ illinc: saraphum appellant suũ aureum numum ualoris: & ponderis nostri ducati: aliam uero appellant parantem argenteã: & ea est ualoris solidorũ sex: e nr̃is habẽt: & aliam ualoris solidi unius: & hæ omnes habent imaginem subscriptiõemq3 sui regis: ibi aurũ neq3 alia metalla inueniuntur: illuc cõportantur aliunde: uidelicet ab mõtibus quibusdã: qui absunt. M. fere. ccc. plaga caranganore est soli patentis eiusdemq3 aprici: & feracis: longe absunt montes: cœli est perq̃ clementis: uiri sunt subcineritii: qui uero mõtes incolunt hi sunt albicantis coloris: & non nisi annosi pereunt: referebat ioseph inibi uiros centenarios esse: qui adhuc dentium ordinem illesum hẽbant. Regio est admodum ferax: licet triticum nõ gignat neq3 equos: eo triticum comportat᷑ ab quibusdã insulis eiusdem naturæ cuiꝰ est regio calechut: & combaite: & id efficit arenosa plaga: equos mittunt ormus: & montes quidam: eis minime utuntur nisi ad gerulam operam: cum ultro citroq3 comportantur merces: ad bella non utuntur: pedites præliantur arcubus & sagittis necnon macheris: & clipeis obrotundis: hastis nonnullis utunt᷑ in prælio. digladiatores sunt eximii: alii se loricãt piscium pellibus: quæ sunt ad quoscũq3 ictꝰ ꝓpe ĩpenetrabiles alii loricas: & thoraces ferro fabricãt᷑: animalia omnifariam hẽnt: ut sunt boues arietes Bubali pecora: & id genus cõp luscula: & ea uice numinis

gentiles colunt. Regio ē͠t fert elephantos uberrime: minutiora ē͠t hē͠nt animalia: ut sunt gallinæ: anseres: sues non habent: percunctati sumus etiam præcium re℞: & ostensis gallinis ipsi ioseph indo: dixit apud suos se centum gallinas aureo uno consequi quire.

Cap. CXXXVII

De Oriza: Palmis: & nucibus indiæ.

HAec plaga fert orizam eximie: & sacha℞ tritū utrunq̃ emittit ac oleo conditum: oriza panem conficiunt non insuauem: habent herba℞ genera uiginti: quæ hominem alunt plurimum radicibus imprimis oblectantur: rosmarinū non hē͠nt neq̃ bussum: poma: uites: nec persica: hæc oīa ostendimus illi: quæ dixit haud fore in regione sua: Ficus hē͠nt complures adeo ut uix sit credibile quātū scateat regio fructibus huiusmodi: habē͠t & aliā arborem quæ fert indas nuces: & hæ arbores ut referebat ioseph quadrigeminos gignunt fructus uidelicet oleū: uinū: acetū: & sacharū: q uero his fidem non adhibent legant strabonē in. xvi. sue geographiæ: & adstipulabunt᷑ ioseph indo uera narranti. sic. n. strabonis caput incipit: cætera uero ex palma prebet: ex ea enim panis: mel: & acetum: & oleum fit: & testilia uaria: Nucleis pro carbonibus fabriferrarii utuntur: qui in aqua macerati bobus: & ouibus in pabulum dantur.

Habent herbarum genera uiginti q̃ mire hominē alunt.

Arbores q̃ ferunt quadrigeminos fructus

Strabo his adstipulat᷑ capite. xvi.

Cap. CXXXVIII.

Quomodo ex palma fit uinum: oleum: acetum: & sacharum.

EX palma igit᷑ hoc mō quattuor fiunt fructus in mē͠se Augusti (id est eis primū uer) palmā putāt ut nos uites: & quoniā tūc arbores potissimū luxuriāt: gemunt incise: lachrimasq̃ īstar cō sauciatæ uitis emittūt: has uasis excipiūt tribus solū diebus ab arbore sauciata: ea ꝓ uino utunt᷑ albicāte aqua: elapso triduo ex latice fit acetū suapte natura: q uero sacha℞ efficere uoluerit. Is aquā hmōi sumat emanātē ītra triduū: & ahenis īpositā tantisꝑ coquat donec uix tertia ps supsit: tunc sic decocta mel effici᷑ suauissimum: ubi uero mel est effectū id rursum aqs īmergunt. & cōpurgāt subīde usq̃ ad uigessimum diem. & cum diligenter defecauerit eo utunt᷑ ꝓ uino & qdem ut aiunt suauissime: e nucleis uero fructus palmæ exprimunt oleum: hē͠s igit᷑ ex una arbore fructus cōplures ex lignis ē͠t semicōbustis: carbones fiunt: ex libro arboris funes: hæc itaq̃ summa sit nullā esse aliā arborem: quæ magis humanis usibus cōducat. Ibi etiam ubertim piper nascitur qđ torrē͠t ad

De uino palmis exp̄sso

Ex melle uinum

Ex una arbore cōplures fructus

Nulla conducibilior humano generi arbor:

Pip torrent ad solem ne satum alibi germinet

calorem solis ne forte satum alibi germinet ĩ damnum eorum. Arbores ibi non sunt magnæ proceritatis: nusq̃ tamen sunt frequentiores præsertim ĩ india: ibi etiãnũ copia est ingens zinziberis: mirobalani: cassiæ: & aromatum fere omnegenus: hæc omnia præstinãt mauri negociatores & ea Babiloniam (cayrum nunc appellant) urbem niloticam: comportant inde Alexandriam: Damascum: & demum ad Persas: conuehũt hæc etiam uersus montes: & ad cataium: quæ regiones plurimum a nobis absunt: prout latius referemus in sequentibus: uerum postq̃ satis: ac super de urbe caraganora dictum est: æquum censeo ut rursum ad urbem calechut redeamus.

Cap. CXXXIX.

De urbe calechut deq; eius rege & moribus necnon mercibus.

De situ urbis calechut

Vt parcat iusto uolumini de his parcius loquitur

Ibi ferĩ ex oĩ orbe conuene:

Guzerati mercatores

Cataii populi cur urbẽ calechut nõ adeunt

Vrbs mailapeta quãtũ abest ab indo flu.

Malasines po.

Orbs itaq; calechut occidentem respicit: abestq; ab urbe carãganora. M. prope. xc. mari adiacet: & portũ hẽt nõ incelebrẽ: maior est caranganora: eius dominus est idolorum cultor: & eius sectæ cuius est dominus carãganore: in nullo prope differunt: si cultũ deorũ: si mores: si superstitiones spectaueris: uti latius cõmeminimus in superioribus: ppea ut parcamus iusto uolumini: parcius impresentia de hac re loquemur. Illud tñ nõ pteribo illic fore prope innumeros negociatores: Persas: uidelicet: mauros: Indos: Medos: asyrios: Syros: arabas: Egiptios: & fere ex omni orbe conuenas: alii alias ducunt merces adeo ut ibi fere nihil: quod ad humanũ cultũ spectet desideres: sunt inter cæteros illic nõnulli qui Guzerati appellantur q multiiuga tractãt mercimonia: eo itaq; quasi tota india merces comportat uberrimas: frequentior ẽt inibi negociatorũ nũerus erat: cũ ĩcolæ cataii illo proficiscebantur: hi igĩ cataii populi colunt christũ & coloris sunt albicantis: ut nos: uiri sunt pq̃ strenui: qui olim in urbe calechut eximie negociabanĩ: ueꝝ cũ rex calechut male eos accepisset: soluere illinc: & paulopost reuertẽtes stragẽ nõ mediocrẽ ĩcolis urbis calechut ĩtulerũt: & deinceps nõ sunt regressi: posthæc adiuere urbẽ mailapetã: q̃ urbs paret regi narsindo. Regio respicit oriẽtẽ: & distat ab indo flumine. M. xc. ibi nũc: sua exercẽt mercimõia: populi dicunĩ malasines: multiiuga ferũt mercimonia: uidelicet serica oẽgenꝰ: æra: plũba: stagna: ac castoreũ: & id genus ĩnumeros odores: hæc sunt q̃ ipsi eo cõportãt: q̃ uero exportãt illinc: hæc sunt uidelicet Coralli omniũ geneꝝ & aromata: aiũt eorum regionem abesse ab urbe calechut. M. sex mille: in capite ferunt ornamenta

Cathai ... Arabi ... et Tu...

quædam ingentiſſimi precii:locupletes ſunt in uniuerſum: redeam⁹ er go ad urbem calechut:cuius Rex dicitur Bauſer : qui magnam regiam habet inſtar Theatri:cuiuſue latera ſtipant ſeptem milia hominum: qui pro ſalute principis uigilant:hi noctu urbem Luſtrant:quoniam uaſta eſt:& patens abſq; meniis:per uices propterea uigiliæ diſponuntur: ne quid inopinatum accidat.dum dant membra quieti:hanc curā uiri.ccc. habent.In theatro uiſuntur aulæ ſiue cenacula magna quattuor:quæ ſin gula ſingulis patent nationibus.alia indis:mauris alia:alia iudeis : chri ſtianis alia patent unaqq; natio nouit ſuum auditoriū:in alieno non ad mittitur:priui priua loca audientiæ habent:& ibi expediuntur : uerum eo prius non accedunt q̄ loti fuerint:alioquin ad regem minime admit terentur:illoti uidelicet utpote immundi:ac fœdi : gentiles hunc morē ſeruant:in mari nunq̄ comedunt:quoniam ſi id agerent nuſq̄ regem ui derent deinceps:neq; omittemus quin:& rurſum de hac re mentionem faciamus:licet in ſuperioribus commeminerimus:nam retulimus paulo ſupra mulierē indas hunc morem habere:q; uidelicet nihil ducunt hono rificentius:q̄ cum uiris ſimul occumbere:comburi propterea cum con iugibus iam fato functis ſumme appetunt : nec id mirum:putant enim non poſſe aliter ſibi parere immortalitatem:huius rei commeminit ſtra bo.xv.ſuæ geographiæ eius caput ſic auſpicatur.Refert enim Nicho laus Damaſcenus ſe anthiochiæ &c.quæ ſequuntur : ſicuti igitur præ ſeci in urbe calechut magna fiunt commercia:& ſtatis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres:eoq; undequaq; cateruatim populi con fluunt:ex cataio imprimis:demum indi omnegenus: Perſe:Medi:Syri: Turce:Aſirii:Arabes:Aegiptii:& hi præſertim qui Babillonem.i. cay rum incolunt.urbem ægiptiam:quæ nilo adiacet amni famigerato:mul tarumq; gentium:ac regionum termino :percunctati ſumus etiam Io ſeph prædictum indum an illi noſtræ huius regionis cognitionem ha beant quampiam:referebat romanam urbem & Venetias:necnon Gal liam:quæ Francia dicitur:eſſe apud eos nonnihil in præcio : & impri mis aurum uenetorum ſignatum :argentumq; illic eſſe eximio in præ cio.Is ergo Ioſeph adiuit Illuſtriſſimos Dominos uenetos : & eis oſten dit nonnullos antiquiſſimos aureos in quibus erat expreſſa ueneti du cis perq̄ uetus imago.

Locupletes in uniuerſū
Rex calechut dicitur bauſer. pro cuius ſalute vii.milia hominum uigilant
Priue nationes priua habent auditoria
Prius regē non adeūt q̄ loti fuerint
In mari nūq̄ comedunt
Nihil honorificēti⁹ ducūt ide mulieres q̄ cū coniugibus cōburi uiue
Hui⁹ rei cōmēinit ſtrabo
Statis āni tēporib⁹ fiūt nūdine non incelebres
Romā galliam & uenetias norunt
Aurei ueneti in præcio

Cap.CXL.

De regnis cambaie ormus:& Guzerat.

Regnũ cãbaie abest a calechut M. fere mille

Ostq̃ satis: ac super de urbe calechut dictum remur: de rebus occiduis fiet sermo: & imprimis de regno cambaie quod abest ab urbe calechut. M. prope. M. & inde ad ĩsulã orm⁹. M. ccc. & ea est in principio sinus persici introrsus terras. M. xx. & id loci dicit̃ caput mogolistane ubi auspicatur sinus: hæc insula circuitu patet. M. fere. c. & quinquaginta: eius dominus seruit maumethi: urbs est uasta ad modum & habitatore frequentissima: ac prope omnium rerum ferax: mercimonia emittit quasi innumera. Ibi & uitrea fiunt uasa elegantissime: legunt illic unionum copiam maximam: equos fert eximios quos ĩ indiam uenales mittunt: eis etiam merces comportant suas: hinc igit̃. i. ab hoc capite mogolistanũ: quod est in umbilico insulæ ormus usq̧ ad urbem cambaiam intercedunt innumeræ maurorum urbes: inter quas hæ minime sũt obscuræ uidelicet Sobobec: Semath: & chesimii. Introrsus uero est urbs Guzerat: secus autem littus urbs Cambaiæ uisit̃ q̃: ut p̃fecim⁹ potest abesse ab capite mogolisteno. M. q̃si. ccc. hæc urbs cãbaie plurimũ sinuat̃: & ubi est sita urbs dr̃ sinus Guzerat: uerũ olĩ dicebat̃ Bedrosia: & quoniam meminimus huius loci Guzerat nõnulla de eo referemus: eius itaq̧ plaga habet urbes complures: uicos: & oppida: frequẽtissimis est habitatoribus: eisdemq̧ negotiatoribus. Idola colunt necnõ solem: & lunam: bouesq̧ feminas adeo: ut apud eos capitale sit bouem feminam occidisse: morticina non comedunt: uinum non bibunt albũ: uiri sunt albicantis coloris: superantq̧ albedine incolas calechut: fascinatores sunt eximii: comunt capillum: & barbam: & cincinos ut mulieres circunferunt torqueq̧ ex capillo facto caput mire exornant: mulieres uni uiro solum nubunt: & rursus uiri unam ducunt coniugem postquam uitam celibem agunt: in uniuersum sunt continentissimi: nec in uenerem facile ruunt ut reliqui salaces: legumine uiuunt: & oleribus quæ parens mittit terra: ut auctor est Pitagoras: abunde dictum arbitror de urbe Guzerat: superest ut nonnihil de urbe cambaiæ disseramus.

Equi eximii

Caput mogolistanum

Sobobec semath: chesimii urbes

Vrbs cãbaie

De guzerat plura

Capitale est bouẽ occidisse feminã

Morticina nõ comedũt

In uniuersũ sũt cõtinẽtissimi

Cap. CXLI.

De situ urbis Cambaiæ: deq̧ eius rege & nonnullis aliis locis ac de aromatibus.

Cayrũ idie

Rbs Cãbaie sita ẽ ĩ sinu Guzerat: ea ẽ maxie culta eximiaq̧ uastitate & uiroꝝ frequẽtia ac fere oĩum ẽ ĩdiæ urbiũ excelẽtior: cayꝝ ꝑpea ĩdiæ appellat̃: muro ambit̃: & pulcherrimas habet

ædes:olim eius dominus erat gentilis:& idolis seruiebat:nunc sectæ est maumethane:id effecit numerosior cetus maumethanorum:qui urbem incolunt eamq; moderandam suscepere:quæ scatet gentilibus:ibi lacha nascitur uberius:q̃ alibi gentium:negociatores sunt non incelebres. Naues habent innumeras quibus sulcant maria:& imprimis Ethiopicum Erithreum persicum necnon indicum : abest hæc urbs ab capite quod dicitur Diongul. M. ccc. in eius sinu sunt complusculæ urbes: quas percensere longum foret. Inq; eo insula quæ maya dicitur & post id caput Diongul orientem uersus aliud caput occurrit quod appellant ely : ad M. fere. c. l. & inde ad urbem calechut. M. Dc.

Lacha
Caput diongul
Insula maya
Caput ely

Cap. CXLII.

De rege narsindo:& quadã ecclesia sancti Thomæ.

EVcusq; littoralia omnia percurrimus uidelicet ab urbe caranganone usq; ad isulã ormus: superest ut de regno cuchin præsertim de mediterraneis nihil non exaremus:est igitur introrsus ad. M. fere. ccc. non longe a montibus rex quidam impotens narsindi:is cum sit ualde potens urbem habet triplici circundatam muro : ea dicitur Besenegal:is rex ut retulit ioseph indus:cum ad bella ꝓficiscit̃ secũ ducit Elephantos. Dccc. equites. IIII. mille. pedites uero innumeros:adeoq; magnum innumerumq; cum exit ad bella secũ trahit exercitum:ut spacio triginta. M. ad quãcũq; orbis partem minime contineri possit:idest quadrata acie tantũdẽ terrarũ uersus orientem & occidentem:& rursum itidem uersus aquilonem:& meridiẽ exercitus occupat. Res prope incredibilis licet uera:addebatq; dictus ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium miliũ miliarium. Is rex colit idola:uerum reuertamur ad littoralia:& primo loco auspicabimur ab urbe cuchina quæ respicit orientem:& prætenta est indiæ:dum igit̃ soluis ab urbe cuchina tendisq; ad ortum solis : ad . M. fere centum caput comperies quod appellant cumar:& inde usq; ad indum fluuium ubi auspicatur india intercedũt. M. D. Inq; eo itinere sinus uisit̃ non incelebris : cui nomen est orize:& ibi famigerata urbs de nomine sinus oriza dicta eam præterfluit indus:& in eodem sinu est urbs alia quæ instar promontorii in mare prominet : ea dicitur milapar in qua diui Thomæ apostoli delubrum celebre colitur eximie: idq; templum refert ecclesiam Sanctorum Ioannis : & Pauli Venetiarum . In eo igitur delubro corpus

Regnũ cuchini ubi:
Vrbs besenegal triplici circundata muro
Rex ĩpotẽs ĩnumerum post se trahit exercitũ
Regnũ patet circuitu triũ milium miliarium
Vrbs prætenta indiæ:
Ab ĩdo flu. india auspicatur

Vrbs mila‑par ubi cor pus diui tho me.
Celebres in ſulæ.
Samotra in ſula ideſt Taproba‑na:abeſt ab urbe cale‑chut itinere triũ menſiũ Vltra eã ca taium iſula

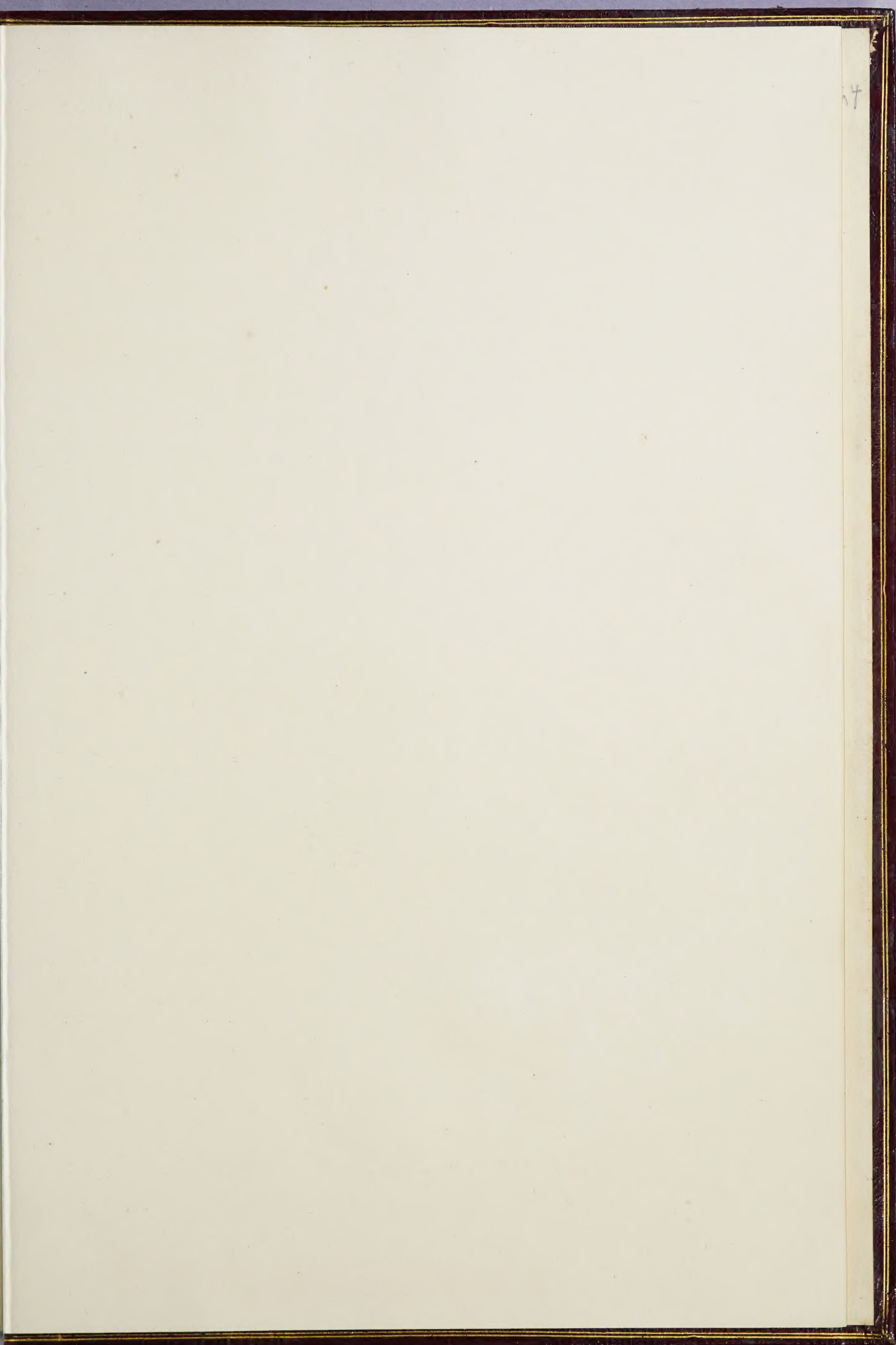
Diui Thome quieſcit:quod claret innumeris miraculis:colitur propte rea eximie ab omnibus licet infidelibus : præterea in hoc mari indico complures inſulæ uiſuntur:& inter alias duæ ſunt:quæ cæteras omni re rum celebritate præſtant:altera ſayla dicitur:quæ abeſt ab dicto capite comar.M.prope.cc.ea eſt quæ mittit equas:poſt hanc ad orientem al tera uiſitur quæ dicitur ſamotra nos Taprobanam appellamus:q̄ abeſt ab urbe calechut itinere trium menſium:ultra eam eſt cataium feraciſſi ma:ut dictum eſt inſula cum aliis compluribus:quarum haud quaq̄ me miniſſe eſt animus:quandoquidem ab dicto Ioſeph indo plura non ac cepimus:neq; nos eas remotiores orbis partes adiuimus : potuiſſemus quidem longiore ſubſelio gemmarum:ac lapidum margaritarumq; na‑turam indagare:necnon de aromatum generibus diſerere complura:cũ hæc imprimis ferat india:uerum cum minime pertineant ad id quod re tulit Ioſeph prædictus:ex compoſito temperabimus:tum ut præter ue rum nihil relatum putetis:tum uel maxime ut tandem aliquando ceptũ opus ad umbilicum deueniat.

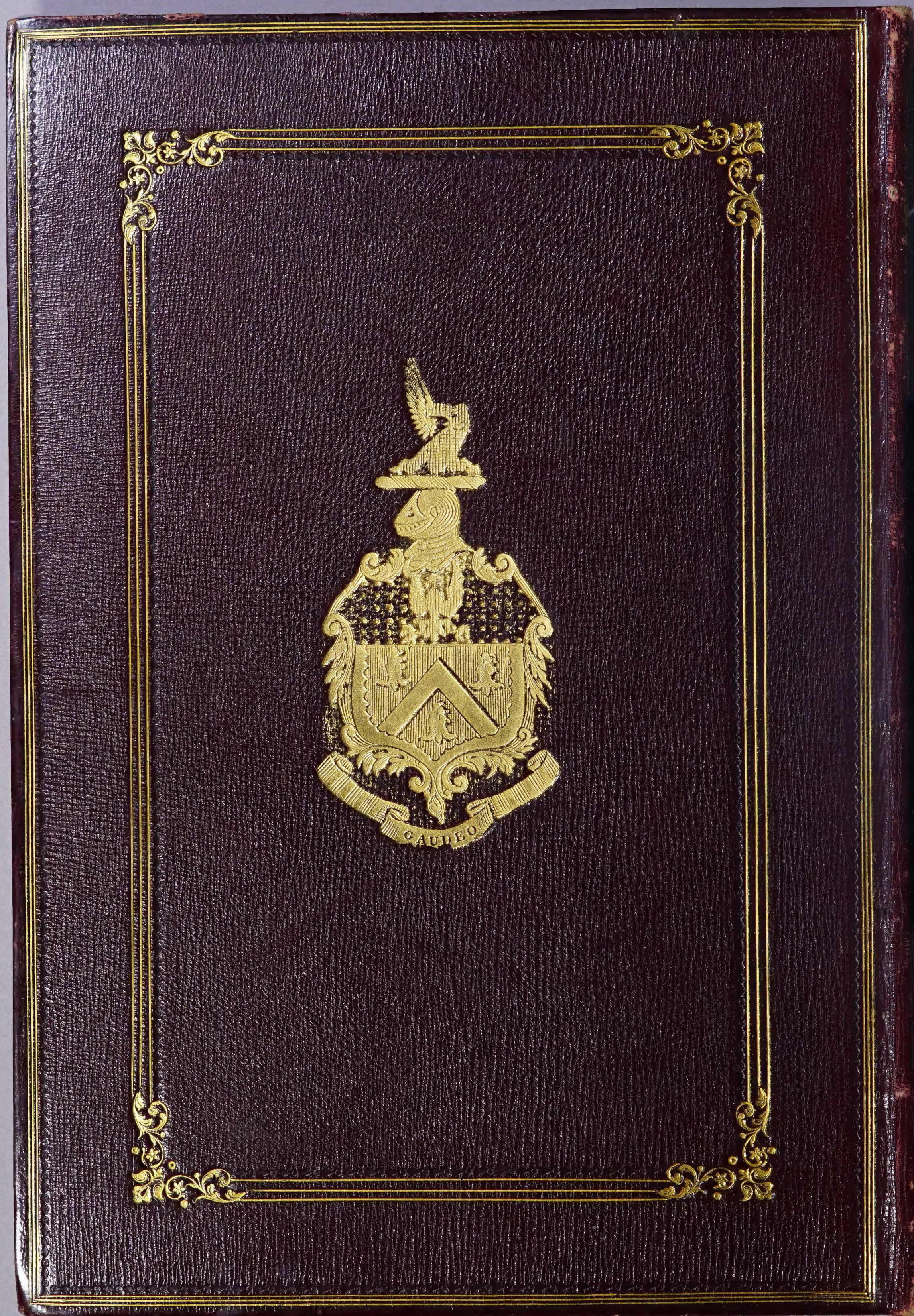
FINIS.

Operi ſuprema manus impoſita eſt kalendis quintilibus. Ludouico gal liaꝝ rege huius urbis iclite ſceptra regẽte.Iulio ſecũdo põtifice maxi‑ma orthodoxã fidẽ feliciter moderãte:anno nr̃æ ſalutis .M.D.VIII.

4040 Itinerarium Portugallensium e Lusitania in Indiam et inde in Occidentem et demum ad Aquilonem ex vernaculo Sermone (Montabaldi Francani) in Latinum traductum interprete Archangelo Madrignano Mediolanense
VERY RARE, *fine copy, calf extra, gilt edges* *Mediolani*, 1508
*** In this work is an account of the Discoveries of Columbus, Vesputius, &c.

GAUDEO